

YER DEMİR GÖK BAKIR

ANT ●

YAŞAR KEMAL

Yer demir gök bakır

Yaşar Kemal

● ant

Telif Hakkı :
YAŞAR KEMAL

Birinci Baskı :
GÜVEN YAYINEVİ
İstanbul, 1963

Üçüncü Baskı :
ANT YAYINLARI
İstanbul, Ekim 1969

İkinci Baskı :
ANT YAYINLARI
İstanbul, Kasım 1968

Kapak :
AYHAN ERER

Dizgi - Tefris :
YÜKSEL MATBAASI

Baskı :
KARACA FİSET BAŞIMEVİ

Yaşar Kemal

YER DEMİR GÖK BAKIR

ANT YAYINLARI.

Cağaloğlu, Başmusahip Sok. 10/12, İSTANBUL

Hasan önde, Ummahan arkada, meşeliğe doğru usul usul gidiyorlardı. Hasan ellerini koynuna sokmuş, öne doğru yumulmuştu. Ummahan hep ayaklarının ucuna bakıyordu.

Hiç konuşmuyorlardı. Ürkektiler. Bir kuş parlasa ödleri kopacak gibiydiler, tetikte. Gözleri kısılmıştı.

Ortalık kar içindeydi. Kar dereleri tepeleri silme doldurmuştu. Dünya yalnız bir aklıktı. Bu aklığın üstünde en küçük bir leke bile yoktu. Bir kuş, bir sinek lekesi bile. Gökyüzü de apaktı. Yalnızca uzakta, güneyde Torosun ormanlığının üstünde sıcacık, yeşile kaçan bir mavilik balkıyordu. Bu duruluk sonsuz aklığın üstüne serilmiş küçücük bir mendile benziyordu. Bir de uzaktan Hasanla Ummahana bakınca yuvadan düşmüş, yuvarlanan, uçmak için kanat çırpıp, çabalayan kırlangıç yavrularını görür gibi oluyordu insan.

İşte bu dünyanın aklığına Çukurova güneşi gibi bir de belâlı güneş vurmuş, karların üstüne öylesine bir de ipilti çökmüş, göz açıp da bakamazsın.

Bastıkça, donmuş, gıcılasmış kar çatırdıyor. Ummahanın da ayağı yalın, Hasanın da ayağı yalın. Ayakları kızarmış. Kızgın demire basmış gibi oluyorlar. O yüzden de yürüyüşleri bir tuhaf.

Daha meşeliğe çok yol var.

Hasan geriye döndü:

«Baksana bana kız,» dedi sertçe.

Ummahan:

«Ne var?» diye yumşacık sordu.

Hasan:

«Şu ormana varır varmaz...» Sonra sustu.

Ummahan:

«Ormana varır varmaz?» diye sordu.

Hasan:

«Söylemiyeceğim. Vazgeçtim. Varır varmaz işte.»

Ummahan:

«Söylemeeee...» diye, umursamadı. «Sanki söyleyince ne olacakmış yani?»

Hasan sert:

«Ölüyün körü olur,» diye çıkıştı.

Ummahan baktı ki Hasan tam kavga arıyor, sustu.

«Sana diyorum ki ölüyün körü olacak. Anlamadın mı dediğimi?»

Ummahan:

«Anladım kardışım, anladım. Ne yapayım, söyleme.»

Hasan daha da sert:

«Söylemem,» diye bağırды.

Gene önüne eğildi. Çabuk çabuk yürümeğe başladı. Ummahan arkasından zor yetişiyordu. Bir zaman, o hale geldi ki neredeyse soluğu taşıp, oracığa yıkılıp kalacak. Sonra, gittikçe gücü azalmağa, geri-

de kalmağa başladı. Hasansa yürüyüşünü hiç bozmuyor, gittikçe arayı açıyordu. Ummahan, «azıcık yavaşla Hasan, arkandan yetişemiyorum,» diyemiyordu. Geride kalırsa, Hasanı gözden yitirirse başına gelecekleri biliyordu. Arkasından koşmağa başladı. Azıcık yakınlaştı. Sonra yoruldu, gene geride kaldı.

Gece uyurken dişlerini gıcırdatıyordu. Uykusunda sıçrayıp, bağıırıyordu. Sonra da akşamlara kadar ağzını bıçaklar açmıyor, somurtuyor. Bir beter oldu bu oğlan. Böyle hep düşünceye dalmış çocukların sonu kötü. Bunları ince hastalıklar alır alır götürür. Bir çocuğun sabahtan akşama kadar işi gücü düşünmek mi, yandı gitti. Eskiden Hasan kendi kendine durmadan türkü söylerdi. Şimdi hiç mi hiç söylemiyor. Hasan kurumuş bir ağaca benziyor.

«Hasan, kurban olayım, azıcık dursana güzel kardaşım,» diye Ummahan arkasından korka korka seslendi. O kadar usul söyledi ki, Hasan duymadı.

«Vay fıkara kardaşım, uğunup gider.»

Neden sonra Hasan arkasına dönüp baktı. Ummahanı göremedi. Bir esiğin içinde kalmış olacak. Dişini sıkıp bekledi. Güneş gittikçe kızdırıyor, boyundan sırtından içeri okşar gibi bir sıcaklık doluyordu. Gözünü birkaç kere kırptırdı. Elini alına götürdü, baktı. Karın sonsuzluğunda en küçük bir leke bile yoktu.

«Ummahan, Ummahan,» diye bağırdı. Sesi uzak-taki kayalıkta yankılanır gibi oldu.

«Nerede kaldın Ummahan?»

Ummahandan incecik bir ses çıktı, karın aklığında dağıldı:

«Geliyorum.»

Hasan gerisin geri, ona doğru yürüdü. Bir te-

penin üstüne çıkınca durdu. Ummahan aşağıdan, kara bir böcek gibi yola yapışmış geliyordu.

«Gel kız, çabuk gel, batasıca.»

Ummahan ter içinde kalmıştı. Var gücünü harcıyordu. Yanına geldiğinde soluk soluğaydı.

«Kız,» dedi, «ne oldu sana?»

Ummahan:

«Solugum taştı.»

Hasan geriye döndü, gene aynı hızla yürümeğe başladı. Ummahan arkasından:

«Azıcık dursana güzel kardışım, soluğum bir iyice taştı.»

Hasan durdu, onu bekledi. Bir öfke gibi karın üstünde duruyor, gölgesi ayaklarının ucuna düşüyordu.

Ummahan yanına gelince:

«Bilsem seni getirmezdim,» dedi. «Kancığılan çıkma yola, başına getirir belâ.»

Bu sözleri söylerken sesini kalınlaştırdı, yaşlılar gibi elini çenesine götürdü. Bu haliyle boyu bir karış, sakalı yedi karış masalların kocasına benziyordu.

Onun bu hali Ummahana her zaman dokunur, deliye döndürürdü. Şu büyük adamlık taslaması yok mu, çatlatır insanı. Yapmacık! Hasanın her huyu iyi de, işte bu huyu çekilmez. Şimdi kavga etse, artık çok, çok oldu bu oğlan, yaa, kavga etse, içinden öyle de bir kavga etmek geçiyor ki, ama ormanda söyleyeceği şeyi hiç bir zaman söylemezdi ki... Ya da dönse gitse! Sümüklü, pis oğlan, işemikli... Yatağına da işer. Yatağı da kokar. Dilinin ucuna gelmişti: «İşemikliiii!» Sonra büyük kavga...

Hasan tepinir gibi, öfke içinde dimdik duruyor, arada da elindeki küçük baltanın ağzına baş

parmağını koyuyor, çöküyordu. Bu hal Ummahanı deli ederdi, biliyordu.

Gene yaşlıların tavrını takındı, Kel Aşık gibi ağır ağır elini çenesine götürdü:

«Yoldaş olma namussuza, arsız. Akıbet başına belâ getirir.»

Bunu öyle söyledi ki, hiç şaşmaz, Ummahan, mümkünü yok, kavga çıkarır. Ama, bir tuhaf. Ummahan tınmıyor bile. Ya da tınmaz gözüküyor. Ne domuzdur o, ne domuz!

«Yalnız git, yoldaş olma yüz süze.»

Peki, şu yalım gibi Ummahan bu kadar hakarete nasıl dayanır? Başka bir zaman olsaydı, Ummahan bütün bunları hiç yutar mıydı?

«Erkek olmayanın yalanı çoktur

Eksik eteklerde hiç akıl yoktur.»

İşte bu öldürür onu, çıldırtır.

Bekledi. Gözlerini alaylı alaylı yüzüne dikti kızın. Ummahan gene ses çıkarmadı. Yalnızca içini çekti.

«Orospuda iman olmaz, din olmaz.»

Bu da mı, bu da mı etkisini göstermez?

Ummahanın gözerinin dolduğunu gördü. Bir acıdı ki kıza. Bütün söylediklerine pişman oldu. Vardı, elini tuttu:

«Sen benim güzel bacımsın, can bacımsın,» dedi. «O sözleri sana söylemedim ki... Hiç de sana söylemedim. Dedim ki kendi kendime, bakalım o sözleri ona söylemediğimi anlayacak mı? İşte bunun için söyledim.»

Ummahan sevindi:

«Anladım,» dedi, «bana söylemediğini. Adam hiç bacısına orospu der mi? Bildim ki bana söylemedin.»

Hasanın acıması bir anda öfkeye döndü. İçinden söylendi: «Senin gibi orospu bacısı olursa bir adamın, orospu da der, fallık de der.»

Birden döndü:

«Haydi yetmedi mi? Soluk koymadın hepsini aldın.»

Aynı hızla yürüdü.

Ummahan soluğunu toplamıştı. Kar da ayaklarını yakıyordu. Hasanın ardına düştü.

Epeyce gittikten sonra Hasan durdu, arkasına baktı. Öfke içindeydi. Öfkesini Ummahanın yüzüne kusacaktı. Bir yaklaşınsın hele o kız. Bu sefer onun burnundan gelecek. Görsün o.

Ummahan yaklaştı. Başına geleceği biliyordu. Korka korka adım atıyordu. Hasan da avına atılmağa hazırlanmış bir çaylağa benziyordu.

Bıçak gibi bir sesle:

«Ummahan kız,» dedi. Sonra birden durdu, gözleri Ummahanın ayaklarına gitmişti. Ummahanın kirden, kermeden üstü pürtük pürtük olup, kertenkele sırtına dönmüş ayaklarında ince titremeler, ürpertiler, seğirmeler seziliyor gibiydi. Kıpırmızı da kesilmişti.

Hasan yumşadı:

«Haydi, yürü Ummahan kız,» dedi. «Ormana varınca...»

Sesi, usul usul okşayan, sıcak bir el gibi Ummahanın tüm bedenini dolaştı.

Ummahan onun yüzüne bile bakmadı. Kızın yüzüne bakmaması Hasanı gene kızdırdı:

«Ormana varınca...» Dudaklarını sonsuz bir tadla yaladı. «Ormana varınca... Bir varınca! İlk işim...»

Ummahan sahiden bıkmıştı. Neredeyse patla-

yacaktı ama, hep Hasanın son günlerdeki rahatsız halleri geliyordu gözlerinin önüne. Gene aldırmadı, sustu.

Hasan:

«Ormana varınca,» diye yüklendi.

Ummahan kızmağa başlıyordu. Şimdi söyler, diye düşünüyordu. Söylemezse çatlar da patlar.

Hasan geldi, tam Ummahanın karşısında durdu.

«Ormana varınca...» dedi.

Ummahan şöyle bir kurnaz kurnaz gülümsedi:

«Bana ne!»

Hasanın tepesinin tası attı:

«Zaten,» dedi, «sen büyüyünce orospu olacaksın.»

Hasanın hiç beklemediği bir şey oldu. Ummahan karşısına dikildi:

«Orospu olacağım büyüyünce. Bir orospu olacağım ki... Bir orospu... Ne güzel!»

Hasan kulaklarına inanamadı, önce afalladı, sonra kızdı, içinden onu dövmek geçti. Dövse gider babasına söylerdi. Baba da bugünlerde beter mi beter. Yanma yaklaşılmıyor. Yalım gibi olmuş adam ki, ağzını bıçaklar açmaz.

«Kız,» dedi, «seni ayağımın altına almak gerektir ama, şükreyle. Ormana varınca...»

Dudaklarını yaladı.

Ummahan dayanamadı, kardeşinin yanına gitti, elinden tuttu:

«Söyle, kurban olduğum Hasan,» dedi. «Ormana varınca ne olacak?»

Hasan bir daha dudaklarını şapırdattı, ormana doğru koşmağa başladı.

Ummahan da arkasından:

«Ben gelmiyorum işte,» dedi. «Ya durur bekler-

sin, ya da hemen buracıktan geri dönerim. De bir adım daha ileri at!»

Hemen geriye dönüp yürümeğe başladı.

Hasan baktı ki Ummahan gidiyor. Tek başına meşeliğe girmekten, girip orada bir zaman kalmaktan korkardı.

«Haydi gel,» diye çağırdı. «Haydi gel.»

«Gelmem, varırım babama da bir bir anlatırım. Hepsini... Bir bir.»

Hasan kızdı:

«Git cehennemin dibine. Babamın zaten canı sıkılıyor. Söylersen, seni şu elimdeki baltayla keserim. Anam avradım olsun keserim. Çabuk gel!»

«Gelmem.»

«Bak, karışmam. Yanına gelirim...»

Ummahan:

«Ormana gidince, ne yapacağını söylersen gelirim.»

Hasan:

«Gel gel, hadi gel, onu da söyleyim,» dedi.

Ummahan:

«Hadi söyle,» diye yürüdü.

Hasan kızmıştı. Gene içine gömüldü. Boynunu içine çekip yürüdü.

Üstlerinden, sonsuz aklığın ortasında kara kara lekeler serpiştirilmişcesine boşluğa, bir kuş sürüsü geçti.

Hasanın yüreği burkuluyordu. İçinde bir sıkıntı vardı ki, tarifsiz. Kısılmış gözlerini açıp da azıcık öteye, beş adım ileriye bakamıyordu. Hani insan bir yaz günü, bir ovada uykudan uyanır ya, uyanır ki birdenbire gözlerine, üstüne başına bir güneş dolar. İnsan bütün gücüyle üstüne çöken güneşin ağırlığı altında kımıldayamaz olur, yere kapanır kalır, bir

türlü doğrulamaz, gözlerini de açamaz... İşte Hasanın şimdiki hali tam böyleydi. Yalnız, yere kapanmış değil, gözleri kapalı değil, gözleri kısılmış, iki adım ötesine bakamadan yürüyor. Bazı, kendine gelince, gözlerini açıyor, bakıyor, gözleri alışıyor, içine kapanınca, uykudan uyanır gibi güneş onu çarpıyor, bir sallanıyor, irkiliyor, sonra gene yürüyor.

O mavi kuştan, yanar döner kuştan... Hani, su kıyılarındaki yarıları yılan deliği gibi deler, çok derinlere kadar deler, tâ dibine, toprağın altına gider, oraya yuvasını yapar. Yuvalarının ağzında da her zaman bir çiçek biter. Ya bir yoğurt çiçeği, ya bir pampal, ya ağnağacı çiçeği, ya bir su püreni. O kuş çiçeksiz edemez. İşte o kuştan bir tane tutmalı. Tutulmaz, Allahın belâsı kuş. O kuşu tutsa tutsa bir tek Koca Halil tutardı. Koca Halil de iyice yaşlandı gayrı. Ocağı batasica, batasica da kül ateş olasica herif. Bu köyün başına belâ. Pamukta, Çukurovada ortadan yitince, köylü de hep onu öldü sanmış. Oğlu da üstüne Kuran okutmaz mı?

Meryemce tutturur:

«O ölmez. O dünyaya direk çakacak. Öler mü hiç?» der boyuna.

İşte Koca Halil ne yapar yapar da o yanar döner, yer altı kuşunu yakalar. Kuşun kara, pırıltı içinde, upuzun, güzel bir gagası vardır. Koca Halil o kuşun başını çocukların omuzuna nazarlık olarak takar. Bu kuşun başından nazarlık takan çocuğa hiç mi hiç nazar değmez. Nazar dediğin onun yanına bile yaklaşamaz.

Hasan ansılar, onun da omuzunda gök boncuklar arasında yılan başı kemiği yanında bir uzun gagalı kuş başı asılıydı. Onu Meryemceye Koca Halil armağan etmişti.

«Aman Meryemce,» der köylüler. «Ocağın bata, insandır, ölmez olur mu?»

Meryemcedir bu, diretmez mi?

«Ona Koca Halil demişler. O Koca Halil mi? O ölür mü o hiç? Cin taifesinden. Dinsiz imansız, zalim, hörtük, dört kitapta katli vacip bir hınzır. Ölmez o, ölmez, komşular.»

Omuzuna bu kuşun başı takılmış çocuğun kismet-i bol olur. Hiç bir zaman o çocuk yok yoksulluk bilmez. Atalardan kalma bir sözdür bu.

Atalar... Salıncağın mağarasında geçen yıl çocuklar bir kuru kafa bulmuşlar. Gözleri, kulakları, saçları yok. Dişleri ne güzel. Capcanlı. Güler gibi.

Bir çocuk:

«Atalarımız,» demişti. «Ölmüş atalarımız.»

Hasan ürpermiş, ölüm üstüne düşünmüş, bir gün, demişti, benim de kafam böyle olacak. Bir korkunç yokluğun, çaresizliğin içine düşmüştü. Sonra birden çocuk olduğu, ölümün de ona çok uzak olduğu aklına gelmişti. Daha delikanlı olacak, orta yaşlı olacak, sonra da Hoca Halil gibi olacaktı. Sonra da ölecekti. Bu düşünce yüreğine azıcık su serpmişti ama, gene de dertliydi. Kuru kafayı uzun zaman unutamamıştı.

Sonra bir umut kapısı daha bulmuştu. İnsan ölünce ne olacaktı. Ölünce toprağa koyacaklardı. Tüm bedeni çürüyecek, kurtlanacaktı. Vıgıl vıgıl kurtlar gözlerinde. Kemikleri kalıncaya kadar kurtlar onu yiyeceklerdi. Sonra kıyamet kopacaktı. Kıyamet nasıl kopacaktı? Bir yel esecekti yıldızlardan. Sert bir yel. Dünyada son insan da kalmamış. Hiç bir şey yok. Esen yel dağları düz edecek, dereleri dolduracak, gün doğumundan baktığın zaman, gün batımındaki yumurtayı göreceksin. Sonra insanlar

yeşil mantarlar gibi topraktan parmak kadar, parmak kadar fışkıracaklar. Hak mizan terazi kurulacak, günahı olanlar Cehenneme, olmayanlar Cennete gidecekler.

Hasan, kafasını şimdi, insanların topraktan yeniden filizlenmesi ve Cennet Cehennem üstüne yoruyor, Meryemceye Cennete nasıl gidileceği üstüne soru üstüne soru soruyor. Meryemce de ona Cenneti Cehennemi aşk ile şevk ile anlatıyor.

«Kuran okunur mu o gâvura? Mevlût verilir mi o dinsize? O dört kitaptan koğulmuş iflahsız?»

Uzunca Ali, eliyle anasının ağzını kapatıyor:

«Aman etme ana, eyleme ana, insan ölü arkasından böyle konuşur mu? Ölü ölüdür ana. Ölü bu dünyadan tümcek elini eteğini çekmiştir. Günahların büyüğünü işleme. Ölmüş adam ne kadar kötü olursa olsun, cümle kötülüğü bırakıp gitmiştir,» diyordu.

«Koca Halil ölmez.»

Bomboş, kıraç pamuk tarlasının düzlüğünde Koca Halilin oğlu Mevlût okuttu. Bütün köylü Mevlûde gitti. Mevlûdü, türkü söyler gibi Kel Aşık söyledi. Kadınlar onun yanık sesine ağladılar. Köyden bir tek kişi gitmemiştii Mevlûde, o da Meryemceydi. Meryemce köylüden ayrılp çiftiğin bu yanındaki arkın yanına gitti. Sıcak Çukurova toprağına bağdaş kurup oturdu.

«Kulağım,» diyordu, «kulağım duymasın o dört kitapta katli vacip murtada okunan güzelim Mevlûdü. Güzel Muhammet Hazretleri babamız bir duysa güzel Mevlûdünün Koca Halile okunduğunu, gelir de, mezarından kalkar da, tâ buralara kadar gelir

de Mevlûdünü bunların ağzından alır... Alır da gider.»

Sonra kalkıp yürüyordu. Kel Aşığın sesi de onu kovalıyordu. Parmaklarını, kanatırcasına kulaklarına bastırıyor, gözlerini yumuyor, düz ovada düşe kalka koşuyordu. Ses azalacağına gürleşiyor, uzaklaşacağına yaklaşıyordu.

Durdu, yere kapandı:

«Allahım,» dedi, «koca Allahım, kurtar beni. Kurtar da sana bir tellice horoż kurban edeyim. Bir dinsize senin güzel adamıyın, elçiyin, Muhammediyin Mevlûdünü okutuyorlar. Şu Kel Aşığın dilini ağzında durdurursene. Gücün yetmez mi bir Kel Aşığın diline, güzelcem?»

Alnını bir iki kere toprağa dayadı, kaldırdı. Terli alnına toz sıvandı.

«Anamız toprak, şu Kel Aşık günahların büyü-ğünü işliyor. Dilini ağzında oduna döndürürsene. Güzel Allahımıza kötülük ediyor. Ak sakallıma da, ışık yüzlüme çook, çook kötülük ediyor. Anamız toprak, nasıl üstünde barındırırsın bunları? Sen ki her varlığı kabul edersin, etme bunları... Nolursun anamız toprak! Bildim, iyisi de, kötüsü de senin çocuğun. Beş parmağın beşi bir mi ki, kimi uzun, kimi kısa. Senin için kısa da bir uzun da...»

Ses geliyor, geliyor...

Kalktı. Kulaklarına parmaklarını sokmuş koşuyordu.

Karabucağın büyük büküne gelince kulaklarından parmaklarını çekti. Ses geliyordu ya, o kadar değil, azalmış. Şu ağaçlığı geçince, şu çukura inince... Çukura ses inmez. Bir umut ışığı belirmişti.

Parmaklarını kulağına yeniden soktu. Gözleri kararıyor, başı uğulduyordu. Ağaçlığı dolandır, çuku-

ra inerken parmaklarını çekti. Karanlık bir yağmurdan sonra, gün açılır, ısıltı doldurur dünyayı, ıslak yankılı bir ısıltı, işte öyle oldu. Ses durmuştu.

Birden dünya bomboş, ıpıssız geldi ona. Keşki Kel Aşığın sesi hiç bitmeseydi. Bu Mevlût Koca Halile değil de, o murtada, o dört kitap sürgününe değil de, Allahın başka bir kuluna okunsaydı, doyasıya dinlerdi. Dirisi bırakmadı ardını, ölüsü de bırakmıyor. Meryemce kendisine acıdı. Toprağa çöktü, başı uğulduyordu. Şu Meryemce boşluğu, ıssızlığı hiç mi hiç sevmezdi. Ölümden de işte bundan dolayı korkardı.

İncecik, bir çağıltı gibi bir ses, yanıkca, bir de kalabalığın uğultusu gelir gibi oldu kulaklarına. Bu sefer kulaklarını kapatmadı. Ayağa kalktı, el çırpı. İki parmak şakırdatıp, göbek çalkaladı. Sonra da yanına yönüne bakındı. İsterse görsünler, dedi içinden. Varsın bir iyice görsünler. Bir dinsize de Mevlût okunur mu?

Öğleye doğru obaya döndü. Mevlût bitmişti. Kel Aşıkla karşılaştı. Kel Aşık ona takılmak istedi. Aşığa öylesine bir bakış baktı ki, Kel Aşık ona söz söylediğine söyleyeceğine bin pişman oldu.

Kalabalığın ortasına geldi, ortada dimdik durdu. Bir öfke, bir hışım gibiydi. Boynunun damarları şişmişti. Köylü, Meryemce ne yapacak diye, ona bakıyordu. Sağ elini kaldırdı, indirecek, söze başlayacakken, ayakları titredi, yere çöktü. Sağ elini toprağa vura vura:

«Güzelim kara toprak, varımız yoğumuz ıslıklı toprak, buradaki hiç kimseye demiyorum, sana diyorum. Bu köylünün hiç birisinin yüzüne bakmamak, atıyla itiyle bile konuşmamak, çocuğuyla bile merhabalaşmamak gerektir. Sana söylüyorum güzelim

toprak, akıllım toprak, babam toprak, bu köylü tüm dinden imandan çıkmış. Çıkmış ki, toplanıp da dört kitapta katli vacip bir murdar murtada Mevlût okutur. Okutur da adı güzel, kendi güzel Muhammed Efendimiz Hazretlerinin canını sıkır. Bu, bu köylünün arasında kalmazdım ama... Yaşlılıktır belimi büken. Yoksa durur muydum bu gâvur köylünün içinde? Sana diyorum da, bu koca köyden kimseciğe ağzımı açıp da söylemiyorum sultanım toprak! Bir daha, ben ölünceye kadar, bu köyün karıncasına bile ağzımı açmam. İşte sana diyorum, sen duy, Koca Halil ölmedi. Ölse bile ona, o dinsize Mevlût okunmaz. Duydun mu, şahinim toprak?

Ali uzaktaydı. Koşarak geldi, anasının ağzını kapattı. Meryemce bastı çılgılı.

Köylüler:

«Bu Meryemce bir iyice kudurmuş» dediler.
«Tüm köylüye söylüyor.»

«Yaşlanmışın da kudurmuşu beter olur. Eskiden de...»

«Eskiden de kudurgundu ama, şimdi bir beter oldu.»

Meryemce ondan sonra bir daha hiç bir zaman köylüyle, köyün karıncasıyla bile konuşmadı.

•

O yanar döner kuşu nasıl etmeli de yakalamalı? Ağaca taksan meyvesi iki kat olur. Tarlaya atsan bereketi beş kat olur... Çukurova ağaları bilseler ki böyle bir kuş var!..

«Ormana varır varmaz...»

Ummahan alay ederek güldü:

«Ormana varır da varmaz?»

Hasan:

«Ormana varır varmaz, işte!»

Dişlerini sıktı.

Koşmağa başladılar. Uzakta, kar altındaki köyün her evinin bacasında, göğe doğru ışıklı bir maviye batmış bir duman süzülüyor, dumanlar usulca doğuya doğru dalgalanıyordu.

Ormanın üst yanındaki kayalık da, tâ ötelere, Torosa kadar yükselerek uzanıyordu. Az yukarıya çıkınca mağaralara gelinirdi. İşte peri padişahının sarayı bu kayalıkların arkasındaydı. Bu kayalığın arkasında başka ulu kayalar var derlerdi. Hiç kimse de gidip bu kayalıkların arkasını görmemişti. Eşkiyalar bile o kayalıkların arkasına gitmeğe korkarlarmış.

Bir gece Koca Halil yolunu şaşırıp da düşmüş kayalığın arkasına... Bir bakmış ki, iki bin bağlama bir yerde, iki bin kaval bir yerde... Türlü çalgılar. Oynayan kızlar. Işık içinde her şey. Kayalar, otlar, ağaçlar, gökyüzü, yeryüzü bile ışığa kesmiş. Yüz binlerce insan ışık içinde, bin türlü renk içinde döner dururlarmış. Koca Halili görür görmez, bir kaynaşma olmuş. Uzun boylu bir kız gelmiş Koça Halilin karşısında durmuş. Kızın gülüşü, dişleri, tırnakları, gözleri ışık gibi parlıyormuş.

«Niçin geldin buraya insanoğlu?» demiş kız.

Koca Halil kekeleyerek:

«Şaşırdım,» demiş.

Kız:

«Hırsızlıktan gelmeseydin, gelebilirdin içimize. Hırsızlığın olmasa sen iyi adamsın, has adamsın. Yoksa...» demiş.

Koca Halil bir iki söz söyleyecek olmuş, ağzını açar, sesi çıkmazmış.

Kız:

«Seni çarpar, kolunu kanadını un ufak ederdim Koca Halil, ama gençliğine, yiğitliğine acıdım,» demiş. «Şimdi yum gözünü.»

Koca Halil yummuş gözünü. Birden havalandığını, göklerde süzüldüğünü biliyor. Başkaca bir şeyden haberi yok.

«Aç gözünü insanoğlu,» demiş peri kızı. Koca Halil gözünü açmış bakmış ki, köyün ortasında. Köy bir an, şimşek çakmış gibi baştan ayağa aydınlanmış. Her şeyi apaçık görmüş, ama kendisini getirip köyün ortasına koyan kız ortalarda yok.

Hasan hemen çalı çırpı topladı. Saçak gibi dışarı sarkmış bir kayanın altını kar tutmamıştı. Orası mağara gibi kayanın köküne gidiyordu. Kayanın kökünün oralar tozlu topraktı. Hasan, getirdiği çırpıları ufak ufak kırdı, üstüste yığdı. Ummahan kayanın kuytusunda biraz durunca titremeğe başladı. Güneşe, kara çıksa belki titremesi dururdu.

Çırpıların üstünü eliyle bir iyice bastıran Hasan kibriti çaktı.

Kibrit kutusu yepyeni, ağzına kadar dolu bir kuydu. Hasan kibriti nereden almıştı? Ummahan sormıyordu, ama kokuyordu da, Bir kurnazlık geldi aklına.

«Ormana gelince, bu kibriti nereden bulduğunu mu söyleyecektin?» diye sordu.

Hasan kızdı:

«Yok,» diye bağırdı. «Çok mu merak ediyorsun? Öyleyse söyleyim, hiç bir yerden çalmadım. Alnımın teriyle kazandım. Git söyle babama. Git söyle anama da elimden alsınlar kibritlerimi. Ben de şu bal-taylan senin o bitli başını keseyim.»

Ummahan güldü:

«Ben biliyorum,» dedi, «nereden bulduğunu bu kibriti.»

Hasan ayağa kalktı:

«Bil bakalım» diye bağırdı. «Ama söyleyip de bilmezsen, seni bir iyice döverim. Hem de şuracıkta.»

Ummahanın kafasında bir düşünce şimşek gibi çaktı:

«Sen o kestiğin kiraz çubuklarını verip de almadın mı bunu?»

Hasan bunu hiç beklemiyordu. Vay köpoğlusu, akıllı kız şu Ummahan.

Arada uzun bir sessizlik oldu. Hasan kibriti çakıp, çalıları tutuşturdu. Çalılar birden parladı, usuldan bir sıcaklık yayıldı ortalığa.

«Sen amma da titriyorsun kız Ummahan,» dedi Hasan. Ayağa kalktı, uzandı, eliyle tuttu kızı. Okşar gibi: «Gel otur şuraya da ısın, olur mu?»

Ummahan yere çöktü. Hasan da vardı yanına oturdu. Omuzları birbirine değiyordu.

Kayada yeşil lekeler vardı. Lekeler kayanın dibine doğru daha genişliyor, büyüyordu. Toprağın tozunda iki tane ak kuş teleği yanyana duruyordu. Toprakta türlü izler vardı. Hasanın gözü bir ara izlere takıldı. Keklik izi... Belli olur. Başka o boy kuşun izine benzemez. Basınca ağır basar, iz de damga gibi kalır. Kartal izi, bir el büyüklüğündedir. Çakal izi, tilki izi, bir de tavşan izi... Tavşan izi toza pamuk düşmüş gibi olur.

Başını kaldırdı:

«Biliyor musun Ummahan? Ama yemin et, kimseye söyleme. Yemin et.»

«Vallahi billahi söylemem.»

«Anam ölsün ki söylemem de...»

Ummahan bir an ikirciklendi, düşündü. Sonra: «Anam ölsün ki söylemem,» dedi.

Hasan sevindi. Yüzü ışıltı, sevinç içinde kaldı.

«Bu kibritten var ya, daha dokuz tane var. Kiraz çubuklarını verip bunları aldım. Hiç tükenmez. On yıl, on beş yıl gittiğim yerde ateş yakarım, gene de tükenmez.»

Ummahan da sevindi.

«Hiç tükenmez. On yıl da gider, yirmi yıl da...» dedi. Sesinde Hasana bir yaranma, yaltaklanma vardı. Hasan bunu sezdi, hoşuna gitti.

«Yaz bahar ayları gelince... Bak,» dedi, cebinden çatalını çıkardı. «Bunu da aldım. Yaz bahar ayları gelince bununla öyle çok kuş vururum ki...»

Ummahan:

«Çok vurursun,» diye ekledi. «Hem de çok çok.»

«Kibritle ateş yakarız.»

«Ben yolar, yurum, tuzlarım, pişiririm kuşları.»

Hasan:

«Oturup yeriz.»

İçlerini sıcacık bir kızarmış, yağlı, kokulu et özlemi sardı. Ummahan içini çekti.

Hasan:

«Hele bir yaz bahar ayları gelsin. Hele bir gelsin, güzel bacım.»

Gittikçe birbirlerine sevgileri artıyordu. Ne Ummahanın çekingenliği, ne de Hasanın öfkesi kalmıştı.

Ummahan bu durumdan faydalanmayı kaçırmadı:

«Ormana gelince?.. Neydi o, Hasan?»

Hasan parmağını dudaklarına götürüp:

«Suuussss!» dedi. «Biliyor musun, Ummahan, ben öyle korkuyorum ki... Gelecek diye. Ödüm patlıyor.»

Ummahan kocaman, derin, kara gözlerini Hasanın gözlerine dikti. Bir şeyler aradı. Baktı ki, Hasanın gözleri tüm korkuya kesmiş.

«Ben de bir korkuyorum ki,» dedi. «Çok çok korkuyorum.»

Hasan:

«Fıkara babam, ne yapacağını şaşırmış. O da...»

Ummahan:

«Anam da...»

Hasan:

«Meryemce ebem hiç mi hiç bir şeyden korkmaz.»

Ummahan:

«Korkmaz o,» dedi övünçle.

Hasan:

«Köylüyle konuşmuyor. Ama ben biliyorum, seninle gizli gizli konuşuyor, öyle mi? Yalan mıyım?»

Ummahan:

«Yok vallahi,» dedi. «Hiç konuşmaz benimle. Yalnız beni sever. Bakışından biliyorum.»

Hasan:

«Sen ona bakma. Öfkelenmediği zaman herkese öyle güzel bakar.»

Ummahan Hasanı kızdırmaktan korka korka:

«Bana her zaman güzel, sevgili bakar,» dedi.

Ama Hasan çatmak istemiyordu ona. Rahattı.

«Belki,» dedi, içini çekti. «Belki sana hep güzel bakar. Ama o korkmuyor. Aldırmıyor. Gelecek mi, gelmeyecek mi?»

Ummahan:

«Benim yüreğimi, iki el gelmiş, kavramış, sık sık ediyor.»

Hasan:

«Şimdi bir iyice ısınalım. İkindiye doğru kalkarız, odunu yaparız. Gün batarken de evde oluruz,» dedi. Sesi, Ummahanın hiç alışmadığı, duymadığı bir sıcaklıktaydı.

Ummahan:

«Ben o köyden korkuyorum,» diye dudağını ısırdı. «Bir başka... Köye kurt inmiş gibi.»

Hasan gene öfkелendi:

«Ne be!» dedi. «Kurt murt yok demedim mi sana? Sen...»

«Yok Hasan yok, onu demedim,» diye Ummahan çabuk çabuk söyledi. Bu tatlı anlaşmanın bozulacağından korkuyordu.

Hasan arkasını döndü. Ayakları sapsarıydı. Yarılmıştı. İs sürülmüş bir sarı. Boynu upuzundu Hasanın. Yüzünde deriden başka hiç bir şey yoktu derisin. Kemiğe yapışmış deri. Dudakları incecik. Üstünü kabuk bağlamış. Azıcık da morarmış dudakları. Dişleri apak, pırlıltı içinde. Gözleri kocaman, kara. Sol duduğunda, incecik bir yanık izi var. Bir damar gibi boynuna kadar iniyor. Saçını anası merdiven kesmiş. Tutam tutam, keçi kırkıkları gibi duruyor başında. Hasanın parmakları inanılmıyacak kadar uzun, ince. Ayakları da öyle.

Ummahanla biribirlerine çok benziyorlar. İnceciklikleri, elleri, gözleri. Yalnız Ummahanın dudakları dolgun, kırmızı. Kızın yüzü solgun, bitkin, kederli, akla karışık donuk bir sarı. Kırmızı dudakları bütün bu ölmüş yüz içinde kırmızı, parlak, capcanlı. Bozkırın sarı, yanık güz gazelleri arasında açmış bir çiçek gibi.

«Gün kavuşurken evde oluruz. Ne güzel...»

Hasan:

«Ne güzel,» dedi dudaklarını yalayarak. «Ne gü-

zel. Anam bekler, merak eder ya... Varsın etsin.»

Ummahan:

«Şu adam gelse de biz de kurtulsak...»

Hasan:

«Gelse de, ne yapacaksa yapsa da kurtulsak...»

Hasan geldi ateşin ucuna, tâ içine sokulurcasına oturdu. Bu sefer yanyana değil, karşı karşıyaydılar. Çalılardan parça parça, bir parlak cam kırmızısıyla, aklıḡı içinde yalımlar ince çubuklarca uzayıp kırılıyorlar.

Gözlerini türlü türlü hal alan yalımlara diktiler.

Çalı yalımı başka olur. Bir anda değilse de çabucak yanar geçer. Çalı ateşi yaktın mıydı, yanında çok çalı bulunduracaksın, sönmeḡe yüz tutar tutmaz bir tutam çalıyı ateşe vereceksin.

Uzun, karışık, belik belik olmuş bir peri saçına benziyor yalım. Hemen deḡiştı. Birden birbirine dölandı, sonra hemencecik topraḡa, küllerin arasına yattı, kayboldu gitti. Bir kurt sürüsü... Öndeki kurt kulaklarını dikmiş, başı havada, parmaklarının ucuna basmış, öyle uzakları gözetliyor. Arkasında bir kurt, eğilen, bükülen, koşan, yatan, kalkan, boḡuşan, meydan savaşında kurtlar. Hooop, baştaki kurt yerle bir... Nereye gitti, ne oldu? Daha şimdi, şimdi eğilip bükülüyor, düşüyor kalkıyor, kulaklarını dikeyliyor, kayanın dibine, yeşil beneneḡine doḡru uzanıyor, diliyle, ağarmış diliyle kayanın yeşiliḡi yalıyor, sonra azıcık esen yel, fısıltı gibi esen yel onu tuz buz ediyor. Sonra yalımdan kurt daha kırmızı, daha incelmış, tel tel ayaḡa kalkıyor. Sonra öteki kurtlara karışıyor. Kurtlar karmakarış... Bir orman yeşeriyor yalımdan. Orman yanıyor, daḡlara taşlara ateş düşmüş, cayır cayır yanıyor.

Sonra her şey kararıyor, duman çöküyor ortalığa. Yalımdan kurtlar yok oluyor, Yanan ormanın yerinde yeller esiyor.

Hasanın gözü bir süre ocağın kalıntılarından çıkan dumanda. Duman bir hoş kokuyor. Yaş, ıslak çalı, önce acı kokar ateşe düşünce. Sonra usul usul azalır koku. Sonra yalımlar sönünce de, salt duman kokar. Çalının dumanı başka, çam ağacının, meşenin, sedirin, döngelenin, kengerin, pürenin dumanı başka başka kokar.

Hasan yanındaki çalılardan bir tutamını daha tüten ocağa sürdü. Üstüne de iki kenger dikenini koydu. Bir süre duman tüttü. Hasanın üstüne geldi. Gözlerini yaşarttı. Ummahan onun gözlerinin yaşardığını görünce eğildi, ateşi üflemeğe başladı.

Hasan bağırdı:

«Üfürme kız!» Sesi boğuktu.

Uminahan suçlu suçlu:

«Gözüne duman gitti de... İki üfürmede parlardı.» Sonra kızdı: «Sen de bir hoş oluksun, bire Hasan. Hep bağıırıp duruyorsun. Ne oldu sana yani? İnav, kardeşim sen de!...» Somurttu. Ayaklarını altına topladı, ocağa da yanını döndü.

Ocaktaki çalılar çıtırdadı, koktu, sonra da hemenecik yandı. Kayalığın tâ ucuna yukarı incelerek bir yalım sündü. Hasan, bu bir kavak ağacı oldu, dedi. Uzun, gıcım gıcım yalımdan bir kavak ağacı.

Ayağa kalktı, köyün üstünden tâ uzaklara baktı. Bozkır bütün aklıyla serilmiş, parıltı içinde, güneş içinde, aklık altında uzanmış duruyordu. Bir tek kavak ağacı, ama çok uzun bir kavak ağacı salınıp dururdu bozkırın boşluğunda. Çok uzaktaydı ama, şafağın yeri ışıırken o kavak ağacı gözüktü. Gün doğarken bir yanı ılık içinde kalmış gibi gelirdi in-

sana. Gün atınca azıcık gözüdür, iyice gün kızdırınca da kavak ağacı hiç gözükmeyiz olurdu. Bir güneş, bir aydınlık dumanı içinde kalırdı. Hasan kavağı göremedi. Dünyanın aklı, güneşin ipiltisi dumanlandı.

Bozkırın ipiltili düzlüğünde, tâ bir dünya kadar düzlüğünde ince bir maviye çalan bir duman gözüdür gibiydi.

Dünyanın öteki ucunda, bu kıyamet aklığın ortasında kim yakar şu öteki ateşi? Orman da yok oralarda. Periler ateş yakarlar mı?

Kayanın ucuna kadar uzamış yalın usul usul indi. Bir ara tam orta yerinden koptu, uçtu gitti, kavağın yarısı kopup gidince yalınlar yayıldı, kaynaşmağa başladı.

Şimdi yere serilmiş yüzbinlerce karınca... Yere serilince karıncalar daha da kırmızılaşıp billûr ipiltisine kesti. Herbir ipiltisinde yalımdan karıncalar. Amma da çok, amma da kaynaşıyorlar.

Nedense karıncalara sinirlendi. Ateşe bir tutam çalı, üstüne de üçer kenger... Birden, doludizgin, bir yalımdan at fırladı ocaktan, kocaman bir at... Üstünde kıvrılan, atın boynuna yatmış binicisi.

«Ummahan bak. Bak, kaçıyor!» diye bir çığlık attı Hasan. Ummahan irkildi. «Of, ne de güzel...»

Bir anda at ocaktan doludizgin süzüldü, çıktı gitti.

«Gitti,» dedi Hasan içini çekerek. «Vay ocağın bata, ben hiç böylesini görmedim. Sıyrıldı gitti. Göz açıp kapayıncaya kadar uçtu da gitti. Vay anasını, ne de güzel, ne de uçan bir attı, kız! Yelesi uçuyordu. Tam kuyruğundan koptu gitti.»

Ummahan:

«Gene mi yalım?» diye güldü. «Yalımdan at vardı da ben niye görmedim ya?»

Hasan:

«Sen görmezsin,» dedi.

Ummahan:

«Bu gidişle sen aklını çıvdırıp Vurgun Ahmet gibi olacaksın.»

«Olacağım işte,» diye ayağıyla tozları itti. «Kötü mü Vurgun Ahmet? Nesi var?»

Ummahan düşündü kaldı.

«Deli amma, değil mi?»

Hasan:

«Kimbilir, belki de deli,» dedi. «Sen korkma. İnat etmezsen, gözünü iyice dikip bakarsan, atları, kuşları, böcekleri, dağları, taşları; adamları, cinleri, çook cin var, perileri, çooooook peri var, onların hepsini yalımdan görürsün. Yalımdan her şey olur. Su olur, su bile olur. Bir sefer babam ocağa bir kütük koyduydı, on beş gün durmadan yandıydı. İşte o kütükten çıkan yalımlar ak su gibi fışkırıyorlar, sonra da düz bir ovalıkta kıvrıla kıvrıla akıyorlardı. Çukurovadaki sular gibi...»

Ummahan:

«Biliyorum, biliyorum,» dedi. «Hepsini bir bir biliyorum.»

Hasan:

«Sen benim güzel bacımsın,» diye uzanarak elini tuttu. «Sen benim güzel bacım değil misin? Kimseye söylemezsin, değil mi, yalımdan atlar gördüğümü, karıncalar, kuşlar gördüğümü. Vallahi yalan değil. Bir bir görüyorum. Canlı gibi. Ama yalımdan. Dur, bak...»

Kalktı, ocağa biraz çalı, beş tane kenger daha attı.

«Şimdi iyice aç da gözünü, bak. Ya bir at fırlar, ya bir kavak uzar gider.»

Ummahan:

«Çok baktım,» diye hayıflandı. «Çok baktım ama hiç bir faydası olmadı. İp gibi biribirine dolaşan yalımlardan başka bir şey görmedim.»

Hasan çılgılığı bastı:

«Aç gözünü de bak, bak... Bak! Bak, bak, bak... Bak bir tazı uzadı. İşte gitti.»

Ummahan üzgün:

«Göremedim,» dedi.

Hasan:

«Tüh, ne de güzel tazıydı,» dedi. «Ne de güzel! Bir görseydin...»

Gene Ummahanın yanına oturdu, elini tuttu, okşarcasına:

«Canını sıkma, bir gün sen de görürsün,» dedi.

Güneş batıya, Çukurovanın üstüne doğru sarkıp gidiyordu. Konuşmuyorlardı. Dalmışlardı. Hasan yalımlardan atlar, kuşlar görmüyordu artık. İkisi de aynı şeyi düşünüyordu. Belki de düşünmüyorlardı. Kanlarına, derilerine, iliklerine işlemişti. Soluk alışlarında vardı.

Kimdi bu? Neydi bu? Bir karanlık gecede, bir mezarlık mıydı? Gökleri yırtan bir yağmur şimşegi miydi? Bir dev mi, bir ejder mi? Toprak mı sallanacaktı? Bir ulu sel gelip, bütün evleri mi alıp gidecekti?

Kıyamet günü esen yel? Ne ev kalacak, ne köy. Ne de dağlar. Beşik salları gibi, biri gelip de toprağı mı sallayacak? Meryemce Karı ne diyor? Çok eskiden, karlı dağların arasında bir şehiri top-

rak yutuvermiş. İnsanı, evleri, dükkânları, Çukurovası, pamuk tarlası, karıncaları, suları, dağlarıyla yutuvermiş. Bir de gelip bakmışlar ki, o şehir yok orada.

Kim bu gelen? Kimsecikler adını ağzına alamıyor, kimse kimseye korktuğunu belli etmek istemiyor. Gittikçe de, gün geçtikçe de korku artıyor. Köyün itleri bile ürüşmez oldu. Topalların sarı kancığı bile ürmüyor. Boynunu içine çekmiş, gelen geçene korkulu, soru dolu gözlerle bakıyor.

Kuşun gözlerinin üstünde ak bir kaş gibi bir çizgi mi var? Ayakları kara mı, kırmızı mı? Yeşile çalan bir renkte mi? Yemyeşil mi, çimen yeşili gibi? Mavisi gök mavisinden daha mı parlak? Gagası çok mu uzun, çok mu güzel? Bu kuşun başka yerine değil de, gagasına baktıkça bakasın gelir. İşte bu güzel kuş güneşte yanar döner olur ama, yağmurlu havalarda som mavi.

İzci Yel Veli varmış eskiden, çok eskiden. Bin yıl önce yaşamış. Bu kuşu bir severmiş ki... Koyarmış karşısına, durmadan, gözlerini kırpmadan seyredermiş. Yağmurlu havalarda daha çok bakarmış. Bu kuşun adına da, yağmurlu havalarda daha güzel görüldüğünden «yağmurcuk kuşu» demişler.

Bir su akıyor. Hasan tam ortasına gelmiş, su hızlı, alıp götürecektik neredeyse. Balıklar uçuşuyor, yukarı doğru. Suyun dibine gün vurmuş. Şu dağın karına nasıl gün vurmuşsa. Suyun dibi ipilti içinde kalmış. Balıkların pulları yıldııyor. Hasanın ayağı kayıyor, boylu boyunca suyun içine, iri su taşlarının üstüne kapaklanıyor. Kapaklanmasıyla da ayağa kalkması bir oluyor.

Gözleri yeşil... Burnu azıcık yukarı. Durur, bakar. Küçümseyerek, tepeden bakar. Çiftlik sahibinin

torunu. Bembeyaz yüzü var. Hasan ona başka dünyadan gelmiş bir yaratılmış gibi bakar. O da Hasana. Hasan onunla konuşmak için can atar. Taranmış, ıslıl ıslıl sapsarı saçları var. Ayağındaki ayakkabısı biraz tozlu ama gene de parlıyor. Pantolonu dize kadar, düzgün. Mintanı lekesiz, bulut gibi. Boğazına kırmızı bir şey bağlamış. Bir düğüm çalmış üstüne. Hasan meraktan çatlayacak. Bir konuşabilse, ne biçim bir yaratık bu oğlan? Oğlan da Hasana şaşkınlıkla bakar. Gözünü dikmiş öküz gibi bakar. Ama hiç konuşmaz. Konuşsa Hasan da konuşacak, isterse kiraz çubuklarından birisini de ona verecek. Çocuk arkasını döner, tarlanın keseklerini tekmeleye tekmeleye çeker gider. Yazık değil mi? Her tekme atışta on elma dökülür yere pamuk fidanlarından. Deli mi ne bu oğlan?

Uzun Alinin gözleri faltaşı gibi açılmış. Hasanın bütün bedeni ürperdi. Nedir bu adamın başındaki? Bu köyün başındaki? Sonra titredi. Ocağa bir tutam çalı daha attı.

Ummahan onu dalgınlığından uyandırdı.

«Gün batıyor. Anam deli olur karanlığa kalırsak,» dedi.

Gerçekten soğuk da gittikçe artıyordu.

«Karanlığa kalırsak kurtlar gelir de bizi...»

Hasan sözünü ağzında koydu:

«Sus,» dedi. «Sana kurt sözü etme benim yanımda demedim mi?»

Hasanın tüyleri diken diken olmuştu.

«Ne varmış onun sözünü edince?» diye direndi kız.

«Suuus! öldürürüm seni,» diye kükredi Hasan.

Ateşe bir tutam çalı, iki tane kenger daha attı.

Sonra kayalığın dibinden bir uçtan bir uca epey-

ce gitti geldi. Tozlu toprağa ayakları gömülüyor, yerinde derin bir iz kalıyordu. Beş parmağın beşinin izi de.

Epeyce yürüdükten, mavi kuşu düşündükten sonra geldi gene ocağın başına oturdu.

«İçimde bir korku var. O köye hiç gitmek istemiyorum,» dedi. Sesi ağlamaklı, yıldı.

O kuştan bin tane yakalansa... Bin tanesinin etini yeyip, başını nazarlık diye çepeçevre, kazıklara bağlayıp, köyün dört bir yanını çevirseler, bir daha köye hiç uğursuzluk uğrar mı? Neden yapmazlar? Allâlem bin tane kuşu yakalamak zor...

İşte düştüğü yerde... Sırılsıklam sudan çıkınca, karşısındaki yarda üç tane delik görmüştü. Bir de bakınıştı ki, ne baksın, fırt diye bir yanar döner yağmurcuk kuşu delikten çıkıp gitmişti.

Ummahan:

«Ben de. Ah anam ağlamasa... Sonra da gece olmasa...» diyerek derinden içini çekti.

Hasan:

«Acıkmasak da.»

Ummahan:

«Heye,» dedi. «Sahi, hiç acıkmasak...»

Hasan:

«Ah şu boğaz olmasa!»

Ummahan:

«Güne bak, gün batacak Hasan. Çabuk olalım.»

Hasan ayağa fırladı, meşeliğe daldı.

Ummahan:

«Kurularını,» dedi. «Hem yeyni olur, hem de iyi yanar.»

Hasan büyücek bir meşeye varıp, baltayı kuru bir dala vurdu. Balta sesi boşlukta öylesine çınladı ki...

Ortalık usuldan kararıyor, ipiltiler gittikçe donuklaşıyor, ortalık gittikçe buza kesiyordu. Öteden kapkara bir bulut geliyordu, bozkırın üstünden. Kapkara kesilmiş, öfkeli, kudurmuş, yerdeki karı, gökteki aklıgı sürükleyerek geliyordu.

Hasan:

«Çabuk topla kestiklerimi. Çabuk çabuk. Yola düşelim hemen. Geliyor.»

Hasanın içini her zamankinden de beter bir korku sarmıştı. Baltasını korkuyla gelişi güzel sallıyor, ayakları da yanıyor. Soğuk da arttıkça artıyor.

«Topla topla, ipe sar. Benim de yükümü yap. İpime sar. Anam meraktan çatlar.»

İçindeki karanlık gittikçe büyüyor. Köye gitme zamanı yaklaştıkça, büyük bir felâkete yaklaşır gibi oluyor.

Gagası güzel kuş... Her meşe dalında bir tane. Şimdi havalansalar...

Baltayı her vurdukça, meşeden donmuş kar parçaları dökülüyordu. Orman, tüm ağaçları, dalları, yaprakları, kökleri, gövdeleri, toprağıyla donmuş bir aklıktı.

Ummahan, Hasanın kestiği odunları yerden çabucak alıyor, ipin üstüne diziyordu. Bir de kırılıp yere düşmüş kuru dalları topluyordu.

«Oldu, Hasan. Tamam,» dedi.

Hasan uykudan uyanırcasına durdu. Ağır ağır, sallanarak geldi, baltayı yükünün üstüne koydu.

«İyice sardın mı?»

«İyicene sardım.»

Hasan, kuşkulu:

«Azıcık bekle,» dedi. «Arkamdan da bakma. Benim gittiğim yöne arkamı dön. Geriye dönüp bakar-

san seni öldürürüm. İşte şu baltaylan seni, işte şuracıkta kıyık kıyık ederim.»

Her ormana gelişlerinde, tam ayrılacakları sıra Hasan hep böyle yapıyordu. Nereye gidiyordu? Uğraşı neydi? İşte bu bir sırdı. Ummahan ne kadar korksa da, göz ucuyla uğrun uğrun onun gittiği yöne bakıyor, ama Hasan taşların arasında gözden yitiyordu. Ummahandı bu... Hasan isterse onu baltayla kıyık kıyık etsin, isterse ölünceye kadar konuşmasın, gene bakardı. Ama, gene de, o gidip gelinceye kadar yerinden kıpırdayamıyordu. Yerine bağlamışlar gibi, orada öyle durup kalmaktan başka bir şey yapamıyordu. Meraktan da ölüyordu.

Hasan, koşarak, taşlardan, kütüklerden atlayarak gitti. Yüreği küt küt atıyordu. Oraya giderken hep öyle olurdu. Bedenini tüm bir ürküntü, kuşku, korkuya benzer, sevince benzer bir duygu sarardı.

Ateş yaktığı yeri geçti, ormanın içinde ada gibi upuzun, dimdik uzamış bir kayanın ardını dolandı, bir zaman yönü kayaya dönük, öyle kalakaldı. Sonra büyücek bir taşı, kutsal bir şeye dokunur gibi, ucundan usulca tuttu dikti, bir zaman taşın yerine baktı, yerde sararmış, kıpır kıpır eden iki üç karıncaya benzer yaratık gördü. Kırılmasından korkar gibi, büryüsü bozulacakmış gibi, taşı usul usul indir-di.

Hasan yaklaşırken, Ummahan:

«Döneyim mi, Hasan?» diye seslendi.

Hasan, güvenli, işini görmüşlerin mutluluğuyla, umursamaz:

«Dön,» dedi.

Yükü önce Ummahanın sırtına verdi, sonra da kendi yüklendi.

Gün battı batacak. Gün batmadan köye yetişmeleri gerek.

Ummahan yolda:

«Hasan,» dedi.

Hasan durdu. Gözgöze geldiler. Bakıştılar.

Hasan:

«Sus!» dedi, yürüdü.

Ummahan:

«Hani ormana varınca söyleyecektin? Beni kandırdın,» diye söylendi.

Hasan daha sert:

«Suuuss!» dedi.

2

Ocağın başındaydılar. Meryemce belini duvara vermiş, başını göğsüne eğmişti. Kıpırdamadan öylecene duruyordu. Karşısındaki Ali ikide bir başını kaldırıp anasının bu durgun, bu taş gibi haline bakıyordu. Meryemce gittikçe düzeliyor, kendine geliyordu ama, ağzını da bıçaklar açmıyordu. Atın ölümünden önce Meryemce öylesine konuşur, öylesine evin içini şenlikle doldururdu ki, zaman nasıl geçer kimse farkına varmazdı. Kış geceleri öylesine çok şey anlatılırdı ki, bitmezdi. Bu kadar anlatacak güzel hikâyeyi nasıl bulurdu? Bu dertli günlerde de eskisi gibi olsa... Bir olsa... Şimdi taş gibi, duvar gibi.

Akşam ezanını geçeli ne kadar oldu, ne kadar oldu?.. Kimse konuşmuyor. Çocuklar kendilerine gömülmüşler, durgun, ölü gibi. Elifi dersin, bazı açılıyor, evin içini iki sözde şeneltiyor, ama sonra her şey sönüyor. Ali ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemiyor.

Dışarda, bozkırdan uğultular geliyordu. Bu uğultular deli ediyordu Aliyi. Eskiden olsa, Meryem-

ce bu uğultular, bozkırdan gelen kurt ulumaları üstüne ne hikâyeler anlatmazdı.

Dünyanın düzeni bozuldu da gitti. Köyde de bir tad kalmadı. Herkes kızgın demir üstünde oturuyormuş gibi. Bu yıl kar iyi yağdı. Ürün bol gelecek. Gelecek ama...

Ali son bir gayretle:

«Ana,» dedi, «dışarda kurt ulumaları...»

Meryemce duymadı bile.

«Ana,» dedi Ali sesini yumşatarak, «şimdi şu soğukta dünya donmuşken, tam buza kesmişken, şu kurtlar ne yer, ne içerler?»

Biliyordu ki Meryemce kurt sözüne dayanamaz, kurtlar üstüne konuşur da konuşur. Ali bir kurnazlık yapıyordu. Meryemceyi can evinden vurmağa çalışıyordu. Meryemce konuşsun da varsın şu ocakta ki ateşe, harlayıp giden yalımlara, şu bacaya konuşsun. Konuşsun da neye isterse ona konuşsun.

Meryemce kurt sözünden de tınmadı

Ali:

«Ana,» dedi. Bu en son başvurduğu hileydi. Bunda da konuşmazsa, artık bir daha ölünceye kadar hiç konuşmıyacak demekti. «Ana, diyorlar ki, Koca Halil ölmemiş, köylü daha Çukurovadayken, o eve gelip saklanmış, oğlu kapıyı açınca ne görsün, Koca Halil içerde uyuyup durur. Okuttuğu Mevlût de boşa gitti. Öyle değil mi, ana? Sen diyordun ki o Koca Halil ölmez. Sen her bir şeyleri bilirsin. Koca Halil, öyleyse, neden dışarı çıkmıyor, diyeceksin. Köylüyü pamuğa geç koydu da, sefil eyledi diye utanıyormuş. Bir de köylü beni parça parça eder diye korkuyormuş. Oğluna demiş ki, geldiğini duyarsa köylü, duyurursan köylüye bunu, başımı alır da giderim, diyormuş. Diyormuş ki bu köylü beni görürse

mümkünü yok öldürür. Oğlu da yemin etmiş ki, kul olana senin evde olduğunu söylemem. Bunları nereden duyduk diyeceksin. Zala Karı bir gün evlerine girmiş ki, Koca Halil oturup durur. Koca Halil Zala'nın ayaklarına kapanmış ki, kimseye söyleme... Hemen koşmuş ambara girmiş. «Ben yokum, ben ölüyüm,» demiş. İşte böyle ana.»

Meryemcede kıpırtı yok.

Bozkır gümbürdüyor, Ummahanla Hasanın getirdiği odunlar evin içini tatlı bir kokuyla sararak, çatırtıyla yanıyor.

Evin arka duvarı toprağa oyulmuş, ön duvarı da çamurla taşlardan gelişigüzel örülmüştü. Damın ağaçları meşedendi, sağlamdı ama, bu ev Alinin tâ dedesinin dedesinden kalmıştı. Böyle fırtınalı havalarda Ali ev yıkılacak diye korkardı. Ama bilirdi ki kışın ev yıkılmaz. Bütün ev, duvarı toprağıyla donmuştur. Evler baharın buzlar çözülünce çökerdi. Evin iki el büyüklüğündeki bir penceresi vardı. Hiç bir zaman da bu pencere açılmazdı.

Öteki uçta, karanlıkta, bir tek inekleri, üç keçileri vardı. Bir yanda da saman duruyordu. Ev soğuktu. Malı, ineği, atı, koyunu, keçisi çok olan evler sıcak olurdu. Evleri hayvanların solukları ısıtır. Hayvan en çok ısıtmak için gerektir. Bu yıl iyi bir pamuk tarlası bulurlarsa, Ali bir inek; beş tane de keçi alacak, şu çocuklarını böyle üşümekten kurtaracaktı.

«Ana,» dedi, «bu yıl çok pamuk toplayacağız. Kar da iyi yağdı bu yıl. Çok ürün olacak. Beş keçi, dört de inek alacağım. Bu evi ısıtınağa yeter de artar bile. Öyle değil mi?»

Meryemce taş gibi. Ne düşünüyor ola? Neler geçiyor aklından? Ölmeden kendini öldüren Meryem-

ce. Bir insan konuşmazsa, o insan ölü demektir. Şu Meryemcenin şimdi ölüden ne farkı var?

Muhtar gitmiş de konuşmuş onunla. Demiş ki Muhtara, yakın bir gelecekte geleceğim köye, altlarındaki çulu, evlerindeki keçiyi, ineği hizmetkarlarındaki yağı, avratlarının bacaklarındaki donu da alıp götüreceğim. Öteki köylüler ne yaptılar ne ettiler de borçlarını ödediler. Onlar köylü de, siz köylü değil misiniz? Onlar gibi Çukurovaya siz de gittiniz. Onlar pamuk topladı, para kazandı da siz neden kazanamadınız? Sizler yalancısınız. Bir daha size bir zırnık bile vermem. Bekleyin, yakında köye geliyorum. Belki yüz yıl var, bu köyler bizimlen alışveriş ederler. Dedem, babam zamanından bu yana. İlk olarahtır ki bir köylü Çukurova dönüşü borcunu vermiyor. İlk olarahtır ki kapıma uğramıyor. Geleceğim köye. Dur bakalım, o köylü yüzüme nasıl bakacak? Bu dünya yıkılmazsa, ben de şu ellerimi keser de köpeklerle atarım. Siz, Yalak köylüleri, ilk olarahtır ki bozulmaz bir ahdi amanı bozdunuz. Yarın siz Çukura indiğinizde, köyünüz boş kaldığında on kişi gelir de köyünüzü soyar soğana çevirirse, evlerinize ateş verirse, hiç şaşmayın. İlk olarahtır ahdi amanı bozan sizsiniz. Kötülük tohumunu bu dağlara eken sizsiniz.

Ali başını kaldırdı:

«İşte ana, böyle,» dedi.

Meryemce dalıp gitmişti. Kurtların ulumasını dinliyordu. Birden irkildi. Başını kaldırdı, Aliye baktı, sonra başı göğsüne geri indi.

Pencereden bir ses geldi:

«Ali, Ali, aç kapıyı.»

«Sen misin Taşbaşoğlu?»

«Benim,» dedi dışarıdaki ses.

Ali kalktı, kapıyı açtı. İçine de bir korku düştü. Taşbaş bu gece yarısı, öyle olur olmaz işler için gelmezdi. Bu işte bir bokluk vardı ya, Allah sonunu hayreylesin.

«Ne var, ne yok, kardaş?»

Taşbaş:

«Kötü,» dedi, içini çekti. «Adil efendi geliyor-muş.»

Elifin kalktığı yere oturdu: «Nasılsın Meryemce Ana?» diye sordu.

Meryemce aldırmaadı, kıpırdamaadı bile.

Taşbaşoğlu şaşkınlıkla:

«Ali,» diye sordu. «Meryemce Ana daha ağzını açmıyor mu?»

Ali başıyla, açmıyor işareti yaptı.

«Ne zaman geliyormuş?» diye ölgün, bitkin bir sesle de sordu.

«Kimbilir, hiç belli olmaz. Belki şimdi damlar.»

Ali:

«Ne yapacağız?»

Taşbaş:

«Yetmiş iki millete rezil olduk. Biz pamuğa girdince gelip köyümüzü tüm yerinden kaldırırsa, bir şey demeğe hiç hakkımız yok. Biz bozduk. Ahdi amanı biz bozduk.»

Ali:

«Biz bozduk, hiç bir hakkımız yok.»

Taşbaşoğlu:

«Varsak desek ki Adil Efendiye, ey Adil Efendi, bir iştir oldu, kötü tarlaya düştük. Üstelik de geç indik Çukura, gelecek yıl iki mislini al, desek?..»

Ali:

«Kabul eder mola?»

Taşbaşoğlu:

«Kabul etse, etse de bizi ele âleme rezil etmese. Göreneği bozduğumuzu yüzümüze vurmasa... Ama kuduruyormuş. Diyormuş ki o köyü zelzeleler götürecektir, seller götürecektir. O köylünün, dinsiz imansız köylünün başına taşlar yağacak... Yılanlar alacak o köyü, diyormuş. Her biri Vurgun Ahmede dönecek o köylünün, diyormuş.»

Ali:

«Ne yapmalı öyleyse, sen bir akıl düşündün mü?» diye çaresizlikle sordu.

Taşbaş:

«Ne akıl düşünülür? Bu yıl gidip de bir metre bez alamadık. Bizim avrat çırılçıplak. Evden dışarı çıkamıyor.»

Ali:

«Herkes öyle, tüm köy öyle.»

Taşbaşoğlu:

«Bu işi köylünün başına getiren bir Muhtar Sefer, bir de Koca Halil...»

Koca Halil deyince Meryemcenin başı kalktı, dudakları kıpır kıpır etti. Bir şey söyler gibi oldu, söylemedi.

Taşbaşoğlu sözü sürdürdü:

«Biliyor musun? Koca Halil ölmemiş. Bizden önce gelmiş köye, ambarın içinde...»

Ali sözü aldı:

«Biliyorum,» dedi.

3

Koca Halil yatağını ambarın içine yapmıştı. Yalnız geceleri çıkıyordu dışarı, o da, çok sıkışınca, çatlamağa çıkıyordu. Başkaca, gecesi gündüzü hep ambarın içinde geçiyordu. Hemen hemen ışık yüzü görmüyordu. Kapının her açılışında irkiliyor, korkusundan bir köşeye sinip, iyice büzülüyordu. Köylünün onu öldüreceğine öylesine inanmıştı ki, oğlunun sözlerine aldırış bile etmiyordu.

Oğlu:

«Baba,» diyordu, «sen köylüye bir şey yapmadın ki... Köylüye ne yaptıysa Muhtar yaptı. O geç koydu köylüyü, kötü pamuk tarlasına o soktu köylüyü. Köylü sana bir şey yapmaz. Bir çık bakalım, köylü sana gözünün üstünde kaşın var derse, o zaman gel saklan. Bir daha da hiç çıkma.»

Koca Halil:

«Sen bilmezsin,» diye karşılık veriyordu. «Sen daha çocuksun. Bu köylünün fendini bilmezsin. Beni dışarı çıkarttıracaklar, sonra da, işte düşmanımızı bulduk diye, parçalayacaklar. Sen bilmezsin onları...

Sen de onlardansın. Sen de ölmemi istiyorsun. Ben, ben bilmez miyim sizin fendinizi...»

«Baba, sen delirmişsin. Şu ambarda gün yüzü görmeye görmeye çürüyeceksin. İstersen çıkma. Sen bilirsin.»

Koca Halil:

«Burada ölürüm de çıkmam,» diyor, yorganı başına çekiyordu.

Son günlerde kulağına bir şeyler çalınır gibi olmuştu. Köyde de bir korku, bir telâş seziliyordu. Oğlunun yüzünde de elle tutulur bir korku vardı.

Bir an ambardan başını çıkarıp oğlunu çağırdı:

«Gel yavrucuğum, gel,» dedi. «Başında bir hal var senin de. Seni de mi öldürecekler? Kim öldürecek? Köylünün de başında bir hal var. Onları da mı öldürecekler? Kim öldürecek? Başlarına taş mı yağacakmış dedin? Köyü yerinden mi oynatacaklarmış? Kulağıma çalındı da... Ya ben ne olacağım? Bunlar benim için böyle yapıyorlar. Beni öldürmek için. Ne var başımızda?»

Oğul ambarın duvarına oturup babasına işi bir bir anlattı.

«İşte zurnanın zartıladığı yer burada. Adil Efendi bugün değilse yarın köye gelecek,» diye sözünü bitirdi.

Koca Halil inanmadı ama, gene de yüreğine bir ışıık girdi, bir su serpildi. Şimdi bir kurtuluş umudu vardı. Belki köylü onu bağışlardı. Yoksa mümkünü yok, bu köylü onu öldürür. Yaşlıdır, elden ayaktan düştü demezler, adamın boğazını sıkıverirler.

Oğluna:

«Yavrucuğum, ben de biliyordum köylünün başında bir hal olduğunu. Büyük bir felâket dolaştığını köylünün üstünde. Göreneği bozdu köylü. Bu köy-

lü gayri iflah olmaz. Ama bir çaresi var. Bir yolunu bulsun da Koca Halil, köylünün parmağı ağzında kalsın. Eğer beni öldürmeyeceklerse, söz verirlerse, ben de bu işten köylüyü kurtarırım. Ama köyde olduğumu bu köylüye söyleme. İşimi gördürmeden beni parçalarlar.»

«Baba sen deli misin, seni kim parçalar?»

«Sen dediğimi iyi dinle. Sen bilmezsın, sen daha çocuksun, aklın ermez.»

«Baba, sen deli misin? Ne çocuğu! Ben altmışına merdiven dayadım.»

Oğlu böyle söyleyince Koca Halil bir süre sustu düşündü sonra:

«Yok yok,» dedi. «Sen çocuksun. Aklın ermez. Senin hiç aklın ermez bu köylülük işine. Benim burada olduğumu söylersen...»

Oğul boş bulundu:

«Biliyorlar,» dedi.

Koca Halil birden bir çığlık attı.

«Yandım, öldüm! Şimdi gelirler. Kapat kapıyı. Çabuk sürgüle kapıyı. Şimdi, şimdi...»

Hemen ambarın karanlığına uzandı, çulu da üstüne çekti. Tirtir titriyordu.

«Kanlım oldun, kanlım! Kapaaat kapıyı. Çabuk, çabuk...»

Oğul Koca Halilin delirdiğini sandı, elini bıktım dercesine sallayarak kapıya gitti:

«Kapatıyorum, kapatıyorum. Kapıda da bekler, kimseyi içeriye göndermem,» diye kapıdan alaylıca bağırdı.

Koca Halil inliyordu:

«Aaah, aaaah,» diyordu. «Aaaah, ölümüne sebep olan oğlum. Gözüm diye, gözümün bebeği diye büyüttüğüm oğul, yemeyip yedirdiğim, giymeyip

giydirdiğim oğul, ocağımı söndürdün. Evimi başıma yıkan oğul!»

Koca Halil bekliyordu. Yüreği daralarak, bir çıtırtı duyunca irkilerek bekliyordu. Ha geldiler, ha gelecekler. Her şeyin suçunu ona yükleyecekler. Muhtarı, köylüsü, herkes, herkes tüm suçu ona yükleyecek, öldürünce de, işte büyük suçluyu öldürdük, kusura kalma Adil Efendi, diyeceklerdi. Yoksa, o Koca Halil olmasa, bir koca köyün başına böyle bir hal gelir miydi, gelmiş miydi?

Koca Halilin içinde iki duygu çatışıyordu. Biri ölüm... Ölümden çok korkuyordu. Kanlı, parça parça olmuş bedeni geliyordu gözlerinin önüne. Evin önüne birikmiş insanların ellerinde her bir parçası. Bu, hiç gözlerinin önünden gitmiyordu. Çok eskiden, Çukurovada, kadınların birikip bir ağayı taşlarla öldürdükleri geliyordu gözlerinin önüne. Kadınlar kudurmuş gibiydiler. Ağzı kanlı kancıklara benziyorlardı. Bir ağayı dal gündüz öldüren köylüler, Koca Halili neden öldürmesinler?

Bir de, çok derinlerde, bir kendine önem verme duygusu vardı. Köylü tutup da, bir araya gelip de Muhtar Seferi bile öldürmezdi. Kim oluyordu Sefer? Dünkü çocuk... Ama Koca Halil yaşını başını almış, ömür görmüş bir kişiydi. Hem de Aslan Ağanın hırsızlar başı.

Hem korkuyor, hem de şimdi, şimdi kapıyı açmalarını bekliyordu. Önde de, en başta, kudurmuş gibi, saçları süpürge gibi dimdik olmuş Meryemce geliyordu. «Vurun avratlar,» diyordu. «Gün bugündür. Vurun kardaşlar, vurun çocuklar. Parça parça edin şu dinsizi. Köyümüzü ele âleme rezil eden dört kitapta katli vacibi. Vurun ha vurun...»

Koca Halil seslice bir:

«Aaaah,» dedi. «Ah Meryemce! Geçti günler. O İbrahim'in, güzel İbrahim'in hatırı olmasaydı, seni ne yapardım, biliyor musun? Aaaah Meryemce!»

Bir sonbahar akşamı Çığşardan aşağı iniyordu. Çınar yaprakları kırmızıydı. Ardına gün vurmuş bir kırmızılık... Korkudan sıra buldukça, hep bu geliyordu gözlerinin önüne, kimbilir neden. Bir su akıyordu. Suyun yüzü kırmızı yapraklarla döşeli. Su değil çınar yaprağı akıyor aşağılara.

Bir al at çalmıştı, Yukarı Göksünden. Atın rengi çınar yapraklarına uyuyor. At, altında kanat takmış da uçuyordu. Birden at ürktü. Alışık olmasa böyle işlere, atın tırnağının dibini boylayacaktı. Çalıların içinde kana belenmiş bir adam gördü. Adam yola doğru inleyerek sürünüyordu.

Attan indi, mintanını yırttı, adamın yarasını sardı. Sonra da adamı terkisine alıp sürdü.

Adam:

«Beni şehirlere, doktorlara götürme,» dedi. «Bana eşkiyalar başı Memo derler.»

O da adamı Aslan Ağanın evine götürüp bıraktı.

«Bu da benim kardaşımdır. Yarası iyi olana kadar bir iyice bakın,» dedi. «Sizden isterim.»

Tekeç dağının eteğinde şimdi kar sepeyor. Orada bir mağara var. Kalkıp oraya gitmeli, bir ateş yakmalı, bir de kuzu kesmeli. Şimdi geyik yavruları büyümüşlerdir.

Memo dağların alıcı kurduydü. Koca Halil'den bir haber gelse, can düşmanını bile bağışlardı. Şimdi sağ olsaydı... Sağ olsaydı da şu köylüye...

Köylü kapıya birikmiş bağırsıyor:

«Çık Koca Halil, çık dinsiz imansız, çınk dört kitapta yeri yok köylü düşmanı!»

Koca Halil kapıyı açar mı? Hele kapıyı kırsınlar! Az sonra oğlan uşak, kız gelin, önlerinde Mer-yemce domuzu yükleniyorlar kapıya. Kapı çatırdıya-rak açılıyor, kırılıp yere düşüyor. Kalabalık içeriye girerken kalabalıktan bir çığlıktır kopuyor. Geriye dönüyorlar, kaçacaklar, korkularından üstüste üs-tüste yığılıyorlar. Kapının önü bir ana baba günü. Ne olmuş, kapı açılır açılmaz köylüler karşılarında kendilerine dönük üç tüfek ağzı görmüşler. Tepeden tırnağa kurşun sıvalı üç eşkiya. Başlarındaki de Memo.

Koca Halil bağırıyor:

«Boşalt kurşunları Memo! Boşalt şu namussuz köylünün üstüne. Kardaşım değil misin? Boşalt Me-mo.»

Memo güler:

«Kurşunsuz ödleri koptu. Bunun yarısı korku-dan sağ kalmaz. Yazık değil mi kurşuna Halil kar-daş?»

Sonra köyün içine çıkar, kubara kubara köyü bir uçtan bir uca dolaşır. Köylü konuşmak ister. Ba-ğışla suçumuzu Halil Ağamız ne olursun, kırdırma bizi eşkiyaya...

Kapı açıldı, Koca Halil hopladı, kulak kesildi.

Oğlu:

«Korkma baba, benim,» dedi.

Koca Halil yüreği küt küt: «Sen olmaz ol, baba kanlısı,» diye geçirdi içinden. «Sen de o dinsiz iman-sız köylüdensin.»

«Adil Efendi bugün mü gelecek?»

«Yok baba. Ne zaman geleceği belli değil.»

«Köylüde bir toplanma, kıpırdanma var mı? Kimseye göstermeden beni alır Tekeç dağının eteği-ne, mağaranın önüne götürür koyar mısın?»

«Boran kış, baba, boran kış! Adam değil Tekeç dağına, şuradan şuraya varıncaya kadar buyar ölür!» .

«Sen götür beni oraya, o mağaraya. Can bir arkadaşım Memoyu...» Memo derken yüreğine bir cızırtı düştü. «Aaah, o şimdi sağ olaydı... Şu köylüyü tüm kurşundan geçirtirdim.»

«Baba, sen delirdin mi? Köylünün seni aklına bile getirdiği yok. Köylü başı kayısı olmuş zaten. Kendi derdine düşmüş. El seni neleyecek? Çık dışarı, elini kolunu sallaya sallaya gez. Görenler boyuna sarılır. Sen yitince Çukurda sana bir Mevlût okuttum da tüm köylü gözyaşı döktü. Demedim mi sana bunu?»

Koca Halil ambardan doğruldu. Gözüne kapıdan gelen ışık vurunca, gözlerini kapattı. Sersem sersem bir süre başını salladı, bağırınağa başladı:

«Ulan sümüklü oğlan, köylü beni hiç adamdan saymıyor mu? Ben onları pamuğa geç götürmedim mi? Ben onların ocağını söndürüp borçlu koymadım mı? Benim yüzümden aç sefil kalmadılar mı? Karınları aç, sırtları çıplak kalmadı mı? Şimdi dışarı çıkarsam, beni öldürmezler mi? Parça parça etmezler mi? Sen deli misin sen, sümüklü Hacı? Köylü beni, demek hiç bir şey saymıyor mu? Demek adamdan saymıyor, ha? Yemeyip yedirdiğim, giymeyip giydirdiğim, aslan oğlum, çifte yürekli sümüklü Hacım! Vay, vay, vay sana! Kartal gibi Koca Halilin oğlu olacaksın!»

Bir ara sustu. Hacı gülümsüyordu.

«Üşüyorum, üşüyorum. Bir yorgan getir. O orospu avradına söyle de ocağa bir iyice tarhana koysun. Ölmeden sıcak sıcak bir iyice içeyim.»

Hacı mırıldanarak:

«İşte şimdi derdini söyledin.»

Hacı bu bağırmaların, çağırmaların sonunun neye varacağını çok iyi biliyordu. Sonunun varıp sıcacık, tüten bir tarhana çorbasında biteceğini biliyordu. Herkesin bir derdi olur, değirmencinininki de su...

«Hemen söylerim, şimdiciik yapar baba. Sen de minde ol.»

«Yorganı, yorganı getir, Hacı!»

Koca Halil gene de oğluna inanmıyordu. Köylünün evde olduğunu bilirdi de nasıl, nasıl olurdu da gelip öldürmezdi? Yalancı Hacı. Söylememiştir. Mümkünü, bunun hiç mümkünü yok.

Üstünde yorgan, titriyerek, kulağı kapının tırtırtısında, ha geldi, ha gelecekler. Geceye kadar yüreği kalkarak bekledi. Olmadı, gelmediler.

«Aaaah, namussuz köylü, aaah!»

Ocaktaki çorbanın tatlı tatlı kokusu geliyor burnuna, içi eziliyordu.

Gelin:

«Baba,» diye çağırdı, «çorbayı indirdim. Gel de iç. Seni bekliyoruz.»

«Karanlık kavuştu mu? Gece bir iyice çöktü mü?»

Hacı:

«Çöktü baba, çöktü,» dedi.

«Çık dışarıya da bir bak, bakalım. Bir yanlışlık olmasın. Amanın ha!»

Hacı sofradan kalkıp, dışarıya çıktı, geri geldi.

«Dışarda bir karanlık, bir karanlık var ki, balta kesmez. Hem de göz gözü görmez.»

Koca Halil ambardan bir çocuk çevikliğiyle atladı, geldi sofraya oturdu, hemen kaşığa sarıldı. Kıt-

lıktan çıkmışcasına yanına yönüne bakmadan yumuldu. Çorbayı deli gibi kaşıklıyordu.

Çorbayı çabucak içti, bir iyice karnını doyurdu, hiç bir şey söylemeden, kimsenin yüzüne bakmadan doğru ambarına gitti, yatağının içine girdi, yorganı da bir iyicene başına çekti. Başını da bir iyicene yastığa yerleştirdikten sonra ellerini sakalının altında kenetledi. Dizlerini çenesine doğru getirdi, büzüldü. Bedeni, arada titrercesine ürperiyordu. Yumulması yatağın sıcaklığını artırmıştı. Kendi sıcaklığını seviyordu Koca Halil.

İnsanın içinde böyle büyük bir korku olursa, işte bu kocaman korkuyu kırk katır gücü içerinden söküp alamaz.

Köylü gelmez mi, vay benim sümüklü, fıkara Hacım vay! Köylü beni bir ele geçirirse havada yer. Hem de çiğ çiğ, bir ateş yüzü göstermeden. Hacı gibi var mı? Hacı iyi oğlandır. Yaaa, çok çok iyi oğlandır. Adam, babasını köylünün öldüreceğini bile bile, varır gider de, babam evde ey köylü milleti, der mi? Babasının, bir insan, kanlısı olur mu? Sümüklü Hacı bu. Babasının da, anasının da yedi göbekten sülâlesinin de kanlısı olur ama, korkar. Memo eşkiyadan bir korkar ki... Memo eşkiya bilse ki Sümüklü Hacı bu kadar kötü bir kişi, gelir de onu boğazlayıverir. Sümüklü Hacı inanmaz ki onun ölmediğine. Varsın inanmasın, inanmasın o. Ben de inanmayanı göreyim! Kim görmüş Memonun öldüğünü? Memo dağlarda, Memo hiç ölmedi ki zaten. İki tek ikicik candarmacık, iki yumurtacı onun yanına yaklaşabilirler mi hiç? Hehey! Memo demişler ona. Kimin kardaşı o? Koca Halilin.

O sümüklü Hacıdır. Daha cocuktur. Bir işin önünü ardını düşünmez. Başını sonunu düşünmez.

Dağdaki Memoyu aklına bile getirmez. Köylüye, babam evdedir diye söylemiştir. Söylemiştir o. Kocakarı çenesine benzer çenesi. Yüreğinde hiç bir gizli tutamaz. Akçagözün oluşuna benzer yüreği. O söylememişse, Zalaca Karı söylemiştir. Bir düşe bürüyerek. Hem de doğruca Muhtar Sefere söylemiştir. O söylememişse, Uzunca Ali söylemiştir. Bir öksürük duydu. Başını da çevirdi. Bu öksürük kimin öksürüğü, ne yandan geliyor demez mi? Öksürüğü tanıyınca da, varıp o anası olacak geberesiceye söylemez mi? O karşıdan gelen mızımız Abdullah, Lapacı Abdullah, Koca Halil burada, aman yakalayın demez mi? Bütün bunların tümü de söylemedi diyelim. Ya o katran kazanlarında pişesice pasaklı gelin de mi söylemez.

Köylü milleti kurnaz olur. Ne demişler? Köylü milletin anası sırtlansa, mümkünü yok, babası tilkidir demişler. Yoksa böylesi bir millet hiç bir mahlûkattan sadır olamaz. İşte böylece fetva verirdi Karatopaklı Hoca Efendimiz. İşte bu köylü öldürmek için geceyi bekler ki, bir iyice tadını çıkarsın. Gece, adam öldürmek için çok iyidir, birebirdir.

Oğluna seslendi:

«Ben biliyorum, iki gözüm oğul,» dedi. «Gözümün çifte ışığı bu köyün yakışığı oğul. Şu âlemlerin yakışığı oğul, gece gelecekler beni öldürmeğe. Kapının arkasına üç tane ağır kütük koy. Meşeden olsun. Beş tane sürme çek, som çelikten olsun. Alaman çeliğinden. Kurtarabilirsen böyleyin kurtarırsın babanı bu canavar milletin elinden. Ama gene de kurtaramazsın. Onlar geceyi bekliyorlar. Karanlık, ölüm gecesi çöksün üstümüze. Taş gibi ağır bir karanlık düşsün dünyamıza. İşte o zaman, karanlığı tuta tuta, yordamlıya yordamlıya onlar evlerinden çık-

caklar, gelip bizim kapının önünde teker teker duracaklar. Onlar durmakta olsunlar, gelip yığılacaklar, gelip yığılacaklar. Sonracığıma kapıya dayanacaklar. Kapıya dayandılar mı, kapı açılmayacak. Kapı açılmadı mı, daha zorlayacaklar. Gene açılmadı mı, duvarı delecekler. Ben bilirim, sağlam kapıyı açmağa uğraşmaktansa, duvarı delmek daha kolaydır. Ben bilirim de onlar bilmezler mi, gözümün çifte ışığı oğul? Sonra içeri girince beni bir tavşan enciği gibi boynumdan tutup dışarı çıkaracaklar. Sonra biri kolumdan tutacak, biri öbür kolumdan, karnın üstüne, gece, çıkaracaklar. Elllerinde ışıklar, köylü, çoluk çocuk, sakalıma tükürecekler. Sonra da aç kurtlar gibi üstüme atılacaklar, her bir parçam birisinin elinde kalacak.» İçini çekti: «Yaaa, oğul, işte dağlar kartalı Koca Halilin de ölümü böyle olacak. Ne yapalım, kader böyle imiş, der Koca Halil. Köylüye bu kadar ziyanı dokunmuş bir adamı da köylü başka türlü öldüremez ya, aynen Çukurova ağasını avratlar nasıl parça bölük etmişlerse, öyle öldürür. Adam Koca Halil gibisini öldürünce de böyle öldürmeli. Öyle değil mi oğul? Ama şu koçamış halimde gelip beni öldürmeseler ne olur yani! Öyle değil mi, oğul?»

Hacı ne diyeceğini şaşırmıştı. Öldürecekler dese, Koca Halil korkudan ölüyor, sabaha kadar yatağında tirtir titriyor, küfrediyor, inliyor. «Senden haberleri yok, seni ne yapacaklar, köylü kendi başının derdine düştü,» dese, vay, beni adam saymıyorlar mı diyor, daha beter kıyameti koparıyor.

Hacı gene de yumşak, aldırılmaz:

«Baba, köylünün işi başından aşkın. Kasap yağ derdinde ala keçi can derdinde. Sen deminde ol, ambarında uyu baba. Köylü seni ne yapacak?»

Koca Halil kükredi:

«Bu gece, hemen bu gece gelecekler, beni de öldürecekler. Parça parça edecekler. Sevin sümüklü Hacı, sevin. Yediğim bir lokma ekmekcik de sana kalacak, sümüklü de sümüklü...»

Hacı:

«Bilmem baba,» dedi bezginlikle. «Belki de gelirler. Gelirler de bizim duvarı yıkarlar. Köylünün hep çektiği senin yüzünden. Bu yıl köylüyü aç perişan koyan sensin. Köylü bunu bilmez mi? Bilir de seni parça parça edip öldürmez mi?»

Koca Halil kıvanç içinde kaldı:

«Öldürürler oğul, öldürürler. Öldürürler gözümün ışığı. Gel yanıma da hakkını helâl et. Gel yanıma oğul. Tut elimi. Al elimi avucuna. Gelinim de, torunlarım da gelsinler. Benim südüğümünden kim düşmüşse bu köyde, hepsi gelsinler. Gelsinler de, ben gidiyorum gayri, haklarını helâl etsinler. Bu köylü beni sağ komaz. En sonuncu, sen de inandın oğul. Değil mi, oğul?»

«İnandım baba, sağ komazlar.»

«Gel öyleyse oğul, beni bu sabaha sağ çıkar-maz bu köylü. Şimdiden başladılar kapımızda toplanmağa. Şimdi kapımızı çıkaracaklar. Yok, yok, duvarımızı delecekler. Gözümün çifte bebeği oğul.»

Çocuklar, gelin, Hacının bir işareti üstüne bıyık altından gülererek ambardan içeriye atladılar. Hacı gitti babasının elini tuttu. Öteki elini de gelin tuttu.

Koca Halil:

«Hakkınızı helâl edin yavrularım,» dedi. Sesinde yumşacık insanı coşturan sıcacık bir şefkat vardı. Hacı onu bildi bileli babası hiç bir zaman böyle yumşak, böyle dost olmamıştı. «Koca Halilin

de kaderi böyle imiş. Kendi köylümüz elinde can vermekmiş akıbetimiz.» Hacıyla gelinin ellerinden ellerini çekti, çocukları tuttu. «Siz de hakkınızı helâl edin ala gözlülerim.» Bir eliyle birinin, bir eliyle ötekinin saçını okşuyordu. Sonra onları bırakıp ötekileri okşuyordu. Koca Halil, Koca Halil oldu olalı hiç kimsenin saçını okşamamıştı. Bu da şaşılacak bir işti. Sahiden Koca Halil ölüyor muydu?

«Hakkınızı helâl edin,» dedi. «Belki şimdi gelirler. Ha geldiler, ha gelecekler.»

Önce Hacı, sonra gelin, sonra çocuklar:

«Helâl olsun,» dediler, ambardan ayrıldılar, gelip ocağın başına oturdular. Uzun bir süre hiç konuşmadılar. Ambardan Koca Halilin iniltisi, küfürleri geliyordu. Onu dinlediler ve ölümü düşündüler.

Gece yarısının horozları ötüyordu ki, Koca Halilin sesi kesildi. Usul usul, rahat, çocuklar gibi soluk alıp veriyordu.

Gelinin adı Fatmaydı. Fatma kocasına:

«Bu adamı bu dertten kurtarmak gerek,» dedi. «Yüreğim acıdı fıkara. Sözlere bir de içime dokundu ki, oturup ağlayacaktım az daha. Ellerini öpecektim az daha. Uyku dünek yok fıkara. Ben onu bu dertten yarın kurtarırım.»

Hacı:

«Nasıl?» diye sordu.

Fatma:

«Yarın görürsün,» dedi. «Şimdiye kadar ben onu hiç sevmezdim de varsın çeksın diyordum. Bak, Hacı, bu adam bana bunca yıl çekti. İki sözde tüm yüreğimi alıverdi. İçimde ona karşı hiç mi hiç bir kötülük kalmadı. Bir de sevgisini yüreğime so-

kuverdi. Onu bu korkudan, bu dertten yarın, yarın sabah kurtarırım. Yazık fıkara.»

Yatağa girdiler, başlarını yastığa koyar koymaz uyudular.

Koca Halil, hiç namaz falan kılmazdı. Kılmazdı ama sabah ezanı okunurken de uyanırdı. Uyanır küllenmiş ocağa ilk odunları Koca Halil atardı. Herkes uyanır bakardı ki ocakta korlu bir ateş, evin içi de ılımanlık.

Ama Koca Halil Çukurovadan döndükten, ambarın karanlığına yerleştikten sonradır ki, bir kere olsun ocağın ateşini yakmadı.

Bugün canı ocağı öyle bir yakmak istiyordu ki... İçine doğan bir şey vardı mutlak. Bir kedi çevikliğiyle ambardan atladı, geldi çabuk çabuk ocağı yaktı, hemencecik ambarına girdi yattı. Bugün amma da soğuk vardı. Ocağı batasınca sümüklü Hacı da bir fıkara, bir fıkara ki şu evi ısıtacak iki baş sığır alamıyor. Sanki Koca Halil kartalının oğlu değil de, sanki onun belinden düşmüş değil de Lapacının belinden düşmüş.

Koca Halil uyandıktan az sonra da Fatma gelin uyanırdı. O pasaklı, boynu uyuz Velicenin kızı. Sonra da çocuklar, sonra da sümüklü Hacı. Sümüklü Hacı gelinle bir iyice döğüş ederdi. Ama her sabah. Koca Halil de bundan hoşlanırdı. Alışkınlık kudurgunluktan beter.

Koca Halil bekledi, bugün kavga yok. Sabahın son horozu öttü, gün doğdu, kavga yok. Allah Allah, ne oldu bunlara? Olacak iş değil, kavga yok. Bekledi, sabırsızlandı. Çıt yok.

«Fatma, Fatma gelin,» diye seslendi. Bekledi.

Ses yok. «Hacı yavrum,» dedi. «Ne oldu bu geline, nereye gitti?»

«İşi varmış, erkenden çıktı gitti. Çok büyük bir işi varmış. Bir şey mi diyecektin baba?»

Koca Halil:

«Hani diyecektim ki...» dedi, sustu.

«Ne diyecektin baba?»

«Hani...»

Hacı:

«Ooof, sen de! Söyle, ne diyecektin?»

Koca Halil yatağından şöyle bir dikeldi, sakallını tutamladı.

«Sümüklü Hacı, sümüklü Hacı, adam mı oldun da bana çemkiriyorsun? Daha sen dünkü çocuksun, düdüğüm. Hani diyecektim ki, bir hal mi var başınızda?»

«Yok baba, ne hal olsun? Neden olsun? Tüm köyün başındaki hal bizim de başımızda.»

«Hani diyecektim ki...»

«Vallahi ne dediğini anlamıyorum baba.»

Koca Halil için için gülerek:

«Hacım, yavrum,» dedi, bir süre durdu. «Hani dedim ki...» Bir süre daha durdu. Sonra birden söyledi: «Hani bugün gelinlen doğuşmediniz de, başınızda büyük bir hal mi var dedim, meraklandım.»

Hacı güldü:

«Yok baba,» dedi. «Fırsat bulamadık. Daha gün doğmadan çekmiş de gitmiş.»

Birden Koca Halil bir çığlık attı:

«Kapı, kapı! Kapıyı kapat.»

Hacı mahsustan:

«Kapı kapalı baba,» dedi.

«Yok, yok. Işık geliyor. O ışık nereden geliyor?»

«Pencereden baba.»

«Var kapaat!..»

Kapı açıldı. Hacı kapıyı kapattı, geri açtı.

Koca Halil:

«Sağol ama, sümüklü Hacı, Koca Halili kandırma. Varıp da kapatıp açtığın kapıyı bir iyice kapat.» Sonra delicesine, avazı çıktığı kadar bağırdı: «Geliyorlaaar!.. Sen imdat eyle koca Muhammet. Tatlı canım sana emanet koca Allahım. Beni şefaatinden esirgeme, çölün çiçeği. Tüm günahlarımı bağışla. Ben sana demedim mi?» Ben sana demedim mi derken, sesi sevinç içindeydi. «Ben sana, ben sana demedim mi, bu köylü beni parça parça eder. Kapat kapıyı. Kapaat! Sürmele kapıyı. Arkasına taşları yığ. Duymuyor musun ayak seslerini? Belki bin kişi geliyor. Duymuyor musun? Çoluk çocuk, genç yaşlı, atıyla itiyile tüm köylü beni parçalamağa geliyor. Geliyorlar ha... Yetiş, yetiş imdadıma koca Muhammet. Boz atlı Hızır baba, o yetişemezse sen yetiş.» Birden sesi kesildi. Yorganı başına çekti. «Oouuuuvv!» yapıyordu boyuna.

Derken, Hacı, sesler, çığlıklar, 'gülmeler duydu. Eve doğru bir kalabalığın geldiği belliydi.

Az sonra kapıyı vurmaya başladılar. Fatma:

«Kapıyı aç Hacı,» dedi.

Koca Halil ambardan bağırdı:

«Açma, açma, kurban olam Hacı. Oğul değil misin canım? Bak babanı öldürecekler. Açma Hacı. O avradın olacak orospu getirdi başıma bu işi, açma. Baban sana kurban Hacı, açma. Kul olam sana, açma. Bu yıl Çukurovaya inersem, sana beş adam kadar pamuk toplarım. Hiç cıgara da içmem. Açma Hacı.»

Hacı kapıya gitti:

«Ne istiyorsun Fatma, neden açayım kapıyı? Bu kalabalık ne?»

Fatma usulca:

«Aç hele aç sen,» dedi.

Koca Halil ambardan fırladı:

«Açma oğul,» dedi, ama o zamana kadar Hacı kapıyı açmıştı. Koca Halil kocaman bir kalabalığın karşısında, bol ışığın ortasında bir an kalakaldı. Birkaç kere gözlerini kirpiştirdi, sonra toparlanıp, hoop diye ambarın içine atladı, yatağa girdi, yorganı başına çekti, bir topak oldu.

Arkasından koskocaman bir kalabalığın köyü çınlatan kahkahası koptu. Koca Halil buna bir iyice şaşırdı.

«Etmeyin, etmeyin, kıymayın tatlıca canıma komşular. Bu yıl sizi pamuğa geç götürmem. Bu seferlik bağışlayın beni,» diyordu ki, kendine geldi. Ne oluyordu?

Kalabalıktan alaylı, kahkahalarla karışık sözler geliyor, her biri Koca Halilin göğsüne hançer gibi saplanıyordu.

«Seni çiğ çiğ...»

«Çiğ çiğ yiyecek köylü!»

«Koca Halil, Koca Halil.»

«Meryemce de geldi, Meryemce de...»

«Kurtar sakalını elinden, Halil Emmi!»

«Çık dışarı, Halil Emmi.»

Çocuklar işi daha da azıttılar. Sözleri türküleştirdiler:

«Halil Emmi, Halil Emmi

Çukurovaya giden mi.»

Hep bir ağızdan söylüyorlardı.

«Halil Emmiii,

Kuyruğu telliii...»

Bir zaman sonra hiç bir söyledikleri anlaşılmaz oldu. Öylesine coşkun bir gülmeye kaptırmışlardı ki kendilerini, dur durak bilmiyorlardı.

Gömleksizoğlu:

«Adama iyilik etmeğe mi, yoksa onu taşkalaya almağa mı geldik? Susun bakalım,» diye öfkeyle bağırdı. Gömleksizoğlu çok ciddiye. Herkes sustu.

Gömleksizoğlu ağır ağır içeriye girdi, ambara ellerini dayadı:

«Halil Ağa,» dedi, «Hiç korkma. Senin korkun boşuna. Köylü seni öldürmez. Seni sever. Sen köylü hakkında çok yanlış düşünüyorsun. Bu köylü hep sipahi soyudur. Çık oradan. Sen çıkmazsan, ben gelir seni dışarıya köylünün içine çıkarırım. Çık, Halil Aşam.»

Söyledi, söyledi, Koca Halil çıkmadı. En sonunda Gömleksizoğlu ambarın içine atladı, Koca Halilin üstünü açtı. Koca Halil büzülmüş büzülmüş bir topacık kalmıştı. Gömleksizoğlu bu bir topacık adamı kucağına aldı. Koca Halil kucağında çırpınıyordu. Getirdi, dışarıya karın üstüne koydu. Koca Halil bir süre orada, karın üstünde hiç kıpırdamadan kaldı. Sonra kuşku, ölçülü, usul usul kıpırdamağa başladı. Önce sağ elini kara dayadı, azıcık doğruldu. Sonra sol elini dayadı, birkaç kere sağına soluna bakındı, sonra ayağa kalktı. Bir süre ayakta, kalabalığın üstünde gözlerini kirpiştirerek dolaştırdı. Daha kalabalıktan bir hareket, hiç olmazsa dövmelerini bekliyordu. Hiç bir şey yapmayacaklarını artık iyice biliyordu ama, gene de bekliyordu.

Bir umut...

Koca Halil kalabalığın ortasında böyle beklerken, Gömleksizoğlu geldi koluna girdi.

«Bak Halil Ağa Emmi, işte gördün. Köylü tam burada, tekmi! çocuk burada. Gözünle gördün, sana bir şey yapmadılar. Ve de ben sağiken sana hiç kimse bir fiske vuramaz. Ve de bir söz diyemez. Gözün üstünde de kaşın var diyemez.» Oğlunu çağırdı. «Oğlum Ahmet, gel de Halil dedeyin elini öp.»

Çocuk koşarak geldi, tuttu Koca Halilin elini öptü.

«Gel Hacı, sen de öp babayın elini.»

Hacı da öptü.

Şimdi genç kızlar, delikanlılar, gülümsiyerek geliyorlar, Koca Halilin elini öpüyorlardı.

Gömleksizoglu:

«Halil Ağa, büyüğümüz, dedemiz ama, yeter şimdi. Soğukta titriyor. Geriye kalanınız gelir yarın öpersiniz elini.»

Gerçekten Koca Halil tirtir titriyordu. Gömleksizoglu onu götürdü, ocağın başındaki, Fatmanın bu arada çabucak yaptığı yatağın içine yatırdı:

«Sağlıcakla kal, Halil Emmi,» dedi Gömleksizoglu. «Sen bu köyün tüm büyük dedesisin. Allah seni başımızdan eksik etmesin.»

Kalabalık güle oynaya dağıldı.

Koca Halil bir boşluk içinde kalmıştı. Demek köylü onu hiç mi hiç öldürmeyecekti? Nasıl olurdu bu? Bū Adil Efendi belâsını kim sardı onların başına? Pamuklar bittikten, öteki köylüler pamuğa girip yarıladıktan sonra onları Çukura indiren kim? Döngeleye yalan söyleten kim?

Bugün bir oyun oynadılar. Yarın erkenden ge-

lip parçalayacaklar. Ağz tadıyla, güle oynaya parçalayacaklar. O Gömleksizoğlunun gözleri beter.

Yok, yok, öldürseler hemen öldürürlerdi. Kıyamete kadar bu işi yapamayacaklar. Bu köylüde kan yok ki. Kanı kurumuş domuzların. Salt cılk suya kesmiş yüreklerindeki. Bu köyün avratlarını al, hepsini çırılçıplak soy, köyün orta yerinde, tam alanın ortasında sabahtan akşama kadar göbek attır, bu köylü gene sesini çıkarmaz. Ne yaparsan yap, ne kötülük edersen et, bu köylü hiç bir vakit sesini çıkarmaz.

Bir düşünün, Çukura geç koyuyorsun, bir damla pamuk toplayamıyorlar, işte bu yüzden Adile borçlarını veremiyorlar. Borçlarını veremeyince de Ezrail bekler gibi korkuyla Adili bekliyorlar. Neredeyse beklemekten topu da delirecek deyyusların, orospuların, sonra da geliyorlar bu işi başlarına getiren adamın, Koca Halilin elini şapur şapur öpüyorlar. Vcdansızlar, namuzsuzlar, dört kitapta katli vacipler. Bu köyden hiç kimsenin cenazesi kılınmaz.

Müthiş utanıyordu. Oğlu onu iki kere sıcak tarhana çorbası içmeğe çağırdı, Koca Halil başını yorganın altından çıkaramadı. Çorba da bir güzel, bir güzel kokuyordu ki... Vay ocağın bata senin çorba gibi!

Onlar çorbayı içip bitirdi. Koca Halil yorganın altından dikizliyordu, onların ocak başından ayrılmalarını bekliyordu. Baktı ki ocağın başında küçük çocuktan başka kimse yok, hemencecik ayağa fırladı, ambarın içine atladı, köşeye sindi.

«Oğlum Hacı,» diye inledi. «Şu ocağın başındaki yatağı bana uzat.»

Hacı geldi, yatağı kucakladı, ambarın içine getirdi, eski yerine serdi.

«Gel yat baba,» dedi.

Koca Halil:

«O sıcak sıcak kokan çorbadan payımı ayırdın mı, oğul?» diye sordu.

Hacı:

«Ayırdım, baba,» dedi. «Ayırmaz olur muyum? Ben senin sıcak tarhana çorbasını ne kadar sevdiğini bilmez miyim?»

Koca Halil sabırsızlıkla:

«Getir getir,» diye bağırdı.

Çorbayı çabuk çabuk içerken:

«İşte böyle, işte böyle,» diyordu. «İşte böyle, oğul Hacı. Sen kansızın birisin. Senin yerinde ben olsam, bu güzelim, bu sıcak sıcak tüten çorbayı Koca Halile vermem. Çünküleyin Koca Halil Benim can düşmanımdır. Tarlaya beni geç koymuştur. Ol sebepten Adili Ezrail bekler gibi korkuyla beklerim. Yaaa, oğul, işte böyle. Bu köylü bana bir hal etti ki, öldürmekten beter etti. Ne dedi bana? Dedi ki, Koca Halil sen bize kötülük ettin, aç koydun, rezil ettin, ama biz gene de senin elini öperiz.»

Hacı:

«Köylü kabahatı sana bulmuyor, Muhtara buluyor da ondan senin elini öpüyor,» diye onu yatıştırmağa çalıştı. Koca Halilin öfkesinin nereden geldiğini artık biliyordu. Köylü onu dögecek, öldürecek kadar önemsememişti.

Aralarında uzun bir sessizlik oldu.

Koca Halil:

«Al şu çorba tasını da başımdan git, sümüklü Hacı,» dedi. «Sen de bu namussuz köyden değil misin?»

Hacı:

«Baba, köylü seni suçlu balsa parçalardı. Bu köylü seni çok sayar,» dedi.

Koca Halil:

«Sahi mi söylüyorsun, yavru?» diye yalvarırcasına sordu.

Hacı:

«Vallahi,» dedi, «doğruyu söylüyorum, baba.»

Koca Halil tâ yürekten bir dua etti oğluna:

«Allah seni bu dünyada da, o dünyada da yeşil etsin oğul. Yemyeşil...» dedi.

Hacı:

«Amin,» diye içini çekti derinden.

Yorganı başına çekti gene. Bir şeylerden korkmağa başladı. Aklına köylünün onu öldüreceğini getirdi. Eskiden, daha dün nasıl korkardı. Şimdi belki bir saat, iki saat uğraştı, kanlı, parça parça bedenini gözlerinin önüne getirdi, hiç tınmadı. Halbuki nasıl ürperirdi, tüm bedeni nasıl çingışırdı!

Koskocaman bir boşluk içinde kalmıştı. Acı çekiyordu. Bir ağlayabilse... Çoktan beri ağlayamamıştı. Belki on yıl, on beş yıl oluyordu. Ölüm dedikleri böyle mi olur acep, diye düşündü. Kıvranıyordu. Düşüncesini nereye vardırırsa, elini nereye atsa boş çıkıyordu. Çıkıp kapıya, sabaha kadar durmadan bağırmak istiyordu.

Dışarda, bozkırdan uğultular geliyordu. Esen fırtına başını oradan oraya vuruyordu. Bozkır ısıklık sesleriyle doluydu. Ulu bir deniz gibi karlı bozkır, donmuş bozkır kuduruyordu. Bir süre bozkırı bütün benliğini verip dinledi. Bozkırdaki yaratıkları düşündü. Bu gecede, dışarda insanoğlu kalamazdı. Kalsa hemen o an donuverir, kaya kesilirdi. Ya kurtlar, tilkiler, ayılar neyler ki? Ya kuşlar? Ulu

dağların koğuklarındaki kartallar? Ya akça pakça güvercinler? Ya yağmurcuk kuşları?

Seslice:

«Bu borana, kışa hiç bir yaratık dayanamaz. Koca Allahım sen koru,» dedi, «şu cümle yarattığı. Onlar senin öz bir yavrularıdır. Eliyin emeği, gözüyün nurudur. İyi koru onları.»

En ince ayrıntısına kadar kuşları, karıncaları, gözleri boncuk boncuk sansarları, gelincikleri, ge-yikleri, yaban keçilerini, onların yaşayışlarını, doğuşlarını, yavrularını emzirişlerini, şimdi de kar altında oradan oraya koşuşmalarını gözlerinin önüne getirdi. Sonra gene boşluğa düştü. Eli ayağı kesildi.

Bun alıyor, boğuluyordu. Uzun bir zaman, can çekişir bir durumda, karanlık bir duvar önünde kaldı. Bu bomboşluktan kurtulmağa çabaladı. Çabaladıkça boşluğa, yalnızlığa, kimsesizliğe daha çok batıyordu.

Birden sarılacak bir dal, dolu bir yer buldu. Gözlerinin önünde bir kurtuluş, bir sevinç umudu, bir top ışık gibi patladı. Köylü niçin döğmedi, niçin öldürmedi? Vay namussuz, vay alçak köylü vay! Vay düşman, vay kindar köylü vay! Vay yerin göğün canavarları vay. İşte bu kimsenin, yer altındaki, yedi kat göğün üstündeki şeytanın da aklına gelmezdi.

Ne demek istiyor köylü? Ağama söyleyim, demek istiyor ki, sen öyle alçak, dört kitapta katli vacip, öyle düşük bir yaratıksın ki köylü sana, o pis tenine dokunmağa değmez, diyor. Seni hiç sayıyor. Seni bir çöp bile saymıyor. Bu da seni öldürmezse, bir ormanlık odun al da derdine yan Koca Halil, diyor.

Bir de ne diyor köylü? Koca Halil, diyor, bun-

dan böyle sen koca köyün büyük eğlencesisin. Sen sağ iken gayri köylü düğünü derneği, eğlenceyi bayramı netsin. Seni söyler, sana gülerler. İşte bu köylü seni öldürmez ama, senden öylesine bir öç alır ki ölümden de bin beter. Köylü böyle yapmasaydı, seni bin kere öldürseydi, sana böyle bir kötülüğü yapabilir miydi? Yapamazdı.

Şimdi, şu karda kıyamette, alimallah bu köylü uyumuyor. Uyur mu hiç! Hep Koca Halili konuşuyorlar. Onu alaya alıyorlar. Evden eve gidiyorlar, konuşuyorlar, söğüşüyorlar. Hep hep Koca Halili konuşuyorlar. Dillerinde hep Koca Halil. Bulmuşlar hep konuşacak, öç alacak birisini... Kulaklarım çınlıyor. Bir adamın arkasınca konuşmayınca, o adamın hiç kulakları çınlar mı? Öç almak için hep alay ediyorlar. Neden öldürmediler? Ölünceye kadar, kıyamete kadar alay etsinler diye öldürmediler. Ne domuz köylü! Can düşmanı. Deve kinliler, kinliler. İki dinliler, dinliler!

Şimdi rahatlamıştı. İçindeki boşluk dolmuştu. Uyudu.

Sabahleyin erkenden uyandı, başını gizlice ambardan çıkardı. Gelin ocağın başına oturmuş, ocakta çorba pişiriyordu. Kokladı, tarhana değildi. Bıldırdı Koca Halilin tarhanayı sevdiğini, hiç tarhana pişirir mi? Öç alacak. Bundan böyle artık bu evde tarhana pişmeyecek. Gelinin yüzünde alaylı bir hal var. Hep içinden alay ediyor. Çocuklara bak, çocuklara! İt enikleri! Onların yüzüne bakın, hep bıyık altından gülüyorlar. Koca Halile gülüyorlar.

Az sonra kapıdan Hacı girdi. Sevinç içindeydi. Ağzı kulaklarına varıyordu. Vay sümüklü Hacı vay! O da babasına gülüyor. Vay Hacı vay, kuş sü-

düyle büyüttüğüm, yemeyip yedirdiğim Hacı, sen de mi babana gülüyorsun?

Tepesinin taşı attı. Öfkeyle bağırdı:

«Hacı! Ne gülüyorsun, ne alaya...» Birden sustu, sesini yumşattı. «Güzel yavrum Hacı,» dedi. Sorınağa korkuyordu. Ama kendini yenemedi. «Yavrum, Hacı, gelsene yanıma. Baban sana bir şey soracak. Gel benim yüreği som altından oğlum.»

Hacı, babasının bu bir anlık değişmesinden şaşırılmış, ambara yaklaştı.

Kapıdan kar doluyordu içeriye. Azıcık da ılık.

«Nerden geliyorsun oğul? Bak, kirpiklerin, kaşların, sakalın, tüm donmuş. Bu karda kıyamette dışarda ne dolaşırsın, bire oğul? Sonra üşürsün. Bu soğuklarda öyle çok gezme, sonra hasta olursun, yigidim canım. Nerden böyle? Adilden bir haber var mı?»

Hacı:

«Köylü hep bekliyor. Adil daha gelmedi.»

«Köyü hep dolaştın mı? Kimleri gördün? Ne diyorlar?»

«Ne desinler baba. Oturmuşlar bekliyorlar. Herkes pathıyor. Korkudan da ölüyorlar.»

«Taşbaş ne diyor, Memet Taşbaşoğlu?»

«Ne desin baba, hep köylüye söğüp duruyor. Köylüye kara alkışlar ediyor ki, kulaklarını kapatıyor tüm köylü, duymamak için. Bana bir kurşun değsin de, tam yüreğimin başına bir yağlı kurşun sıksınlar da, Taşbaşoğlunun bir sözünü duymayayım.»

Koca Halil oğlunun sözünü kesti:

«Gel hele, azıcık daha yaklaş hele oğlum. Sana bir soracağım var.»

Hacı ambara dayandı, babasının üstüne sarktı.

«Buyur baba.»

«Oğlum Hacı,» dedi tıkanarak Koca Halil, «bu köylü sabaha kadar hep beni konuşmuş. Öyle söylediler. Sabah erkenden elimi öpmeğe Mırmırık Dursun geldi de o söyledi. Mırmırık dedi ki, köylü sabaha kadar hiç uyumamış, hep benim üstüme gülmüşler. Sözümü edip edip hep bana gülüyorlar. İşte böylece de benden öçlerini alıyorlarmış. Öyle değil mi?»

«Baba,» dedi Hacı, «sen aklını mı kaçırdın?» Hacı bir şeyler sezinliyordu ama, neydi? «Köylü neden hep seni konuşsun, neden hep senin üstüne gülsün? Köylü can derdinde. Köylü Adil gelecek diye, kahrından ölüyor. Köylünün sana gülecek hali mi kalmış? Yeme kendini baba. Sen köylünün nesi-ne gereksin. Köylü seni unuttu gitti bile. Bir yerde, bir tek sözüyün edildiğini duymadım bile. Mırmırık Dursun da ne demeğe gelmiş sabah sabah? O bize hiç gelmez ki... Baba, inan ki hiç mi hiç gülmedi köylü sana. Kim ne derse inanma.»

Koca Halil, sesinin çıktığına bağırды:

«Sus, sümüklü Hacı, yalancı Hacı! Bir daha da benimle konuşma... Git başımdan.»

Hacı:

«Baba, sen delirmişsin,» dedi, dışarı çıktı.

Koca Halil iyice boşalmıştı. Yatağa serildi. Yok gibi olmuştu. Sağ eliyle, sol elini tuttu, sıktı. Sonra kolunu ısırdı. Kesik kesik soluk alıyor, boyuna kendi kendine söyleniyordu.

Gelin çorba getirdi, Koca Halil yemedi. Müthiş bir küfür savurdu geline. Gelin karşılık vermedi. Bu daha çok deli etti onu.

Akşama kadar Koca Halil, böyle can çekişircesine kıvrandı. Eski günlerini düşündü, hırsızlıkları-

nı, çaldığı atları, pamuk tarlalarını, köylülerin yüzüne tükürüşlerini, her şeyi, her şeyi düşündü, hiç bir yerde kendine tutunacak bir dal bulamadı. Bütün köyü, dünyayı, esen borayı, yağan karı, soğuşu kendine düşman saydı, gene olmadı. Allaha sığındı. Onu kutsadı. Azıcık kendine gelir gibi oldu. Kötülüklerini getirdi gözünün önüne. Cehennemi getirdi. Cehennemde cayır cayır yanışını, sırat köprüsünden geçerken ateş denizinin ortasına düşüşünü... İlle de köylünün onu öldürmeyişi, döğmeyişi, ona gülmeleri koydukça koyuyordu.

Birden bir düşüce korkunç bir tatlılıkla bütün bedenini sardı, ayağa fırladı, ambardan çıktı. Gülüyordu. Torunlarını kucakladı, teker teker öptü. Gelinini de öptü. Acından ölüyordu.

«Güzel gelinim, soylu gelinim,» dedi, «senden bir şey istiyeceğim. Bir tarhana çorbası yapacaksın ki, üstüne yağ koyacaksın bol bol. Nane de atacaksın bol bol. Öyle bir koksun ki, kokusu tüm köyü alsın. Kırmızı biber bulursan onu da ekele üstüne. Yapar mısın bunu bana, gelinim?»

Fatma:

«Yaparım baba,» dedi. «Hem de istediğinden daha da lezzetli yaparım.»

Koca Halil sevindi. Saçlarını okşadı:

«Hele ben şu köyün içine bir çıkayım. Çıkayım da bir dolaşayım. Şu karda köy nasıl olurmuş, iyicene unuttum. Gidip göreyim,» dedi. Gözlerinde mutlu, kurnaz bir ışıltı vardı. Canlanmıştı.

Fatma içinden geçirdi: «Bizimki yirmi yıl önce hep böyleydi,» dedi. «Şimdi gene öyle.»

Koca Halil çabucak dışarı attı kendini. Fırtına yavaş yavaş çoğalıyordu. Geceye korkunç bir bora vardı. Dışarıda kimsecikler, hiç bir yaratık yoktu.

Donmuş karın üstünde ağır ağır ilerledi. Ev aralarında hiç bir canlı görülüyordu. Alacakaranlıktı.

Köyü baştan ayağa, ev ev dolaştı. Bir tek şey istiyordu. Onu köyden bir tek insan görsündü, yeterdi. Kapılarda durdu. Gören olmadı. Bir çocuk bile dışarı çıkmıyordu. En sonunda gitti Taşbaşoğlunun kapısını çaldı. Kapıyı Taşbaş açtı. Taşbaşın asık yüzü onu görünce açıldı.

«Buyur Halil Emmi, hoş geldin sefalar getir-din. Ne var, ne yok?» dedi.

Koca Halil:

«Oturmayacağım, oğul,» dedi. «Birşey soracaktım. Köyü dolaşmağa çıktım da... Şu köyü ev ev gezeyim dedim de... Köyü bir canım çekti ki! Bir şey sorayım şu Taşbaşına, dedim. Taşbaşım beni sever, dedim.»

«Severim Halil Emmi.»

«Gelecek mi Adil? Gelip köyü soyacak mı?»

Taşbaşın yüzü karardı. Ocaktaki ateşten yüzünün yarısına ışık vuruyordu.

«Gelecek, Halil Emmi. Gelecek de köyü iğne-den ipliğe soyacak, Halil Emmi. Bunun hiç bir mümkünü çaresi yok. Buyursana içeri.»

«Şimdi geziyorum, sonra gelirim Taşbaşım. Sonra uğrarım. Hakkını helâl et...»

Hakkını helâl derken kıvançlıydı. Taşbaşın üstündeki tepkiyi bekliyordu.

Taşbaş umursamazlıkla:

«Bir yere mi gidiyorsun, Halil Emmi?» diye sordu.

Koca Halil, üzüntülü:

«Yok yavrum,» dedi. «Bu yaşta, bu kızılca kıyamette nereye gidilir ki? Laf olsun...» Sesinde bir alaylı hava vardı. «Sağlıcakla kal, Taşbaş,» di-

ye ayrıldı. Taşbaşım dememişti. Sesi de kinliydi. Size, sizin hepinize gösteririm der gibiydi. Taşbaş bunu sezdi.

Eve gelirken tarhana kokusunu tâ uzaktan aldı. Elleri ayakları, kulakları soğuktan donmuştu. Bıyıklarını da kar tutmuştu. Kapıda üstünü başını kardan çırpı, içeriye girdi.

Fatma:

«Baba,» dedi sevinçle, «sana bir tarhana çorbası yaptım ki, ömrümde böyle güzel çorba yapmadım.»

Koca Halil, gene onun saçlarını okşadı, öptü. Torunlarını da teker teker bağrına basıp öptü. Oğluna da sarıldı, uzun uzun koklayarak öptü. Sonra da hemencecik sofraya oturdu. Kaşığı her ağzına götürüşte bir «Oooh» çekiyordu. «Oooh, elin dert görmesin kızım. Ben de ömrümde böyle çorba içmedim, kızım.»

Çorbayı bitirir bitirmez, hemen ambarına atladı, yatağa girdi, yorganı üstüne çekti.

Gece yarıya geliyordu. Çoktandır Koca Halilin kulağı kırısteydi. Uyusunlar, hele bir iyice uyusunlar. Uyusunlar da Koca Halil ne demekmiş, Koca Halil gösterecek onlara.

Koca Halilin kırışteki kulakları, karıncanın ayaklarının sesini bile kaçırmazdı. Kulakları için böylesine öğünürdü. O kulaklar ki onu, Aslan Ağanın hırsızlar başı yapmıştı. Şimdi de yataktakilerin soluk alışlarını ayarlıyordu. Uyumamışın, az uymuşun, derin uykulara dalmışın soluk alışları başka başka olur. Derin uykulara varmışların soluk alışlarını bekliyordu. Sevinci de içinde gittikçe büyüyordu. Hem bekliyor, hem de türkü söylememek, kalkıp oynamamak için kendini zor tutuyordu.

İlk horozlar, yani gece yarısı horozları öterken baktı ki, ortalıkta çıt yok. Herkes derin uykularda. Üstlerine ölü toprağı serpilmişcesine.

«Haydi Koca Halil, gün bugün! Görsünler Koca Halili. Görsünler Koca Halil kim!» Adını söylemek hoşuna gidiyordu. İçinde ılık, incecik bir ürperti vardı.

Ambardan, hiç ses çıkarmadan dışarıya atladı.

Çok eskiden, Aslan Ağanın devrinden kalma Uzun Yayla Kürdü yapması, kimseye el dokundurmadığı bir nakışlı kepenegi vardı. Yüklüğün en altında, çeyizlik çuvalların içindeydi. Vardı, çabuçak onu oradan çıkardı. Keçe çizmeleri kapının arkasında hazır duruyordu. Onu hemen ayaklarına geçirdi. Bütün bunlar bir anda oldu. Dışarıya çıktı. Dışarı çıkar çıkmaz, onu yere çarparcasına bir bora karşıladı. Borayı yeyince bir iki kere sallandı, sonra kendini tuttu. «Heheytt anam! Koca Halil böyle çok, çook boran kıştan geriye kalmıştır. Öyle değil mi, güzelim?»

Soğuk dondurucuydu. Yalak köyü değil, bozkırın ucu değil burası, şu ocağı batasica yer Tekeç dağının başı olmuş.

Değneği içerde kalmıştı. Bir de azık almamıştı. Azıksız, kibritsiz yola çıkan yolcunun başına kötülüklerin büyüğü gelmez mi?

Kapıyı tıkırdatmadan yeniden içeriye girdi. Sofradaki ekmeği, küpteki peyniri aldı, bir çıkına sardı, onu da beline bağladı, kapının ardındaki değneği de kaptı, dışarıya sessizce süzüldü.

Bora gittikçe azıtıyordu. Gene taş gibi yüzüne çarptı. Aldırmadı, koşarcasına, arkadan hışım gibi gelen boranın önüne düştü. Koca Halil güneye, hep güneye yürüyecekti. Ambarda uykudakilerin so-

luklarını dinlerken dışarda belâlı bir fırtınanın olduğunu, bozkırın delicesine uluduğunu duymuştu. Ama boranın böyle hışım gibi saldıracığını bilmemişti.

Ortalık silme karanlıktı. Köyün evleri zarzor farkediliyordu.

Ama olsun. Arkadan kepeneg'e vurur. Bu kepenek ki taş gibidir. Kürtler yapmıştır. İçeriye bir damla soğuk bile sızdırmaz.

Köyü çıkınca, dört bir yandan delicesine savuran boranın ortasında kaldı. Bir süre bir adım bile atamadı. Kafasından şimşek gibi umutsuz bir düşünce geçti, geri dönse mi?

Sonra sevinci gene kabardı. Köylü sabahleyin kalkıp bakacaktı ki... Yaaa, kalkıp bakacaklar ki Koca Halil yok. Bu karda kıyamette nasıl gitti? Gittiyse ölüme gitti. Gitmediyse göğ'e çekildi. Köylünün şaşkınlığını gözönüne getirdi. İçindeki güç depreşti, sıcak ürpertiler tüm bedenine yayıldı.

«Olsun,» dedi seslice, bağırırçasına. «Varsın olsun. Şu tatlı canı bir kere köyün dışına attın ya, Koca Halil, isterse daha beter olsun. İsterse şu ulu gökyüzü tüm kar olup yere düşsün, boran olup yer-yüzünden aksın.»

Sevinerek yola düştü. Dereye aşağı inerken bora azıcık azaldı. Bu daha çok sevindirdi onu. Ayakları daha çabuklaştı. Bu havalarda çabuk yürümeli. Öyle ölümsek ölümsek yürürsen donar kalırsın.

Derenin dibine doğru bora öylesine esmeğ'e, dört bir yandan savrulmağ'a başladı ki, gideceğ'i yönü şaşırdı. Bir an baktı ki gerisin geri köye doğru çıkıyor. Hemen yönünü buldu, aşağı inmeğ'e başladı. Bir zaman yana kaydığının farkına vardı. Şaşırmıştı. Koca Halil şaşırmır mı? İşte şaşırmıştı. Di-

bektaşını bulsa yolu doğrulturdu. Bora da azıcık kesilse... Ama kesileceği yerde, gittikçe azıtıyordu. Varsın azıtsın. Sağa vurdu, sola vurdu, bir adım ilerleyemediğini biliyordu.

İkirciklendi. İçine bir korku düştü. Geri dönse mi? Bu düşünceden öylesine korktu ki, bütün melekelerini topladı, Dibektaşını yönledi, oraya doğru çabuk çabuk yürüdü. Boynundan aşağı gıcılı kar giriyordu. Boynunu içine çekti. Birden bir yere geldi ki, süt limanlık, bora tutmuyor. Düşündü ki buralarda böyle yerler çok. Burada bir yornuk almak gerek. Karın üstüne oturdu.

Şura aşağı Uzundere, Sümbül Velinin oğlunun ölüsünü baharın, Uzunderede bir kayanın dibinden çıkardılar. Bıyıkları daha yenice terlemişti. Namaz kılar gibi yumulmuş, öylece donup kalmıştı. Yüzünü kardan temizlediler. Güler gibiydi. Öyle terütaze duruyordu. Dürtsen uyanacaktı. Uzunderede donup kalanın hesabı yok.

Gökte bir yıldız vardı. Uzundereye bir kervan düşmüştü. Yolunu şaşırılmış bir kervandı bu. Yıldızdan başka yol gösteren yoktu onlara. Yıldıza doğru gittiler ha gittiler. Bir türlü sabah olmadı. Baharın Uzunderede kervanı buldular. Atları, katırları, eşekleri, insanlarıyla ayakta, yürüyüşe hazırmışçasına öyle duruyorlardı.

Bu kuytu, bu ılımanlık yerden çıkınca aşağıda toprağı sarsan bir borayla karşılaşacağını biliyordu. Burada sabaha kadar beklese de, sabah olunca yola düşse. . Olmazdı, olmazdı. Yolcu yolunda gerek.

Ağır ağır ayağa kalktı. Farkına vardı ki usul usul donuyor. İyi ki ayağa kalktım, dedi.

Dibektaş az aşağıda, onun ötesinde Uzundere.

Sabaha kadar böylece yürürse belki Uzundereyi geçebilir.

Köylü ne diyecekti? Kendini, diyeceklerdi, alıkarlı, ulu fırtınalı delice Uzunderenin ortasına vurmuş, bile bile vurmuş, donmuş da ölmüş, diyeceklerdi. Bulsalar bulsalar, ölüsünü baharın bulacaklardı. Donmuş çont olmuş. Namaz kılar gibi diz çökmüş. Bunu görünce de ne diyeceklerdi? Koca Halil çok müslüman adam, ermiş insan. Bakın dünyasını bile namaz kılarak değiştirmiş. Halbuki sağlığında hiç de namaz kılmazdı.

Dibektaşının orasını bir türlü doğrultamıyordu. Bir süre oralarda dolandı durdu. Ama Uzunderenin dibine gelmişti.

Geri çıkıp gitse mi? Sabaha kadar indiği yokuşu çıkamazdı ki...

Donup öleceğine, Uzunderenin dibinde bahara kadar karın altında kalacağına kendisini var gücüy-le inandıрмаğa çalışıyordu. Bir an inandı da.

Uzunderenin sol yanında ulu bir çam ormanlığı vardı. Cebinde de daha açılmamış, ağzına kadar dolu bir kibrit kutusu vardı. Kutuyu evden çalmıştı. Fatmanın sakladığı yerden. Hırsızlar başı Koca Halil bir kadının hem de evindeki bir kadının sakladığı kibrit kutularını da bulamazsa, ben ona Koca Halil mi derim? Kar da olsa kıyamet de, Koca Halil yeter ki eline bir çalı çırpı geçirsin, ateş yakmasını bilir.

Uzunderenin dibinde, bozkırdan gelen fırtına daha da delirmişti. Bir yaprak gibi onu oradan oraya atıyordu. Dereye inince boranın öyle küçümsenmez, yüzde yüz öldürür, dondurur cinsten olduğunu bir iyice anlamıştı. Bunu anlayınca sevinci bir an doru-

ğuna çıktı. Ama elleri ayakları donmağa yüz tutuyordu. Bu da onu korkuttu.

Birden zınk diye durdu. Artık bir fırtına, kar, bora denizindeydi. Soluk bile alamıyordu. Ağır ağır gelen ölümü ensesinde duydu. Çok korktu. Titreyecek hali bile kalmamıştı. Usuldan, dişsiz çenesi çarpıyordu. Bu bora değil, korku adamı öldürür, dedi kendi kendine. Dereye aşağı, bütün gücünü toplayıp yürüdü. Gökte bir tek yıldız bile olsa yeterdi. O bile yok. Hem de göz gözü görmüyor. Ne demiş de bu deliliği yapmış, sıcacık yatağından kalkmış, kendini bu azgın boranın kucağına atmıştı?

İşte burası tam derenin ortası, ölüm yeri. İşte dereye girenler tam buraya gelince hiç bir daha dışarıya çıkamamışlardır.

Kafasından hep dönmek, köye geri dönmek, bu gelen ölümden kurtulmak geçiyordu. Tam ölümün kapısına gelmişti. Ölüm zordu. Ölüm en büyük boşluktu. Bunu iliklerinde duydu. Bağırmağa başladı. Uzun uzun bağırdı. Ama dönemiyor, bağırarak derenin çukuruna çukuruna onu arkasından bir güç itiyordu.

Orman nerede kalmıştı? Bütün melekelerini toplayıp ormanın yerini bulmağa çalıştı.

Birden gene durdu. Bütün bedeni bir çingışma, bir seğirme içinde kaldı.

Çukurovada sıcak bir günde toza batmış bir dut ağacı gölgesinde... Bir gün bir gece bir uyku çekmişti ki... Şimdi canı uyumak istiyordu. Uyuyup kalınca da, öleceğini biliyordu. Ama dayanılmaz bir uyku öylesine bir sarıyordu ki... Soğukta, şuracıkta uyumak. Ama ölüm... Olsun!

Bir ölü bebek geldi gözünün önüne. Ölü bebeğe acır gibi kendisine acıdı.

Oyuktaş var ilerde. Oyuktaşın başında üç ağaç vardı. Dalları kuru. Oyuktaşta bir ateş yakıp, onun yanında uyumak. İşte Oyuktaş şurada, ilerde, ötede.

Bora savuruyor. Uyku, ılık bir su gibi sardıkça sarıyor. Dayanılmaz. Bu gittikçe uykuya varış tadı, tadların en güzeli, en vazgeçilmezi. Koca Halil, yılların Koca Halili, bunca kar, bunca boralardan kalmış Koca Halil bu uykunun bir ölüme gidiş olduğunu bilmez mi? Ama uyuyacak. Koca Halil belki de ömrünün en güzel tadında. Uyku onu ağır ağır tüm tadıyla sarıyor. Bedenine, en ince damarlarına kadar tad yayılıyor. Bora, kar bastırdıkça Koca Halil bir uyku cennetine doğru gidiyor, uçuyor. Bedeni hafifliyor. Ama gene de yürümekte.

Uyku bastırıyor. Çöküp kalacak. Oturmamak, şuraya uzanıp yatmamak için kendini zor tutuyor.

Kepenek var. Kepeneğe iyice sarınmalı. Bacaklarını karnına çekip bir topak olmalı. Öylesine bir topak olmalı ki, dizleri burnuna değmeli. O zaman, işte o zaman dışardan hiç bir soğuk içeriye giremez. Sabahleyin de uykusunu almış Koca Halil, karların, soğukların arkadaşı, sağlam, dinç uyanır.

Ya gece çok kar yağıp da altından çıkamazsa. Kar sıcak tutar insanı.

Eli ayağı kesiliyor. Kesildi... Oturacak, yatacak. Var gücünü bir daha topluyor. Oyuktaş az kaldı. Allah bin belâsını versin, bu karanlıkta, bu borada da Oyuktaşın yolu öyle kolay bulunmaz ki... En iyisi şuracığa yatmak, uyumak.

Uyurgezerler gibi sallanıyor, oraya buraya yalpa vuruyor. Esen bora onu nereye iterse o yöne gidiyor.

Oyuktaşta ateş yakmak, büyük, koskocaman bir

ateş... Oyuktaşın ağaçlarına bir ateş vermek... Sağ eli, koynundaki kibritte. Ateşte ekmek kızarttıktan sonra yemek, sonra uzanıp bir uyku. Deli oluyor.

Kopuk kopuk düşünceler. Artık ne yöne gittiği belli değil. Ayakta yarı uyumuş. Düştü düşecek.

Koca Halil, bir yandan, bir boşluğa düştüğünün ancak farkına varıyor. Kendini sert bir buzun üstünde buluyor. Kolunun ağrıdığını tâ yüreğinde duyuyor. Acı, uykunun yerini hemencecik alıyor. Sol eliyle kolunu tutuyor. Kolundan ılık ılık bir kanın eline bulaştığını duyuyor. Acı, dayanılmaz. Hemen ayağa fırlıyor.

Bir sevinç. «Kolum kırıldı, eyvah!» diyor. Ama kendine geliyor.

Esen bora hışım gibi. Boranın korkunçluğunun ilk olarak farkına varıyor. Kepeneğe sıkı sıkıya sarılıyor.

Zala: «Kurban olduğum Seferim, Sefer Ağam,» diyordu. «Sorma başıma gelenleri. Düşten gözümü açamaz oldum. Uyku uyumağa korkuyorum. Yatağa girmeğe korkuyorum. On gündür bu böyle.

«Çukurun düzündeyim. Yukardan kara bir bulut ağıyor aşığı doğru. Kara, kapkara, kara kara kapkara bir bulut. Hışım gibi üstüme geliyor. Ben düşmüşüm Çukurun düzüne kaçıyorum. Yel gibi de koşuyorum. Sonra soluğum kesiliyor. Soluğum kesilince topraktan al atlar çıkıyor, sonra da kır atlar çıkıyor. Toprak, çat diye, ortasından ikiye ayrılıyor, içinden dışarıya atlar fırlıyor. Her fırlayan at, doludizgin, başını, kuyruğunu dikip ovalığa aşığı kayıp gidiyor. Akçasazın bataklığına giriyorlar sonra. Ben de atların ardındayım, bulut benim ardımda. Atlara durun, bir taneniz dursun hiç olmazsa, diye bağırıyorum. Sizde hiç insanlık yok mu, din iman yok mu, diye basbas bağırıyorum. Yarılan topraktan boyuna nalları parlayan atlar fırlıyor, birisinin yelesine, tam topraktan başı çıkarken elimi doluyo-

rum, at beni bir zaman uçurup götürüyor, azgın bulut gerilerde kalıyor. Nasıl oldu bilmem, at elimde yok oluverdi. Yanım yönüm koşuşan atlarla dolu. Bir atın gözünü gördüm. Kocamandı, ayna gibi de parlıyordu. Güzel gözlü at, beni al nolursun, dedim. Hiç biri yüzüme bakmadı. Ortalıkta, kaynaşan atların arasında kaldım. Bulut da yaklaştı, üstüme indi incek. Bir çukura iyice yapıştım. Bulut indikçe ben toprağa yapışıyorum. Derken, topraktan bir tazi fışkırdı. Ben tazinın üstündeyim. Nasıl oldu bilmem, atlar, bulut geride kaldı. Bir baktım, tazi da yok ortalarda, çukurun düzlüğünde tek başıma kaldım. Ne ot, ne ağaç, hiç bir şey yok. Siniler sinek yok. Bir düzlük, bir ben. Bulut geliyor. Toprağa gene yapıştım. Bulut geldi, geldi üstüme indi. Her yanım karanlığa kesti. Bir de baktım, bir pencere gibi bir ışık belirdi bulutun ortasında. Pencereden yağmur gibi gün yağmaya başladı. Kara bulutun ortasını delmiş, akar durur bir aydınlık seli. Gözlerim kamaştı. Işık gözerimi yaktı. Birden, şak diye, bulut ikiye ayrıldı, ortasından bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bir Arap çıktı. Korkumdan ölüyordum. Ne olduysa tam bu sırada oldu, Sefer Ağam. Üstümden bir ırmak geçmeğe başladı. Suyun dibinde kaldım. Bir de uyan-dım ki, cııldak tere batmışım. Sana on gündür biriktirdiğim yağı getirdim. Yirmi tane de yumurta getirdim. İşte böyle.»

Onu can kulağıyla, hiç bir sözünü kaçırmadan dinleyen Muhtar Sefer sordu:

«Daha var mı?»

Zala:

«Daha çok amma, sen bunu söyle.»

Sefer:

«Kara bulut kötülüğe işarettir. Topraktan çı-

kan atlar, yoksul, biçâre, kimsesiz kalmış, başıboş, ne yapacağını bilmez köylüye işarettir. Köylünün başına gelecek büyük bir belâyâ işarettir. Tazı, köylünün kurtuluşu olmadığına işarettir. Kurtuluşu çığ ıplığına bağlıdır. Tazı gibi zayıftır. Sen iyiliğe, kaçan iyiliğe işaretsin. Köylü iyiliğine... Gelen kara bulut Adil Efendiye işarettir. Gelip köyü harabedeceğine işarettir. Bulutun ortasındaki ışık Adil Efendinin yüreğinin iyiliğine, bir de Muhtarının, onun yüreğine iyilik sokacağına işarettir. Üstünden akan su, bizi örten kara geceye, bu köylü böyle giderse, Taşbaşın, Uzunca Alinin ardınca giderse bizi boğacak, yok edecek, başımıza taş yağdıracak kötülüğe işarettir. Şimdi o kara bulut köye geldi gelecek. Kara bir atın üstüne binmiş gelecek. Biz de o atlar gibi evimizden çıkıp, kaçıp dağlara düşeceğiz. Adil Efendi, yani kara bulut gelecek, köyde hiç kimseyi bulamayacak benden başka. Yere yatan sen de bana işaretsin. Ben ona yalvaracağım. O gök gibi gürleyecek, bu köy sözünü tutmadı. Kasabada bu köylüyle kimse alışveriş edip ona güvenmiyecek. Bunların hepsi işarettir. Ne yapalım bacım, başa gelen çekilir. Sen ötekileri söyle.»

Sabahtı. Zalaca öğleye kadar, köylü Muhtarın evine doluncaya kadar düşlerini söyledi, Muhtar Sefer de her seferinde onun düşlerini hayra yordu. Zalaca sevinç içindeydi ama, yüreğine de kara bulutun hışmı çökmüştü.

Dışarı çıkınca ilk önüne gelene:

«Geliyor,» dedi. «Kara bulut geliyor. Gelecek, bu köyü batıracak.»

«Sen deli misin Zalaca?»

«Gidin Muhtara sorun. Geliyor.»

Sonra bir kadın kalabalığına girdi.

«Geliyor, geliyor, saçları kökünden kesileceşiler. Bir geliyor ki hışım gibi. Gidin, gidin Sefere sorun. Adil Efendi geliyor.»

Kadınlar gülüştüler:

«Geleceği varsa, göreceği de var,» dedi bir kadın.

Zalaca:

«Gülüşün, gülüşün,» dedi. «Gülüşün orospular. Başınıza geleceği bilmiyorsunuz. Gelsin de görün. Bir avuç yiyeceğinizi, üstünüzdeki yorganı, altınızdaki çulu alsın da görün.»

Kadınlar gene gülüştüler ama, içlerinde çöreklenmiş korku da büyüdü.

İçlerinden birisi alaylı alaylı:

«Gene düş mü gördün Zalaca?» diye sordu. «Gene koynuna geyiğin erkeği mi girdi? Sonra geyik, postundan sıyrılıp dal gibi bir delikanlı mı oldu? Sonra Adil Efendi geldi de o geyiği öldürdü mü?»

Zalaca öfkeyle:

«Gülün gülün, imansızlar, yedi düvelin orospuları! Gelsin de görürsünüz. O yılki gibi...»

Boş gözlerle, kara haberi getiren Zalacanın ardından baktılar. İşte, günlerden beri için için bekledikleri korku açığa vurulmuştu. Mümkünü yok gelecek. Gelecek de... Bu yıl zaten ürün olmadı. Sığırı sıpayı, arpayı buğdayı alacaktı, kabı kacağı, yorganı yastığı, hasırı çulu alacaktı.

Haber köye bir anda yayıldı. Köyün ortasına çoluk çocuk, kız, kadın, yaşlılar, nineler, bütün kadınlar birikmişler, hiç birisinden çıt çıkmıyordu. Günlerdir korktukları, hiç kimsenin hiç kimseye açıkça söyleyemediği belâ geliyordu. Hışım gibi geliyordu. Bu haberin Zalacadan, onun düşlerinden

çıktığının kimse farkında değildi artık. Zalaca yağlı pamuk yığınınna bir tutam yalın atmıştı. Kim getir-mişti haberi? Kimsenin arayıp sorduğu yoktu.

Adil Efendi geliyordu. Ha geldi, ha gelecek. Başı aşağıdaki kayalığın ardından gözüktü gözü-kecek. Hakkı değil miydi? Mal vermişti. Üstelik, para da vermişti. Bu kadar iyiliğe karşı, sen de pa-muk dönüşü onun hakkını vermezsen...

Adil Efendiye yalvarma yakarına da para et-mez.

Ne olacak?

Kadınlarda bir kıpırdanma oldu. Yönlerini boz-kırdan yana döndüler. Uzaktan, bozkırın oradan, köyün ucundan, değneğine çöke çöke Meryemce ge-liyordu. İçlerinde bir umut ışığı açıldı. Meryemceyi görünce umutlanmalarının sebebi neydi? Meryem-cenin elinden ne gelirdi ki? Hiç bir işin gelmeye-ceğini, Adil Efendiye güç yetirilemeyeceğini her-hes biliyordu. Biliyordu ama Meryemcenin gelişine gene de sevinmişler, ona umut bağlamışlardı.

Meryemce yanlarına gelinceye kadar öyle dur-dular baktılar. Ne kımıldadılar, ne bir ses çıkardı-lar. Gözlerini ondan ayırmadılar.

Meryemce geldi karşılarında durdu. Yüzü don-muş gibiydi. Gözleri yumuk gibiydi.

Meryemce gelince kalabalık ikiye ayrıldı. Mer-yemce ortalarında durdu, gözlerini yere dikti. Her-kes Meryemcenin konuşmayacağını biliyordu. Öl-dürseler ağzını açmayacağını, öylece ölü gibi dura-cağını biliyorlardı. Öyleyse, o gelince içlerine do-ğan bu umut, bu sevinç nedendi?

Hiç kimsenin yüzüne bakmadı. Soğuktu. Yalın ayakları donmuş karın üstündeydi. Kar çatırdıyor-du. Öyle bir sessizlik çökmüştü ki köyün üstüne.

ayaklarının altındaki karın çıtırtısından başka ses yoktu.

Meryemcenin dört bir yanına sıkıştılar. Ondan bir çare bekler gibiydiler. İstiyorlardı ki bir kere daha, «Geldik ya, indik ya,» desin. Meryemce gözlerinde bir güçtü.

Dört bir yanına kümelandiler. Ona değmek, ondan bir soluk almak, tüm dertlerine derman olacaktı.

Meryemce bir iki adım attı Muhtarın evinden yöne doğru. Kadınlar da öyle yaptılar. Meryemce çenesini değneğine dayadı, gözlerini Muhtarın evine giren erkeklerle dikti. Son erkek de Muhtarın evine girince karın üstüne oturup değneğini yanına koydu. Kadınlar da onun gibi yoptılar. Bir şey, Muhtarın evinden bir umut ışığı bekliyorlardı.

Bir süre böylece sessiz beklediler. Meryemce ayağa kalkınca, hep birden ötekiler de ayağa kalktılar. Meryemce Muhtarın evine doğru yürüdü. Kadınlar da arkasınca yürüdüler.

Muhtarın evi ağzına kadar dolmuştu.

Saçığın altına doluştular.

İçerden, erkeklerden de bir ses çıkmıyordu. Muhtar bile ağzını açmıyordu.

Bir kadın sessizliği bozdu:

«Bu gece Koca Halil kaçmış. Kepeneğini almış. Tekeç dağı mağarasına gitmiş,» dedi.

«Oraya ölmeğe gitti. Elimi keserim ki köyde el âlemin içinde ölmek istemedi,» dedi başka bir kadın.

«Konur adam,» dedi başka birisi. «Ölüsünü bile kimseye göstermek istemedi. Ben bilirim onu.»

Donmuş kalabalık canlandı. Homurtular, mı-

rılıtlar ortalığı aldı. Her ağızdan bir söz çıkmaya başladı.

«Korkusundan, ölüm korkusundan dışarı çıkmıyordu. Köylüden değil, ölüm korkusundan...»

«Yaşlı adamdır. Gece yola çıkmışsa şimdi arkasına düşsek buluruz.»

Bir genç kadın:

«Buluruz,» dedi. «Varıp gidelim. Erkekler arkasına düşüp bulsunlar, ya da biz gidelim.»

Başka bir kadın:

«Onun geleceğini, köyü gene soyacağını bildi.»

«Bildi de görmemek için başını aldı da gitti.»

Kadınlar hep bir ağızdan:

«İçi götürmedi.»

Yaşlı bir kadın:

«Allah, Allah,» diye bağırdı. «Bizi de öldür de bu günü gösterme.»

«Amiiin,» dediler.

Sonra Muhtar dışarı çıktı. Yüzü soluktu. Gözlerini kaldırıp da kimsenin yüzüne bakamıyordu.

«Bundan kurtulursak, bu yaz arayıp tarayıp iyi bir tarla bulacağız. Ve de size söz veriyorum. Bu iş inada bindi. Biz kötülüğü elimizle yaptık. Biz kendi kendimize yaptık. Birlik olmadık. Her birimiz ayrı baş çektik. Birbirimize düştük.»

«Birbirimize düştük,» diye sesler yükseldi.

«Hoca Halili gidip bulmalı. Kurda kuşa yem olmasın fıkara.»

Muhtar:

«Yem olmasın. Kara Yusuf, sen güçlüsün, haydi yola düş. Yeşil Osman, sen de. İki kişi yeter. Koca Halili bulup getirin,» diye emir verdi.

Kadınlar:

«Aman, bulup getirin,» dediler.

«Adil Efendiyi köye getirmemeli. Gelirse yüzüne nasıl bakarız? Geldikten sonra, isterse her bir şeyimizi alsın. İsterse acımızdan öldürsün. Gelmesi bizi rezil eder.»

«Rezil eder,» dediler.

Sonra Muhtar gene içeriye girdi. Gene başlar öne düştü.

Yusufla Osman kadınları yararak dışarı çıktılar.

Meryemce onlar dışarı çıkınca gözlerini üstlerine belertti. Meryemcenin gözlerine bakanlar, ne demek istediğini anladılar.

Yusufla Osman köyü çıkıncaya kadar, dereyi aşağı ininceye kadar kadınlar arkalarına baktılar. Koca Halili aramaya çıkanlar, ak karın ışıltısında birer küçük nokta gibi kaldılar. Sonra karın aklığında kayboldular.

Onlar gözden yitince Meryemce kalabalığı yara yara oradan ayrıldı. Onunla birlikte bir umut, bir güç gidiyordu. Şimdi kadınların içinden acı bir ağıt geçiyordu. Bir utanç, bir yılgınlık geçiyordu. Bir şey ölmüştü sanki, bir zelzelede tüm köy yıkılmış, açıkta kalmışlardı.

Çiçekler bu bahar çağrışarak açacak. Tekeç dağının üstünden gelen bulutlar kapkara olacak. Kar ışıltısını yitirecek. Bu bahar yeşil olmayacak. Kuzular melemeyecek, dağlar nennilenmeyecek. Uzun Ali düdük çalamayacak. Bu yıl döngeleler gelmeyecek. Bu yıl bozkır göğermiyecek. Ekinler de yanacak.

Köyde iki düğün var bahara. Sakarcanın oğluyla Deli Sümbülün kızı evlenecek. Kıkır Velinin oğluyla Kör Reşidin kızı evlenecek. Düğünün tadı mı olur?

Birden bütün kadınlar aşağı yola döndüler. Önce bir mırıltı koptu. Bir kımıldama. Sonra dondular kaldılar. Muhtar, köylüler hep birden dışarı fırladılar.

Aşağıdan ağır ağır, kara yamçısına sarılmış birisi geliyordu.

Muhtar, ölürcesine, kesik kesik:

«Geliyor,» dedi. «Adil Efendidir. Olan oldu. Yanında candarma yok ama, daha daha kötü.»

Hemen içeri girdi, kapısını kapattı.

Kadınlar, erkekler, çocuklar çıt çıkarmadan evlerine dağıldılar. Evlerine girip kapılarını bir iyice sürmelediler.

Köy ıpıssız kalmıştı. Korku, yılgınlık köyün taşına, ağacına bile sinmişti. Dışarda hiç bir yaratık kalmamıştı. Ne kedi, ne köpek, ne tavuk. Sanki bu köyü bin yıl önce boşaltmışlar. Evlerin bacalarından bile duman çıkmıyor.

Yalnız bir tek yaratık dışarda, o da Omarcanın topal sarı köpeği. Taşbaşın evi önünde uzanmış, başını ön ayaklarının üstüne koymuş uyukluyor.

Aşağıdan gelen yamçılı yolcu köye girince köyde bir değişiklik olduğunu hemen anladı. Atını önce Muhtarın evi önüne sürdü. Baktı ki çıt yok. Ama evin önündeki karlar çiğnenmiş, çamurlanmıştı. Karın üstünde taze izler de vardı. Bu köy bu yıl Çukurovadan dönmedi dese, bu izler ne? Ortalıkta hiç kimse yok. Köyü boşaltıp evleri kilitleyip nereye gitmiş olabilirler?

Yolcu atının boynuna uzanıp Muhtarın kapısına seslendi:

«Sefer Efendi, Sefer Efendi...»

İçerden ses sada gelmedi.

«Sefer Efendi, Sefer Efendi!»

Bu tuhaf iş bu. Bir tek kişi bırakmadan köyde, böyle nereye gidebilirler?

Muhtar, atlıya kapalı kapının yarığından, soluğunu kesmiş bakıyordu. Atlıyı hemen tanıdı. On bir yıl önce bir daha gelmişti köye. Ne için gelmişti? Bir parti işi miydi? Küplüzâdelerin büyük oğluydu bu. Adil Efendiyle bir ilişkileri olacaktı. Kapıyı açsa mı? Bir zaman içini bir ikircik sardı. Sonra kapıyı açınamağa karar verdi. Adam kasabaya döndüğünde köyü bomboş bulduğunu söyleyecekti. Adil Efendi de köyü boşaltıp Çukurovaya çalışmığa gittiklerini sanacak, bu kış köye uğramayacaktı. Ne güzel iş.

«Sefer Efendi, Sefer Efendi!»

İçerdeki kedi miyavlamağa başladı.

Sefer öfkeyle, dişlerinin arasından:

«Susturun şunu,» dedi.

Kadınlar kediye hemen susturdular.

Atlı bir zaman daha çağırdıktan sonra umudunu kesti, atını köyün içine sürdü. Acaba bir canlıyla karşılaşabilir miydi?

Küplüzâdelerin oğlu köyün başındaki belâyı biliyordu. Bu yıl pamuk dönüşü Adil Efendiye borçlarını ödeyememişlerdi. Bir köy için borcunu ödeyememek onursuzluğun en büyüğüydü. Gelenegi yıkmaktı. Ama başka bir şey vardı, beterin beteri. Kasabadaki hiç bir dükkâncı bir daha bu köylüye veresiye vermiyecekti, Adil Efendinin borcunu bir yıl vermediler diye. Bir köy bundan daha büyük suç işleyemezdi.

Adil Efendi bir yılcık borcunu ödeyememenin suçunu ne kadar büyütmüş, bu işi bu hale nasıl getirebilmişti? Demek ki, bu küçücük kasabada bu kadar zengin olabilmenin bir sebebi olacaktı!

Ne korkunç gelenektir bu! Akıl almaz. Köylüler pamuğa gittiklerinde, köyde bir tek canlı kalmıyordu. Herşeyleri, yatakları, kapları kaçakları, ürünleri, sandıklarında çeyizleri, en değerli öteberileri kalıyordu da, kimse köye girip yerden bir tek çöp bile kaldırmıyordu. Bu gelenek bir köyde değil, bir sürü köyde böylecene sürüp gidiyordu. Bir söz vardı: Bu köyler boşken, köyün içine adam boyu altın yığsınlar, bunu da bilmeyen kalmasın, şu dağlar, yollar beller de eşkiyayla, hırsızla dolup taşsın, kul olan bir kişi varıp da o altından bir tekine bile dokunmazdı. Bu ne iştir, yarabbi? Bu insanlar, nasıl insanlar hey iki gözüm?

İşte böyle. Tam bunun gibi. Çukurovadan, pamuk toplamaktan dönen hiç bir köy de borcunu vermemelik edemezdi. Ya vermezlerse ne olurdu?

Küplüzâdelerin oğlunun içinden bir ayaklanma geçti. Bu yıl veremezse, gelecek yıl verirlerdi. İnsanoglu bu hale getirilir, cezaların, utançların böyle en büyüğüne çarptırılır mıydı?

Bu Adil korkunç, dedi içinden. Şu köy borcunu ödemek için Çukurovaya inmişti bu kış ortası. Borcu ödeyecek parayı kazanıncaya kadar dönmeceklerdi. Kışın ne iş olur Çukurovada? Ne kazanç olur? Adile söylemeli de bu zulmü yapmasın artık şu köylülere. Daha insanca, daha yumşak davransın. Bir liralık bir bezi beş liraya satıyor. Bu kadarlıkla kalsın.

Bir kişi bulurum umuduyla ev ev dolaştı. Boş, ıssız köy insanın içine bir eziklik, bir ürkeklik, bir korku gibi yerleşiyordu. Bu aydınlıkta, bu güneş vurmuş karın ipiltisinde gittikçe bir karanlığa, karamsarlığa gömülüyordu.

Köy az önce boşaltılmış gibiydi. Her yerde bir

insan kokusu vardı. Birden sarı köpeği görünce sevindi. Köpek ölü müydü? Atını köpeğe doğru sürdü. Köpek atın ayak sesini duyunca gözlerini açtı. Bu athıyı daha çok sevindirdi.

Gene köyü dolaşmağa başladı. Bozkırdan soğuk, dondurucu bir yel esmeğe başlamıştı. Gök duduru bir mavilikteydi. Nerdeyse gök bu esen yele dayanamayacak, kırağı gibi parça parça, bin parça olarak, mavi mavi yukardan aşağıya yağacaktı. Bir an, ak karın üstü binlerce, milyonlarca mavi kırağı parçasıyla dolacaktı.

İçini gittikçe bir keder, bir korku, kuşku sarıyordu. Allah Allah, bu korku neydi? Boş köyün ıssızlığının verdiği bir duygu muydu?

Dayanamadı. Bir iki dakika daha kalsa boğulacaktı. Boğazına bir şeyler tıkanmıştı. Hemen atını doldurdu, doludizgin bir rüzgâr gibi, bir anda köyü çıktı. Atı habire kamçılıyordu. Sanki onu öldürmek, boğmak için kovalıyorlardı.

Kasabanın yoluna düşünceye, köy gözden yitinceye kadar atının başını çekmedi.

Köylüler kapı yarıklarından yolcunun her yaptığını yutarcasına izlemişlerdi. Yüzündeki şaşkınlığı, tuhaflığı, acımayı, ürküntüyü, korkuyu, köpeği görünce sevincini, boğulur gibi olunca yüzünün sarardığını, sonra atını doldurup görünmez bir düşmandan, bir ejderhadan kaçır gibi kaçışını, her bir halini, içinden her geçeni yüzünden okumuşlardı.

Atlı köyden çıkınca, evlerden insanlar sevinç içinde dışarı taştilar. Köy bir düğün havasındaydı. Köy öyle bir sevince, gürültüye boğuldu ki, köy köy oldu olalı böylesini görmemişti. Köpeler ürüyor, koyunlar meliyor, eşekler anırıyor, bebeler ağlıyor, horozlar ötüyordu. Zelzeleden önce bütün

hayvanlar ayaklanırlar, köylerin içini korkunç bir gürültü alır ya. köy bir zelzele öncesi halindeydi.

Aylardır gülmeyenler, ağzını bıçaklar açmayanlar, şenlik şadımanlık içindeydiler.

Muhtar:

«Çok şükür koca Allahımıza, şimdilik kurtulduk. Bugünlük kurtulduk. Sonrasına Allah kerim,» dedi.

Uzun Ali düdüğünü çıkarmış çalıyor, on, on beş delikanlı da kolkola girmişler halay çekiyorlardı.

5

Gece yarısının horozları ötüyordu. Hüsne daha uyumamıştı. Recep bugün gelecekti. Bir hayli zamandır ne o geliyor, ne de Hüsne onu bekliyordu. Bir acaip hal olmuştu. Halbuki iki gün buluşmalar ölürlendi.

Ama bu gece gelmeliydi. Kulağı kırışte bekliyordu. Işık ha çalındı ha çalınacaktı. Babası anası da uyumuyorlardı ki...

Derken, inceden, kuş sesine benzer bir ışık geldi. Duyulur duyulmaz. Uyanık da olsalar babası anası, bu sestten bir şey anlamazlardı. Yüreği hop etti. Ortalığı dinledi. Babası yatağında dönüyordu. Olmaz olası, her gün ölü gibi uyur da bu gece dönüp duruyor.

Bacaklarını gerdi. Bütün bedeni yalına kesmişti, kavruluyordu. Bir uyusa... Tam bir ay, bir buçuk ay, yatağa girer girmez uyur da... Bu gece inadı tuttu, olmaz olası adamın. Zulüm işte. Sabırsızlanıyordu.

Işık bir daha geldi. Hüsne yatağından doğrul-

du. Babasının soluğunu dinledi. Fındık ineğin köşeden geviş getirmesi duyuluyordu. Keçilerde ses yok. Boz eşekten de bir ses soluk çıkmıyor. Ne iyi.

Yatakta titremeğe başladı. Babası görse, bilse ne olacak? Gözünün önüne getirdi: Babası onları çırılçıplak yakalamış, bir elinde balta, öteki elinde saçları. Vuruyor boyuna. Kan içinde kalmış tüm bedeni.

Kolları, bacakları bir gerilme, bir bekleme içinde.

Babasının soluğunun başkalaştığını farkettiler. Sevincinden çatlayacaktı. Babası uyumuştur. Yataktan, titreyerek, usulca kalktı, kapıyı tıkırdatmadan açtı, dışarı süzüldü.

Kayanın yanındaki evin aralığındaki karartıyı gördü. Recep onu hep orada beklerdi. Koştur. Recep de ayağa kalkıp ona doğru koştu. Aralığın ucunda birbirlerine kavuştular.

Kar geceyi aydınlatıyordu. Bozkırdan keskin, dondurucu bir ayaz esiyordu. Her bir yer donmuştu. Donmuş karın çıtırtısından, bir de soluk alıp verişlerinden başka çıt yoktu.

Hüsne Recebe sarılmış, hem yanıyor, hem titriyordu. Soluğu yüzünü yalın gibi yakıyordu. Öylesine de sarılmıştı ki Hüsne, sanki birbirlerine yapışmışlardı. Onun titremesi az sonra Recebe de geçti. Soğuk üşütmüyordu, yalın ayaklarını kar yakmıyordu bile. Dudaklarında tuzlu kanın tadı vardı. Geceyi, dudaklarının kanını unutmuşlardı.

Neden sonra kendilerine geldiler, çözüldüler, üşümeğe başladılar. Recep Hüsneyi elinden tuttu, Körce Hasanın boş damına çekti. Yüzlerine bir sıcak dalgası geldi kapıyı açar açmaz. Recep daha önce boş damın ocağını yakmıştı. Geldiler yanyana o-

cağın başına oturdular. Isındıkça biribirlerine sokuluyorlardı. Recep sol bacağına Hüsnenin bacaklarının üstüne attı, kucakladı. Şimdi Recep titriyordu. Hüsne uysaldı, sokuluyordu.

«Olmaz,» dedi, «olmaz. Görürler. Ben gelirken babam uyumuyordu.»

Recep, aceleyle, soluk soluğa:

«Varsın uyumasın,» dedi. «Varsın görsünler.»

Birden çırılçıplak oluverdiler. İki çıplak beden birleşiverdi. Dışardan bir geçen olsaydı, gecede iniltilerini duyardı. Büyük bir tad içinde kendilerinden geçtiler. Ter içinde kalmışlardı. Altlarındaki toprak ııslak olmuştu.

Ne kadar geçti belli değil. Biri bir yana, biri bir yana düştü. Kesik kesik soluk alıyorlardı.

Önce Recep geldi kendine, sonra Hüsne. Ocağın başına geçtiler. Şimdi delicesine öpüşüyorlardı. Elleri ayakları korlu ocağa giriyor, duymuyorlardı bile. Recep Hüsnenin tepeden tırnağa ııslak bedenini öpüyordu. Kızda durgunluk, kesik kesik soluk alış... Derinden ürpermeler. Dolgun, ıslak, ürperen, tad fıskıran bedenlerini harlı ocağın ışığı kırmızıya, kırmızı bakıra döndürüyordu.

Hüsne kendini toparladı, Recebin öpüşlerinden kendini kurtardı, ocağın öteki ucuna sığındı. Recep dur durak bilmiyordu. Orada öpmeğe başladı. Bir türlü doymuyordu. Hüsne edemedi kendini öpüşlere bıraktı.

Sevişmeleri, ikisi de yorulup kımıldayamayacak hale gelinceye kadar, sabaha kadar sürdü. Konuşacak halleri bile kalmamıştı.

Karşı karşıya, ocağın kıyısına geçip oturmuşlardı. Hüsne başını kaldırıp Recebin yüzüne bakamıyordu. Her zaman böyle olurdu. Sevişmeden sonra

Hüsne ocağın başında bir zaman böylece Recebin yüzüne bakamadan oturur, sonra hemen giyinir kaçır giderdi.

Hüsnenin bedeni sıyrıklar, acılar içindeydi. Tatlı, taddan öldürücü bir acılık. Az sonra giyindi. Recep kaçıp gitmesini bekliyordu ama, Hüsne gitmedi, ocağın başına oturdu. Recebin yüzüne gene bakamıyordu.

Recep işin içinde önemli bir şey olduğunu anladı. Uzun uzun, karşı karşıya, Hüsnenin gözleri yerde, Recebin gözleri Hüsne de öyle kaldılar.

Recep:

«Ne var?» diye usuldan sordu. «Bir şey mi oldu?» Sonra şaşkınlıktan ağzı açık kalmış bekledi.

Hüsne, bozuk, utangaç, titrek bir sesle:

«Tam bir ay oluyor,» dedi. «Belki de üç ay... Çukurdan döndük döneli...»

Recep:

«Gelemedim,» dedi. «Korktum. Bir hal var bu köyde. Bir kötü hal başımızda...»

Hüsne:

«Sana bir şey deyim mi,» diye konuştu. Kendi sesinden kendi de ürktü, sustu.

Recep:

«De bakalım,» dedi. Ne oluyordu bu kıza böyle?

Hüsne:

«Buradan gidelim,» dedi. Sesi öylesine boğuk, ölgün, kederli çıktı ki, ölmekte olan bir insanın sesine benziyordu. Sonra birden sesi değişti. «Bu köyde gayri durulmaz, yaşanmaz,» dedi. «Kimsenin kimseyi gördüğü yok. Korkuyorum. Hemen, şimdi düşüp yola gidelim. Gidelim, olur mu?»

Recep:

«Gidelim ama, nereye?»

«Çukurovaya... Kaçalım.»

Recep:

«Bu karda kıyamette... Bizi kurtlar parçalar.»

Hüsne:

«Parçalasın,» dedi, sert. «Hemen gidelim. Kalk gidelim.»

Recep:

«Gidelim ama...»

Hüsne:

«Korkuyorum. Başımıza bir hal gelecek. Bu köyün başına gelen hep bizim yüzümüzden. Yıkanmıyoruz bile. Gidelim.»

Recep:

«Ben de korkuyorum. Gelecek.»

«Gelecek. Gelmeden. Köyü seller alıp gitmeden.»

Recep:

«Sen deli misin?» dedi. «Köyü neden seller alıp gitsin?»

Hüsne:

«Bir zelzele olmadan.»

Recep:

«Ama yolda ölürüz.»

Hüsne:

«Ölelim, ölelim ama gidelim.»

Recep:

«Kar kıyamet... Çukurova yolu da on gün çeker. Yaz değil ki.»

Sustular. Çaresizlik içindeydiler. Gerçekten de bu kış kıyamette, akli olan yola çıkamazdı.

Ateş sönmeğe yüz tutmuştu.

Hüsne doğruldu, Recebin elini tuttu. Recebin eli buz gibiydi.

«Bu köyün başına gelen belâ hep bizim yüzü-

müzden. Allah, belâları tüm bizim yüzümüzden yağdırıyor bu köyün üstüne.»

Recep:

«Sen deli misin kız?» dedi. «Bu işi bir bizim yaptığımızı mı sanıyorsun köyde?»

«Herkes yapıyor ya... Bizim yüzümüzden. Beni kaçırmazsan bir daha gelmem sana. Yaza kadar, evleninceye kadar gelmem.» Sesi şaşılacak kadar sert, inatçıydı.

Recep:

«Sen deli mi oldun?» diye bağırdı. «Aklını mı şaşırdın?»

«Gelmem, gelmem. Öldürseler gelmem. İşte böyle.»

Sabahın horozları ötmeğe başlayınca ikisi birden ayağa fırladı. Korkuyla bakıştılar. Recep Hüsne'nin elinden tuttu. Hüsne elini onun elinden aldı, kapıdan sıyrıldı çıktı. Koşa koşa evlerine geldi, yatağına girdi. Büzüldü. Bedeninde daha ürpertiler doluyordu. Başını yorganın altına soktu. Bir şey bekliyordu, bir felâket. Korkuyor, utanıyordu. Başını yastığın altına soktu.

6

Meryemce erkenden geldi. Muhtar Seferin kapısına dikildi. Gözünü kapıya dikti. Orada öylece ne kaldı. Hiç kıınıldamıyordu. Değneğine abanırcasına dayanmıştı.

Muhtar kapının aralığında onu gördü, içine bir ürperti yayıldı. Gene ne istiyordu bu Allahın belâsı? Gözünü de hiç kırpmadan kapıya bakıyor. Bu kadının duruşunda bir iş var. Bir belâ gibi dıruyor. Şunun duruşuna bak! Bu köy mahvolacaksa bir bu Meryemce domuzunun bir de Taşbaşoğlu dinsizinin yüzünden mahvolacak. Taşbaşın Taşbaşlı oğlu olmasaydı, hiç bir vakit de köylünün başına böyle bir hal gelemez, köylü bu kadar kötü tarlaya giremezdi.

Kendi gitse, borcunu verse Adil Efendi ne derdi ola? Demiyecek miydi, hey arkadaş, senin paran var, sen verdin, ya köylülerin? Siz, diyecekti. köylülere bayrak oldunuz. Bundan böyle hiç bir köy Çukurova dönüşü, size bakarak, borcunu vermeyecek. İşte bu, ölümden de beter.

Bundan böyle Çukurovaya inerken, köyde beş tane, on tane bekçi bırakmak gerek. Yoksa köyü soyar soğana çevirirler. Adil Efendi bu yıl köylü Çukurovadayken, köye ateş verir de yakar. Köylü geleneği bozdu ya, borcunu vermedi ya, hırsızlar, soyguncular, uğrular da, eşkiyalar, kan içiciler de göreneği bozarlar. Gelirler de köyde taş taş üstünde bırakmazlar. Ve de yerden göğ'e kadar hakları var. Ve de suçun hepsi Muhtar Seferde... Ve de imansız oğlu imansız Taşbaş'ta. Bu iki kişi biribirine düşme-seydi...

Yok, yok. Mümkünü yok. Öteki köylülere örnek olsun diye Adil Efendi ne yapar yapar da, bu yıl köyü soydurur. Ve de evlerin kapılarını ateşe verip yakar. Bundan geçtik, bunu yapmadı, diyelim. Bu bir iki gün içinde gelir de köyü tepeden tırnağa kadar soyar gider. Hiç mi hiç gözünün yaşına bakmaz. Her şeyin, akar suyun, esen yelin, kaynayan zelzelenin önüne geçilir de bunun önüne geçilmez. Ve de hiç bir surette geçemezsin, arkadaş!

Bunun için bir çare, bu belây'a karşı koyabilmek için elbirliğiyle bir çare düşünmeli.

Muhtar Sefer o gün bugündür yerin dibine geçiyordu. Ne demekti bu! Şu yüz altmış parça dağ köylüğünün kılıç gibi keskin Muhtarının köylüsü borcunu veremesin de bin yıldır kurulmuş bir göreneği bozsun! Ne demekti bu! Muhtar Sefer kahrolmasın da kimler kahrolsun?

Artık bir daha kasabaya ayak basmak yok! Ölünceye kadar kasaba yüzü görmek yok. Borcunu verememiş köyün Muhtarı! Hem de kim? Ünlü şanlı, yedi köyün Kâhyası, Hıdır Kâhyanın oğlu! Haydi, yanıldı yazıldı, sıkıştı, Kaymakam çağırdı, kasabaya mecburi gitti diyelim, kasabada başı yukarıda

gezebilir miydi? İnsan olan insanın yüzüne bakabilir miydi?

Ama, ne olursa olsun, olan olmuştu. Bugün değilse yarın Adil Efendi gelir. Hem de nasıl gelir! Koca bir kartal bir sürü güvercinin içine nasıl dalarsa, güvercinler tüyleri saçılarak, can havliyle oraya buraya nasıl kaçışırlarsa, Adil Efendi köye öyle dalacak. Gelecek, evlerdeki son iğneyi bile alıp götürecektir. Başka işler de olacak. Bu köylü millettir, belli olmaz. Köylü aç kalınca kuduz köpeğe döner. Köylüyü aç koymamak gerek. Belki o anda Adili parça pölük ediverirler, arkasındaki silâhları da...

Kafasında şimşek gibi bir düşünce çaktı:

«Bekçibaşı! Bekçibaşı!» diye bekçisini çağırdı. «Neredesin ulan, çabuk gel!»

Bekçi hemen karşılık verdi:

«Buyur Ağam, buradayım.»

«Çık köye, bir ilânat ver,» dedi Sefer. «Herkes toplansın. Onlara söyleyecek bir iki sözüm var. Bir diyeceğim var.»

Bekçi hemen köyün ortasına gitti, başladı bağırmağa:

«Duyduk duymadık demeyin! Muhtarın kapısında beş dakika içinde herkesin toplanması gerekir. Çabuk çabuk. Muhtarımız, hükûmetimizin baş vekili Muhtarımız size büyük akıllar verecektir.»

Meryemce gözünü kırpmadan daha orada, öylece kapıya bakıyordu. Değnekli gölgesi karın üstüne düşüyor, sabah güneşi onun gölgesini tâ ötelere, köyün alanına kadar uzatıyordu.

Sefer korkuyordu. Bu Allahın belâsı karı boşuboşuna kapıda böyle durmazdı. Bir oyun var ki bu duruşta, akıllar almaz. Dur bakalım, altından neler çıkacak?

Yanına gitti, yumşacık:

«Meryemce Ana,» dedi, «ayakta dura dura yoruldun. Gel de içeriye, otur.»

Meryemce konuşmadı, hiç de durumunu bozmadı.

Sefer bundan daha çok ürktü:

«Bir iştir geldi köylünün başına. Yalnız bizim tarlada değil, tüm Çukurovada pamuk olmadı ki... Bütün köylüler bu yıl borçlu kaldılar. Adil Efendiye. Öyle değil mi Meryemce Ana? Anaların anası, köyün temel direği Meryemce Ana... Koca Halil, o oğlun olacak Uzunca Ali sana kurban olsunlar. Ve de kesip attığın bir tırnağına kurban olsunlar. Bir diyeceğin mi var bana? Söyle de, senin her dediğini yerine getirsin oğlun Sefer. Sen benim anamsın, ve de öz bir anam, öyle değil mi?»

Köylüler bekçinin çağrısı üstüne, evlerden boşanıyorlar, Muhtarın evi önüne doğru geliyorlardı.

Muhtar gelen köylüleri görünce:

«Bak köylü geliyor ana,» dedi sabırsızlıkla. «Bir diyeceğin varsa başım üstüne. İstersen Koca Halili bu köyden sürgün ederim. Kaçtı da gitti ya... Bir daha bu köye gelemes ya... Gel içeri, ana, gel de köylüyle konuşurken yanımda dur.»

Meryemcenin kolundan tuttu. Meryemce kolunu hızla silkti, elinden kurtardı. Muhtar öfkelen-di:

«Nedir bu bana ettiğiniz?» diye bağırdı. «Ben de bu muhtarlığı bırakırım. Bırakırım da köylü başsız ayaksız kalır. Ne istiyorsunuz benden? Ben olmasam ve de hiç olmasam bu köylü toz olur. Dur burada, dur burada köylünün arasında... Benim yanımda birinci üye gibi durmak varken...»

Köylü evin önünde toplanıyordu. Muhtar evin önüne gitti, toplanan köylüyü seyre başladı. Yıl-

gın, umutsuz, korku içinde geliyorlardı. Hiç konuşmuyorlardı. Bebeler bile ağlamıyordu. Hoh desen, kaçıp gidecek, darmadağın olacak bir halleri vardı.

Muhtar:

«Üyeler yanıma, köy kurulu yanıma gelip dursun,» dedi. «Çok önemli bir müzakerâtte bulunacağım. Kurtuluş çaresini söyleyeceğim.»

Köy kurulu hemen geldi, sağ yanına sıralandı. Bütün köy, çoluk çocuk, genç yaşlı gelip evin önüne birikmişti. Bir tek kişi eksikti, o da Taşbaşoğlu.

Muhtar içinden: «Vay namussuz,» diye geçirdi. «Köyün hiç bir işine karışmıyor. Ve de hiç konuşmuyor. Konuşmayan adamdan köylü ürker. Taşbaşoğlu yerimize göz dikmiştir. Bu gidişle, bu yıl değilse, gelecek yıl muhtarlığı elimizden alacaktır. Alacağı olsun, elbette bizim de kendimize göre bir tedbirimiz olacaktır. Biz böyle çok fırtınalar atlattık, yavrum Taşbaş!»

Köylü sabırsızlıkla bekliyordu. Kalabalıktan çıt çıkmıyordu..

Sefer, köylüyü usandırmamak gerekir, diye düşündü. Sabrı iyice taşarsa dinlemez. Başladı:

«Köyümüzün üstünde dönen büyük bir felâket tir. Böyle bir felâket ikinci seferdir ki başımıza geliyor. Kul olanın, köylü olanın başına gelmesin. Ve de insan olanın, vatandaş olanın başına hiç gelmesin. Bilen biliyor, ve de bilirler, bundan tam yirmi beş yıl önce Çukurovada pamuklar yandı. Hem de çok yandı. Çukurova toprağında ot bile bitmedi. İndik Çukurovaya, vardık tarlalara ki ne görelim, kara, ölü, bir tek yeşillik olmayan bir toprak. Amanın nişliyelim derken, döndük, köye eli boş geldik. Adil Efendi o sıralar çok genç. Köylü de ona bir borçlanmış ki... Tüm öteki köylüler de, otuz kadar

köy de bizim gibi. Aynen şimdiki gibi. Geldik köye. yattık. Derken efendim, ve de Adil Efendi, yirmi candarmaylan köye geldi. Bir de hükûmet adamı. Sorular bize, borcunuz var mı Adil Efendiye? Var, dedik. Borç inkâr etmek, Allahı inkâr etmektir, dedik. Dediler ki, Adil Efendi köyünüzü haciz edecek. Neyiniz var, neyiniz yok götürecektir, dediler. Helâl olsun, hakkıdır, dedik. Belki çoğunuzun aklında, Adil Efendi köyde ne varsa aldı. Buğday, arpa, un, bulgur, tavuk, horoz, keçi, inek, eşek, at, ne varsa aldı. Bir de bir şey yaptı, Kel Mustafanın avradının donunu da aldı. Dedi ki, her şeyi unutursunuz, avratların donunu aldığımı unutmazsınız. Ve bundan dolayı da bir daha borcunuzu ödememezlik etmezsiniz. O yıl, bahara kadar, Adil Efendi kağnılarla, atlarla, eşeklerle kasabaya köylerden mal taşıdı. Köylerde de bir mal varmış ki, bir çokmuş ki, taşıdı taşıdı da bitiremedi. O yıl köylü bu sebepten aç kaldı. Ağaç purçları yedik. Göğ göğ ekinleri, daha başak olmadan yedik. O yıl köyde çok çocuk ölümü oldu. Deli Mustan, açlıktan üç çocuğunun ölümüne dayanamadı da, Adil Efendiyi öldürmeğe gitti. Amanın Mustan, ne yapıyorsun, dedik, eline ayağına düştük. Sen onu öldürürsen, köylüye kim borç verir, kim giyecek satar? Hepimiz anadan doğma çıplak kalırız Adil Efendi olmayınca. Ve de Deli Mustan Adil Efendiyi öldürmedi. Allah da ona üç çocuk daha verdi, çocuklarının yerine.

«Şimdi size söylüyorum ki, duydum ki Adil Efendi, arkasında yirmi candarmaylan gene geliyor-muş. Gene köyde ne var, ne yok alacakmış. Zaten bu yıl o kadar verim olmadı. Herşeyimizi alırsa çok kötülük olacak köyde. Ve de gelip hepsini alacak. Ve de açlıktan çok ölüm olacak köyde. Bunun için

size danışıyorum. Adil Efendiyi köye getirmemenin mümkünü yok. Gelecek çaresiz, ve çaresiz gelecek. Ve soyup soğana çevirecek. Ve de çocuklar, kocalar açlıktan ölecekler. Ve de hepimiz açlıktan kırılacağız. Ve utançların büyüğü yüzümüzde kalacak. Buna karşılık ne yapmalıyız? Sizi çağırdım ki bana bir akıl veresiniz. Söyleyin bakalım.»

En arkadan bir yaşlı atıldı:

«Köyü bırakıp gidelim. Adil gelince köyü boş bulsun. Çukurovadan daha dönmemişler desin,» dedi.

Muhtarın boynunun damarları şişti:

«Olamaz bu iş. Bu kışta kıyamette köyü bırakıp nereye gideriz? Adil Efendi de köye geldiğimizi, Çukurovadan döndüğümüzü bilmez mi ki? O zaman gelirse, bakarsa ki köy boş, o zaman köye bir ateş vurup yakmaz mı ki? Bu sözde iş yok.»

Birkaç ses birden:

«Köyü bırakıp gitmekten başka çaremiz yok,» dedi.

«Ben de sizden car umdum. Ve de bizim köylü akıllıdır sandım. Ve de bir akıl verirler dedim. Mademki bir akıl veremediniz, şimdi beni bir iyice kulaklarınızı açıp, bir iyice dinleyin. Ve de dediklerimi yapın. Yapmazsanız, hiç mesuliyeti üstüme alamam. Baharda açlığınızı ve de çocuklarınızın ölümünü, hastalarınızın ölümünü üstüme alamam. Bana bir diyeceğiniz olamaz. Bu aklı bana sabah erkenden kapıma gelen Meryemce Ana verdi.»

Herkes Meryemceye baktı. Meryemce uyuklar gibi, değneğin üstüne yaslanmıştı. Kendi adını duyar duymaz başını kaldırdı, sonra değneğini öfkeyle iki üç kere yere vurdu.

«Ve de Meryemce Ana bu köyde en akıllı, en

yiğit, en sağlam bir anadır. Dedi ki bana, güzel oğlum, Muhtar oğlum dedi, Allah seni bu köylünün başına bir ermiş gibi dikmiş, dedi. Bu söylediklerimi köylüye ulaştır, dedi. Ben de işte şimdi size söylüyorum.»

Meryemce değneğini boyuna yere vuruyor, çırpınıyor, vuruyor. Ne yapacağını bilemiyor, dönüyor. Ama bu köylüyle konuşmamağa söz vermiş kendi kendine, konuşamıyor. Muhtar da, ölse bile, onun konuşmayacağını biliyor.

«Şimdi evlere gidip arpanızı, buğdayınızı, atınızı eşeğinizi, ineğinizi öküzünüzü, yağınızı bulgurunuzu, kabınızı kacağınızı, evinizde işe yarar neyiniz varsa, hepsini hepsini saklayacaksınız. Nereye mi saklayacaksınız, nereye mi? Ben ne bileyim. Herkes saklayacak yerini bulsun. Ben de bulacağım. Adil Efendinin adamları, candarmaları geldiğinde köyde bir çöp bile bulamasın. Baksın ki köyün hali perişanın perişanı, iki gözü iki çeşme olarak köyden gitsin. Köyde bir çöp bile bulamazlarsa, gerisini siz bana bırakın, olur mu? Tamam mı? Oldu mu? Dediğimi yapacak mısınız?»

Donmuş, gıcır gıcır eden karın üstündeki ayakların hemen hepsi çıplaktı. Kadınların başlarında renkli hotozları vardı. Fistanları kirli, yamalıydı. Erkeklerin çoğu ceketsizdi. Şalvarları bin bir yamalıydı. Paçavra yığını, kavruk, yanmış yüzlüler, alanda durmuşlar kımıldamıyordular. Hepsi de çöp gibi inceydi. Kurumuşlardı.

Muhtar kımıldamadan kalabalığa baktı baktı: «Komşular, daha ne istiyorsunuz?» dedi.

Arkadan o yaşlı adamın sesi gene geldi:

«Adil Efendiyi bu yıl köye getirmemenin bir mümkünü, çaresi yok mu?» diye sordu.

Kalabalık homurdandı, kıpırdadı, canlandı:
«Yok mu?» diye her ağızdan bir ses çıktı.

Muhtar:

«Bence yok. Ben gidip de ona, bu yıl bizi başla, diyemem. Ve de desem ki, yapmaz. Bu yıl bizim köy cümle köylere kötü bir örnek oldu. Gidin, gidin başkaca mümkünü yok, neyiniz var, neyiniz yoksa saklayın. Ben hemencecik saklamağa gidiyorum. Haydi gidip saklayın.»

Muhtar arkasını döndü. Meryemce öfkeyle boynuna toprağı döğdüğü değneğini onun ardınca fırlattı. Değnek vardı, evin kapısına değdi, yere düştü.

Köyün içini birden bir sevinç dalgası sardı. Herkes gülüyor, şakalaşıyordu. Gülmeyi unutmuş, bıçak açmaz olmuş ağızlar açılmıştı. Bu oyun, Adil Efendi Adil Efendi oldu olalı belki ona yapılmış en güzel oyundu.

İçlerinden Adille alay ederek, bir büyük oyunun tadında evlerine koştular. Herkes, nesi var, nesi yoksa, iğneden ipliğe her bir şeyini saklayacaktı. Öyle bir sevinç deliliğinde, tatlı bir oyunun havasında idiler ki, bütün köyü evleriyle, ağaçlarıyla saklamak gerek deselerdi, ne yapar yaparlardı bir yolunu bulup bütün köyü gözden yokedebilirlerdi. Köye giren de bakar görürdü ki ortada ne köy var, ne de bir şey. Kupkuru, dümdüz, kar altında kalmış bir bozkır parçası.

Koşarcasına eve gelen Meryemce, bir süre evin ortasında dimdik durup düşündü. Saklanacak nesi vardı ve nereye saklamalıydı ki kul olan yerini bilemesin, hem de hiç bir vakit bulamasın?

Tahtalarını kurt yemiş, dilik dilik, yol yol etmiş, belki yetmiş yıllık çeyiz sandığının önüne oturdu, sandığı açtı, içindekileri eteğine doldurmağa başladı. Bu sırada eve Uzun Ali, karısı, çocuklar da girdiler.

Uzun Ali Meryemceyi böyle görünce:

«Ana ne yapıyorsun orada öyle?» dedi.

Meryemce ona öfkeyle dönüp keskin bir bakış fırlattı.

«Ana, senin cıncık boncuğunu almazlar. Onların alacağı çul çuval, yatak yiyecek, bir de hayvanlar, bir de kapkacak. Senin öteberine dokunmazlar bile,» diye dayattı. «Onları yerine koy da kapat sandığını.»

Meryemce ona bir daha dönüp aynı öfkeyle baktı.

Sandıkta en değerli şeyi, kocası İbrahimin Koca Halille Çerkeslerden çaldıkları bir savatlı gümüş yüzüğü vardı. Üstü yazılıydı. Peygamber sözlerini yazmışlar. Hırsızlık da olsa kutsaldı. Bu yüzüğü kim alır da evine koyarsa, onun evine bereket yağardı. İşte böyle, hem de gümüş bir yüzüğü Adil gelip de almaz mı? Alır alır, saklamalı. Burnuna taktığı gümüş hırızma büyük anasından kalmıştı. Ona da büyük anasından kaldığı su götürmez bir gerçektir. Adil böyle bir hırızmayı almaz mı? Paha biçilmez bir hırızma. Adil akılsız mı?

İki tane ipek kırep. Biri turuncu, birisi yeşil. Adil Efendinin gelinlerine yakışmaz mı? Ne diye almasın? Bu kadar akılsız olsaydı Adil Efendi, bu kadar zengin olamazdı.

Bu boncuk gerdanlık, kimse bilmez ne zamandan kalmadır. Avucuna alırsın su gibi akıp, ısıldayıp gider. Adil Efendi bunu görür görmez alimallah

vurulur. Ne demeye almasın, değil mi? O kadar akılsız olsa...

Üç tane sırça bilezik. Biri sarı, som altın sarısı, birisi yeşil, birisi de kırmızı, yalım kırmızısı. Adil bunları alıp da ne demeye kızlarının koluna takmasın? Bundan güzel sırça bileziği nerede bulacak?

Çok eskiden gelinliği zamanından kalma bir fistanı vardı. İki üç kere ancak giymişti. Adil bu fistanı alıp da karısına neden giydirmesin?

Çam ağacından oyulmuş, nakışlı, içinde üç tane iğne olan bir iğneliği vardı. Bu da mı, iğne de mi yaramaz Adilin karısının, kızının işine? Hey bire akılsız Uzunca Ali!

Renkli bez parçaları, bir yazma, bir yırtık beyaz başörtüsü çıkardı sandıktan, bir ipe dizilmiş beş tane de mavi boncuk.

Sandığın içi yaban elması kokuyordu.

Yanına yönüne ürküntüyle bakındı, sonra elini hızla sandığın köşesine uzattı, mumlu bezle kaskatı sarılmış, dört parmak genişliğindeki yassı bir parçayı aldı, hemen memelerinin arasına soktu. Uzun Aliyle karısı bu hareketi görmediler. Bu sımsıkı mumlu bezle sarılmış muska gibi parçanın içinde Meryemcenin kefenlik parası, on lirası duruyordu.

Eteğindeki öteberileri, sandığı kapatıp, kapının ağzına getirdi. Yere büyücek bir bez parçası serdi. Bez parçası çok eskiydi. Öteberilerini içine doldurdu. Kıl iple dolaya dolaya, sıkı sıkıya sardı. Öteberiler, kıl ipten bir yumak oldu. Şimdi bunu ne yapacaktı? Bu yumağı nereye koymalıydı ki? Önce bacanın yanına, köşesine asmak geçti içinden. Sonra, görürler, dedi. Görürler de alıp gidiverirler.

Uzun uzun düşündü. Evi, uzun uzun gözleriyle

taradı. Bir yer bulamadı. Sonra tıp diye aklına düştü. İşte gözünün önünde durup duruyordu. Kır-
langıç yuvasından pislikler düşmesin, düşüp evi de
kirletmesin diye, Ali yuvanın altına teneke çakmış-
tı. İşte şu yumağı oraya koysa kimse görmezdi.
Görmezdi ama, onu oraya koymak için de boyu ye-
tişmezdi. Bu tavana yetişse yetişse Uzunca Alinin
eli yetişirdi. Bunu Uzunca Aliden nasıl istemeliydi?
O gün bugündür, ne Uzun Aliye ne de köylüye bir
tek söz etmişti. Ne de kimseden bir şey istemişti.
Ama şimdi çaresizdi. Ayağının altına alacak bir
şey de yoktu. Bir kütük vardı ama, kaldıramazdı.

Yumağı kucağında, gözlerini Uzun Aliye dikti
kaldı. Ali ocağın yanındaki köşeyi kazıyor. Eliflen
çocuklar da ona yardım ediyorlardı. Buraya unu,
bulguru koyacaktı. Onun kendisine, öylece durup
baktığını Ali görmüyordu.

Meryemce öylesine sabırsızlanıyordu ki, sanki
şimdi gelecekler de kucağındaki bütün varlığını ala-
caklar. Gittikçe de, farkında olmayarak köşede kaz-
ma sallamakta olan Aliye yaklaşıyordu. Gitti gitti,
Alinin burnunun dibine girdi. Ali kaldırdığı kazma-
yı indirseydi bir sakatlık çıkacaktı.

Kazmanın altında Meryemceyi görünce:

«Ana!» diye bağırdı. «Böyle de kazmanın altı-
na girilir mi? Az daha kazma sana değiyordu.

Meryemce hiç bir şey olmamış gibi bir iki adım
geriye çekildi. Bir oğluna baktı, bir kucağındakine.
Sonra bir daha, birkaç kere daha baktı. Ali ne de-
mek istediğini anlamadı.

Sonra Meryemce bütün gururunu ayaklar altı-
na alarak, vardı oğlunun kolundan tuttu, kırlangıç
yuvasının altına götürdü, elindekini oraya koyma-
sını işaretle anlattı.

Ali anasının elindekini gülümseyerek aldı, damın tavanıyla teneke arasına görünmeyecek gibi yerleştirdi.

«İyi mi ana, görünmüyor, değil mi?» diye de sordu.

Mal canın yongası. Meryemce ilk olaraktır ki yenilmiş, oğlundan bir şey istemişti. Yüzünde belli belirsiz bir gülümseme dolaştı. Evin öteki köşesine gidip soyundu. Önceden hazırladığı iğne iplikle, mumlu beze sarılı parasını koltuğunun altına dikti, hemencecik giyindi.

Ali kazdığı derin çukura unu, bulguru, yağ hızmanını, kabı kacağı koydu, üstünü de dallarla örttü. Dalların üstüne de kıl çulu serdi. Çulun üstüne gene dal, sonra toprak attılar. Elif, toprağın üstünü sıvadı. Sıva kurusun diye de hemen sıvanın üstüne ateş yaktılar.

Şimdi sıra ambardaki tahıla gelmişti. Ali düşündü taşındı. Ne yapmalıydı? Kul sıkışmayınca Hızır erişmez. Hemen aklına geldi. Ambarın dibine kuyu kazıp bütün tahılı oraya koymalıydı.

Bir anda ambarın içindeki tahılları dışarı taşıdılar. Bu taşımada onlara Meryemce de yardım etti. Ali öğleye kadar ambarın içine derin bir kuyu kazdı. Kuyunun dibine dal serdi, üstüne de saman serdi. Kalın bir saman tabakasıyla örtüldü kuyunun dibi. Tahılı çuvallarla kuyuya indirdiler. Yoncayla ve samanla yörelediler. Yatakları, çeyizlik çuvalları, torbaları, neleri var, neleri yoksa içine koydular. Gene üstünü yoncalayıp toprakla sıvadılar.

Evin içi, sandıklar, sepetler tamtakırdı.

Dışarda, kapının arkasında yeşile çalan, suyu habire sızan bir çam bardak, büyük bir bakır sahan, isli bir tencere, iki tahta kaşık, su içmek için

bir su kabağı, bir bezin üstünde iki günlük pilâv olacak bulgur, bir avuç tuz, yerde çok eski bir kilim kalmıştı.

Eeh, artık gelsin bunları da alırsa alsın Adil Efendi!

Şimdi hayvanları saklamak gerekti. Asıl mesele buradaydı. Ali bunu tek başına halledemezdi. Bütün köylüyle beraber halletmek gerekti.

Elife:

«Hayvanlar için köylüyle konuşmam gerek. Şimdi gelirim,» dedi, çıktı gitti.

Asıl telâş, Hasanın telâşıydı. Duvarın kovuğuna saklamıştı kibritlerini. Evi ararlarken, hiç mümkünü yok, ellerini bu duvar kovuğuna sokarlar, kibritlerini hemencecik arar bulurlardı. Hemen koştu, kovuğun önüne yumuldu, kibritlerini aldı, koynuna koydu, dışarıya çıktı. Dışarda usuldan bir kar sepeliyordu.

Şimdi Hasan oradan oraya vuruyor kendini, oradan oraya. Kibritlerini saklayabilecek güvenilir bir yer arıyordu. Önce damlarının dört bir yanını birkaç kere dolaştı, güvenecek bir yer bulamadı. Ah, şu Meryemce ninesi ne kurnazdı! Öteberilerini nereye saklamıştı? Hiç kimsenin, hiç akıl edemeyeceği bir yere saklamıştı. İşte kibritlerini oraya koymalıydı ki, kimse bulamasın. İşte burada, eli koynundaki kibritlerin üstündeydi, yüz yıl ateş yakabilecek kibrit vardı. Bütün köyü arasan bu kadar kibrit çıkmazdı.

Ödü kopuyordu. Ya kötü bir yere saklar da bir daha kibritlerini bulamazsa, öldü de yandı. Deli olurdu o zaman.

Boş evleri, evlerin arkasındaki kayalığı dolaştı. Oralarda da kibritlerine güvenebilecek bir yer

bulamadı. Bu uzak yerlerde kibritleri gömecek, saklayacak yerler çoktu ama, nesine gerek, malı gözleminin önünde olmalıydı.

O da ninesi Meryemce gibi sabırsızlıktan gebe-riyordu. Hemen, şimdi gelecekler, koynundaki kibritlerini alıvereceklermiş gibi geliyordu. Ter içinde kalmıştı. Bir sıkıntıdaydı ki, tarifsiz.

Köyü dolaşıyordu. Köy arı kovanı gibi işliyordu. Herkes bir şeyini, en değerli malını bulunmaz, güvenilir bir yere saklamak için var gücünü harcıyordu.

Hasan köyde dolaşmadık yer koymamış, değerli malını teslim edecek hiç bir yer bulamamıştı. Saçları kar içinde kalmıştı. Çaresiz, geldi, sepeleyen karın altında, duvarlarının dibinde boynu bükük kalmıştı. Kibritler böylece koynunda kalsa olmaz mıydı? Elini üstünden hiç çekmezdi. Ya gece yatarken ne olacaktı? Ya anası görür de, bu koynundaki şişkinlik ne Hasan, diye sorarsa, ne diyecekti?

Bu kibritleri ne yapmalı? Kibritler koynunda ateş alev olmuş, tüm bedenini yakıyordu. Birine mi sorsa? Kibritlerini söyleyecek, bu büyük sırrını güvenebilecek hiç kimsesi yoktu köyde. Ummahan? Ummahan da mı yok? O zaten biliyor.

Elleri soğuktan morarmıştı.

Ummahana da güvenilir mi ki? Ummahana söylemekten, kafa kafaya verip, bu işi onunla düşünmekten başka hiç bir çaresi yoktu.

İçeriye girdi. Evin içi alacakaranlıktı. Ocakta üstü küllenmiş hafif bir ateş vardı. Ummahan da ocağın başına oturmuş, başını göğsüne düşürmüş, uyuklar gibi düşünüyordu. Hasan usulca yanına yaklaştı. Omuzuna dokundu:

«Azıcık dışarıya gelsene bacım,» dedi. Sesinde bir yalvarma, bir umutsuzluk vardı.

Dışarı çıktılar. Evden epeyce uzaklaştıktan sonra Hasan durdu, Ummahanın elini tuttu:

«Sana bir şey diyeceğim bacım,» diye kekeledi. Büyük sırrını söylemek ona ağır geliyordu. «Sen benim bacımsın. Bu dünyada senden başka kimsem yok. Hiç kimsemiz yok bizim, öyle değil mi?»

Hasanın halleri Ummahanı korkutuyordu zaten. Bu hali iyice korkuttu.

«Sana bir şey söyleyeceğim.»

Sesini kesinleştirdi. Ummahan, hem ne söyleyeceğini biliyor, hem de sabırsızlıkla bekliyordu.

«Bunu kimseye söylersen, seni öldürürüm. Hem de kıyma gibi kıyarım.»

Ummahan bu sözlerin şiddetinden ürperdi: Yavaşça:

«Söylemem,» dedi. «Hiç kimseye ağzımı açmam. Benim ağzımın ne kadar sıkı olduğunu sen bilmez misin?»

Hasan:

«Bilirim,» diye güvenle ona yaklaştı. Fısıltı gibi: «Şu kibritleri nereye saklayalım? Aradım aradım, köyde bunları koyacak bir yer bulamadım. Adil Efendi görürse hemen alır. Babam anam görürlerse... Köylüler görürlerse kapışırırler.»

Ummahan da onun kulağına eğildi:

«Kapışırırler,» dedi. «Nereye saklayabiliriz?»

Oracığa karın üstüne çöktüler. Kar sepeliyordu. Bir süre birbirlerine bakmadılar. Sonra Ummahan başını kaldırdı. Gözleri ürkekti. Sonra gülümsedi.

«Buldum,» dedi. Başını sola çevirdi: «İşte!» Av-

lularının bitişişindeki ınar ağacını gösteriyordu.

«Onun kovuğu kimsenin aklına gelmez.»

Hasan sustu, gözleri ağaçta, daldı. Sonra:

«Kimsenin aklına gelmez mi dersin? diye sordu.

Ummahan:

«Hiç kimsenin,» diye pekiştirdi.

Hasan ayağa kalktı:

«Sen burada dur. Ben gidip ağaca bakayın. Biri bana bakıyorsa, hemen haber ver.»

Ağaca doğru, saklanarak, ürkek adımlarla gitti. Birkaç kere ağacın dört bir yanını dolandı. Sonra koşarak Ummahanın yanına geldi.

«Ağaçta kocaman bir delik var.»

Ummahan ğnrcesine:

«Ben o deliği biliyorum da onun için söyledim,» dedi.

Bu ğnmesi Hasanın zoruna gitti:

«Ben de biliyordum ama, gvenemiyordum. Ağaç herkesin gözünün önünde.»

Ummahan:

«Gözlerinin önünde olması daha iyi ya. Kibritleri oraya sakladığınızı kimsenin aklına gelmez,» dedi. Gözleri kurnazca parladı.

Hasan:

«yleyse sakladığınızı kimse görmemeli. Ağaca yaklaşığınızı kimse görmemeli.»

Ummahan:

«Karanlığın kavuşmasını beklesek nasıl olur?» diye Hasanın gözlerinin içine bakarak sordu.

Hasan:

«şimdi ağaca hiç yaklaşmayalım da kimse bir şey sezmesin.»

Ummahan:

«Gündüzleri de ağacı bekleriz. Kimse yaklaşı-

yor mu diye. Biri yaklaşırsa, hemen gider kibritlerimizi alır kaçarız.»

İki çocuk rahatsız, sabırsız, birbirlerine sokulmuş, bazı gülerек, bazı derin düşüncelere dalarак, bazı korku, bazı sevinç içinde, karanlığı beklemekteydiler. Paylaştıkları büyük sırlarının tadında, ateşindeydiler.

Uzun Ali birkaç saat sonra eve döndü. Karısına:

«Hayvanları saklayacak yeri de bulduk. Peri mağaralarına götüreceğiz. Mağaralar, köyün mallarının hepsini alır da artar bile. Daha beş köyün mallarını da alır da artar bile. Samanları, otları da taşıyacağız. Her gün köyden nöbetleşe beş kişi gidecek, hayvanlara bakacak,» dedi.

Elif:

«Ya inekleri nasıl sağacağız?»

Ali:

«Sağmak isteyen gider sağlar,» diye karşılık verdi. «Onu da düşündük. Malları dışarı çıkar!»

Ve karanlık kavuşuyordu. Köy ıssız kalmış gibiydi. Ama bu ıssızlıkta kurnaz bir sevinç, Adil Efendiye oynadıkları oyunun sevinci evden eve dalgalanıyordu.

İnsanlardan, kedilerden, köpeklerden başka, köyde hiç bir canlı kalmamıştı. Ne keçi, ne öküz, ne inek, ne at, ne eşek, ne tavuk... Evler de tamtakırdı. Çuvallarda un, bulgur, hızmanlarda yağ yoktu. Yatak yorgan, kapkaç yoktu. Bu kadar yoksul, bu kadar hiç bir şeysiz köy, dünya dünya oldu olalı görülmemişti.

Köyün insanlarının üstübaşı yırtık, ayakları yalındı ama, şimdiye kadar, büyük kıtlıklarda bile hiç birisinin kılığı böyle hırpani, böyle bir iplik çeksen

kırk yama dökülür olmamıştı. Çocuklar, yaşlılar, erkekler, yarı çıplaktılar. Ve hepsinin de ayakları yalındı.

Köyde iki kişi kılık değiştirmemişti: Muhtar Seferle Taşbaşoğlu. Muhtar Sefer şayak şalvarını, kaçak malı lacivert ceketini giymiş, ayaklarına her zamankinin aksine çizmesini çekmiş ve gümüş kösteğini boynundan aşağı sallandırmıştı.

Taşbaşoğlu da her zamanki giyim kuşamındaydı. Evi de olduğu gibi duruyordu. Hiç bir şey saklamamıştı. Hayvanlarını bile mağaraya götürmemişti. Buysa köylüyü deli ediyordu. Muhtar da kışkırtıyordu. Şimdi evinden köyün içine çıksa, Taşbaşın kimse yüzüne bakmazdı. Bakmazdı değil, belki başına bir hal getirirler, ona kötülük ederlerdi.

Köylüler diyorlardı ki:

«Biz de Adile deriz ki, işte köyün zenginleri milyonierleri bunlar. Bu Taşbaşoğlu şu Toros ardı köylüklerinin bir milyonier. Anadoluda kırk katır yükü altını olan Nemlizade neyse, burada da Taşbaşoğlu o. Muhtar, muhtarken bir bakın evinde bir şey var mı? deriz,» diyorlardı. «Taşbaşoğlu gebersin batsın. Batsın da yerin dibine geçsin. O her zaman ayrı baş çeker zaten.»

Bir insan bu köye gelsin de bir evin içine girsin, bozulmasın, iki gözü iki çeşme olmasın... İşte bunun mümkünü yok. Eğer o insanın yüreği taştan demirden değilse.

Muhtar köyü ev ev dolaşıyor:

«Pıravo,» diyordu. «Pıravo ki bin pıravo. Bir köy böyle ağzı tutkun olunca o köyün sırtı kıyamete dek hiç bir vakit yere gelmez. Böyle bir köye muhtar olmak Cennete vali olmaktan daha iyidir. Bu kadar malı mülkü, kabı kacağı, yatağı yorganı, arpayı buğ-

dayı nasıl ettiniz de, yel üfürdü, su götürdü yapabildiniz? Pıravo canım. Pıravo köylüme. Size yüz bin alkışlar. Adil Efendi gelsin de desin ki, ne kadar fıkarcaymışsınız. Borcunuzu bağışladım. Bu yıl vermeyin, gelecek yıl da vermeyin. Öbür yıla da Allah kerim. Yüreğinde insanlık olan adam köyün bu halini görünce hiç başka bir şey diyemez ve de düşüremez.»

Gülüyordu. Köylü de onunla birlikte bir sevinç kasırgasında dönüyordu.

«Ve de Adil Efendi gelip bu hali görünce, evet görünce, dileyin benden ne dilerseniz. İsteddiğiniz kadar veresiye vereyim size. Siz namussuzluğunuzdan değil, yoksulluğunuzdan vermiyorsunuz borcunuzu, diyecek. Şehir adamı azıcık ahmakça olur. Bizim, bütün köyün varını saklayıp, böyle dümdüz edebileceğimizi ne bilir ki! Aklının ucuna bile gelmez. Adil Efendi yarın değilse öbür gün damlar. Hazır olun vaktinize. Ve de Adil Efendiye gülün. Gülün ki öcünüz alınsın. İşte sizin böyle bir Muhtarınız var.»

O gece evlerde şenlik vardı. Kel Aşık Muhtarın evinde en belalı türkülerine kanat takmış uçuruyordu. Sarı Mustafa bir tenekeyi davul gibi çalıyor, zurnayı da Durduman öttürüyordu. Delikanlılar halay çekiyorlardı.

Öfkeli Meryemce bile kalkıp oğlunun çaldığı düdüğe göbek atacaktı. Az kaldı ağzını açıp oğlu Aliyle, cümle köyle barışacak, konuşacaktı. «Sizi bağışladım. İnsanoğlu ne kadar kötü, ne kadar zalim de olsa bir iyi yanı var,» diyecekti. «Şu Koca Halil, şu fıkarcık,» diye geçiriyordu içinden, «şu karda kıyametlerde nerelere gitti ki? Bulup getirselers fıkarcayı.»

Hasan da köyün sevincine katılıyor, oynuyor, gülüyordu ama, bir akli karanlıkta beze sarıp ağacın

kovuğuna koyduğu kibritlerindeydi. Arada bir kalabalıktan gizlice sıyrılıyor, dışarı çıkıyor, sinerek ağaca geliyor, korkarak elini kovuğa uzatıyor, bakıyor ki kibritler yerinde duruyor, koşarak geri geliyor eğlenen kalabalığın sevincine bütün gücüyle katılıyordu.

Gece yarıyı geçiyordu. Daha Hasanı uyku tutmamıştı. Halbuki başını yastığa koyar koymaz uyurdu. Endişeliydi. Neler geçmiyordu ki aklından? Ya birisi saklarken görmüşse... Millet eğlenirken belki on kere dışarı çıkmıştı. Ya birisi takip edip, kibritlerin yerini öğrenmişse? Ummahan kimseye, babasına, anasına söylemez miydi? Yok yok, söylemezdi. İsterse kibritlerden birisi onun olsun. Bu buluşu hoşuna gitti. Ummahan yanbaşıda uyuyordu. Onu uyan-dırmağa uğraştı. Kız bir türlü uyanmıyordu. Koluna bir çimdik attı. Kız bağıınca Hasan korktu:

«Suuus, benim,» dedi. «Uyan, uyan da sana diyeceğim var.»

Epeyce uğraşmadan sonra Ummahan kendine geldi.

Hasan sordu:

«İyice uyandın mı?»

Ummahan ters:

«Uyandım, nolacak?»

Hasan:

«Kibritlerden birisini, istersen ikisini sana veriyorum. Kimseye söylemezsin, değil mi?»

Ummahan her şeyi unutup kıvanç içinde kaldı.

«Söyler miyim ki hiç?» dedi.

Hasan usulca kulağına:

«Haydi dışarı çıkalım da, bakalım kibritlere, birisi almış olmasın,» teklifinde bulundu.

Ummahan:

«Usul usul,» diye yataktan çıktı. «Kapıyı tıkırdatmadan açalım. Nenemin kulağı çok duyar. Uyumaz da... Bir duyarsa...»

Kapıyı hiç tıkırdatmadan Ummahan açtı. Bir yel gibi kapıdan dışarıya süzöldüler.

Hasan elini uzattı kibritleri tuttu, okşadı. Orada, sıcacık durup duruyorlardı.

Ummahan:

«Ben de bakayım» dedi.

Hasan:

«Ne bakacaksın, yerlerinde duruyorlar işte. Burada çok durmayalım.

Ummahan:

«Bir bakayım, nasıl duruyorlar orada...»

Ummahanın bu hali Hasanın hoşuna gitmedi. Azıcık kıskandı. Ama kibritlerden birisi de onundu.

«Haydi bak ama, çok uzun olmasın. Çabuk!» diye, kırılmış, söylendi.

Ummahan koğuktan elini çektikten sonra Hasan elini soktu uzunca bir süre elini kibritlerin üstünde tuttu.

Sabaha kadar uyumadılar. Endişelendiler, sevindiler, korktular, konuştular. Birkaç kere dışarı çıkıp kovuğa ellerini soktular. Ellerini kibritlerin üstünde uzun uzun tuttular.

Hüsne duvarın köşesinden bir gölge gibi Recebe doğru koştu. Karın ışığı vurmuş karanlıkta iki beden bir oldu. Biribirlerinin kemiklerini kırarcasına sarılmışlardı.

Çok sonra ayrılıp, boş eve Recep önde, Hüsne arkada girdiler. Ocakta kocaman, kırmızı ışığı bütün evi dolduran bir ateş yanıyordu.

Hüsne hemen soyundu. Elbiselerini ocağın yanına üstüste yığdı. Gülümsüyordu. Bedenine ateşin kırmızı ışığı vuruyor, esmer, ince tüylü bedenini bakır rengine çeviriyordu. Kalçası belinden aşağı ince-
lip genişliyordu. Şu kadarcık bir kırışık yoktu. Memelerini avuçlarına almıştı. Dolgun memeler avuçlarından taşıyordu. Bakıra çalan tenin üstündeki ince tüyler yıldırıyordu. Epeyce çukur olan göbeği şehvetle gerilmişti, ürperir gibi domur domurdu.

Ateşin kırmızısında öyle, azıcık öne eğilmiş duruyor, öndeki sağ ayağının baş parmağı ocağın kül-
leri üstünde bir takım çizgiler çiziyordu.

Recep hiçbir şey yapmadan ona bakıyor, dudak-

larında hafif bir gülümseme, bir mutluluk. Bir şeylerden, ağır bir yükten kurtulmuştu. Ama neydi bu ağır yük? Bir türlü bilemiyordu.

Hüsne bir an Recebe baktı. Baktı ki Recep soyunmadı. Ocağın başına yumuldu. Bir beklemenin titremesindeydi. Büyük kara gözlerini açmış Recebe yalvarırcasına bakıyordu.

İki kalın kara belliği kırmızı bakır omuzlarından sırtına aşağı uzayıp dökülmüştü. Bu, Recebi deli ediyordu ama dayanıyordu. Hüsnenin bedeninin tadını, güzelliğini içine sindiriyor, gözünü bu şehvet ateşinden bir türlü ayıramıyordu.

Uzun bir süre tepeden tırnağa kızın bedenine, en ince ayrıntılarına kadar baktı. O baktıkça Hüsnenin titremesi gittikçe artıyordu. Sağlıklı, istekli bir bedenin titremesi. Recep de usuldan titremeğe başladı.

Büyük ateş boş evin içini ılık bir yaz havası gibi yapmıştı.

Recep bir anda soyundu, ocağın başına büzülmüş kızı arkadan kucakladı.

Bir gece, Çukurovada da Hüsneyi böyle kucaklamıştı. Pamuk tarlasının yumşacık, sıcak toprağına bedenlerinin gömüldüğünün farkına varmamışlar, kendilerine geldikleri zaman çamur içinde kaldıklarını görmüşler, yakındaki çaya girip yıkanmışlardı. Bu sefer çayın içinde başlamıştı delilikleri. Onların bu işlerini bütün köy biliyordu. Varsın bilsinler, aldırıyorlardı.

Recep yumulmuş, tirtir titreyen kızı tepeden tırnağa öpüyordu. Boynunu, yanaklarını, kulaklarını, saçlarının altındaki sırtını, geniş düzgün kalçalarını öpüyor, ısıırıyordu. Bir an geldi ki kızın titremesi gerginliği, ürpertisi, her şey bitti. Yalnız derin

derin soluk alıyordu. Cansızcasına kucağına serildi. Bir süre böyle kaldı. Sonra Recebe sarıldı.

İkisi de toprağa serilip kalmıştı. Parmaklarını bile kımıldatamıyorlardı. Şiddetleri, şehvetleri ocakta yanan ateşe, altlarındaki terden ıslanmış toprağa sinmişti. Onlarla birlikte yanan ateş, altlarındaki toprak da soluklanıyordu.

Recep Hüsneyi elinden tuttu kaldırdı. Kız ayakta duramıyor, sendeliyordu. Recep onu bir süre omuzlarından kavrayıp ayakta tutmak zorunda kaldı.

Bu haldeyken bile Hüsne dirildi, bedeni büyük bir ürpermeyle gerildi, Recebin kucağına sokuldu. Recep de bu kendini verişe kaptırdı kendisini. Gene yere düştüler.

Şimdi artık iki beden bir olmuştu. Biribirine karışmıştı. Bu iki yapışmış, karışmış beden ölüme kadar, kıyamete kadar biribirinden ayrılmayacaktı. Onun kanı ona, onun kanı ona akıyordu. Elleri ayakları, kimin eli, kimin ayağı belli değildi artık. Kimin yüreğinin kanı kime akıyor belli değildi.

Bedenleri biribirinden ayrıldığı zaman tüy gibiydiler. Bir ince yel esse, ikisini de ak, küçük bir güvercin tüyü gibi alıp uzaklara götürebilecekti.

Recep gene Hüsneyi kucaklayıp kaldırdı. Islak beden, kollarından aşağı birkaç kere kaydı.

Sabaha karşıydı ki kendilerine geldiler. Hüsne hemencecik giyindi. Recep de giyindi. Hüsne gene Recebin yüzüne bakamıyordu. Ona öyle geliyordu ki bu işten sonra Recebin yüzüne baksa bütün büyük, bütün tad bozulacak. İşte bu yüzden buna cesaret edemiyordu. Hiç bir zaman da edemiyecekti. Ölürdü de bu büyüğü bozmazdı.

Recep, giyinir giyinmez Hüsnenin her zamanki

gibi kaçıp gideceğini sanıyordu. Baktı ki Hüsne, geçen seferki gibi geldi gene ocağın başına oturdu. Gözlerini ocağın yalımlarına dikti. Uzun kirpikleri yanaklarını gölgelemişti. Terli, domur domur yüzü pespembeydi. Dudakları nar çiçeği kırmızılığında, ateş billûrundaydı.

Recep gözünü ondan ayıramıyordu. Oldum olası Recep, ta çocukluktan bu yana onun yüzüne hep durmadan hayran bakmıştı. Şimdi, geçen seferki gibi onun gene konuşmasını bekliyordu. Konuşmasına da deli oluyordu.

Bekledi, bekledi, Hüsne başını kaldırıp bir söz etmedi.

Recep ne söyleyeceğini bilmiyordu. Bir söz söylemeli, çok güzel bir söz bulup söylemeli ama, ne söylemeli, nasıl söylemeli? En sonunda, yüreği daralarak, çocukça bir kekeleyişle:

«İyi oldu... Köylü hep... Bu yıl pamuktan sonra... Seni alır Çukurovaya...»

Hüsne büyük bir mutluluk içinde gülümsiyerek gözlerini ateşten ayırmıyordu.

«Çukurova köyden daha iyi. Bu kış kıyamette gidilmez ki... İstersen, güzün pamuğa gittiğimizde, köye geri dönmeyiz. Ben traktörcülük bellerim. Traktörçüye çok para veriyorlar orda. Ben azıcık bilirim zaten. Hamit Usta dedi ki, ben, dedi, seni iki yılda traktörçü eder çıkarım. Bu kışta kıyamette yola düşünür de gidilir mi? Kurtlar bile inlerinden başlarını dışarıya çıkaramıyorlar. Öyle değil mi? Belki de yolda buyar ölürüz. Bu kış kıyamette, şu koskoca Toros dağı aşılır da sağ salım Çukura varılır mı? Hele bir yaz bahar ayları gelsin de görelim.»

Hüsne, gözleri kora kesmiş ateşte, dudakların-

da bir mutluluğun gülümsemesi, tatlı tatlı, yumuşacık, sanki yokmuş gibi susuyor.

Recep kalktı, o da gülümsüyordu. Yandaki yığılı odunlardan en kurularını seçti, ocağa attı. Odunlar bir hoş, acı, ıslak koktu. Gene geldi yerine oturdu. Oturduktan sonra kalktı geldi, Hüsneyi kulaklarının altından öptü. Hüsnenin içi ılık ılık kabardı. Delice bir coşkunuğa doğru uçuyordu. Bir büyü git-tikçe onu sarıyor, büyüyordu. Ilık, mutluluk dolu bir cennete boyuna kayıyordu.

Recep gülerek:

«Sabahleyin Adil gelecek, arkasında elli candarma. Ev ev köyü gezecek. Bir çöp bulamayacak. Sonra da arkasına baka baka, şaşırmış, deli olmuş dönüp gidecek. Ondan sonra da... İsterse gelecek yıl veresiye vermesin. Başka dükkancı mı yok? Köylü nasıl sakladı her şeyini, değil mi? Bizim saklayacak hiç bir şeyimiz yoktu. Ben saklayacak bir şey aradım, bir iğne bile bulamadım saklayacak. Bir zoruma gitti ki... Yoksulluk şimdiye kadar bana böyle koymamıştı. Baktım ki, aradım ki, Adilden saklayacak hiç bir şeyim yok... Biz de bu kış Çukurovadan dönmiyeceğiz. Traktörcü olacağım. Yatak yorgan alacağım. Bir de aynalı sandık alacağım. Bir de radyo alacağım. Bir de... O köylerin Adil Efendisi, bir gün olur köyü basar da, bizim de saklayacak malımız olur. Öyle değil mi?»

O konuştukça Hüsnenin yüzündeki mutluluk artıyordu. Bunu gören Recep de boyuna konuşuyordu.

Altı aydınlık, ılık, dupduru bir çay. Ulu çınarların altından, ak, pırıl pırıl çakıldaşlarının üstünden akıyor ve bu çayın içine girmiş Hüsne. Bu akan, aydınlık mutluluğun içinde eriyor.

«Çukurovada büyük bahçeler var. Sarı porta-

kallı. Büyük, ulu bahçeler. Bir gece bahçelere kaçırırız. Öyle değil mi?»

Hüsnenin terli yüzü pespembe. Gözleri harlayan ateşte. Dudaklarında eksilmiyen bir gülümseme.

«Belki güzü, pamuk zamanını beklemeyiz. Yaz bahar ayları, Hıdırellez günü gelir gelmez, el ele verir, düşeriz Çukurun yoluna. Dünya çayır çimen, dünya çiçeğe kesmiş...»

Hüsnenin elini tuttu. Hüsne gözünü ateşten ayırmadan ona döndü. Recep onun yüzünün tüm mutluluğa kestiğini gördü, sevindi. Elindeki eli iyice sıktı. Sıcacık el, avucunda ona doğru aktı, yüreğine girdi.

«Yaz bahar ayları hele bir gelsin,» dedi.

Hüsne, bir düş içinde konuşur gibi:

«Hele yaz bahar ayları bir gelsin, bir gelsin,» dedi. Sesinde dayanılmaz, önüne geçilmez bir istek vardı.

Sabahın horozları ötüşmeğe başladı. Hüsne ayağa kalktı. Gözleri yerdeydi. Kirpiklerinin gölgesi yanağına düşüyordu.

Elele tutuşup, kapıdan dışarıya çıktılar.

«Hele yaz bahar ayları bir gelsin, bir gelsin.»

Ayrıldılar.

Güneşli, aydınlık bir sabahtı. Gök dupduruydu, lekesiz. En küçük bir yel fisiltisi de yoktu. Bozkırın ucsuz bucaksız karları ipileşiyordu. Gürültülü bir ışık seli akıyor derdin bozkırın üstünden.

Köylüler, köyün ortasına, evlerin önüne, oraya buraya öbek öbek toplanmışlardı. Söz konuları Adil Efendi. Hep onu konuşuyorlardı. Ha geldi, ha gelecekti. Az sonra Adil Efendinin köye gireceğine öylesine inanmışlardı ki... Bir tanesi bir haber mi getirmişti? Adil Efendi falanca gün falanca saat geliyor, diye adam mı göndermişti? Yok. Ama geleceğine inanıyorlar, hep gelince nasıl davranacağı üstüne söz ediyorlardı. Gözlerinde kurnaz, kazık atmışların pırlıtısı...

«Geline, köyü... Vah fıkara Yalaklılar vah, diyecek. Size kasabadan devşirme yapıp da öyle gelseydim. Bir köy fakir olur, olur ama bu kadar da olur mu? Borcunuzu istemeğe utandım sizden, diyecek.»

«Geleneği mi bozdunuz, varın bozun. Helal ol-

sun. Bir köy bu kadar fıkara, evleri bu kadar bomboş olunca, değil geleneği, dinini bile bozar, diyecek.»

«İşte Adil, böyle diyecek.»

«Bir de ne diyecek? Toplanın başıma kadersiz, kısmetsiz köylüler, toplanın da hep birlikte derdinize bir çare bulalım. Bulalım, diyecek.»

«İnsan yüreği bu! Adil Efendinin yüreğinin yerinde taş olsa eritir. Eritir de deler geçer.»

Köylüler köyün ortasında bir süre bekleyip konuştuktan sonra, güneşe, köyün dışına, kasaba yoluna doğru yöneldiler. Yolun yeri bile belli değildi, kar örtmüştü.

Dereden aşağıdan çıkacak yolcuyu bekliyorlardı.

Meryemce, boynunu uzatmış, bir bekleyiş kesilmişti. Bir taşın üstüne oturmuş, uçmağa hazırlanan bir kartalın hallerine benziyordu halleri.

Taşbaşoğlu da bekliyordu. Bu oyunun sonunun neye varacağını merak ediyordu.

Adil, köyü böyle gördüğünde, köyün böyle tamtakır olduğuna inanacak mıydı? Bunca yılın Adil Efendisi kül yutar mıydı? Köye girer girmez köyün her bir şeyini sakladığını hemen biliverirdi. Köylü milleti ahmak olur böyle işlerde. Belki de ahmak olmaz ama oyun oynar. Şimdi şu kocaman köy bir çocuk oyununda. Şunlara bakın, oyunları içinde ne kadar da mutlular. Bütün bunları azıcık mutluluk için yapıyorlar. Adil Efendinin köyü bomboş görmesinin vereceği mutluluk için.

Haydi diyelim Adil köyün bu kadar yoksul olduğuna inandı. Böyle bir köye bir daha güvenir de veresiye bir çöp verir mi?

Öğleye kadar konuşarak, eğlenerek, bağırıp çağırarak beklediler. Öğleden sonra onları usanç bastı.

Mutlulukları usul usul dağıldı. Köylüler de mutluluklarıyla birlikte bekleme yerini bırakarak, birer ikişer evlerine dağıldılar.

Akşama doğru, yolun ucunda, gözlerini aşağılara dikmiş, boynunu uzatmış bir tek Meryemce kaldı. Meryemce gün batıncaya kadar, sonra karanlık kavuşuncaya kadar orada kaldı.

Umudunu iyice kesince yerinden kalktı, değneğine çöke çöke eve döndü.

«Öyleyse bugün neden gelmedi Adil Efendi?» Kendi kendine gülümsedi. «Bugün gelmesi gerekli değil ya... Malları bugün sakladık diye, bugün gelecek değil ya. Belki yarın gelir. Yarın gelmezse, öbür gün gelir.»

Meryemce bugünkü beklemeyi sevmiştir.

Bu gece köylü sakin uyudu. Öyle fazla gürültü, patırtı eden olmadı. Evden eve gidip gelmeler, toplantılar da olmadı.

Sabah erkenden gene uyandılar. Bugün mutlaka gelecek diyorlardı. Birkaç kadın, önlerinde Meryemce, gidip köyün dışına, kasaba yolunun ucuna oturdular. Gene akşama doğru Meryemce tek başına orada kaldı. Sonra akşam olup gün kararınca değneğine çöke çöke evine döndü.

Gene:

«Bugün dedik diye, bugün gelecek değil ya, yarın gelir,» dedi içinden.

O gece de sakin uyudular.

Sabah oldu. Güneşli, aydınlık bir sabahtı. Gök dupduruydu, lekesiz. Meryemce, yanında çocuklar, yaşlı kadınlar köyün dışına gitti, kasaba yolunun ucuna oturdu.

Hayvanlar mağaralara gitti gideli köy bir hoş olmuştu. Bir kere evler ısınmıyordu. Bir şeylerini yitirmişlerdi. Bir de tamtakır evlerden korkuyorlardı. Dağ başında kalmışların, derin ormanlara düşmüşlerin yalnızlığı.

Meryemce morca danayı severdi. Onu çok özlemişti. Bu özlemini öyle açığa vurmuyor, yolu bırakıp mağaralara gitmiyorsa, kırlangıç yuvasında duran hazinesi yüzündendi. Malının mülkünün kırlangıç yuvasında, gözünün önünde durması ona bir güven, içine bir sıcaklık veriyordu.

«Of,» diyordu, «şu lanet herif bir gelip gitse de, biz de kurtulsak!»

Bir sabah gene evden çıktı. Herkes onu gene her zamanki gibi yolun ucuna oturacak, gözlerini yola dikecek sanıyordu. Baktılar ki Meryemce yönünü ormana dönmüş, mağaralara doğru ağıp gider. Arkasına çocuklar düştü. Başta da Hasan. Bunu kadınlar gördü. Onlar da Meryemcenin ardınca gittiler.

Meryemce ormanı geçti. Peri mağaralarına var-

dı. Birkaç kadın inek sağıyor, bir sürü erkek sığırlara, öteki hayvanlara saman, yonca veriyorlardı.

«Bizim mallar hangi mağarada?» diye işaretle inek sağan genç bir kadına sordu. Kadın yolu gösterdi.

Meryemce mağaraya girerken ılık bir hava çarpıtı yüzüne. Epeydir unuttuğu mayıs kokusu geldi burnuna. Morca dana köşedeydi. Yoncaların üstüne yatmıştı. Bu loş ışıktaki daha da güzeldi. Vardı başını kucakladı, iki gözünden ayrı ayrı öptü danayı. Dana ayağa fırladı.

Meryemce bu köyün karıncasıyla bile konuşma- mağa yemin etmemiş olsaydı, danayla konuşacak. ona kurban olduğum danam diyecekti. Düşündü. Bu mağaralar kimin? Bu mağaralar Koca Allahımızın. Öyleyse mağarayla konuşabilirdi. Peri milleti vardı buralarda. Vurgun Ahmedin karısı da şimdi yancağızında olabilirdi.

«Mağara, mağara,» dedi, «koca Allahımın mağarası! Perilere armağan gelen mağara, ben bu morca danayı çok özledim. Kimseciklere, morca danaya söylemiyorum, sana söylüyorum, morca dananın kokusunu Allah evlerden eksik etmesin. Öyle değil mi mağara? Morca danam da bizi özlemiştir. Öyle değil mi mağara? Mağara, mağara, sana söylüyorum, morca danaya değil, şu adam gelsin gitsin, hemen o gider gitmez, ben de gelirim de morca danamı alır da eve götürürüm. Sağlıcakla kal mağara.»

Morca danayı bir daha öptü, birkaç kere yanında yönünde döndü.

«Sağlıcakla kal mağara,» dedi. «Morca danam sana emanet. Şimdi belki köye gelmiştir o. Varayım da gideyim.»

Dışarı çıktı. Sanki bütün köyün kadınları buradaydı.

«Herkesin sevdiği bir morca danası var,» dedi, içinden. «Bakın hele nasıl dökülmüşler Perilerin mağarasına. Halbuysam ki, eskiden hiç bir kadın yaklaşılamazdı buralara. Korkarlardı. Değil kadınlar, erkekler bile yaklaşılamazlardı. Şimdi yurt edindiler. Neredeyse köyü buraya taşıyacaklar.»

Yola düştü. Çocuklar arkasındaydılar. Başta da Hasan. Meryemce baktı ki onunla birlikte köyden gelen kadınların hiç birisi yok arkasında. Elindeki değneğini havada sallayarak, «haydi gelin, gidelim. Belki gelmiştir köye o. Çabuk gidelim,» demek istedi. Hiç bir kadının aldıracağı yoktu. Kimi ineğine öküzüne, kimi keçisine, kimi de tavuklarına bakıyordu. Meryemce öfkelen-di. «Gelmeyin, gelmeyin,» dedi içinden. «İnşallah şimdi gelmiştir. Siz de görmezsiniz. Köye gelir, bir saat bile durmadan geri gider. İnşallah öyle olur.»

Yürüdü. Dört bir yanında yürüyen çocuklar cıvıl cıvıldı. «İnsanoğlunun, belki de en güzel yeri çocukluğu. Büyüyesiniz, büyük büyük, uzun ömürlü olursunuz, çocuklar. Benim ak güvercinlerim.» Bunu çocuklara söylemek isterdi ama o olmaz olası yemin ağzını dilini bağıyordu. Keşki etmeseydi o yemini. Yemini batsın. Sanki ne vardı yemin edecek. Varsın, Koca Halile Mevlut okutsunlar. Ne olurdu sanki? Rezil oldular. Koca Halil de kaçtı gitti. Karların altında kaldı. Ama o ölmez. Baharın karlar erir, varır görürler ki Koca Halil karların altından dipdiri çıkmış, uyanmış. Ne domuzdur o, ne domuz! O ölme gider mi hiç? Şimdi köye varıp görürsün ki delikanlılar onu bulup getirmişlerdir.

Ormanı geçerlerken baktı ki Hasan gizlice ço-

cuk kalabalığından sıyrılıp başka bir yöne gidiyor. Onu görmemezlikten geldi. Ne yapacağını da merak etti, gözünü üstünden ayırmadı.

Hasan kayaların arkasına saklana saklana bir yere, gizli bir yere gidiyor. Yüreğine tıp etti. Bu çocuğun da sakladığı bir şeyler vardı. Ama koca köy dururken, neden gelir de buraya saklardı? Bir çocuğun saklayacak neyi olurdu ki?

Hasan vardı uzun kayanın dibinde durdu, eğildi. Meryemce onu iyice görüyordu. Hasan bir taşı tuttu, önce okşar gibi yaptı, sonra var gücünü harcayarak taşı kaldırdı, dikti. Bu çocuk, bu incecik, bir deri bir kemik çocuk o kadar kocaman taşı nasıl kaldırdı da dikti? Hasan taşın altına gözlerini dikmiş bakıyor, yüzü değişiyordu. Az sonra taşı geri yerine indirdi, çabucak oradan uzaklaştı. Ama bu arada Meryemcenin onu gözetlediğinin farkına varmıştı. Korkmadı, varsın görsün, dedi. Ağzı dili yok ki söylesin, ağzı dili yok ki sorsun.

Köye girdiklerinde anladılar ki köyde hiç bir değişiklik yok. Ne gelen var, ne giden. Yalnız Koca Halili aramağa giden delikanlılar, onu bulamamışlar, eli boş dönmüşlerdi. Meryemce iki duygu arasında kaldı. Bu olaya sevinse mi, yerinse mi?

Köyün içinden giderken Muhtar onu karşıladı:

«Sana bir şey deyim de beni iyi dinle. Meryemce Ana. Sen benim anamsın. Ve de öz bir anam. Bu köyde bir ağzı kara var. Bu köyde, bu köyün çok bir büyük düşmanı var. İşte bu düşman gitmiştir Adil Efendiye, demiştir ki ona, gitme köye. Köylü nesi var, nesi yoksa sakladı.. Ve de Muhtarlarının emriyle. Bu ağzı kara kim olabilir, Meryemce Ana?» Kulağına eğildi. «Sana bir şey söyleyim mi? Taşbasoğlunu dört gündür kim gördü? Dört gün-

dur Taşbaşoğlunu gören var mı? Bütün köylü malını mülkünü sakladı da, o neden saklamadı? Ben bile sakladım. Bir koca köyün Muhtarının, ve de koskoca Hıdır Kahyanın oğlunun evinin böyle tamtakır olması ne demektir? Bilir misin bunu? Bana bu bile vız geldi. Köylüm ne yaparsa, ben de onu yaparım, dedim. Ve de malımı mülkümü, karılarımin altınlarını, babam Hıdırın altın kaplama hançerini sakladım. Bundan büyük utanç olur mu? Köylüm için bu utanca katlandım. Taşbaşoğlu bir zırnığını bile neden saklamadı? Şimdi anladın mı, Adil niçin gelmedi köye? Ve de hiç bir vakit mallarımız saklıyken gelmeyecek. Anladın mı?»

Meryemce, anladım dercesine başını salladı. Taşbaşoğlu bunu yapar mıydı?

Bir anda, Taşbaşoğlunun Adile gidip köye gelme dediği köye yayıldı. Ama bu köyde herkes birbirini öylesine bilirdi ki... Taşbaşoğlu bunu yapar mıydı? Bu soruyu kendi kendine kimse sormadan edemezdi.

Bu söz Muhtar için çıksaydı, Sipahi budalası Gömleksizoglu için, Delice Bekir için çıksaydı, herkes inanırdı. Ama Taşbaşoğlu? De de, azıcık dur.

Muhtar, köyün öfkesini bir yere, Taşbaşoğlu'nun üstüne yöneltmek istemişti ama becerememişti. Bu namussuz köylü ona toz kondurmuyordu. Sefer, Allahı bir bilir gibi biliyordu ki, elinde tuttuğu taşın taş olduğunu bilir gibi biliyordu ki bu işi Taşbaş Memet yapmıştır. Ama köylüyü nasıl inandırırın? Canından bıkmıştı. Pamuğu da batsın, Muhtarı da, borcu da batsın.

İki gün sonra Muhtar bir başka haber aldı ama hiç şaşırmadı. Bütün yakın köyler, bütün kasaba, Yalak köylülerinin neleri var, neleri yok sakladıklarını öğrenmişti. Nasıl öğrenmişlerdi? Kim ulaştırmıştı bu haberi onlara?

Gene Muhtar biliyordu ki bu köylerde hiç bir şey gizli kalmazdı. Utanıyordu. Yaptığı bu işten sıkılıyordu. Tüm Yalak köyü rezil olmuştu. Öteki köyler, kasaba... Artık insanların yüzüne hiç bakamayacaktı. Kasabaya da hiç gidemiyecekti. Onu gören köylüler, kasabalılar üstüne gülecekler, arka-

sından onunla alay edecekler, anasına avradına söğeceklerdi.

Sanki kasabalı saklamıyordu malını, vergi geldiği zaman. Sanki öteki köylüler hayvan vergisi atılacağı zaman hayvanlarını dağlara kaçırmıyorlardı. Ama bunu hükümete yapıyorlardı. Kendileri için can veren Adile değil.

Mutlaka bu işi Adil de duymuştu. Duymuştu da şap diye yere tükürmüştü. Tükürmüştü de: «Şu insanoğlu çiğ süt emmiştir.» demişti. «Dünyadaki tek mil yaratık adam olur da, şu insanoğlu adam olmaz. Çünküleyn çiğ süt emmiştir. Yıllar yılı benim şu köylüye ettiğim iyiliğe bakın, bir de onların ettiğine!» Başını yana yöne birkaç kere çevirmiş, birkaç kere daha yere şap diye tükürmüş: «Kusacağım geliyor, kusacağım!» diye bağırmıştı.

Köylü de iyice zıvanadan çıkmıştı. Artık kadınlar yemek pişirmiyorlar, erkekler hayvanlara bakmıyorlardı. Çocuklar oyunlarını bırakmışlardı. Kimsenin eli işe güce varmıyor, ağzını bıçaklar açmıyor. Köy, artık ölü bir köy. Yalnızca gözleri kasabadaki yolda. Yedisinden yetmişine bütün köy soluşunu tutmuş kasaba yolundan gelecek umut ışığını, kara felâketi utanç içinde bekliyor. Kazık atmanın kurnaz sevinci uçmuş da gitmiş.

Herkes Adil Efendiyi konuşuyor, onu düşünüyor. Adil Efendiyi konuşmayanları kimse dinlemez olmuş. Düşlerinde Adil Efendi, hayallerinde Adil Efendi.

Bir gün geliyor, kasaba yolunun ucundaki kayalıkta bir tek kişi, Meryemce kalıyor. Bir gün bakıyorsun bütün köy orada. Birden gözlerine aşağıdan doludizgin gelen atlı hayaletleri iliştiriyor. Önce kayalığın üstünde donup kalıyorlar. Kesseler, kim-

seden bir damla kan akmayacak. Sonra değişiveriyorlar. Kayalığın üstünden köye, ormana, aşağıdaki koyağa çil yavrusu gibi dağılıyorlar. Göz açıp kapayınca kadar kayalıkta kimsecikler kalmıyor.

Bir de bakıyorlar ki ne gelen var, ne giden. Kasaba yolu bomboş. Gözlerini oğuşturuyorlar. Görükleri düş mü, hayal mi?

Sonra gene beklemeğe başlıyorlar. Birkaç gün durmadan umutla bekliyorlar. Sonra yeniden beklemekten vazgeçip, evlere kapanıyorlar.

Köyün üstünü kurşun geçmez bir karanlık gibi Adil Efendi örtmüş. Köyün sevgisinde, korkusunda, ağıdında, ekmeğinde aşında, oyununda yalnız Adil Efendi var.

Beklemek belalaşıyor. Dayanılmaz hal alıyor.

Hasanı sorarsanız, onun başı bin belâda. Ağacın kovuğundaki kibritlerini Ummahanla birlikte her gece birkaç kere yokluyor. Bir keresinde babaları onları yakaladı:

«Nereye bu gece yarısı, nereye gidiyorsunuz?» diye sordu.

Hasan da, Ummahan da tutuldu kaldı. Ağızlarından bir tek söz çıkmadı.

Ali sordu sordu, onlar yalnızca sustular. Sonunda vazgeçti:

«Allahın bin belaları,» dedi, «ne haliniz varsa görün. Ben karışmam. Çıkın dışarı, gidin geceye de Koca Halil gibi karda donup ölin.»

Hasan karar verdi. Artık kibritlerini dışarda ağacın kovuğunda tutmayacak. İçeriye taşıdı, eski deliğe yerleştirdi. Ama bir türlü içi götürmüyordu. Adil Efendi artık gelmeyecekti, gelmeyecekti ama, ya bir gün gelirse... şap diye köyün içine düşer de-

ilk olarak, Meryemcenin evidir diye kendi evlerini ararsa... O da kibritlerini kaçıramazsa...

Birkaç gece kibritini yatağına aldı. Birkaç gün de koynunda taşıdı. Kibritleri şalvarının kemer yerine, beline fırdolayı diziordu. Ama gene de belli oluyordu. Kibritler bir şişkinlik yapıyordu.

Hasan:

«Şu adam bir gelse de kurtulsak, kurtulsak,» diyordu.

Bütün köylü de böyle söylüyordu.

Muhtar da artık bir iyice bunalmış, ne yapacağını bilmez, orada burada söyleniyordu:

«Bu adam artık gelmeyecek mi? Varıp gitsek de ayağına düşsek, tüm söyledikleri yalandır, Yalak köyü çok çok yoksuldur, gel de halini gör, desek. Saklayacak bir çöpümüz yok ki saklayalım Adil Efendi. Gel de köye halimizi gözlerinle gör, desek, gelmez mi ki? Gel de canımızı, çocuklarımızı al, ya da bu yıl bu işten vazgeç, istersen gelecek yıl, pamuk dönüşü tüm kazancımız senin olsun, desek. Yemin etsek ki, bu yıl Çukurun en verimli tarlalarını, gece demeyip gündüz demeyip, biz toplayacağız, öteki köylülerin beş misli, on misli toplayacağız, tüm kazancımızı da sana vereceğiz.. Ne dersin Adil Efendi? Kul sıkışmayınca Hızır erişmez.. Yetiş imdadımıza Hızır gibi, yüreği iyilik dolu Adil Efendi, desek. Bağışlamaz mı ola?

«Bu köylü lanet yaratıktır Adil Efendi. Bekle-ye bekle-ye bir delilik çıkaracak. Bu korku, bu bekleme... içinde Adil ağsını yutarak bekleme, köylüyü zıvanadan çıkaracak. Şimdiden çoğu zıvanadan çıktı, ağzı kanlı kurda döndü, 'Adil Efendi!'

Köylüye de kızıyordu. Bu köylünün ağzı sıkı olsa, kim diyebilirdi ki her bir şeyleri saklanmıştı.

Övünmüşlerdir orada burada. Ağızlarını yayarak, gülercek, gelsin Adil Efendi, gelsin de görsün. Gelsin görsün ki, köyde bir tek çöp bile bulamasın. Namussuz köylü! Bu köylüyle iş yapılmaz ki... Alın bakalım, gelmiyor işte. Ve gelmeyecek. Çatlayın, patlayın, geberin. Bekleyin köpekler, bekleyin. Gözünüz dört, gözünüz sekiz, gözünüz on altı olunca-ya kadar bekleyin. Bekleyin kâfirler. Bekleyin ha bekleyin!

Muhtar köy kurulunu üç gündür toplamış, konuşuyordu. Bundan başka Delice Bekirle, Gömleksizle, Öksüz Duranla, Uzunca Aliyle de konuşmuştu. Korkmasa, kendisiyle konuşacağını bilse Taşbaşoğluyla da konuşacaktı. Önemli bir karar vermesi gerekti. Bu öyle bir karardı ki, bir Muhtar, Cumhurbaşkanı bile olsa tek başına böyle bir karar alamazdı.

Hangi köylüye düşüncesini açsa:

«Ne diyelim Muhtar, sen bilirsin Muhtar,» diyorlardı. «Yeter ki gelsin de Adil Efendi, ne yaparsa yapsın. Yeter ki onu getirmenin bir yolunu bul.»

Yolu yordamı yok. Bir tek yolu var. Onu da yapmaktan başka çare yok.

Hemen hemen bütün köyün, Taşbaşoğlunun bile, düşüncesini öğrendikten sonra önemli, kesin kararını verdi. Taşbaşoğluna, birinci üye Zekeriyayı göndermişti. Zekeriya Taşbaşın teyzesi oğlu olurdu. Onunla da yetinmemiş Zalacayı göndermişti. Zalaca Taşbaşın karısının teyzesi olurdu.

Bir sabah, gün atarken Muhtar Sefer en güzel elbisesini, kasabaya giderken giydiği pantolonu ceketini giydi. Kıravatını da bağladı, bir iyice de tıraş oldu. Bekçiyi çağırdı.

Bekçi karşısında hazırol durumuna geçip durdu:

«Buyur efendim.»

Sefer:

«Sen var olasan bekçibaşı,» diye onu okşadı. «Şu Toros köylüklerinde senin üstüne bir bekçibaşı varsa, ben de kellemi keserim. Ve de bir iyice keserim. Şimdi çok önemli bir çağırma yapacaksın köylüye ki, kimse evinde kalmasın. Herkes bizim kapıya doluşsun. Çoluk çocuk, genç yaşlı. Öyle bir çağırma çağıracaksın ki köyün itleri bile ne var, ne yok, diye bizim eve gelecek. Anladın mı?»

«Anladım Muhtarım.»

Bekçi asker gibi rap diye bir selam verdi ve asker gibi dönüş yaparak, köyün içine koştu. Sesi Kel Aşığın sesi gibi yanıktı. Ve bekçi çok güzel bir çağırma yapıyordu.

Bir anda Muhtarın evinin önü doldu. Taşbaşoğlu bile andını bozup gelmişti. Bütün köylüler kulak kesilmişler, Muhtarın konuşmasını bekliyorlardı. İçlerinde güzel bir umut belirtisiyle karışık merak vardı. Koca kalabalıktan çıt bile çıkmıyordu.

Köyün üstünü sanki bir toz bulutu örtmüştü. Gök duru, dünya aydınlık, karlara güneş vurmuş. Bir tek leke yok ortalıkta. Her şey, insanların bedenleri, hilim hilim, paçavra giyitleri bile bu aydınlıkta bir iyice yunmuş, arınmış. Ama gene de köyün üstünde bir toz bulutu, ağır bir toz fırtınası varmış gibi geliyor insanlara.

Muhtar evinin kapısından çıkar çıkmaz, bütün

başlar ona doğru uzandı. Birden, kalabalıktan sesler yükseldi. Bir anda o derin sessizlik yırtıldı.

«Söyle, söyle Muhtar, söyle, bir güzelce söyle,» diye bağırdılar.

Meryemce en öndeydi. Muhtarın burnu dibinde. Gözlerini açmış, ağzından çıkacakları yutacakmışçasına bekliyordu.

Muhtar boğazını temizledi. Birkaç kere öksürdü. Sonra durdu, gözlerini teker teker kalabalığın üstünde gezdirdi. En sonuncu geldi Taşbaşın üstünde durdu. Bütün sevgisini gözlerine toplayarak ona dostça baktı. Biliyordu ki şimdi köylü bir yarı delilik içindeydi. En küçük bir sürçmede başına olmadık işler açabilirdi. Örneğin, parçalayabilirlerdi onu. Karın üstüne yatırıp, ayaklarından tutup sürüyerek bütün köyü dolaştırabilirlerdi. Tetikte olmalı ve usturuplu sözler etmeli.

Omuzlarını gerdi, sağ ayağını öne uzatıp birkaç kere yere vurdu. Karatopaklı Hoca gibi çenesini sıvazladı, bir daha, bir daha öksürdü.

Az önceki düşüncesine pişman olmuştu. Bugünlerde de amma korkaklaşmıştı. Bu köyde ona dokunabilecek bir yiğit çıkar mıydı?

Köylü senin korktuğunu bir sezerse, korkarsan hemen de sezer, o zaman teknil kötülükleri yapar. Azgın bir köpek bile senin ondan korkmadığını anlarsa, üstüne saldıramaz. Korkmak yok. Ölüm karşına gelip dikilse de korkmak yok. Korkmak yarı ölmektir. İşte bu köylü salt namus belası, salt korkudan bu hale geldi.

«Ve de arkadaşlar, ve de komşular, ve de emmiler. Ve de can bir kardaşlarım, yürekten yoldaşlarım,» diye gürledi. Sesinde en küçük bir korku, bir

titreme bile yoktu. Sesi dik, şefkatliydi. «Çok müşkül bir hal karşısındayız.»

«Karşısındayız,» diye bağırdılar.

Bu, Muhtara daha büyük bir güç, bir zevk verdi.

«Neyimiz var neyimiz yok götürdük sakladık.

Hem de bir iyicesine, dışarda bir tek çöp bırakmayınca kadar sakladık. Bu iyi güzel, yiğitçe bir iş tir. Tüm Türkiye Cumhuriyetinin polisleri, candar maları, izcibaşları, hem de kayıptan haber veren ermiş hocaları gelip de köyü arasalardı, bir tek iğne bile bulamayacaklardı. Ben bundan dolayı köylümü öğüyorum. Sizleri candan kutluyorum. Böyle sıkı bir köylü değil Toroslarda, dünyanın hiç bir ülkesinde bulunmaz. Ama işler kötü gitti. Dediğimiz olmadı. Attığımız taş, dediğimiz kuşu vurmadı. Bütün kasaba, yakın köyler, herkes bizim köyün bu kahramanlığını duydu. Mallarımızı sakladığımız, buradan ta Çukurovaya kadar duyuldu. Bunu Adil Efendi de duymuştur. Bu yüzden köyümüze gelmedi. Bekledik bekledik, perperişan olduk. Onu bekliyoruz. Günler oluyor bekliyoruz, gelmiyor. Beklemekten öldük geberdik.»

Kalabalık mırıldandı:

«Öldük geberdik.»

«Şimdi namusumuzu kurtarmak gerekir. Herkes bilmeli ki, dünya bilmeli ki Yalak köylüsü alacaklısına alacağını vermemek için hiç bir şey saklamaz. Biz de hiç bir şey saklamadık. Ne diyelim de saklayalım? Gelsin nemiz var, nemiz yoksa Adil Efendi alsın götürsün. Biz, hiç bir şeyimizi saklamadık. Her şeyimiz ortada. Öyle değil mi? Bu yakın köylükler, o kasabadaki parti düşmanlarımız, alını açık insan içine çıkamayalım diye bu büyük iftirayı bize atıyorlar.

«Bu adam, Adil Efendi, köye gelirdi. Mümkünü yok gelirdi. Ben onu bilirim. Canından vazgeçer de hakkının bir zırnığından vazgeçmez. Amma ve lâkin, üstümüze atılan bu kuru iftirayı duymuştur. Mallarımızı sakladığımızı duymuştur. O da kahr edip gelmemiştir. Fırsat kollamağa, bize bir kötülük yapmağa hazırlanmıştır. Çok çok büyük bir kötülük. Ne kötülük yapabilir, diyeceksiniz. O şehir adamlarının yapacağı kötülük akla mı gelir ki... Belki de bizi utanç içinde kıvrandırmak için böyle yapmıştır. Her ne ise, cümle alem bilsin ki biz hiç bir şeyimizi saklamadık. Adil gelsin de neyimiz var, neyimiz yok alsın götürsün. İsterse biz bütün mallarımızı alıp götürelim, götürelim de Adil Efendinin kapısına yığalım. Ama yeter gayri. Yeter! Çatlayıp öleceğiz. Ya da bir delilik yapacağız.»

Kalabalık birden patladı:

«Bir delilik çıkaracağız.»

«Bu adamı köye getirmenin çaresini bulmalı. Gelir, belki de hiç bir şeyimizi almaz. Ama bu utanç içinde hiç bir zaman yaşayamayız. Türk milletinin asaletli soyuna bu yakışmaz.

«Gelsin, gelsin de altımızdaki minderi, üstümüzdeki yorganı, kaplığımızdaki sahanı, duvarda asılı un eleğini, yamalık diktiğimiz iğneyi, yal verdiğimiz köpeği de alsın. Yeter ki gelsin. Gelsin de köyde iğneden ipliğe hiç bir şey koymasın. Yeter ki gelsin. Gelsin de bizi bu işkenceden kurtarsın. İsterse çocuklarımızı da alsın. Bir tatlıca canımız var, onu da alsın.»

Çok heyecanlanmıştı. Çok, çok söylemek istiyordu ama sözün çoğu da köylüyü bıktırırdı. Şimdi sözü bağlamak gerekti.

«Adili köye getirmek için elimden geleni yap-

cağım. Köy Kurulundan üç kişiyi ona göndereceğim. Ona diyeceğiz ki, ya gel hakkını al, ya da bu yıl gelmeyeceksen gelmeyeceğini söyle. Bizi bu yıl bağışlaman, senin büyük şanından, asil kanından beklenen büyük bir insaniyetliktir.

«Şimdi sözümü bağlıyorum. Hemen evlere dağılın. Bilin ki biz alacaklıdan mal kaçırmadık. Ve de hiçbir zaman kaçırmayız. Millet de üşümekten bıktı. Güle güle kardaşlarım, canlarım, emmilerim, hısımlarım benim. Size bir şey söyleyim, Adil hemen bugün bizim ondan mallarımızı hiç bir zaman kaçırmadığımızı öğrenecektir. Ona bu haberi köyün içindeki, köylü düşmanı, o ağzı kalabalık ulaştıracaktır. O, köylüye iyilik etmek istemez. Bu yüzden de haberi Adile ulaştırmazsa, işte ondan sonra ben köy kurulunu Adile yollarım. Haydin selametle.»

Meryemce koşarcasına eve geldi. Bu iş hiç hoşuna gitmemiş, onu öfkelenlendirmişti. Köylüye Muh-tara, toprağa taşa, kurda kuşa veryansın ediyordu.

Kırlangıç yuvasının altına geldi durdu, gözünü oradaki çıkınına dikti. Sabırsızlıktan çathıyordu. Adil Efendi sanki şimdi gelecek, köye gelir gelmez de Uzun Alinin evi nerede diye soracak, doğru eve gelecek, elini uzatacak, kırlangıç yuvasındaki öteberileri hemen alacaktı. Çıkını ne yapıp yapıp bu anda kurtarması gerekti. Ötekiler daha eve gelmemişlerdi. Az sonra Hasan içeriye girdi.

Meryemce Hasana işaret etti.

Hasan:

«Benim boyum oraya yetmez ki,» dedi.

Meryemce ellerini kucağına bağlayıp, boynunu büktü kaldı. Gözlerini kırlangıç yuvasından hiç ayırmıyordu. Sanki yukardan görünmez bir el uzanacak, öteberilerini çekip götürecekti. Gözlerini oradan bir ayırsa, kapıp götürecekti.

Hasan içini çekti:

«Ah,» dedi, «boyum azıcık daha uzun olsaydı, onları oradan hemen indirirdim. İki yıl sonra olsaydı, boyum azıcık daha uzun olurdu. Babam gelsin de...»

Meryemce homurdandı.

Köşedeki kütüğü gösterdi Hasana. Köşeye git-tiler, birisi kütüğün bir ucundan, öbürü öteki ucundan tuttu. Kütüğü yuvanın altına getirip, Meryemce üstüne çıkacak, kırlangıç yuvasındaki çıkını alı-caktı. Çalıştılar çalıştılar kütüğü kaldıramadılar.

Hasan:

«Oraya kadar yuvarlayalım,» dedi.

Canlarını dişlerine takıp koca kütüğü yuvarla-mağa çalıştılar. Bu sırada da Aliyle Elif içeriye gir-di. Ali gülerek:

«Ne yapacaksınız o kütüğü?» dedi. «Yuvadaki-ni mi istiyorsun, ana? Hemen indiririm.»

Ayak parmaklarının üstüne dikildi, yuvadaki çı-kını aldı, soluk soluğa daha kütükle uğraşan anasına uzattı. Meryemce inatla sarıldığı kütüğü hemen bır-aktı, çıkını kucakladı. Özlediği bebeğine kavuşan bir ananın sevincindeydi yüzü.

Kapının eşiğine oturdu. Çıkını açtı, önce çı-kından fistanı aldı, sırtındaki fistanın üstüne hemen giydi. Küpeleri kulaklarına, hırızmayı burnuna, ger-danlığı boynuna taktı. Peygamber sözleri yazılı yü-züğü de parmağına geçirdi. Başındaki ak başörtüsü-nü çıkardı, iki ipek kirepi üstüste başına bağladı, he-men köyün içine çıktı. Hiç bir eve gitmek niyetinde değildi. Köyü dolaşmak istiyordu.

Onu böylece giyinmiş kuşanmış görenler:

«Meryemce Ana gelin olmuş,» diye ona söz at-tiler.

Ah Meryemce Ana bir konuşabilseydi, bir ko-

nuşabilse de ağı gibi sözlerini yüreklerine oturtabilseydi. Ne çare ki... Kader böyle imiş der Meryemce Ana.

Eve döndüğünde Ummahanla Hasanı saçsaça, başbaşa döğüşür buldu. Aliyle Elif ambardaki tahılı çıkarmağa çalışıyorlar, çocukların döğüşlerine aldırış bile etmiyorlardı.

Ummahan:

«Ver,» diyordu. «Benim malım değil mi? Bu kışta kıyamette her gece ben onun için uyumadım. Seninle birlikte gece sabahlara kadar bekledim. Ben beklemesem, sen de korkar dışarıya çıkamazdın. Onları da gelir oradan çıkarırlardı. Ver hakkımı.»

Hasan:

«Vermem,» diyordu. «Dokuz tanedir. Sekiz tane olursa olmaz. Gene senin olsun da hepsi bir arada kalsın.»

Ummahan:

«Malım değil mi, alır koynuma koyarım. Ver malımı. Vermezsen zorla alırım. Sen uyursan, gece çalarım.»

Biribirlerine giriyorlar, döğüşmeğe başlıyorlardı.

Meryemce:

«İt enikleri,» diyordu içinden, «yeyin bakalım biribirinizi. Aç köpekler gibi parçalayın.»

Sonunda döğüşlerine daha fazla dayanamadı, gitti onları ayırdı. Hasanın burnu kanıyordu.

Ali Elife:

«Elif,» diyordu, «ne olur ne olmaz, şu tahılın yarıdan çoğu yine kuyuda kalsın. İki sahan, dört de kaşık çıkaralım. Yağı hiç hiç çıkarmayalım, olur mu?»

Elif:

«Olur,» diyordu.

Meryemcenin içindeyse bir korku vardı. Adil gelir de bir insanın üstündekileri soyup alabilir miydi? Pathyordu. İçindeki bu kurt onu yiyip bitiriyordu. Kime sorabilirdi? Muhtara sorsa, kendini bir şey sanar da aleme, Meryemce geldi de bana böyle böyle sordu diye yayardı. Uzunca Aliye ölse sormazdı. Köydeki bütün güvenilir kişileri, aklına güvendiği adamları gözden geçirdi, en sonunda Taşbaşoğlunda karar kıldı. Hemen Taşbaşoğluna gitti. Taşbaşoğlu ocağının başında somurtup oturuyor, yüzüne konan sinek bin parça oluyordu. Meryemceyi görünce ayağa kalktı, ona yer gösterdi. Meryemce oturmadı, ona, gel kapının aydınlığına diye bir işaret yaptı. Taşbaşoğlu aydınlığa geldi.

Meryemce bir tuhaf kılıktaydı. Taşbaşın içinden bir gülme taşıp taşıp geliyordu anı, kendini tutuyordu. Ona güldüğünü Meryemce bir sezerse, alimallah ölünceyedek onun yüzüne bakmazdı. Niçin böyle giyinmiş, süslenmiş püslenmişti bu kadın? Bu Nuh Aleyhiselamın kaynanası. Bu halde bir olağanüstülük vardı ve Meryemcenin gelişi de sebep-siz değildi.

Meryemce, önce kulaklarındaki küpeyi, sonra kolundaki bileziği, burnundaki hırızmayı, başındaki kırepleri, üstündeki fistanı gösterdi. Kulağındaki küpeyi çıkardı, kasabaya döndü yönünü, el kol işaretleriyle Adili anlattı.

Taşbaşoğlu Adilden söz ettiğini anladı ama ne demek istediğini anlamadı.

«Adil gelecek, bunu anladım ama, gelince ne olacak onu anlamadım.»

Meryemce üstündeki fistanı gösterdi. Soyunur gibi etti. Sonra üstündekileri toptan soyar gibi etti, bir çıkın yaptı.

Taşbaşoğlu:

«Ana,» dedi, «sen bu köylünün yerde karınca-sıyla bile konuşmamağa andıctın. Hakkın var. Ama ben de senin gibiyim. Ben de diyorum ki bu köylü-nün sidiğine basan uyuz olur. Bu köylü lanetlenmiş bir köylüdür. Ölmüş bitmiş bir köylüdür. Eşek bir köylüdür. Bak bak, dün sakladıkları malları bugün nasıl çıkarıyorlar! Benimlen konuş. Hiç olmazsa ne dediğini anlayım da derdine bir derman olayım. Haydi konuş benimlen.»

Meryemce başıyla sert bir «olmaz» işareti yap-tı. «Hiç bir vakit böyle bir şey olamaz.» Yeniden ne demek istediğini uzun uzun anlatmağa koyuldu. Taşbaşoğlu bu sefer anlar gibi olmuştu.

«Yani sen demek istiyorsun ki ana, Adil köye geldiğinde bu üstündekileri soyar alır götürür mü? Öyle demek istiyorsun değil mi?»

Meryemce güldü, Taşbaşoğlunun elini tuttu, yüreğinin üstüne götürdü, bastırdı.

Taşbaşoğlu:

«Hiç korkma ana,» dedi. «Adil bu yıl bu köye gelmez. Gelemez. Gelse de hiç bir kanun yasasında, töresinde insanı soymak yoktur. Üstün başın altın dolu olsa senin üstünden yarım parçasını bile alamaz. Bu köylü korkudan delirmiş, seni de delirtmişler. Var git keyfine bak güzel anam.»

Meryemce rahatladı. Taşbaşoğlunun elini bir-kaç kere yüreğinin üstüne götürdükten sonra ora-dan ayrıldı, eve geldi. Geldi ki ne görsün, çocuklar daha döğüşüyorlar. Onları gene ayırdı. Her ikisinin de saçlarını okşadı. Onlara, işaretle, bir daha dö-ğüşürseniz karışmam, dedi.

Ali mallarının bir kısmını, belki onda birini dı-şarı çıkarttıktan sonra Lapacı Halile gitti. Neden

başka yere değil de Lapacı Halile? Uz, yavaş bir adamdı Halil. Malları sakladıkları gün, köylü hemen o gün bütün malını akşama kadar, dışarda bir çöp komamacasına saklamış, rahatlamıştı. Yalnız Halilin eşikliği açması, malları içine koyması, kapaması tam on beş gün sürmüştü. Şimdi de, eşikliğin yanına oturmuş ağır ağır, gözlerini kapamış, elleriyle toprağı söküyordu. Belki bir saatte ancak el kadar bir toprak parçası sıyrabiliyordu kuyunun ağzından. Bu gidişle belki bir yılda mallarını dışarıya çıkaramıyacaktı.

«Kolay gelsin Halil Ağa,» dedi.

Halil yumşak, ağır ağır sözler ağzından dökülürcesine:

«Sağol kardaş,» dedi. «Uğraşıyoruz. Şunu bir çıkaralım bakalım. Yakında geri gömeriz. Öyle değil mi?»

Ali:

«Öyle kardaş,» dedi. «Allah kolaylık versin. Hem de bin kolaylık.»

Meryemcenin böyle giyindiğini gören kadınlar, yer altından çıkardıkları en güzel giyitlerini, bayramlıklarını giyindiler, taktılar takıştırdılar, sürdüler sürüştürdüler. Köy bir bayram havasına döndü. Genç kızlar, gelinler, bundan çok memnundular.

Köylü çıkaracağını çıkarmış, saklayacağını saklamıştı. Ama sözümona çıkarmışlardı. Gene eski tas eski hamamdı. Her bir şeyleri, pahada ağır, dişe gelen varlıkları hep saklı kalmıştı. Ama kendilerine bile inandırmışlardı ki saklı hiç bir şeyleri, bir zırnık varlıkları bile yer altında kalmamıştı.

Peri mağarasındaki hayvanlara gelince, onlar oraya alışmışlardı. Artık bundan sonra kıyametedek köylünün malları mağaralarda kalacaktı. Adil gelir-

se, varsın hayvanları oradan alsın. Sakladıkları yoktu ki...

Hiç konuşmadan böyle bir anlaşmaya varmışlardı.

Şimdi gene Adili bekliyorlardı. Bu sefer gönül rahatlığı, ve o kadar büyük utanç duymadan bekliyorlardı.

Gün, Kel Aşığın günüydü. Altı ayda, yılda, iki yılda Kel Aşığın böyle coşkun günleri olurdu. Böyle günler sazının ucuna üç tane püskül takardı. Her zaman da püskülün biri mavi, biri sarı, birisi de kırmızı olurdu. Başka zamanlar sazın ucundaki püskül bir ak püsküldür. Püskül üçleşince, herkes bilirdi ki Kel Aşık büyük coşkunluğu içindedir. Ve duyulmadık, görülmedik türküler, destanlar söyleyecek, hikayeler anlatacaktır.

Kel Aşığın başı her zaman olduğundan daha kalabalıktı. Üç püskülü gören bu gecede bir olağanüstülük olduğunu biliyordu. Kel Aşık böyle günlerde yerine oturduktan sonra tam bir saat sazına düzen verirdi. Sazını okşar, sazını severdi. Her haliyle sazına tepeden tırnağa tutkun olduğu belli oluyordu.

Bu gece bir ayaz geceydi. Gökte üşümüş yıldızlar, donmuşca bir pırıltıya gömülmüşlerdi, tek tük. On dörtlük bir ay gökyüzünden akıyor, köyün evlerinin, yalnız kalmış ağaçlarının, derimevine,

Kel Aşığa gelen insanların gölgelerini ak karın üstüne uzatıyordu.

Kel Aşık:

«Ocağa daha çok odun, daha çok atın,» dedi.

«Ateş harlasın, ateş delirsin.»

Bu da onun huylarından birisiydi. Yaz olsun, kış olsun bir yanında büyük bir ateş yanmıyorsa türkülerini en güzel söyleyemezdi.

Ateşe kütük üstüne kütük attılar.

Kel Aşık sazı kucağına yatırdı, dikeldi, sustu kaldı. Böyle bir zaman, gözleri yumulmuş, kendinden geçmiş olarak kalacaktı. Bu, Kel Aşığın bir oyununu değildi. Oyun olsa herkes sezerdi. Birisinde sezmez, ikisinde sezmez, onuncusunda sezerdi.

Neden sonra Kel Aşık sazı usul usul kucağına çekti, bir kere tele dokundu ve başladı. Uzun uzun, kendinden geçmiş, saz çaldı. Birdenbire de kesti:

«Bugün kıssadan hisse almak günüdür. Heheey; tellice turnalar.»

Gözlerini kalabalığın üstünde gezdirdi. Kalabalık bir ağzdan:

«Heheey, tellice turnalar!» dedi.

«Dedem Karacaoğlanın, dedem Pîr Sultanın, dedem Dadaloğlunun başı için. Heheey, tellice turnalar. Bugün de dedem Kürt Aşığı Abdale Zeynikinin başı için... Heheey, tellice turnalar. Heheey, başı boranlı dağlar!»

«Abdale Zeyniki'nin başı için. Yolu yordamı için. Heheey, karlı dağlar, tellice turnalar.»

Aşık sazına bir el daha vurdu, söze başladı:

«Abdale Zeyniki derler bir er kişi. İki gözden de yoksun büyük bir aşık kişi. Dağa taş, kurda kuşa türkü söyler. O, başka aşıklara benzemez. Sabahdan akşama, akşamdan sabaha kadar durmadan

türkü söyler. Bir akar su akmaktan hiç bir vakit usanmaz, akması hiç bir zaman durmazsa Abdalın da sözü kesilmez, türküsü durmaz. Yolda belde, ovada kırdada, ormanda kayada, insan içinde, her yerde, her yerde durmadan söyler, insan bulamazsa ağaca, suya, çiçeğe, yola, karıncaya, böceğe, dünyada ne yaratık bulursa, onun üstüne söyler.

«Uzun söyler. Bir türkü söyler ki, kırk gün kırk gece söyler de gene bitmez. Abdalın türküsünü, ondan sonra gelen hiç bir aşık başlayıp da bitirememiştir. Türkülerini Kürtçe söyler. Kürtçe söyler ama, Türkü de, Arabı, Acemi de, Rusu, İngiliz de ne dediğini anlar. Bu bir sırrı hikmettir kimse bilemez. İşte bu Abdal her gece gün kavuşurken türküyü başlar, gün atarken daha günün ucu görünür görünmez sesini keser.

«Bu Abdal Zeynikinin de hiç görmediği, görmediği, elini dokunduramadığı bir sevgilisi var. Türküyü başlarken, ne türlü bir türküyü başlarsa başlasın, gün batarken sevgilisine bir türkü söyler. Asıl türküsüne ondan sonra geçer. Bir de gece yarısı, hangi türküyü söylerse söylesin, keser türküyü, sevgilisi üstüne söyler. Bir de günün ucu görünmeden az önce türküsünü keser, tam gün atarken, sevgilisinin türküsüne başlar. O gece de böylece biter. Heheey, tellice turnalar.»

Kalabalık:

«Heheey, karlıca dağlar,» dedi. «Garipçe turnalar.»

Kel Aşık saza yumuldu.

Bu ıssız yolda, yordamlıyarak yürüyen Abdal'dır. Büyük dağların, geniş ovaların, börtü böceğin, iyi insanların, kötü insanların aşığıdır. Bir karanlık gece çökmüştü üstüne. Taş gibi ağır bir gece.

Omuzları bu karanlık gecenin ağırlığı altında çökmüştü. Yoğun geceye tutunarak yürür. Bu ıssız ova dümdüzdür. Abdal altmışını geçmiştir. Yolda türküsünü söyler yürür. Abdal kördür, yolları göremez. Gecesine yordamlıyarak, gecesine tutunarak yürür. İşte bunu da böylece söyler. Issız bir dünyada, yapayalnız kalmıştır. Hiç bir yaratık soluk bile almaz, kıpırdamaz. Abdaldan başka.

Yürür boyuna. Bir elinde gecesine, bir elinde ucu ışıltılı bir bıçak. Gecesini keserek yürür.

Yolunda böylecene yürürken, ayağına sıcacık, yumuşak bir canlı değer. Elini uzatır alır. Bakar ki bir kuş. Kuş dediğin uçar. Bunun da başına bir hal gelmiştir. Bunun da omuzlarında taş gibi ağır bir gece. Ne olmuştur ki buna?

Kuşu kucağına alır, bir köye girer. Köylüler onun başına birikirler. Abdal sorar: Bu ne kuşudur? Ne hal gelmiştir başına? Köylüler Abdalın kucağında sıkı sıkıya tuttuğu, bağrına bastığı kuşa bakarlar. Bu bir turnadır, derler. Bunun bir kanadı yaralı, bir kanadının da ucu kopmuş, derler. Bu artık ölünceye kadar uçamaz.

Bu hal Abdala çok koyar. Demek ki böyle ha, der. Benim gözlerim yok, göremem. Onun kanatları yok, uçamaz.

Bu dünya dolu dünya Gözlerim olsa çiçeklerini açtırdırdım. Denizlerini dalgalandırır, yağmurlarını yağdırırdım. Yıldızlarını parlatır, gününü doğurturdum. Karlı dağlarına ben karını, ışıltısını verirdim. Böceklerine kanat açtırır, renk verirdim. Uçan kuşlara yuva yapar, yavrularına ben yem verirdim. Halbuki omuzlarımda bir karanlık, ağır gece. Karanlık içinde dönüp durmaktır işim.

Kanatları olsa turnanın, uzak, derin suların üs-

tünden geçerdi. Büyük şehirlerin göğünde kanat çırpıp salınırdı. Van gölü onun kanadı olurdu. Çakmak taşından bir dağ var derler, onun üstüne gider konardı.

Bu turnalar bir ömür boyu bahar yaşarlar. Nerde bahar, oraya taşınırlar. Kış yüzü, yaz yüzü görmezler. Tüyleri bahar kokar.

İşte şimdi, belki ilk olarak kışı görecektir. Karı, soğuğu tanıyacak.

İki kader bir yerde birleşmiştir.

Abdal turnayı alır, bir dağa çekilir. Yaz bitmek üzere, güz gelmek üzeredir. Üstlerinden turna katarları çekilir, süzülür, bahar ülkesine gider. Abdal görmez ama, çığlık çığlığa turnaların geçişini duyar.

Abdal turnayı karşısına koyar. Gün batarken türküsüne başlar. Günün battığı nasıl bilinir. Abdal bilir. Gözü görmez, etinde duyar. Gün batarken, artık türküye sevgilisiyle başlamaz. Turnayla başlar, turnayla bitirir. Abdal sabahlara kadar, gün atıncaya kadar turna üstüne söyler. Turna için, insanlara, ulu dağlara, anamız toprağa, akar sulara, yerdeki karıncaya, sudaki balığa, gökteki yıldızaya söyler. Karanlık gecesine söyler.

Turna karşısında onu dinler.

Bir gün, beş gün, bir ay, iki ay söyler. Durmadan söyler. Ağaçlar, çiçekler, böcekler, anamız toprak dile gelir.

Bir sabah, gün doğar. Abdalın türküsü biterken bir acaip hal olur. Birdenbire Abdalın gözlerinin önünde bir ışık patlar. Abdal ışığın şiddetine dayanamaz. Yıllardır içinden çıkamadığı dönüp durduğu karanlığın paramparça olup yere dökülmesine dayanamaz, toprağa kapaklanır. Korkusundan göz-

lerini açamaz. Bir süre cansızcasına toprağa kapaklanmış kalır. Sonra usul usul doğrulur, gözlerini açar. Önünde dünya açılır. İlk uçsuz bucaksız mavi gökyüzünü görür. Hayran kalır. Lâl ü ebkem kalır. Sonra gözünü indirir, toprağa bakar. Toprakta hiç görmediği karıncalar, çiçekler, otlar. Toprak doğurgan bir ana gibi zengin, şehvetli... Toprağa da hayran bakakalır. Eğilir toprağa, ışığı öper.

Bu arada, turna önündedir, onu hiç görmez. Sonra bir de bakar ki, telli turnası önünde durup durur. Güzel telli turna. Onu tutmak, okşamak, öpmek için elini uzatır. O elini uzatır uzatmaz turna kanat çırpır, havalanır, uzak göklere gider. Abdal onu uçsuz bucaksız gökte, bir nokta kalıncaya kadar gözler, sonra turnayı gözden yitirir.

Gün atıyordu. Kel Aşık sazına son bir kere daha dokundu.

«Heheey, tellice turnalar, Abdalın turnaları,» dedi. «Bu kıssadan da hisse alanlar öğünsün. Dedem Abdalın hikayesidir bu. İşte bundan sonra dedem Kürt Abdal ölünceye kadar ışık üstüne türkü söylemiş. Karanlığı lanetlemiş. Dedem Kürt Abdaldan, bu kıssadan hisse alan öğünsün. Heheey ışıklar, heheey, tellice turnalar. Heheeyt... İnsan-oglu öğünsün.»

«Öğünsün,» diye bağırdı kalabalık.

Kel Aşık yorulmuştu. Sazını öptü, yanına koydu. Saz aşığalara, dizinin oraya aşağı kaydı.

Daha gün atmadan, tan yerleri ısıyıp gelir, ak karın üstüne kırmızı ışıklarını salarken köylü tüm uyanmıştı. Sanki bir Bayramı, Hıdırellezi karşıyorlardı.

Meryemcenin böyle giyinmesi, öteki kadınlara örnek olmuştu. Hepsi Meryemce gibi en güzel giyitlerini giymişler, takıp takıştırmışlar, köyün alanına doluşmuşlardı.

Gün atarken, köyün içinin renk renk olduğu görülüyordu. Kızlar başlarına küçük aynalar takmışlardı ve doğan günün ışınlarıyla aynalar şavkıyordu.

Delikanlılar kol kola girip Uzun Aliye gitmişler: «Çıkar düdüğünü de bize bir iki hava çal, Ali emmi,» demişlerdi.

Ali de hemen yerinden fırlamış, köyün alanına gelince düdüğünü belinden çıkarıp çalmağa başlamıştı. Ve delikanlılar halaya durmuşlardı. Kızlar da tef çalıp, türkü söyleyerek başka bir köşede oynuyorlardı.

Dün gece türküsünü söyleyip bitirmiş Kel Aşık

da daha hızını alamamış, o da yaşlıları başına toplamış, onlara umutlu, güçlü, gürül gürül eski bir destanı çalıp söylüyordu.

Köylü bunca aylık acısını unutmuş, sıkıntısını üstünden atmış gibiydi.

Bu, ikinci bekleyişin sonuydu. Artık herkes bugün Adil Efendinin geleceğine yüzde yüz inanıyordu. Herkesin malını saklı yerden çıkardığını Adil Efendi duymamış olamazdı. Sakladıklarını o gün duyar da, çıkardıklarını niçin o gün duymasındı! Duyar duymaz da, arkasında candarmaları, niçin köye damlamasın?

Muhtar Sefer diyordu ki:

«Bizim köylü gibi asil bir köylü yok. Ve de yer-yüzüne böyle güzel bir köylü milleti, böyle candan insanlar hiç mi hiç gelmemiştir. Canım kurban olsun bu köyün yoluna. Şimdi o, şimdi o Adil gelince ne görecektir? Köylüyü iki gözü iki çeşme göreceğine, böyle sevinç içinde görecektir.»

Arada sırada da içinden bir kötü düşünce geçiriyordu. Ya Adil gelmezse, ya bugün köylünün mallarını saklı yerden çıkardığını duymamışsa? Bu düşünceyi hemencecik kafasından koğuyordu. Gelmemek olmaz. Duymamasının hiç bir mümkünü yok. O köylere ağlarını öylesine kurmuştur ki, burada sabahleyin bir kaplumbağa tıslasa, orada o, öğleye varmadan duyar. Haberi çoktan, daha dün, gün kavuşmadan almıştır ve de yola düşmüştür.

Kendi kendine bile yalan söylediğinin farkında değildi.

Öğleye kadar, gülerек sevinerek beklediler. Tam öğleyin, sevinç çılgınlıkları kopararak kasaba yoluna doğru döküldüler. Sonra baktılar ki, ne gelen var, ne giden. Neydi, hangi haberdi onları böyle

kasaba yoluna koşturan? Elleri boş dönünce sevinçleri azaldı, ama umutları kesilmedi.

Bir de ikinci vakti, «geliyor» diye bir söz duyup irkildiler. Gene boş çıktı. Ama akşam olup gün kavuşuncaya kadar umutları kesilmedi. Karanlık kavuşuncadır ki... İşte o zaman olan oldu, umutları kesildi. Elleri böğürlerinde kalmış, yorgun argın evlerine vardılar. Hiç kimseden çıt çıkmıyordu. Tutup hepsini teker teker kessen bir damla kanları akmayacaktı. Kurumuş kalmışlardı.

Muhtar öfkeden kuduruyor, ellerini beline dayamış, evin bir ucundan öbür ucuna, yılğın gidip geliyordu. Küçük karısı ocağın bir köşesine sinmiş, Çukurova dönüşü doğurduğu çocuğunu pıspışlıyordu. Dışarda fırtına başlamış, bozkırın üstünden gelen boran uluyordu. Donmuş karın çatırtıları büyüyor, dünya sarsılıyordu.

Muhtar boyuna:

«Bu olmadı işte, bu olmadı, Adil,» diyordu. «Her şeyin iyi de, işte bunu iyi yapmadın Adil Efendimiz. Köylü milletiyle hiç bir zaman oynanmaz. Bunu böylece bilesin arkadaşım. Sen çok rezil, aşağıların aşağısı bir adamsın biraderim. Sen köylüme işkence ediyorsun. Benim de üstüme gelme ve de canımı sıkma Adil Efendi. Şimdi köylüyü nasıl korkuttumsa, saldımsa yüreklerine alaca korkuyu, yarın da kalkar senin namına bütün borçlarını bağışlarım, Adil Efendi can birader. Bağışlarım da sen avucunu ve de avucuyun içini yalarsın. Ben gelenek melenek bilmem. Öyle işler takmam, yiğidim. O kadar da eşek bir yaratık değilim. Ben öyle geleneklerle köylüyü kandırırım. Ve de Çukurovaya giderken boş köye iki bekçi dikerim. Senin de bize hiç bir zararın dokunamaz aslanım. Ve de senin borcunu

inkar ederim. Köylü Adil Efendiden bir zırnık bile almadı derim. Ben inkarı basınca, sen de hangi taş büyüğe başını oraya vurabilirsin. Ve de hiç bir taştan sana bir imdat gelemmez. Ve de gider, bundan sonra da Kırlangıçoğlundan, can bir düşmanından alışveriş ederim. Sen bana komisyon olaraktan yüzde bir veriyorsun Kırlangıçoğlu yüzde üç verir. Ve de bunu benden istedi. Senin bundan haberciğin oldu mu, yüz gözlü, bin kulaklı Adil?»

Sanki Adil Efendi karşısındaydı, ona konuşuyordu. Acaba karşısında olsa böyle açık açık konuşabilir miydi?

«Amma velakin, seninle yenmiş yemeğimiz, içilmiş suyumuz var. Amma velakin sen bugünkü işi çok kötü ettin. Gelmemekle yüreğimde, köylünün yüreğinde onulmaz yaralar açtın. Bari yarın sabah gel Açtığın yaralar kapanmaz ama gene de bir şey. Sana bir diyeceğim var kardaşım. Sen beni bilirsin. Ben Kırlangıçoğluna yalnız bizim köyü götürmem, arkama takarım on beş köyü, kırk köyü ve altmış köyün tümünü, öyle giderim ona. Sana öteberiyi sakladılar diye kim haber ulaştırdı? Sonra da çıkardılar diye gene güzelce haberi kim ulaştırdı? Hemen gelsin diye, sana, hemen bugünden tezi yok gelsin de işini görsün diye, kim haber ulaştırdı? Karşındaki adamın sözü it sözü, eşek sözü değil. İnsanın hatırı yoksa yanında, kırk yıllık dostluğun da mı hatırı yok? Bana bir cevap versene Adil. Koskoca bir muhtarın sözlerini, şu Toros köylüklerinin biricik Muhtarının sözlerini, sen böyle demez misin ve de sözlerini böyle kulak ardına bir köpek sözü gibi nasıl atarsın? Benim sözlerimi kulak ardına atamazsın. Ne dersem o olacak. Yoksa zararlı, hem çok zararlı çıkarsın. Kaba ağacın gürlemesi

dalı iledir. Bir adamın yanı yöresi olmayınca o adam ne yapabilir ki? Senin, benim gibi dostların olmazsa, sen tek başına ne yapabilirsin ki? Hakçası, sen olmasan bizim de halimiz duman ya... Malın varsa da, dünya kadar paran olsa da ne fayda! Bu olaydan sonra senin ocağına bir incir ağacı dikmek boynuma asılı bir borç olsun. Şimdiye kadar çok kızacak işler yaptın, kızmadım. Sana bu yıl köye gelme, dedim. Köylünün hali duman, dedim. Gelirim, dedin. Gelecek yıl olsun da borcunu öyle al, dedim. Sana yalvardım. Bu yıl gelir de o köylüyü tepeden tırnağa soyarım, dedin. Peki, gel de soy, dedim. Ama çabuk gel. Köylüyü usandırmadan, deli etmeden gel, dedim. Gelmedin. Köylü malını, canını sakladı, gene gelmedin. Şimdi köylü malını çıkardı, gene gelmiyorsun.

«Bak, sana birşeyler söyleyim kardaş, bu işten sen zararlı çıkacaksın. Hem de mahvolacaksın. Köylü herşeyi kabul eder de kendisiyle oynamayı kabul etmez. Şimdiye kadar bana çok işler, kötülükler yaptın, sana hiç bir sebepten kızmadım. Şimdi sana kızıyorum. Babamın kanlısına öfkelenir gibi öfkeleniyorum. Şimdi seni öldürebilirim. Düşün ki, arkadaşım, bir düşün ki bir köylü milleti, zavallı yaratıklar ki, gelmiş seni beklerler. Kurbanlık koyunlar gibi... Hani kurbanlık koyunların sırtlarını boyarlar, boynuzlarına kırmızı ipler bağlarlar, ondan sonra da keserler. İşte bugün bu köylü milleti böyle kurbanlık koyunlar gibi süslenip püslenip seni bekledi. Ellerinde ne var, ne yok sevinerek, düğün bayram, sana vereceklerdi. Aç kalıp öleceklerdi, ama gene seviniyorlardı, geleceksin diye. Dünya dünya olalı böylesi nerede görülmüştür? Nankör Adil, ekmezsiz Adil, söyle, nerede görülmüştür? Kötü Adil,

saygısız Adil, bir dünya kadar malın var. Nereden aldın bu malları? Hiç kimse bilmez, ben de mi bilmem bu kadar serveti nasıl yaptığını? Alinteriyle olur mu bu, Adil? Şimdi sana hakçasını söyleyim mi Adil? Çukurovaya her yıl o dayanılmaz sarı sıcağa, çalışınağa inen, orada çalışmaktan ölen biten, kırılan altmış köyün tüm emeği sende birikir. Bilmez misin bunu sen, Adil? Sen bunu yapmamalıydın. Köylünün bu sevinçli hali, düğün bayramla soyulmağa gidişi, açlığa gidişi... Çok yüreğime dokundu, Adil. Bende yürek var. Ben köylümü sevirim. Bendeki yürek demircilerin örsü gibidir. İşte bu yürek bile dayanamadı da köylünün bugünkü haline eridi. Gözlerim yaşardı. Yüreğimden kanlar gitti. Al da, bu güzel köylünü yüreğinin içine, en sıcağına sok, Muhtar Sefer, dedim. İşte sen bu durumda gelmedin, Adil. Gelsen de bugün köylüyü iğneden ipliğe soyup soğana çevirseydin, sevincinden deliye dönerdi köylü. İşte şimdi bu köylünün ne yapacağı belli olmaz. Şimdi senin namına borçlarını bağışlasam, Adile bir zırnık bile borcunuz yok desem, tüyleri kıpırdamaz, sevinmezler bile. Umutlarını kırdın. Umut kırmak kötü bir iştir Adil! Sen köylü milletini bilmezsin. Bir gün olur ölüme güle güle giderler, bir gün olur bayramı ağlaya ağlaya karşılarlar. Bu da insanların elindedir. İşte sen bunu bilseydin bugün köye gelmemezlik etmezdin. Ve de ne olursa olsun, ben de bu olaydan sonra borçlarını bağışlayacağım. Ondan sonra da sen bana elinden geleni yap. Köylüyü büyük işkenceler altında yaşatamam. Nasıl mı bağışlarım? Bak Adil, senin sarı defteriyin hiç bir kıymeti kanuniyesi yoktur. Var mı noterden tasdikli senedimiz? Yok. Öyleyse basarım inkarı. Ve de ondan sonra da çok

yükseklerdeki saygılarımı sunar, kara gözlerinden öperim, Adil. Oldu mu?»

Yürüdükçe, gittikçe içine sıkıntı basıyordu. Bir şeyler yapmalıydı. Mümkünü yok, bir işler görmeli, Ne yapmalı? Bu gece köylüyü toplayıp, borçlar silindi, tümünden bağışlandı denmez ki.

«Gelsin benden alsın Adil. Vallahi de bağışlayacağım, billahi de! Hem de babamın malını bağışlar gibi bağışlayacağım. Hem de bir güzelce bağışlayacağım. Ya yirmi candarmayla birlikte gelirse? Gelsin be! Muhtarlar kiralı Sefer onun bir çaresini bulamaz mı? Bulamazsa öyleyse ne demeğe muhtarlar kiralı olmuş? Sarı bir defter altı üstü. Ne istersen yazılır. Ben noterden tasdikli senet isterim. Ve de borcumuz yok derim, yerinde kalakalır. Öyle değil mi? Adil de hoplasın, zıplasın. Ulan ne güzel, ulan Sefer, sen muhtarların kiralı değil, akılların kiralısın. Gözü kör olsun ki feleğin, bu küçücük köye baş olupsun. Yoksa balık gölüne göre büyüdüğüne göre, sen de büyük âlemleri idare eden bir baş olurdun.»

Bütün bunlar, bağışlama düşüncesi, hem de babasının malını bağışlar gibi bağışlama düşüncesi onu kıvanca gömüyordu ama, mutlu değildi. İçinde bir korku, onulmaz bir sıkıntı vardı.

Haydi borçları bağışladık diyelim, bundan sonra Kırlangıç güvenir de alışveriş eder miydi? Kasabada herkes düşman gözüyle bakmaz mıydı? Adile, kırk yıllık kapılarına bunu yapanlar, bizlere neler yapmaz ki, demezler miydi?

«İt itin kuyruğunu ısırmasın. Ve de hiç bir vakit.»

Bu gece şu kocaman Yalak köyü uyumayacaktı. Acıdan, kederden. Bir şey, bir iyilik yapmalı şu

köylüye. Evin içinde dört dönüyor, çaresizlik içinde kıvranıyordu. Adımları da gittikçe çabuklaşıyor, bir anda karşı duvara varıp geriye dönüyor. Varıp geriye dönüyor. Varıp...

Ama ağzından da düşürmüyor:

«Ne olursa olsun bağışlayacağım. Hem de babamın öz malı gibi. Bağışlayacağım!»

Kendini inandırmaya çalışıyor. Bunun için de var gücünü harcıyor.

«Bağışlayacağım, bağışlayacağım, bağışlayacağım...»

Sıkıntılarını bu sözlerle boşaltıyor ama yetmiyor. Gitikçe bu sözleri ne kadar çabuk söylemek mümkünse o kadar çabuk söylüyor.

Sonunda dili damağı kurudu. Bir yorgunluk geldi üstüne. Korkmağa başladı. Bundan sonra bu köylüyü tutabilirsen tut. Doğru Taşbaşa akacaklar. Bentlerini yıkmış azgın sular gibi. Bu kadar beklemeden, bugünkü sevinçten sonra bir şeyler olacak. Bir fırtına geliyor, gelecek. Bu kabak Muhtar Sefer Efendinin, akıllar kiralının başında bir güzelce patlayacak.

Bir gün, bir gece insanlar için iyi gitmemişse, o günün kendisinden de hayır bekleme. Şu dışardaki esene bak! Neredeyse bozkırı toprağı taşıyla kökünden söküp alıp götürecek. Köyü de havalara kaldırıp Tekeç dağının başına koyacak. Yer sarsılıyor. Bu esen bora ne böyle?

«Bora ne, bu bora ne, bora ne böyle?»

Şimdi de bu uğursuz düşünceye yükleniyor. Ne yaparsa yapsın, içindeki sıkıntı gittikçe büyüyor. Karanlık bir korkuya varıp dayanıyor.

Köylü yarın sabah erkenden kalkmış bakmış ki, ne görsün, Adil Efendi yırını candarmayla bir-

likte köyün ortasında durup durur. Köylüler onu orada öylece durmuş bekler bulurlar. Omuzlarına kar yağmış. Önce, içlerine büyük, çok büyük bir korku düşer. Sonra azıcık sevinirler. Sonracığıma efendim, içleri korkudan gene titremeğe başlar. Titrer, titrer, titrerler. Sonra titremeleri durur. Usul usul öfkelenmeğe başlarlar bu sefer de. Yavaş yavaş bir araya gelirler. Birbirlerine sokulurlar. Koyunlar gibi birbirlerine sokul ha sokul ederler. Sonra daha da sokulurlar. Bir araya, bir araya gelirler, gelirler... Bir iyice, bir topak olduktan sonra yıldırım gibi toparlanıp Adilin üstüne düşerler, orada patlarlar. Dağıldıklarında artık Adil yoktur. Yerde azıcık kan damlası, belki bir bacağın, bir kolun bir parçası, belki burnun yarısı... Koskocaman Adil nereye gitti? Candarmalar nereye giderler? Köylü Adilin başına düşünce, neye uğradıklarının bilemeyen candarmalar başlarını alırlar, bir anda köyü çıkarlar, giderler.

Köylüler yorgun, Adil yok. Köylülerin kolları öylecesine yanlarına sarkmış. Başları da göğüslerine düşmüş. Ne yapacaklarını bilmez bir halde köyün alanında durmuş kalmışlar. Şimdi, eli tüfekli, ya da değnekli on iki yaşında bir çocuk gelse bunların hepsini önüne katıp götürür. Nereye isterse oraya çekip götürür.

«Ulan Adil, ulan namussuz, senin şu köylüye ettiğin... Aaah, ettiğin!»

Bu gece, bu esen borana karşı, çırlıçıplak dışarı çıkmalı. Hem de karın altına yatmalı. İnsanın içindeki sıkıntıyı söker de dışarı çıkarır. Ama bu bora insanı dondurur. Kar adamın içini bir daha üşütür. Kanını işlemez eder.

«İşlemez eder, işlemez eder.»

Hem söylüyor, hem de daha hızlanarak yürüyor. Boğulacak gibi. Üstüste soluk alıyor. Gözlerini bir karanlık kaplıyor, başı dönüyor, kendini dışarıya atıyor. Karanlık, esen bora şırrak diye yüzüne çarpıyor. Sefer olduğu yerde kalakalıyor.

Karanlık, gıcılı kar... Dondurucu soğuk... Sefer hemencecik kapıyı kapatıp içeriye giriyor.

Biraz açıldı ama, gene içinde sıkıntı. Sıkıntısının büyümesinden korkuyor.

İçinden şimşek gibi geçti:

«Kır İsmailin kızı... Çoktandır konuşmadık.»

Kır İsmailin kızı derken içine bir titreme girdi. Bir sıcaklık ılık ılık tüm bedenine yayıldı. Sarsılmağa başladı. Elleri titriyordu şimdi. Bütün bedeni tatlı bir ürpermedeydi.

Karısına:

«Yatır yatır kucağındaki çocuğu da beşiğe. Hemen yatır. Yatır da doğru Kır İsmailin evine git, kızını al getir. O fıkara kıza da bir şey yapamadık. Çabuk al gel!»

Kadın Seferin bu hallerini bilirdi. Çocuğu hemen beşiğe yatırdı, dışarı fırladı. Bir an geç kalsaydı, Sefer onu öldürmekten de beter ederdi.

Sefer arkasından:

«Çabuk çabuk git, hemen al getir,» dedi.

Sesindeki şehvet kadını titretti. Boraya karşı var gücünü toplayarak koştu

Sefer gidip geliyor, içi içine sığmıyor. İliklerine kadar şehvet kesilmiş, her an bedenini bir ürperme dolaşüyor,

«Gelse, gelse...»

İçinde bir de korku var. Ya kız gelmeden şehveti dinerse... Türkü söylemeğe başladı. İkide bir

kapıyı açıp açıp kapıyordu. Her kapıyı açışta içeriye karla karışık bir boran giriyordu.

Büyük karısı, çocukları ocaklığın dört bir yanına sıralanmışlar, hiç konuşmadan öylecene, gözlerini billura kesmiş közlere dikmişlerdi. Sefer onları öyle süklüm püklüm görünce sinirlendi:

«Haydin bakalım,» diye gürlledi. «Doğru yataklara. Haydin hiç birinizi gözüm görmesin.»

Kadın usulca:

«Çok bağıрма Sefer,» dedi. «Derdin ne, işte kalktık, yatmağa gidiyoruz. Derdin ne?»

«Derdim senin ölüyün körü! Git yat!»

Kadın:

«Gene kudurgunluğun üstünde Sefer. Gene ne oldu sana?» diye bir hoş baktı.

Sefer sustu. Birden farkına vardı ki yavaş yavaş çözülüyor. Kendini şöyle bir yokladı, baktı ki ağır ağır bedeninden biraz önceki tad çekiliyor.

«Kır İsmailin kızı... Amanın anam...»

Kapı açıldı, önce kız, arkasından karısı, ikisi ile birlikte de bozkırın tüm boranı kışı içeriye girdi.

Sefer kızı elinden tuttu. Eli eline değer değmez de bütün bedenini bir çingışma aldı. Bir ürperti iliklerine kadar onu titretti.

«Gel,» dedi, «gel benim güzel kızım. Gel benim usul boylum. Gel benim öcünü alamayıp da perperişan eylediğim meleşim... Gel, gel de derdine bir çare bulalım. Gel de yarana bir merhem olalım.

Kızı götürdü, ocağın başına oturttu. Kendi de yanına oturdu. Karısına da:

«Sen de,» dedi. «git içeriye. Çocuğu al da git. Kızın ifadesini almam gerekiyor.»

Kadın çocuğu beşiğiyle kucaklayıp, arkadaki bölmeye taşıdı.

«Söyle, söyle... Çabuk söyle!»

Kız artık alışmıştı. Ne söyleyeceğini biliyordu. Eskisi gibi, yani ilk günler gibi ölürcesine utanmıyordu. Alışmıştı ya, gene de azıcık utanıyordu.

«Söyle kızım söyle! Söyle ceylanım! Söyle, söyle ki...»

Artık söylemek kızın da hoşuna gidiyordu. Seferle birlikte artık o da bir hoş olup kendinden geçiyordu.

«O köyden İbrahim var ya...»

«Geç İbrahimi. Orasının gerekliliği yok.»

«Onlarla harman komşusuyduk.»

«Harmanı da geç.»

«Beni kandırdı, seni alacağım diye.»

«Geç, geç oralarını da, mağaraya gel. Seni arkadaşıyla birlikte mağaraya getirdiler. Mağara ağzına kadar, başasağı asılmış kayışkanatla doluydu. İçeri girdiniz.»

«İçeri girdik. İbrahim içeri girer girmez uçkuma el attı. Ben teslim olmadım. Aramızdaki döğüş geceye kadar sürdü. Sonra arkadaşı geldi, ona da teslim olmadım.»

Muhtarın yüzü yanmağa başladı:

«Söyle söyle, çabuk söyle!»

Kız durdu. O da tadını çıkarıyordu. Gözlerini süzdü, gülümsedi. Her yanının şehvete kestiğini derinden duydu.

«Söyle söyle!»

Kız artık işini biliyordu. Aldırmadı. Ağır ağır, yeniden başladı.

«Arkadaşı gitti. Ben gidiyorum, bu Allahın be-teri kızları uğraşamam. Sen ne yaparsan yap! Ben bir sevindim ki o gidiyor diye. Benim gözüm İbrahimde. İbrahim üstüme atıldı. Bir de baktım elinde

bıçak. Elbisemi kesip bir anda beni çırılçıplak koydu. Mağaranın kapısının ağzında ateş yanıyordu. Elbisemi götürüp ateşe attı. Yanıncaya kadar da beni bırakmadı. Sonracığıma bana sarıldı. Ben kendimi ona vermiyordum. O da çırılçıplaktı. Yalım gibi sıcağı; yanıyordu teni, tenime değdikçe. Bir yakıyordu, uuuf... Bir yakıyordu! Ben yavaş yavaş dayanamıyordum, çözülüyordum. Deli olacaktım.»

Sefer titremeğe başladı:

«Sonra, sonra? Çabuk çabuk. Sonra ne yaptınız?»

Kız aldırmadı. Aynı rahatlıkla, tadını çıkara çıkara sözü sürdürdü:

«Deli, deli olacaktım. Bu erkek teninin tadı da hiç bir şeyde yok. Teni tenimi yaktıkça kendimden geçiyordum. Bir bayılırsam üstüme çökecek, bana her şeyi yapacak, kızlığımı alacak. Bayılmadan alsın alırsa da, diyorum içimden. Öyle hoşuma gidiyor ki, kendimi de bırakamıyorum. İbrahim bana sarıldıkça sarılıyor. Kemiklerim çatır çatır ediyor. Derken kendimi koyveriverdim. Bir baktım, mağaranın tozları içine serilmişim. İbrahim sarıldıkça sarılıyor. Sarıl, sarıl, sarıl...»

Kız da titremeğe başladı.

Sefer:

«Sarıl, sarıl, sarıl...» diye sabırsızlıkla söylendi.

Kız:

«Sarıl, sarıl, sarıl... Koyvermiyorum, teslim olmuyorum. Yüzü, soluğu yalıma kesmiş, yakıyor. Teni yalıma kesmiş. Gözlerinde bir tad var. Gözlerine dayanamadım. Çözülüverdim. Çözülü, çözülü, çözülü...»

Sefer:

«Yeter,» diye bağırdı.

Kızı elinden tuttu, acıtacak kadar sıktı. Sonra kızı kucakladı. Kız onun geniş kollarında bir kuş gibiydi.

Dışarda bozkırın boranı gümbürdüyordu.

Uzun Ali ocağın başına oturmuş, karşısındaki anasına :

«Öyle değil mi ana?» diye soruyordu. «Adil Efendi ki, malı mülkü bir dünya kadar yeri tutmuş, bir kasabanın çarşısı tüm onun, bizi mi düşünecek? Biz bu yıl vermezsek borcumuzu gelecek yıl veririz. Adamın belki de hiç aklında yokuz. Biz burada kendi kendimize gelin güvey oluyor, mal saklayıp, mal çıkarıyoruz. Bir de aylardır Adili bekliyoruz. Adil gelmez. Gelseydi, şimdiye kadar çoktan gelirdi. Onun gelmesi eskidendi. Onun gelip de beş on kuruş için köyü soyması eskidendi. O zamanlar Adil Efendi baldırıçıplağın birisiydi. Meteliğe kurşun atıyordu. O zamanlar gelir köyü soyardı da, yakardı da... Ya şimdi? Bizim telaşımız boşuna ana. Öyle değil mi? Tavşan dağa küsmüş de dağın haberi olmamış. Ya Adil Efendinin bu olan bitenden hiç haberi yoksa ana? Öyle değil mi?»

Meryemce konuşmuyordu, ağzını açmıyordu. Ama Ali sordukça, o, içinden, kendi kendine karşılıklar veriyordu.

Fıkara, garip, akılsız oğlum Ali, el hiç hakkından vazgeçer mi? İsterse dünya kadar malı olsun, insanoğlu hiç doyar mı? Adil gelecek, hem de gelip karkuş gibi, bir yalım yağmuru gibi köyün üstüne yağacak. Köyü soyup soğana çevirecek. Ölümüne çare var da buna hiç bir çare yok. Akılsız, delibaş oğlum benim. Aaah dilim dönse de konuşsam, konuşsam da sizin akılsız başınıza bir bir akıl koysam. Dilimi dönmez edenler, olmaz olasılar, gelecek Adil! Haklı hakkından vazgeçer mi? Beklemekten geberecekler. Nedir derdiniz? Bu olacak. Önüne geçemezsin. Batasılar, olacağı, böyle nefesinizi tutmuş ne beklersiniz?

«Öyle mi, ana? Bu kadar zengin adam, yer gök onun, ne diye gelsin de bir fıkara köyü soysun, öyle değil mi ana?»

Soyar soyar. Hem de nasıl soyar! Soyarken de sevincinden patlar.

Ali ayağa kalktı birden. Gittikçe, anasına söyleyip de karşılık alamadıkça bozuluyordu.

Boran kuduruyordu. Bozkırdan Torosa doğru korkunç bir hışıltilıyla boranın aktığı duyuluyordu.

Ali ayakta bir zaman ikirciklendi, sonra hızla kapıya gitti, açtı. Yüzüne çarpan rüzgar nerdeyse onu yere serecekti. Sendeledikten sonra toparlandı. Koşarak Taşbaşın kapısına vardı. Kapının yarıklarından ışık sızıyordu.

«Ben geldim Memet kardaş,» diye içeriye seslendi.

Kapı açıldı.

Ocağın başına bağdaş kurdular karşı karşıya. Meşe odunu ocağa billur kırmızısı bir köz bırakmıştı. Bacadan arada bir, bir yel geliyor, közün kırmızısını alıp yerinde apak bir yalım bırakıyordu. Sonra da közler kül bağılıyordu.

Taşbaşın evi bir gözcüktü. Ocağı büyüktü. Kamıştan örmüştü ocaklığın üstünü. Çamurla sıvamıştı. Duvarları da ak toprakla sıvalıydı. Öteki evlerin örülmüş, gelişigüzel üstüste konmuş duvarlarına hiç benzemiyordu. Yerden beş karış yukarısına kadar da türlü türlü nakışlanmıştı. Uçan turnalar, esen yele dallarını vermiş ağaçlar, çiçeğe durmuş orman, kaçan geyikler, atlar. Taşbaşoğlu bir dünya koymuştu duvarına.

Tam ocaklığın altında, orta yerinde de büyük bir Mustafa Kemal resmi asılıydı. Başında kalpak vardı. Kaşları kalkıktı. Yüzüne inceden, alay eden bir hal takınmıştı. Taşbaşoğlu ona baktıkça, içinden bir hoş, acımaya benzer bir duygu geçiyordu. Ona göre Mustafa Kemal iyi adamdı, hem de babayiğit bir kişiydi. Azıcık da alaycı. Bu neden böyleydi? Çok çalışmıştı. Varını yoğunu bu millete vermişti. Hocalar ona karşı koymuşlar, millete gâvur diye ilanat vermişlerdi. Çok şey yapmış, çok engeli aşmış... Ama bir eksik yönü vardı, bir yapamadığı işi vardı. Üstesinden gelemediği... Yoksa bir insan böyle inceden inceye oturup da dünyaya gülmezdi. Hiç kimseye belli etmeden.

Taşbaşoğlu Aliye baktı. Sıkıntısı yüzünden belliydi.

Taşbaş:

«Ne o, Ali?» diye sordu. Sesinde alaycı bir hava vardı.

Ali:

«Hayırlar,» diye karşılık verdi.

Bir süre gözlerini ocağın közlerine dikip konuşmadılar. En sonunda Ali:

«Bir şey düşünmeli. Bu köylü kahrından, sabırsızlığından ölecek,» dedi. «Geldim ki sana, şu köy-

lüyü bu dertten kurtaralım. Adil olacak domuz köyü soymağa bile gelmiyor. Sana geldim ki seninle yarın kasabaya gidelim, varalım Adile, arkadaş diyelim hal keyfiyet böyle böyle. Ya hemen gel, köyde ne var ne yoksa al götür, ya da alacağını gelecek pamuğa, önümüzdeki pamuğa bırak. Böyle giderse bu köylü başına bir iş getirecek. Delikanlılar eşkiya olacaklar, yaşlılar kavga edecekler. Tüm köylü biribirine düşecek. Şimdiden başladılar. Dün bir döğüş patlak veriyordu ki, başlasaydı önüne bir ayda geçemezdin. Korkuyorum Memet kardaş, yazık olacak köylümüzce... Şu Adil gelecekse gelsin. Gidip söyliyelim. Ne dersin?»

Taşbaşoğlu ağır ağır doğruldu. Gözlerini Alinin gözlerine dikti. Gözleri tüm karaya kesmişti. Gözlerinde bir onulmaz keder vardı. Dudakları gerilmişti.

«Bu köylü var ya, bu köylünün anasını avradını, darıdan ufağını, çocuğunu çömleğini... Anladın mı Uzun Ali kardaş! Ben bu köylü için tırnağını kesip de atmam. Kendi düşen ağlamaz. Bırak sarhoşu düşene kadar gitsin. Bu köylü benim dediğimi yapsaydı da, Söğütlü geçekte Muhtara karşı gelseydi de, Miralayın oğlunun ot bitmez çiftliğine gitmeseydi, bu haller başına gelmezdi. Var git yoluna Ali kardaş, benden bu köye hayır yok. Çatlasın patlasın, varsın biribirini öldürsün bu namussuz köylü. Bundan böyle ben bu köyün hiç bir işine karışmam. Hiç mi hiç karışmam. Bir mümkününü bulsam bu köyde bir gün bile kalmam, kalmayacağım da... Baharı bulur bulmaz, göçüp başka köye gideceğim. Bundan böyle bu köyde insan yaşamaz. Ben boğuluyorum. Seni bilmem, sen nasılsın ama... Ben...»

Gece yarısının horozları ötünceye kadar bir daha ne o konuştu, ne de o.

Dört beş kere uzakta, bozkırın üstünde top gibi bir güürültünün patladığını duyup irkildiler.

Taşbaşoğlu köylünün Muhtardan yana oluşunu bir türlü yutamamıştı. Deli oluyordu. Beş altı yıl çalış da, Seferin bütün hilelerini getir şu köylünün gözünün içine sok da gene de bir türlü ondan ayrılmasın! Bu ne iştir ki?

Bu köylünün başına çok işler gelecek ki, ne işler!

Ali ayağa kalktı, bacakları uyuşmuştu, yere basamadı bir zaman. Topallıyarak kapıya giderken:

«Kal hayır ile kardaş,» dedi. «Hakkın var. Hem de yerden göğe kadar.»

Taşbaşoğlu öfkesinden patlayacaktı. Bir ağzını açsa sabaha kadar durmadan bağırarak, bu köylüye sögecekti.

«Güle güle Alim,» dedi. «Sıkma canını. İpi koparıncaya kadar çeksinler.» Aliyi yakasından tuttu: «Bu böyle giderse aklımı kaçıracağım.»

Ali:

«Aman kardaş,» dedi. «Ne diyorsun sen böyle?»

Bozkırdan esen bora azıttıkça azıtıyordu. Kapıyı Taşbaşın elinden alıp kapadı. Taşbaş kapıyı yeniden açıp:

«Güle güle Alim,» dedi. «Sıkma canını. İpi koparıncaya kadar çeksinler.»

Ali koşarak evine geldi. Elif onu kapıda karşıladı. Bir felaket gelince başlarına, Elif hep böyle kapı arkasında bekler. Alinin eli kapıya değer değmez kapıyı açar, yüzüne bir hoş, gücengin bakardı.

Onu öyle görünce Alinin ödü koptu:

«Ne var, ne oldu?» diye hemen sorup içeriye

daldı. Baktı ki anası ocağın yanında yatıyor, yorganı tam gırtlığına kadar çekmiş. Gözleri kapalı, alnında ter taneleri. «Ne oldu?»

«Kapıyı açtı dışarı çıktı. Ben de ayak yoluna çıkıyor dedim. Sonra dalmışım, bir de kendime geldim ki gece yarısı oluyor nerdeyse. Baktım ki anam daha gelmedi. Nedir, nerede derken çıktım dışarı. Dışarda bir bora, fırtına, insan ayakta duramıyor. Top gibi patlıyor bora köyün ortasında. Çıktım dışarı, ayak yoluna, oturacak yerlerin hepsine baktım, hiç bir yerde yok. Geldim Hasana haber verdim. Ummahan da bizimlen geldi. Düştük köyün içine, ora senin bura benim, bütün köyü aradık. Sonra komşulara sorduk. Kimsede, hiç bir yerde yok. anam. Birden aklıma geldi, bu karı köyden kaçmasın, dedim. Yola düştüm. Kasaba yolundaki kayalara gelince, sağ yanımda kıpırdayan bir karartı gördüm. Karın üstüne, kayanın kuytusuna büzülmüş. Ana dedim, ses yok. Bir daha, bir daha... Ses yok. Yanına vardım ki, anam büzüldükçe büzülür, titredikçe titrer. Hemen sırtıma aldım, getirdim eve.»

Ali anasının yanına oturdu, elini ellerinin içine aldı.

«Geçmiş olsun anam,» dedi. «Çok çok geçmişler olsun.» Karısına döndü: «Elif,» dedi. «hemen bir tarhana çorbası koy ocağa. Anam içerse kendine gelir.»

Bunu duyan Meryemce, usuldan inledi, sağ kolunun üstüne döndü.

Dün geceki boradan eser yoktu. Pırıl pırıl, duru bir gün açılmıştı. Donmuş kar, göz açtırmayacak kadar ipileşiyordu. Uzaktaki, ta bozkırın ortasındaki kavak ağacı yanındaymış, elini uzatsan tutacakmışın gibi yakınlaşmıştı. Dallarının üstündeki donmuş karlar, neredeyse, bir yel fisildese dökülv erecekmiş gibi. Ortalık bir de ılık ki, bir mayıs ortasının çiçekli günlerinden. Neredeyse bahar, tek mil tomurcuklarıyla patlayıverecek, şu donmuş karı silip süpürüp, alıp götürecekti.

Hasan içerden gülerek çıktı. Bacaklarını dizlerine kadar çimremişti. Küçük baltaşı, ipi elindeydi.

Anası:

«Kurban olayım Hasanım, bu seferki odunların azıcık canlı olsun. Ocağa koyar koymaz bitiveriyordu öteki getirdiklerin.»

Ummahan:

«Ben de gideceğim,» dedi.

Hasan:

«Git,» dedi. Benimle gelme de, kiminle gider-
sen git. İşte koskocaman orman önünde.»

Ummahan ağlamsı ağlamsı:

«Ana,» diye burnunu çekti, «ben onunla git-
mek istiyorum. Hasanlan gitmek istiyorum. Söyle-
sene!»

Elif sesini dikleştirdi:

«Kızı da birlikte götür. O da bir yük yüklenir.
Kötü mü, iki yük odun getirirsiniz.»

Hasan:

«Götürürüm ama, hiç konuşmasın. Vır vır, ba-
şımı şişiriyor.»

Ummahan:

«Ağzımı açmam,» dedi.

Yola düştüler. Kapılarından ayrılır ayrılmaz
komşularının çocukları da onlara katıldı.

Hasan büyük oğlana:

«Nereye böyle?» diye sordu.

Çocuk:

«Ormana oduna gidiyoruz.»

Onları böyle toplu gören üç çocuk daha katıl-
dı. Köyü çıkarlarken bir de arkalarına baktılar ki,
ne görsünler, köyün tüm çocuğu geliyor.

Hiç bir çocuk konuşmuyor. Ama öylesine çabuk
yürüyorlar ki, sanki arkalarından bir canavar sü-
rüsü geliyor. Ormana geldiklerinde soluk soluğay-
dılar. Hepsinin de ayakları yalındı.

Daha dinlenmeden birbirleriyle güreşmeğe baş-
ladılar. Erkek çocuklar güreşiyor, kızlar saklambaç
oynuyorlardı.

Herkes elinde baltayla, ipile gelmişti. İyice ka-
ra belendikten, ağızları, burunları şiştikten, bir iyi-
ce yorulduktan sonra odun kesmeğe başladılar. Öy-
lesine dalmışlardı ki ormana, ne dal ne gövde, hiç

bir şey bırakmıyorlardı. Çekirgeler gibi geçiyorlardı ormanın üstünden.

Az bir zamanda herkes yükünü yaptı. Yüklerinin üstüne oturup düşünmeğe başladılar. Vakit öğleyi geçiyordu. Birden iki çocuk arasında bir kavgaya çıktı. Ötekiler çocukları ayırmadılar. Bir süre seyrettiler. Baktı ki çocuklar onları kimse ayırmıyor, onlar da kendiliklerinden kavgayı bıraktılar.

Hasan gitti, gene o kayanın dibine ateş yaktı. Ateşi yakar yakmaz kibritini hemen sakladı. Çocuklar Hasanla birlikte gözlerini ateşe dikip, seyrettiler. Hiç bir şey göremediler:

«Bu ateş de neymiş ki, hiç bir şey yok. Ne koşan atlar, ne çerenler, ne de açmış pamuk tarlası...» dedi bir çocuk.

Ötekiler de boyun kıvrıp:

«Bu ateş de neymiş ki!» dediler.

Bunu bu çocuk nasıl, nereden duyar ki, diye Hasan öfkelen-di, Ummahana senden çıkmıştır, dercesine baktı.

Ummahan:

«Vallaha...» dedi.«Ben hiç kimseye...»

Hasan:

«Susss,» yaptı.

Öfkesini içinde tutarak, ağır ağır, hiç oralı olmayarak ateşi elleri, ayaklarıyla dağıttı. Sonra da kayalığın kuytusundan sine sine, kimseye görünmeğe çalışarak, kuşkuyla yanına yönüne bakınarak ilerlemeğe başladı. Çocuklar onun her devinişini olduğu gibi izliyorlardı. Ummahan da bir ağacın ardına saklanmış, en küçük bir kıpırdayışını bile gözden kaçırmıyordu.

Hasan biliyordu ki bu kadar kalabalıkta onu bir gören olacak, taşının başına da bu yüzden bir

şeyler gelecek. Kayanın dibinde uzun bir süre durdu. Bugün taşın altını gidip görmemesi gerekti. Yarın gelirdi, başka bir gün tek başına gelir bakardı. Ama öyle merak ediyordu ki taşın altını görmeden de edemiyecekti. Çelişme uzun sürdü, sonunda Hasan, görürlerse ne olacak yani, dedi. Yalınları görmeyenler, taşın altında ne var ne bilecekler? Sonra da herkes kendi havasında. Kimsenin ona baktığı yok ki... Gene de kuşkuyla dört bir yanına bakıyor, kayalığın dibinden sürünerek ilerliyordu.

Onu seyreden çocuklar soluklarını tutmuşlar, sabırsızlıkla onun böyle nereye gittiğini gözlüyorlardı. Hasanın sürünerek gitmesi çok uzun sürdü. Sonunda büyük kayalığın arkasına kendisini koşarak attı. Çocuklar da hemen onunla birlikte, yaylarına basılmış gibi kayalığın arkasına atladılar, ağaçların, kayaların arasına saklandılar.

Hasan ayağa kalktı, dört bir yanına bakındı, sonra dimdik, kavak gibi uzamış gitmiş bir kayanın altına geldi. Birden eğildi, oradaki büyük taşı kaldırdı, altına baktı. Bir süre gözlerini taşın yerinden ayırmadı. Büyülenmiş gibi orada kalakaldı. Sonra kutsal bir şeyi yerine koyarmışcasına, usulca, okşar gibi taşı yerine indirdi. Kuşkuyla, korkuyla dört bir yanına bakınıp hemen oradan uzaklaştı.

O uzaklaşır uzaklaşmaz da ağaçların ardındaki, çalılardan arasındaki çocuklar yerlerinden fırladılar. İlk gelen çocuk taşı büyülenmiş gibi bir kutsallıkla ağır ağır kaldırdı. Çocuklar bir soluk kesilmişler taşın altından çıkacağı bekliyorlardı. Çocuk taşı kaldırdı dikti. Taşın üstündeki karlar yere düştü.

Taşın altından kara bir toprak çıktı. Toprakta damar damar, soluk, sarımtırak, ak kökler vardı.

İncecik bir kök dikili duran taştan ayrılmamış, gerili duruyordu. Kara, besili, yağlı toprak kırış kırıştı.

Çocuklar, kocaman açılmış gözlerle baktılar, sonra taşı olduğu gibi dimdik bırakıp çekildiler gittiler.

Çocukları bir düşünce almıştı. Ne vardı acaba bu taşın altında da onlar göremiyorlardı?

Hasan, çocukların taşını kaldırıp altına baktıklarını, büyümüş gözlerle baktıklarını gözlemişti. Çocuklar taşın yanından uzaklaşır uzaklaşmaz, Hasan geldi, bir süre taşın başında durup toprağı seyretti. Sonra okşarcasına elini taşın üstünde birkaç kere gezdirdi. Sonra taşı tuttu, usul usul yere indirdi. Öteki çocuklar gene durmuşlar, Hasanı gözetliyorlardı. Hasan taşı yere indirince, taşın yanına diz çöktü, orada, hiç kıpırdamadan öyle kalakaldı.

Birden çocuklar korkunç çığlıklarla bağırmağa başladılar. Hasan çığlıklara gözlerini açtı. Çocuklar deliler gibi sırıyorlar, biribirlerinin sırtına biniyorlar, yerlere, karların içine yuvarlanıyorlar, deliriyorlardı. Hasan ayağa kalktı, taşından uzaklaştı, ellerini beline koyup dalgın dalgın onlara bakmağa başladı. Belki de bir saatten fazla boğuşular. Boğuşanlar arasında Ummahan da vardı.

Hasan içinden: «Ben ona gösteririm,» diye geçirdi. «Böyle kocaman kocaman oğlanlarla oynar mı? Hem de bana hiç sormadan. Sonra öteki çocuklarla birlik olup benim taşımı gözetler mi?»

Hasan ormana varıp yükünü sırtladı, hiç kimseye bir şey söylemeden yola düştü. Yüzü asıktı.

Hasanın yola düştüğünü gören çocuklar da odun yüklerinin yanına geldiler, yüklenip hemencecik yola düştüler. Bütün dertleri Hasana yetişmek. Koşarak yetiştiler.

Veli, kuru, esmer, incecik bir çocuktur. Omuzları büzüktü. Her an, her şeyden korkar bir hali vardı. Hasana yaklaştı:

«Gördüm,» dedi. «Amma da güzel şey. Işıktan gözleri vardı. Başı yıldır yıldır ediyor, balkıyordu. Öteki çocuklar gelince hemen görünmez oldu. Yaa, öyle oldu işte!»

Hasan ona şöyle bir tepeden baktı, gülümser gibi yaptı, başını çevirdi.

Veli buna alındı:

«Ne kızılıyorsun ulan eşşeoğlu,» dedi. «İnatçı Meryemcenin pis torunu. Baban da bir uzun ki, uzamış da, kavak gibi, ta göğse kadar gitmiş. Öyle de adam olur mu yani?»

Hasan ayaklarını çabuklaştırdı. İç güdüsüyle seziyordu ki bu Veliyle şimdi çatışsa tüm çocuklar başına çokuşup onu kemiklerini kırıncaya kadar dövecekler. Veli bunu bilmeseydi ona zaten çatamazdı ki...

Arkasından ulaşan Veli korkuyla:

«Kusura bakma arkadaş,» dedi. «Taşın altındaki görmediğimi yüzüme vurdun sandım da... Ben gördüm onu. Öyle değil mi?»

Hasan ses çıkarmadı.

Veli:

«Sana bir şey soracağım,» dedi. «Bu kasabadaki adam gelecek mi ki, dersin?»

Hasan bir an durdu, yalın gibi gözlerini onun gözlerine dikti. Veli gözlerini kaçırdı.

«Gelecek,» diye öfkeyle söyledi. «Gelecek... Bir gelecek ki, köye de ateş verecek.»

Daha bir hızla yürüdü. Sonra hemen durdu, kulak kabarttı. Köyden inanılmaz bir gürültü geli-

yordu. Sanki bütün köyü boğazlıyorlardı. Köy öylesine cıglık cıgılgaydı.

Veli:

«Adam geldi, Hasan,» dedi. «Köyü tüm boğazlıyor.»

Bütün çocuklar bir ağızdan:

«Geldi, geldi,» dediler. Koyunlar gibi birbirlerine sokuldular. Sonra yüklerini indirdiler, üstüne oturdular.

Kulak kesilmişler, köyden gelen gürültüyü dinliyorlardı.

Güneş batıdaki dağın ardına doğru eğilmişti. Dağ ışıltı içinde kalmıştı. Işıltı içinde kalmış karlı dağa bakılamıyordu. Bozkırdan soğuk, bıçak gibi bir yel esiyor, gittikçe de hızını arttırıyordu.

Çocuklar ne konuşuyorlar, ne de kıpırdıyorlardı. Gittikçe de birbirlerine sokuluyorlar.

Birden, zınk diye, köydeki gürültü, bıçakla kesilircesine kesildi. Ortalığı deli edici bir sessizlik aldı.

Çocuklar birbirlerinin yüzlerine bakamıyorlardı.

Veli mırıldandı:

«Hepsini öldürdüler, öyle mi Hasan?»

Hasan içini çekti:

«Öldürdüler,» dedi.

Öyle oturup kalmışlardı. Güneş batmış gitmiş, ortalığı kütür kütür bir ayaz almıştı. Üşüdükçe büzüliyorlar, büzüldükçe biribirlerine sokuluyorlardı. Kulakları da kırıste. Köyden bir çıt sesi gelse duyacaklar, ama köy inanılmaz bir sessizlik içinde.

Güdül Memedin oğlu dayanamadı:

«Ben gidiyorum arkadaşlar,» dedi. «Varsın öldürürlerse beni de öldürsünler. Üşümekten öldüm. Benimle gelen varsa gelsin.»

Bir süre bekledi. Baktı ki kimse kıpırdamıyor. Öfkeli, hınlı bir sesle:

«Gelen varsa gelsin,» dedi yeniden.

Gene kimse kıpırdamadı.

Bir süre durdu, gene bekledi.

«Gelen varsa, gelsin!»

Ayağını yere vurup köye doğru çabuk çabuk yürüdü. Çocuk kalabalığı geride, uzakta kalınca, karartıları belirsizleşince içine bir korku düştü, olduğu yerde durdu kaldı. Ne bir adım ileriye, ne de geriye gidebiliyordu.

Sonra elleri ayakları donmaya başlayınca hiç bir şeyi düşünmeden çocuklara geri döndü, hiç bir şey söylemeden gelip yükünün üstüne oturdu. Ama gittikçe, eli ayağı, bütün bedeni donuyordu. Az sonra dişleri şakırdamağa başladı. Birden bir diş şakırtısı aldı ortalığı. Hemen herkes donuyordu.

Korkunç durumlar geçiyordu gözlerinin önünden.

Hasan bir at leşi görüyordu. Bir sürü, başları ta boyunlarına kadar kana bulanmış köpek bu at leşini parçalıyorlardı. Sonra yeşil çimenlerin üstünde kırmızı kan lekeleri, bir apak iskelet kalıyordu.

Veli de hep sırtmış kelleler görüyordu.

Çocuklar bir karanlık, bir ürkünç dünyaya girdikçe giriyorlardı.

Durmuş tam on bir yaşındaydı. Sarı, seyrek saçları dimdikti. Çakır ela gözleri cam gibi, kıpırdamadan bakardı. Şöyle uzaktan bakınca, yalnız iki geniş omuz olarak gözükürdü.

Ayağa fırladı. Karın üstünde çıplak ayaklarıyla tepindi:

«Ben ateş yakacağım,» diye bağırdı. «İsterlerse buraya gelsinler. Gelsinler de görsünler. Donuyoruz be! Ölüyoruz ulan! Sabaha kadar burada hepimiz kıkırdarız.»

Hasan da ayağa kalktı:

«Şimdi koşarak geriye, ormana gidelim. Kayaların arkasına ateş yakarız. Kimse de görmez. Odun da çok.»

Ummahan, öteki kızlar:

«Odun çok,» dediler.

Başka söz eden olmadı. Bir çocuk sürüsü canlarını dişlerine takmışlar, yalın ayaklarıyla donmuş

karın üstünde, bozkırdan bıçak gibi esen azgın yelin önünde geriye ormana koşuyorlardı.

Ormana gelir gelmez Durmuş:

«Hasan,» dedi, «çıkar kibritini de şu kayaların ortasına, işte şuraya, kuyu gibi yere bir ateş yakalım. Yel de tutmaz. Haydi çocuklar, siz de durmayın, kuru, çok kuru odun toplayın. Çabuk çabuk!»

Hasanın elinden kibriti aldı, ağaçlardan bir iki kuru dal kopardı. Uzun kayayı dolandı, kuyu gibi yere geldi. Burasını ne yönden eserse essin yel tutmazdı.

«Çabuk,» diye bağırdı Durmuş.

Birden, kayaların arasındaki küçük alana yağmur gibi kuru odun yağdı. Durmuş küçük küçük kırdığı ince çalıları tutuşturdu. Ateş hemen parladı. Ateşin üstüne çok çok odunlar yağdılar. Üstündeki ateşten karlar cızırdayarak eriyordu.

Çocuklar ateşin içine sokulurcasına karın üstüne kömelenmişlerdi. Gittikçe ısınıyorlar, donmuş ellerine ayaklarına kan yürüyordu. Korkuları, üşümeleri geçtikçe, büyüyordu. Hiç birisi, hiç bir zaman bir kış gecesi karda kalmamıştı.

Velinin içindeki korku gittikçe büyüyordu. Ama korkusunu söylemek de istemiyordu. Sonra boğulur gibi oldu. Söylemese delirecek. Birden patladı:

«Ya şimdi kurtlar gelir de hepimizi yerse?»

Hasan:

«Kurtlar ateşe gelemmez,» dedi, kesip attı.

Veli:

«Gelir,» diye dayattı.

Bütün çocuklar, hep bir ağızdan:

«Gelemez,» diye bağırdılar.

Veli korktu, sustu. Susmasa, hep birden üstüne yükleneceklerdi.

Hep bir ağızdan «gelemez» dediler ama, korkular da... Hepsinin içinde ha kurtlar geldi, ha gelecek diye bir bekleyiş vardı. Uzun bir süre gözlerini yanan ateşe dikip sustular. Odun kalmayınca, sessizce kalkıp odun topladılar. Bir yana kayalar kadar odun yığdılar. Ateş düştükçe, bir tanesi kalkıp ocağa bir kucak odun atıyordu. Ama hiç konuşmuyorlardı. Hepsi birlik bir korkuda, birlik bir yalnızlıktaydı.

Hasanın önünden, yalımdan bir ceren sürüsü, sonra da bir yıldı at geçti. Bunları çocuklara gösterecekti ama baktı ki sırası değil... Baksalar bile görmezler. Görseler bile aldırmazlar.

Kurtlar neredeyse şimdi dökülürler. Çocuk etini kurtlar çok severmiş. Öyle söyler büyükler. Gözleri ışığa alışmış. Arkasına dönüp bakınca, kayanın üstünde uçuşup duran gölgeler görüyor. Bir de karanlıkta, kayaların aralığından sırtan kurtları, kurtların arkalarında durmuş eli tüfekli adamları... Hasan dönüp dönüp arkasına bakıyor. Öteki çocuklar da hemen hemen öyle.

Birden bir çocuk bağırarak ayağa kalktı:

«Geliyorlar. Duydunuz mu?»

Bütün çocuklar, o anda hemen ayağa fırladılar. Birbirlerinin üstüne kayalığın kuytulduğuna yığılıştılar. Soluyorlardı. Birbirlerinin yüreklerinin atışlarını duyuyorlardı.

Bir iki çocuk ağlamağa başladı. Sonra hep birden ağlaştılar.

Sesler gittikçe yaklaşıyordu.

İnsan sesi duymak onlara güven vermişti. Ağlamaları azaldı. Daha şimdiden birkaç çocuğun ağlaması durmuş, burunlarını çekmeğe başlamışlardı.

Birden, kayanın arkasından apaçık bir ses geldi:

«Çocuklar...»

Çocuklar sesi hemen tanıdılar. Bu, Durduma-nın sesiydi. Sesi tanır tanımaz, gene hıçkırmağa başladılar.

Sonra Uzun Alinin, arkasından Deli Bekirin, sonra Osmancanın sesi geldi. Sonra bütün sesler birbirine karıştı. Kayalığı bir sevinç çığlığı doldurdu. Çocuklar babalarına sarıldılar.

Birden bir sessizlik oldu. Köylüler gelip çocukların yaktıkları ocağın başına sıralandılar. Sigaralarını çıkarıp yaktılar.

Isındılar.

Hiç kimse çocuklara, bu zamana kadar niçin ormanda kaldıklarını sormadı. Çocuklar da söylemediler. Ve hiç kimse çocuklar bu gece niçin ormanda kaldılar öğrenemedi, bilemedi.

Her çocuk kendine göre bir sebep uydurdu. Çocukların çoğunluğu sebep olarak, Hasanın kaldırıp altına baktığı taşı söyledi. Bu taş işini belki Veli, belki de Ramazan uydurmuştu. Belki de başka bir çocuk atmıştı ortaya. Ama bütün çocuklar taşın altında gördüklerine, can kurtaran gibi sarıldılar.

Daha gün doğmamıştı. Velinin anası oğlunun üstüne eğilmiş, gözlerini faltaşı gibi açmış, oğlunu dinliyordu.

Ocak yeni tutuşmuştu daha.

«Taşı kaldırdı... Haa, taşa gitmeden önce, Hasan yanına yönüne bakındı, ama bir iyice bakındı. Baktı ki kimse görmüyor. Ben Hasandan, ormana geldikçe hileleniyorum. Bir işi var Hasanın. Hasan gitti gitti, bir kayanın altında durdu, yanına yönüne bakındı, hemen eğildi, taşı kaldırdı, altına bir göz attı, hemencecik de kapattı. Ormandan ayrıldı. Ondan sonra ben gittim, taşı kaldırdım. Birden gözlerimin önünde bir ışık patladı, sonra gözüm hiç bir şey görmez oldu.

«Bunu geldim çocuklara söyledim. Çocuklar da baktılar. Her biri bir şey gördü taşın altında... Taşın altı, altından bir  arşıymış. O taş, altından çarşıya giden yolun kapısıymış. Ben kapıyı göremedim. Göremedim ki, g remezdim de, taşı kaldırır kaldırmaz, ışık bir top oldu da, geldi alnımın ortasında

patladı. Hiç bir şey göremedim ben de... Biz de oturduk, sabaha kadar, taşın altındaki kapıdan çıkacakları bekleyelim, dedik. Gelip bizi bulmasalardı, biz de o adamları görürdük.»

Kadın daha tarhanayı ocağa koymadan dışarı çıktı, ormana doğru yola düştü.

Ormana gelip, uzun kayanın o yana dönünce ne görsün, köyün bütün kadınlarının, erkeklerinin çoğu orada. Bir tane bile çocuk yok.

Koşarak, kalabalığı yararak, taşın yeri sandığı çukura yürüdü. Baktı ki hiç bir şey yok. Ne taş, ne de başka bir şey. Yalnız, karın aklığının ortasında, kapkara, damarlı bir çukur duruyordu. Hiç kimse de gözünü oradan ayıramıyordu.

«Nerde?» diye yanındaki kadınlara sordu.

«Gözün kör mü, işte orada,» dediler.

Kadın baktı baktı, sonra sordu:

«Bu taşın yeri,» dedi. «Taş nerede?»

Uzun kayanın, uzaktaki dibini gösterdiler.

«İşte o.»

Kadın taşa gitti, eğildi, elini okşarcasına taşın üstünde gezdirdi, evirdi çevirdi:

«Bu muymuş? Bu muymuş?» diye dudak bükerek gibi yaptı. Sonra doğruldu. «Kim getirdi bunu da attı buraya? Günah değil mi? Ne biliyorsunuz bu taşta bir şey olmadığını? Bizim gözümüze gözükmez. Çocuklara gözükürler de, bize gözükmezler. Çocuklar, melek saflığındadır da ondan. Ben kaldıramam, gelin, gelin de taşı yerine koyalım. Amanın başımıza bir iş gelir. Siz deli misiniz?»

Kadınlar ürktüler. Hemen yardımına koştular. Taşı incitmeden kaldırdılar, usulca yerine koydular.

Taşı koydular ama gene de gözlerini oradan ayıramadılar. Taştan bir şey, bir ışık bekliyorlardı.

Meryemce kadınların arkasında kalmıştı. Değneğine çökmüş, taşa değil, kadınların hallerine bakıyordu. Taşa doğru, kadınların arasından yürüdü. Taşın yanına geldi, bir iki kere değneğiyle dokundu. Dokunurken gülümsüyor, birşeyler mırıldanıyordu. Ne söylediğini duymak için kadınlar kulak kesildiler.

«Hıh, delice Hasanım da, yiğidim benim. O hep taşlarla, kuşlarla, arılarla oynar. Bilmez ki akılsız köylü!»

Mırıltısından hiç kimse bir şey anlamadı.

Meryemce taşa iki üç kere daha, gülümseyerekten dokunduktan sonra, döndü, köye doğru yollandı.

Birden bir gürültü patladı kalabalıktan. Hem köye doğru yürüyorlar, hem bağırarak tartışıyorlardı. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

Köye yaklaşırlarken, iki kadın arasında bir kavga patlak verdi. Azıcık gayret etseler, durum dünkünden daha kötü olacaktı. Nedense, bugün kadınlar tutuşmak istemiyorlardı. Belki de kavgaya doymuşlardı. Zaten kadınların bıkkın bir halleri vardı.

Çeşmeden dönerken Hıdırın kızının testisinin kulpu kopmuş, yere düşen testi paramparça olmuştu. Bunu Mahmudun karısı görmüş, «Vah», demiş, «ne güzel testiymiş.» Bu sözleri duyan testi sahibi kız cin ifrit olmuş, başlamış söğmeğe kadına. Kadın da ona söğmüş. Saçsaça, başbaşa gelmişler hemen. Derken kızın akrabası kadınlar işe girişmişler. Derken kadının akrabası kadınlar, arkasından erkekler... Bütün köy birbirine girmiş, yoruluncaya, bayılıncaya kadar, sabahdan akşama kadar döğüşmüşlerdi. Köylülerin çoğu yaralanmıştı. Küçük

de olsa, bir sıyrığı olmayan kişi kalmamıştı köyde. İşte çocukların dün duydukları gürültü, bu döğüşün gürültüsüydü.

Köyün kıyısına gelen kadınlar topluluğu orada durdu. Hiç birisinin köye girmegi canı istemiyordu. Ama ne yapacaklardı? Köyün ucunda bir süre beklediler, bağırıştılar, tartıştılar. Sonra da koşarcasına köye girdiler. Herkes evine gitti.

«Var, var... O taşın altında bir şeyler var.»

Eve varır varmaz, yüzde doksan kadının söylediği buydu.

Velinin anası oğlanı çağırdı:

«Görmediler. Hiç kimse taşın altındaki kapıyı görmedi,» dedi sevinerek. «Hele şu işler yatışsın, bir gece seninle, hiç kimseye haber vermeden kalkar, oraya gider, taşı kaldırır, altın kapıyı buluruz.»

Veli, gözleri parlayarak:

«Bir iyice buluruz,» dedi.

Altın kapı meselesi bir anda bütün köye yayılmıştı. Ve herkes kapıyı görmek için, çocuğunu elinden tutup, gecenin karanlığında kimseye gözükmekten, ormana gitmeğe hazırlanıyordu. Ama bir olay buna fırsat vermedi. Altın kapı birkaç gün içinde unutuldu gitti. Hiç kimse bir daha ormandaki taşın adını bile anmadı. Taş, kapı, orman, bir varmış bir yokmuşa gömüldü. Bir tek kişi taşı unutmadı, onu yüreğinin sıcaklığında sakladı. Taş aklına geldikçe içini ılık ılık bir bahar sevinci, bir sevda ürpermesi doldurdu. O da Hasandı.

Taşbaşoğlu öfkeden kuduruyordu. Dünkü kavgada karısı başından ağırca yaralanmıştı. Kadın ateşler içinde yanıyordu.

Taşbaşoğlunu bir korkudur almıştı. Ya kadın ölürse? Bir sürü çocuk... Kim bakar? Yeniden evlenirdi evlenmesine ama, çocuklara ana gibi kim bakabilir? Ana gibi yâr olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz. Gitmiş; yakı yapsın diye Meryemceyi çağır-mıştı. Bu Allahın belâsı karı da hiç mi hiç konuş-maz. İyi olacak mı, ölecek mi bir söylese... Kuduru-yordu. Sanki bu köylünün ettiği yetmiyordu. Üste-lik de kavga ediyor, birbirlerini yiyorlar.

Meryemce de iyi yapıyor ya. Gerçekten bu köy-lüyle, bu kadar akılsız insanlarla konuşmağa değ-mez. Düştüler o Seferin arkasına... Söz verdiler, ge-ne düştüler. Sefer de onları aldı götürdü ot bitmez bir tarlaya. Borçlarını ödeyecek bir tane pamuk bile alamadılar topraktan. Sonra da borçlarını ödemeyip bu hale düştüler. Behey akılsız köylüler, sizi bu ha-le getiren, sırtınızdan geçinen Seferdir! Daha da

onun arkasından ayrılamazsınız. Siz pamuk toplarsanız, o gönenir. Behey alıklar, behey us bahçesine uğramamışlar!

«Meryemce ana, avradın yarası nasıl?»

Meryemce, iyidir, öldürmez gibisine başını salladı.

Çabuk çabuk is bağlamış ocağa gidiyor, ocaktaki is tutmuş, kalayı aşınıp yer yer kırmızı bakır çıkmış tencereye bir şeyler koyup, bir şeyler alıyordu.

Ocaklığın yanında yüklük, yüklüğün önünde çuvallar. Sağ köşede yufka ekmeğin selesi asılı. Ocağın sağında odunlar yığılı. Ocak büyük bir sini gibi çamurdan yapılmış. Sininin içi kül dolu.

Ocakta ateş. Ocağın başında da bir köşeye бүзүлүп kalmış üç çocuk. Analarının yaralanmasının kederi yüzlerinde.

Kapı, evi ikiye bölüyor. Ocaklık tarafı ev, öbür yanı da ahırlık. Ahırda iki inek, bir tosun, bir dana, öküzler, iki keçi. Sonra da bir köşede tavuk kümesi. Kapının tam karşısında saman yığını.

Ormana gitmeli, şu keçilere biraz dal bulmalı. yoksa acından ölecek fıkarakalar.

Evin içi saman, ekşi, tere benzer bir hayvan kokusu. Bir de taze sığır pisliği kokusu.

Kaynayan tencereden bir çam ormanının bahar kokusu geliyor. Şimdi bütün kokuların üstünde Meryemcenin binbir çiçekten, binbir ağaçtan toplayıp bir araya getirip, ocağa koyduğu yakısının kokusu. İnsanın iliklerine kadar işliyor. Şimdi bu koku kapılara, duvarlara, pencerelere, şu köşede yatan hayvanlara, samana, ocağın küllerine, isli damın tavanına sinse, sinse de bir daha gitmese! Bin

yıl, bin beş yüz yıl gitmese. Bütün köy böyle güzel koksa... Yağan kar, esen boran böyle koksa...

Meryemce tencereyi ocaktan indirdi, hastanın yanına getirdi. Bir bez parçasının üstüne sıcak, dumanlı yakıyı çabuk çabuk bir kaşıkla sürdü. Hemen-
cecik elindeki bezi yaraya kapattı. Kadın önce bir
çığlık attı, sıçradı. Sonra dişlerini sıkıp yüzünü bu-
ruşturdu. Yüzünün tüm adaleleri gerildi, öyle kaldı.

«Yanıyorum, ölüyorum,» diye inledi.

Taşbaşoğlu:

«Meryemce Ana...» dedi.

Meryemcenin içi tatlı bir ürpermeyle balkıdı.

«Aaah, konuşabilseydim de sana güzel, yürek-
ten, yürek ısıtıcı sözler söyleseydim, Taşbaşım. Bu
yakıyı Meryemce Anadan başkası yapamaz bu dağ-
larda. Bin çiçekten bin deva çıkaramaz kimse, Mer-
yemce Anadan başka, yavrum. Kurşun yarası da
olsa, ağılı kılıcın yarası da olsa, senin Meryemce
Anayın yakısı hemen iyi eder o yarayı. Bizim ocağı-
mız Sarı Tanışmanın yakı ocağıdır. Bu ocağa yakı
yapılacak otlar, çiçekler Allah tarafından verilir
gelir. Hiç küşüm çekme Taşbaşım, Taşbaşcam. Mer-
yemce Ana sana kurban olsun. Yaaa, Taşbaşcam,
benim akıllı oğlum, aaah, konuşabilseydim de sana
güzel sözler söyleseydim,» diye içinden geçirdi.

Sonra ayağa kalktı, başıyla Taşbaş sevgiyle,
hoşça kal, dedi.

Taşbaş:

«Ne güzel ediyorsun da şu köylüyle konuşmu-
yorsun ana,» dedi. «Bu köylü belâsını buldu. Daha
da bulacak. Hem de bir bulacak ki... Vay anam vay!»

Meryemce gene başıyla, gözleriyle onu onayla-
dı, çıktı gitti. Taşbaşoğlu arkasından baktı. Daha

Meryemce genç kız gibiydi. Yalın ayaklarıyla karın üstünde öylesine de çabuk yürüyordu ki...

«Anaların anası Meryemce Ana, bir tek adama benzer sen varsın bu köyde,» dedi arkasından.

Taşbaşın içinde bir sıkıntı vardı. Bazı öfkeye geliyor, çatlayacak gibi oluyor, bazı da öfkesi geçiyor, bu sefer de sıkıntıdan patlıyordu. Dünden beri, karısı yaralandığından bu yana gene korkunç bir öfke içindeydi. Deli, deli oluyordu bu köylüye. Hem Seferin arkasına düşüp kurak tarlaya gidiyorlar, hem de işte böyle korku, yılgınlık içinde bekliyorlardı. Gözlerine uyku girmiyor korkudan, köylünün. Neredeyse birbirlerini öldürecekler. Taşbaşın gittikçe öfkesi kabarıyor, bir delilik nöbetine giriyordu. Elinde bir mavzeri olsa, gider köyün ortasında durur, evden her çıkan köylüyü acımadan vururdu.

Karısının başına gitti, elini alnına koydu:

«Nasılsın?» diye sordu.

Kadın inliyerek:

«İyicéyim,» dedi.

Peki, bu karısının suçu neydi de, bu namussuz köylü bu hale koymuştu onu? Durun hele, daha birbirine nasıl girecek, birbirlerini nasıl kırıp geçirecekler?

Görenler, bu Taşbaşoğlu bir hoş olmuş diyorlardı. Sahiden de bir tuhaflığı vardı Taşbaşın. Söğütlü geçekte, hani Muhtar bir gecede tüm köylüyü kandırıp kendine çevirmişti ya, işte o zamandan beri Taşbaşoğlu o Taşbaşoğlu değildi.

Bir de Taşbaşoğlu sanki bu köyden değildi, bu köyde yaşamıyordu. Sanki dört bir yanındakiler insan değil, birer taş, birer ağaç, birer parça topraktı.

Döğüşten sonra Muhtarm evinin önünde bütün bir köy, atıyla itiyle toplanmıştı ya, aralarında bir

kişi yoktu, o da Taşbaşın tâ kendisi. Köye kahreden, köye küsen ki Taşbaşoğludur. Bir yaz gelsin, bu kışı bir savuşturursun bir daha bu kövde oturmayacak olan Taşbaşoğludur. **Şimdiye kadar** bu köyden Kel Hasandan başka kimse kaçmamış, böylesine kimse elini ayağını kesmemiştir. Ama Taşbaşoğlu bu işi yapacak. Yaz bahar ayları gelince, bir gece evine ateş verip köyden çıkıp gidecek.

Kalsın köylü, kalsın bu alçaklar Muhtarıyla birlikte. Kalsınlar da başlarına taş yağsın. Daha beter, betterin beteri olsunlar.

Köylünün ne yapacağı, ne edeceği hiç belli olmaz. Bu köylü milleti yedi yaşında bir çocuk gibidir. Ne bir yaş aşağı, ne de yukarı... Tam yedi yaşında.

Önceleri, Taşbaş köylüye yukardan, tepeden bakıyor, ne söyler ederlerse yalnız alay ediyordu.

Verimsiz tarlaya girip de pamuğun çok az olduğunu, hemen hemen hiç olmadığını görünce çocuklar gibi sevinmiş, şapkasını havaya fırlatmış, köylünün gözü önünde kendini yere atıp, pamuk tarlasının sıcak toprağında birkaç kere takla dönmüştü.

Bir de korkunç kahkahalar atarak:

«Ben demedim mi?» diye gürlemişti. «Bu Seferlen, bu Delice Bekir sizin ananızı avradınızı bir iyice düdükler de sizi ot bitmez tarlalara sürer? Haydi bakalım, toplayın bakalım! Bir tek pamuk kozası bulabilerseniz, toplayın!»

Köylüler onun sögmelerine saymalarına kulak tıkamışlar:

«Hakkı var Taşbaşın,» demişlerdi. «Hem de yerden göğe kadar hakkı var. Ne etse, ne eylese, ne söylese hakkı var. Hem de onun dediği çıktı. Bu

Muhtar sizi ot bitmez tarlalara sürer de, avucunu-
zu yalarsınız dedi, dediği de çıktı. Her ne dediyse
o oldu. Bu Taşbaş kadar... Değmeyin keyfiné, ne
derse desin.»

Yok pamuğu başaklayıp bitirinceye kadar Taş-
baş önüne gelen köylüyle, büyük olsun küçük olsun,
alay etmişti. Taşbaşoğlu değil, bir yılan. Bir ağı
dilli. Her sözü bir avuç ağı. Damlasını yutan iflâh
olmaz ama, bu köylü kepazeliğe alışmış, yutuyor.

Pamuk bitip de, kendinin eline, köylünün eline
bir şey geçmeyince de Taşbaş olduğu gibi değişmiş.
bambaşka bir adam olmuştu. Bir onulmaz kedere
kaptırmış kendisini. Ağzını da bıçaklar açmaz.

Güz gelip de köye döndüklerinde, birden umul-
madık bir olayla, Adil Efendinin korkusuyla karşı-
laşmışlar. Taşbaşoğlu bu sefer de bambaşka bir in-
san olacak kadar değişmiş, dili çözülmüş, konuş ha
konuş. Durmadan, sabahlardan akşamlara kadal
konuşmuştu. Bu sefer ne alay ediyordu, ne de sitem.
Düpedüz saldırıyor. Dilinden durmadan ağılar akı-
yor, köyde ağılamadık kimse koymuyordu.

«Daha, daha kötü olsun bu namussuz köylü.
Beterin beteri olsun,» diyordu.

Bazı günler, tâ sabahtan köyün ortasına diki-
liyor, hıncını, öfkesini kusuyor ha kusuyor.

Köylüler, boyunları bükük onu dinliyorlar. So-
nunda:

«Bu Taşbaş gayri bir iyice kudurmuş,» diyor-
lar, korkuyla onun yanından ayrılıyorlardı. Ellerin-
den geldiğince de yanına yaklaşmamağa çalışıyor-
lardı.

Hele çünkü döğüşte de karısı yaralanınca...
Bu köylünün artık Tasbaşın dilinden çekeceği var.

Taşbaşın ağı dili bundan böyle bu köylüyü iflâh eder mi ki...

Bir öfkeye gelmiş ki Taşbaş... Öfke kudurtmuş ki onu...

Ama Taşbaşın hakkı var. Söylesin söyleyebileceği kadar. Bu Taşbaşta bir şeyler var.

Herkesin içine bir şüphe girmişti. Bu Taşbaşta?..

«Bu köyün üstünden kuşlar bile geçmez oldu. Sizin yüzünüzden. Köyün taşına bile, otuna, toprağına, yağın karına, kurduna, karıncasına bile bir uğursuzluk çöktü. Sizin yüzünüzden. Varolsun Muh-tar Sefer! Sefer yiğit. İşini bilen adam. Bu köyün uğursuzluğuna yerdeki karınca, gökteki kuş, yuvasındaki börtü böcek bile dayanamadı. Allahın ağızsız, dilsiz yaratıkları dayanamadılar da bu köyün haline, başlarını aldılar, çektiler gittiler. Sizin yüzünüzden. Bir atlı görseniz kaçacak delik arıyorsunuz. Aşağı yoldan gelen üç kişi görseniz... Evleri kapatıp da köyü boşaltan sebepsizler!

«Sizin yüzünüzden! Bu köyün toprağına bir daha yağmur düşmeyecek. Karı yalım olarkten yağacak. Sizin yüzünüzden. Bereket yerine rezillik, güzellik yerine kötülük, varlık yerine yokluk yağacak. Ekinler yanacak. Bu köye bir daha ekmek girmeyecek. Kırmızı buğday yüzü görmeyeceksiniz. Ekinler yanacak. Sizin yüzünüzden! Bu köy bunların hepsine müstahaktır. Bu köyü salgınlar, seller, hörtükler, zelzeleler alıp götürecektir. Bir gün bakacaksınız ki şu ulu bozkırdan binbir yeşil baş, binbir çatal dil, binbir kırmızı göz... Yüzbin yılan gelip köyü dolduracak. Adım atamayacaksınız. Adım at-

sanız bile soluğunuz ağıya kesecek. Aldığınız hava ağ, içtiğiniz su, yediğiniz ekmek, yattığınız yatak, gezdiğiniz toprak, göğün mavisi, dağların başı, bulutu, yıldızı ağ!... Her şey ağıya kesmiş... Sizin yüzünüzden! Köyü öyle bir hale getirdiniz ki, üstünden Allahın kuşları bile geçmez oldu. İki aydır göklerdeki kuşlara baktım. Çok kuş sürüsü gördüm ki, bizim köyün üstüne gelince yollarını değiştirdiler. Neden ki dersen, bu köyde korku var, yılgınlık var, ölüm var, salgın var. Kuş kuşken bile, bilin ki böyle kötü bir durumlara katlanamaz. Çok arı gördüm ki, bizim köye yaklaşıncı, ulu bir duvara çarpmış gibi duruyorlar, vızıldaşıp birbiri üstüne yığılıyorlar, sonra yollarını çevirip başka yöne, köyün uzağına gidiyorlardı. Cehennemden kaçır gibi, hem de vızıldaşarak bizim köyden kaçıyorlardı.

«Oooh, bin kere oh! Oh çekerim size ki, oooh! İnşallah yarın değilse öbür gün Adil gelir de avratlarınızın donunu bacaklarından çeker alır götürür. Hem de elinizden avratlarınızı alır. Malı sakladınız. Sefer Efendi, saklayın dedi de sakladınız. Sonra çıkardınız. Sefer Efendi çıkarın dedi de, çıkardınız. Sefer sizinle oynuyor. Siz kendi kendinizle oynuyorsunuz. Daha çatlayacaksınız, patlayacaksınız. Adil hepimizle oynuyor. Altmış köyün, bir kasabanın gözleri önünde.

«Adil avratlarınızı alır götürür de kasabada satar. Hem de yok pahasına satacak. Oooh çekerim size. Yüz kere oooh! Avratlarınızın kıcı açık kalacak. Bunu gözünüzün önüne getirin bir kere bakalım. Hele bir getirin! Ne göreceksiniz? Kıcı açık bir avrat sürüsü! Adilin arkasında, kasaba çarşısında. Beğendiniz mi? Ne güzel olur, öyle değil mi? Öyle değil mi, Muhtar Seferin akıllı, namuslu köylüleri?

«Siz de evlerinizin köşesine, karanlığa saklanır, utancınızdan avradınızın yüzüne bakamazsınız. Öbür köylülere rezil ki bin rezil olursunuz. Ulan, diyemezsiniz, bu yıl kötü pamuğa düştük. Bu yıl bizden vazgel Adil, diyemezsiniz. Adil de vazgelmezse, o dazlak kafasını iki taşın arasına alıp ezemezsiniz. Hem de akıllı Muhtarın kafasıyla birlikte. Görenek bozulurmuş, varsın bozulsun. Köy boş kaldığında hırsızlar, uğrular, eşkiyalar gelip köyü yeriyle yurduyla götüreceklermiş, varsın götürsünler. İki bekçi dikemez misiniz köye? Görenek batsın. Böyle rezil bir görenek yerin dibine batsın. Bir daha da Adilden alışveriş etmezsiniz. Ne bu korku, bu utanç, bu yılgınlık?

«Bu köyün taşına toprağına, ağacına suyuna, dağına deresine, itine atına, yer altındaki solucanına, kurduna kuşuna, tilkisine çakalına bir korku sindirdiniz, ki her şey, her şeyden ürüyor.

«İyi dinleyin behey namussuz köylüler! Bu yıl korkusundan bahar gelmeyecek. Gelse de otlar bitmiyecek. Ağaçlar, çalılar, dağlar, ormanlar tomurcuklanmayacak. Tomurcuklansa da çiçekler açmayacak. Kuşlar yumurtlamayacak. Atlar, koyunlar, keçiler doğurmayacak. Doğursalar da ölü doğuracaklar. Avratlarınız tüm kısır kalacak. Kısır kalmaz doğururlarsa iflâh olmayacak doğurdukları. Bu köyün suları akmayacak. Aksa da kan ılık, çamur olup akacak. Daha kötü olun. Beterin beterine uğrayın! Bu Taşbaş size yedi yıldır söyler de söyler. İyiyi de söyler, kötüyü de. Siz hep kötüye gidersiniz. Olmaza gidersiniz. Sizin kılavuzunuz karga demedim mi? Şimdi gene söylüyorum. Aldırmayın, varsın gelenek mi, görenek mi, bozulsun. Bozulsun' da cehennemin dibine gitsin. O Adil bir korkutmuş

ki... Korkunuzdan erkekliğiniz düşecek, kadınlığınız kapanacak. Son olarak söylüyorum size, korkmayın, evlere girip saklanmayın. Atın korkuyu yığınlığı üstünüzden. İnsan olun. Çukurovada insan gibi insanlar gördünüz. Askercilikte şehirler, ulu denizler gördünüz. Hiç düşündünüz mü bu denizlerin, şu ulu bozkırın sonu nerede biter? Denizlerin arkası nereye dayanır? Gün nasıl doğar, nasıl batar? Günün arkasında ne var? Radyo nasıl söylüyor, kuş nasıl uçuyor, hiç düşündünüz mü?»

Hele karısı da yaralandıktan sonra... Taşbaşın diline dayanabilersen dayan.

Köylüler, ne söylerse söylesin, Taşbaş hak veriyorlar. Öfkeleniyorlar, canını almak istiyorlar. Onu boğmayı, öldürmeyi içlerinden geçiriyorlar... Ama...

Taşbaş da şimdi köyde bir ürküntü, bir korku... Yavaş yavaş Adil Efendiyi unutup, Taşbaşın çekecek köylü ne çekecekse. Herkese öyle geliyor. Kut-sal bir yaratıktan ürker gibi ürküyorlar artık ondan. O ağzını açar açmaz, sanki bütün dedikleri olacakmış, oluyormuşcasına köylüyü irkiltiyor. Yılan derse, yağacak derse, köylüye öyle geliyor ki, ha yağdı, ha yağacak. Gözlerini gökyüzüne dikip bekleyenler de çıkıyor.

Köylüler Taşbaşın nerde görseler kaçıyorlar. Tek selâmet yolu kaçmak.

Bu adamı öldürmeli. Bu adamı...

Bunu böyle düşünmeyen içinden geçirmeyen bir tek köylü yok köyde. Çocuklar bile oyunlarında bağırarak birbirlerine:

«Bu Taşbaşı öldürmeli! Bu Taşbaşı kesmeli,» diyorlar.

Ama hiç bir zaman, hiç bir kişi Taşbaşa dokunamayacak. Sanki ona yaklaşan tutuşup kül olacak. Ellerini kaldırırsalar elleri tutmayacak, ona doğru yürüseler bacakları çekmeyecek. Dokunan değil, kötülük etmeyi düşünen değil, onun sözünün üstüne söz koyan bile betterin betterine uğrayacak.

Karısının yarası azdıkça, Taşbaş da azıttıkça azıtıyordu. Ağzından köpükler saçılıyordu.

En iyi arkadaşı Uzun Ali birkaç kere Taşbaşın evine gidip, etme eyleme, reva görme bu ağılı dil zulmünü. Vazgeç bundan, köylü senin başına bir hal getirir, diyecek oldu, Taşbaşın akli başından gitti, ağzı köpürdü, az daha Aliyi evinden koğacaktı.

Taşbaş konuştuğunda köylünün ürküntüsü, korkusu, saygısı artıyor, onun sesi, ağılı, acılı sesi kulaklarından gitmiyor. Sanki Taşbaş, bu köy, köy oldu olalı hep böyle konuşur. Taşbaş olmazsa, bu köy de köy olmaz. Öyle geliyor onlara.

Bir yandan Adil Efendinin korkusu, bir yandan Taşbaş. Köy iki cendere arasında. Ezildikçe eziliyor, boğuluyor.

Hüsne hemen yataktan fırladı, yordamlıyarak kapıya doğru geldi. Bir ara eli öküzün sırtına değdi. Öküz geviş getiriyordu. Kapıyı açarken öküzün boynuzunu tuttu. Dışarda ışıklı bir gece vardı. Ak kara kesmişti her yanı. Gökyüzü bile karın aklığındaydı.

Boş eve koştu. İçerde, ocakta ateş yanıyordu. Ocağın başında Recep onu bekliyordu. Hüsne aşktan deli gibiydi. Parçalarcasına Reçebin üstüne atıldı. Bu gece Recep de ondan beterdi. Üç saattir aşktan, Hüsnenin çıplak bedeninden başka bir şey düşünmemiştii.

Nasıl oldu, nasıl olmadı, onlar bile farkına varamadılar. İki çıplak beden bir anda birleşti. Bedende taddan çatlayacak bir gerilme. Terlemiş, kızarmış, kıvranan bedenlere yalımlar vuruyor. Bedenler domur domur olmuş kırmızı bakırın tadında.

Hüsne bir ölüm gibi inliyor. Reçebin soluğu kesik kesik, bir yalımda

Recep sıcak, yumşacık bir toprağı düşünüyor. Bir karpuz tarlası getiriyor göz önüne, karpuz tarlasındaki çardağın altında parçalanmış, doğranmış karpuzlar, karpuz kabukları. Işıltılı, yeşile, maviye, turuncuya çalan kanatlarıyla kırmızı kuşaklı arılar. Arının belden aşağısı, iğnesine kadar incecik, sarı, yumşacık tüyler içindedir.

Birden, altındaki kadının delirten, çatlatan sıcaklığı, yumşaklığı...

Recep çok şeyler düşünüyor ve kadın, dudakları aralık, inliyor. Gözleri akmış.

Recep düşünüyor ki, köylü saklarken, saklayacak malı yoktu. Köylü malını yeniden çıkarırken, çıkaracak malı yoktu. Bu ona koydukça koyuyor.

Yalımlar üstlerinden geçiyor.

Sağlıklı, özlemlî, korkulu, kütür kütür bir insan birleşmesi. Ve kadın tutamadığı çığlığını bıraktı.

Recep Hüsneyi elinden tutup kaldırdı. Hüsnenin dik, sarı tüylü memeleri hiç bozulmamıştı. Recep memeleri böyle capcanlı görünce hiç bir şey yapmamışlar gibi işe yeniden başlamanın coşkunluğunda gene aşklandı. Ve iki beden bir anda birleşti.

Hüsne: «Ben duramam,» diyordu. Recebi elinden tutmuş: «Bu köyün, bundan böyle tüm kadınları kısır kalacak. Baharında çiçekler açmayacak. Toprağı yeşermeyecek. Salgınlardan gidecek herkes. Zelzeleler götürecektir bu köyü. Haydi, haydi, şimdi, şimdi kaçalım. Kimse öldürmez bizi. Kimse bulamaz bizi. Hemen, çabuk çabuk. Bak bohçamı da getirdim. Dışarda hava da dümdüz, yaz havası gibi. Bizim için! Sen gelmezsen ben tek başıma giderim. Kadınlar kısır kalacak, kısır, kısır, kısır kalacak!

Doğursalar bile ölü doğacak. Ben gayri bu köyde kalamam. Senin de saklayacak bir çöpün bile olmadı bu köyde. Şimdi şimdi, haydi çabuk gidelim.»

Recep bir şeyler söyleyecek oluyor, coşkunluktan taşan, hiç bir şey dinlemeyen, tıkanan Hüsne hemen sözünü kesiyor, ellerine sarılmış titriyor:

«Şimdi şimdi!» diyor. «Bu köye yılanlar yağacak. Kırmızı gözlü yüz bin yılan yağacak, gelip hepimizi... Ekinler kuruyacak, ineklerin sütü kesilecek. Kadınlar kısır, kısır, kısır kalacak. Haydi, çabuk çabuk...»

Recep:

«Bu karda, kışta kıyamette... İki adım gitmeden buyar kalırız. Bahar gelsin de...»

«Bahar gelmeyecek. Haydi, haydi, çabuk çabuk! Kadınlar kısır kalacak.»

«Koca Halil?»

«Koca Halil donmadı. Donan bir adamın ölüsü bulunur. Onun ölüsü nerde? Yaşlı bir adam, yaşlı bir adamken, kendini karlara vurdu. Kadınlar kısır... Haydi, çabuk.»

«Bahar gelince...»

«Gelmeyecek.»

«Karlar eriyince...»

«Erimeyecek. Çabuk ol, çabuk!»

«Koca Halilin karlar altında kalan ölüsü...»

«Çıkmayacak.»

Bohçası sağ elindeydi. Öteki eli sıkı sıkıya Recebi tutmuştu. Alnında da terler tomurcuklanmıştı.

Recep birden havaya, Hüsnenin dayanılmaz, dört bir yanlarını sarmış kaçıp gitmek isteyen havasına kaptırmıştı kendisini. O da gitmek istiyordu ama, bu geceden, kardan korkuyordu. Korkuyu bile düşünemez olmuştu şimdi. Hüsne onu nereye çek-

se alır götürürdü. Bu hava içinde Hüsne Cehenne-
me gitse, ulu denizin ortasına atılmağa gitse, ar-
kasından tıpış tıpış giderdi. Büyülenmiş gibi.

Gene de direten azıcık bir yönü kalmıştı. Bahar
gelsin hele, hele bir gelsin. Karlar erir erimez, hava
ılır ılmaz... Bu lânetlere uğramış köyde bir gün
bile kalınmaz.

«Koca Halil donup öleceğini bilse, gider miydi
hiç? Yaşlı bir adam, bu karda... Çabuk, çabuk...»
Bir çığlık gibi: «Kısır kalacak, kısır, kısır, kısır ka-
lacak!»

Recebi elinden tuttu dışarıya, geceye sürükledi.
Gece aktı, ısıtıldı. Hiç bir geceye, öteki gecelerin
hiç birisine benzemiyordu. Soğuk, yüzlerine bir bı-
çak gibi indi.

Yoldalardı. Köyü ne zaman çıktılar, yola ne za-
man düştüler, ne zaman bu kadar yol aldılar, far-
kında bile değillerdi. Hüsne sevinçten taşıyor, Rece-
bin eline sarılıp öpüyordu.

«Gidiyoruz, bu cehennemden kurtuluyoruz. Sa-
na bir şey söyleyeyim mi, Adil Efendi yarın köye
gelecek. Köyün tüm kadınları da kısır kalacak. Hep-
si hepsi kısır kalacak.»

Recep konuşmuyor, düşünmüyor, büyülenmiş
sürükleniyordu.

«Erkenden, erkenden, daha gün ışımadan köye
gelecek, soyacak, soyacak. Köyde yiyecek bir parça
ekmek bile bırakmayacak. O zaman biz ne yedik?
Bütün köy acından ölecek. Kadınlar da ölene kadar
kısır kalacak.»

Hüsne, Recebin elini göğsüne çekti, bastırdı:

«Ölecekler, kısır kalacaklar,» dedi.

Hüsne konuştuğu öylesine çabuk yürüyordu
ki, Recep arkasından yetişemiyordu. Elleri ayakla-

rı üşümüştü ve ayaklarının altındaki karın çıtırtısını duyuyordu.

Alibastıya geldiklerinde gün doğmasaydı, mümkünü yok donar ölürlerdi.

Gün doğarken, Hüsne güne doğru döndü, ellerini göğ'e açtı, duaya başladı.

«Çok şükür kurtarana,» diye de duasını bitirdi.

Karlara, uzaktaki yatık dağlara tanyerinden altın sarısı bir ışık dökülüyordu. Gün azıcık kalkınca topraktan göğ'e yukarı, karlardan, dağlardan, koyaklardan, ağaçlardan bir ışık seli fışkırdı.

Karlara iki uzun gölge serildi. Gün arkalarındaydı. Gölgelemleri karları oyarak, kapkara, önlerince ilerliyordu.

Hüsne sıkı sıkıya, sanki Recep elinden kaçacakmış da onu bir daha yakalayamayacakmış gibi onun koluna sarılmıştı. Şimdi Recep olmasa, Hüsne ona sarılmasa, bir adım bile atamayacaktı. Öyle yorgundu, öyle bitmişti.

Uzaklarda, yakınlarda bir tek köy bile gözükmüyordu. Tekeç dağının tam altına gelmişlerdi. Acıkmışlardı da. Hüsnenin, o çekip götüren havası yok olmuş, Recep büyüden kurtulmuş, kendine gelmişti. Artık düşünebiliyordu.

«Korkma,» dedi. «Şu sırtın arkasında köyler var. Kar geliyor, arkası boran ya, kara bulutlardan Tekeç dağı gözükmeyiz oldu ya, korkma. Boran gelmeden, biz bir köyü tutarız. Ben buralarını iyi bilirim.»

Hüsne ağlamsı:

«Ama boran ha geldi, ha gelecek. Ortalık git-tikçe kararıyor. Benim de dizlerimde derman kalmadı.» Tekeç dağının doruğuna doğru başını kaldırdı: «Baksana,» dedi.

Recep:

«Köyler de o kadar uzak değil,» diye onu güçlendirdi. «Borana tutulsak bile, bir köye ulaşırız.»

Hüsne:

«Tutulursak ne yaparız?»

«Ben yolu çıkarırım.»

Hüsne kendisini güçlendirmeye çalışıyordu.

«Ölecekler, kısır kalacaklar. Kısır, kısır, kısır.»

Habire bunu söylüyordu.

Recep:

«Ne söylüyorsun boyuna Allahaşkına?» diye sordu.

Hüsne:

«Çabuk,» dedi, «çabuk. Borana tutulmayalım. Tutulanlar zor kurtulurlar.»

Gittikçe ortalık kararıyor. Nerdeyse güneş bile kapanacak.

Bir ara ortalık kapkara kesildi. Sonra da açıldı.

Düzlüğün ortasında, Tekeç dağının dibinde yalnızlar ve çaresizler. Ne kuş, ne böcek, ne köpek, ne kurt, iki tek iki insan insafsız doğanın ortasında, sonsuzluğunda.

Birden hava gene karardı.

Recep kızdı:

«Kısır kalacak, kısır kalacak... Ne kısır kalacak? Kim acından ölecek? Sen deli misin, aklını mı kaçırdın? O köy batsın, o Taşbaş batsın.»

Hüsne dikleşti, ölgün bir sesle:

«Kısır kalacaklar Recebim, hem de çok kısır kalacaklar. Köylere yaklaştık mı?»

Daha gün atmadan bütün köyün dilinde, Öksüz Recep Hüsneyi kaçırmış. Hüsnenin anası çığlık

çığlığa karların üstüne atmış kendisini, beleniyor.

Recebin kimi kimsesi yok ki yasını tutsun.

Köyde bir kaynaşma, bir ağıt havası, azıcık da sevinç. Hain, alttan alta bir sevinç. Meryemce yüzünü değneğine yapıştırmış, uzaklara bakıyor.

Evinden dışarıya çıkmayan Taşbaşoğlu dışarıya iki adım atıyor. Ağdın altındaki hain sevinç kahrediyor onu.

«Sen yerin dibine bat, sen eey köy! Şu fıkara-lar,» diyor, «bu karda kıyamette sizin yüzünüzden kaçtılar. Ne zaman çıkınışırlarsa çıkmış olsunlar, hiç bir köye ulaşamayacaklar. Bu gece kaçmışlarsa, hiç bir köye ulaşmalarına imkân yok. Kar altında kalacaklar, ölecekler.»

Bir anda köyün içine yayıldı:

«Kar altında kalacaklar, donup da ölecekler.»

«Sevdalı olduklarını...»

«Böylesine biribirlerine yandıklarını...»

«Bu kara borana, bu kıyamete kendilerini vuracak kadar... Kaçacak kadar...»

«Sevdiklerini...»

«Her gece, boş evde yatıp kalktıklarını bilmiyen yoktu.»

«Biribirlerine bu kadar yandıklarını...»

«Kimsecikler bilmiyordu.»

Tekeç dağının üstünden ovaya, gündoğuya doğru hışım gibi kara bulutlar sağılıyordu. Kapkara da, yoğun bir yel esiyordu. Bu yel, en deli bir boran yeliydi.

«Bir çift at bulmalı.»

«Bir çift iyi at nerede? Bu köyde var mı ki?»

«Karasevdalılara ulaşmalı.»

«Ulaşıp da kurtarmalı onları.»

«Boran geliyor.»

«Gelmese bile, bu gece de onların üstlerinden geçerse donarlar.»

«Koca Halilden beter olurlar.»

Meryemcenin aylardır ilk olarak sesi duyuldu. Boş bulunmuştu.

«Beter olurlar,» dedi, sonra da konuştuğunun farkına varınca dişsiz çenesiyle dudaklarını kanatıncaya kadar çiğnedi.

Nerden çıktıkları, kim oldukları belirsiz, köyün ortasında ata binmiş iki delikanlı duruyordu.

«Şimdi gider, karasevdalıları bulur, getiririz,» dediler.

Atları köyün içinden aşağı doludizgin sürdüler. Köyün gözü üstlerindeydi. Bir umut gibi köyün içinden süzöldüler, çıktılar.

Köy sabahtan akşama kadar kara sevdalıları düşündü, onları konuştu.

Hüsnenin babası:

«Ahdim olsun,» diyordu, «kurtulup gelirlerse, onlara bir tek kötü söz bile etmiyeceğim. Şu alaca danamı da ayaklarının dibinde keseceğim, kurban edeceğim onlara. Onlarla konuşacağım, onlara güleceğim. Yarabbim yeter ki kurtar onları.»

Kar, kuşluk vakti başlamış, öğleye doğru daha da artmıştı. Şimdi borana dönmüştü hava. Dondurucu, karanlık, belâlı bir boran. Öyle bir boran ki iki metre öteyi göremiyorsun.

Borana bakıp bakıp öfkelenen Taşbaşoğlu:

«Bu köyde kalıp yaşamaktansa, borana atılıp ölmek yeğdir,» diyordu. «Bu köyün üstünden...»

Ve başlıyordu korkunç, öldürücü nakaratına. Bütün öfkesini köyün suratına kusuyordu.

Öylesine bir boran, bir fırtına tutmuştu ki yer-yüzünü, gökyüzünü, dışarda kimse kalmamış, herkes evine sığınmıştı. Kapıların yarıklarından, el kadar pencerelerinden dışarıyı seyrediyorlardı. Halbuki köylüler dışarda ne olup biterse bitsin, kar olsun kıyamet olsun, böyle dışarıya bakmazlardı. Bugün göz gözü görmez bir geceye benziyordu. Karşık ev bile gözükmüyordu. Niçin gözlerini dışarı dikip böyle bakışıyorlar? Dışarda yağan kardan, esen borandan başka bir şey yok ki...

Önce Gömleksizoğlu gördü. Kapının aralığından, ona göremedi gibi geldi. Gözlerini uğuşturdu, bir daha baktı. Gözlerine inanamadı. İnce, uzun boylu karartı boranın önüne düşmüş, kayarak, yaprak hızında aşağılara doğru uçup gidiyordu.

Gömleksizoğlu:

«Bu köpoğlusu da kudurmuş,» dedi.

O öyle konuşurken, karartı geriye döndü, bu sefer de yukarı doğru kaydı gitti.

Gömleksizozğlu:

«Köpoğlusu donacak,» dedi. «Ama onu periler korurlar. Belki şimdi bile kanatlarını üstüne germişlerdir.»

Derken, bir daha, kayarak aşağı süzüldü karartı. Sonra da iyice gözden ıradı gitti.

Gömleksiz bir süre daha, gözlerini kapı yarığından ayırmadan dışarıya baktı. Ortalık gittikçe kararıyor, boran gittikçe azıtiyordu.

Ateşin karşısına, bacaklarını gerip oturdu.

«Şu Adili varıp öldürmekten başka çaresi yok. Amma velâkin çok yaşlıdır Adil. Yaşlı adama el kaldırmak da Gömleksizozğlu soyuna yakışır bir iş değildir. Gömleksizozğlu soyu bunca baş kesmiştir, kellelerden kaleler yüceltmıştır, amma velâkin yaşlı bir adama, bir eksik eteğe, bir çocuğa, bir fıkaraya el kaldırmamıştır. Adil büyük bir zulüm ediyor. Bu köyü cendereye sıkıştırıyor, sık ha sık ediyor. Katli vaciptir. Hem de onu öldüren hiç bir günaha girmez. Hem de yarın mahşer günü, Adili öldüren sorgusuz sualsiz Cennete uçup da gider. Amma velâkin Gömleksizozğlu ocağı elli yaşını geçmiş bir yaratığa el süremez. Bu ocak kan ocağıdır. Dedenen oğula, şu dağlarda şorul şorul kan akıtmıştır. Adilin işini bitirmek de Gömleksiz soyunun son kalmıtısına düşer. Bu köyden bir tek kişı, bir tek insan bile öldürölmemiştir. Hükümetlerin kıralı var, dağların da kıralı var. Gömleksiz soyu da bir dağların kıralıydı. Amma velâkin Adili öldüremez. İki yıl önce olsaydı, ya da on yıl önce, Gömleksiz soyu onun canını Cehenneme gönderirdi.»

On yaşındaki oğlunu çağırđı:

«Oğlum,» dedi, durdu düşünödü, sakalını okşadı. «Bu dünyada Gömleksiz soyu kim?»

Oğlan hemen atıldı, kurulmuş gibi:

«Büyük ülkelerin kralı var. Perilerin, cinlerin kralı var. Dağların da bilumum kralı var. Gömleksiz soyu da bilumum dağlar üstüne baş kıraldır. Ben de Gömleksiz ocağının son büyük ağacıyım. Bilumum dağlar üstüne hükmüm geçer. Fakirin dostu, ağanın düşmanıyım. Gömleksiz soyu zenginden almış fakire vermiştir. Gömleksiz ocağı tâ gider de Köroğlunun koçyiğidi Demircioğluna dayanır. Demircioğlu ki, dört nalı iki parmağı arasında ezerekten kırmıştır. Bu Adil Efendinin yaşaması kanun harici, yasa dışıdır. Amma velâkin Gömleksiz soyu onun kızılca kanını ala toprağın sırtına dökemez. Çünkü Gömleksiz soyu yaşı geçkinlere kıyamaz. Gömleksiz yasasını bozdun mu gözün kör olur, hem de uğursuzluklar gelir başına.»

Gömleksizoglu oğlunun elinden tutup hızla kendine çekti.

«Varol oğlum,» dedi. «Hiç bir vakit, bilesin ki, göl yerinden su eksik olmaz. Hem de bilesin ki, eskiden de kurt eniği kurt olur. Varolasın, sağolasın oğlum. Adilin kanını içebilseydik Gömleksiz şanı gökleri tutardı.»

Çocuk, sözü babasının ağzından aldı:

«Amma velâkin Gömleksiz soyu yaşlı kimselere el süremez.»

Babası:

«Katiyen el süremez,» diye pekiştirdi.

Çocuk:

«Ohhoo!» diye öğündü. «O Adilin yaşı daha küçük olsaydı, Gömleksiz soyu onu gökyüzünde parçalardı.»

Gömleksizoglu başını bir o yana bir bu yana çevirip:

«Aaah,» dedi, «büyük bir fırsatı kaçırdı Gömleksiz soyu. Kim koymuş bu olmaz olası yasayı, hangi Gömleksiz koymuş?»

Çocuk:

«Suss,» dedi. «Gömleksiz soyu ne istediğini bilir. Sus, baba, günaha girme. Gömleksiz soyu neylerse güzel eyler. Nişlemişse, güzel işlemiş.»

Baba:

«Neylerse güzel eyler,» dedi, gözlerini kapının yarığına dayadı.

Çocuk biliyordu ki artık susması gerekti. O da öküzün yanına gitti. Öküz yatmıştı. Upuzun boynuzları vardı. Çocuk bu upuzun boynuzları okşamağa başladı. Gömleksizoglu daha fazla dayanamamış, mağaralardan öküzünü alıp gelmişti. Saklamadan sonra, bu öküz köye gelen ilk hayvandı.

Gömleksiz kapının yarığından gene dışarıya baktı. Baktı ki ne görsün, o deminki karartı eve doğru yaklaşıp durur. Bir an içinden geçirdi. Periler ne demişlerdi? Vurgun Ahmet, demişlerdi, var git de Gömleksize misafir ol, o büyük bir soydur. Hem de insan soyunun övüncüdür.

Vurgun Ahmet daha kapıya gelmeden Gömleksiz kapıyı açtı:

«Buyur kardeş,» diye bağırdı. «Soylu Gömleksizin evine hoş geldin. Soylu sipahinin evine hoş geldin. Seni bana misafir diye peri milleti gönderiyor. Yoksa sen kimsenin evine misafir olmazsın. Seni bana gönderenler sağolsunlar, varolsunlar. Başım üstünde, gözüm üstünde yerin var. Hoş gelip safalar getirdin.»

Vurgun bu sözlere kulak asmadı. Geldi, kapıdan üç adım içerde durdu. Hilim hilim üstübaşı kara batmıştı.

Gömleksizoglu ona yaklaştı:

«Gelsene kardeş, otursana, buyursana,» dedi.

Vurguna daha çok yaklaşamadı. Vurgunun bir bakışı onu olduğu yere çiviledi.

Vurgun başladı:

«Kar altında kaldılar,» dedi. «Sevdalılar dondular.» Sonra Gömleksize döndü: «Sen de bu köydesin, bu köyün itisin,» diye bağırdı. Bunu, böylece bağırarak birkaç kere gene söyledi. Sonra usul usul, alaylı, içe işleyen bir sesle sözünü sürdürdü. «Gömleksiz soyu, it soyu. En aşağılık, palavracı bir soy. İti eşiği, karısı uşağı, genci yaşlısı hepsi palavracı. Sözümona Gömleksiz diye neden demişler bu soya? Sözümona Gömleksiz ağası hep gömleğini fakir fıkara verirmiş de kendi gömleksiz gezermiş. Yıl on iki ay gömleksiz gezermiş. Hepsi yalan! Öylesine fıkaraymış ki, bir ömür sırtına giyecek gömlek alamamış da Gömleksiz demişler. Sipahi soyuymuş! Bu soyun hiç bir vakit atı olmadı ki, sipahi olsun. Yalancı! Gömleksiz soyu, gömleksiz korkak bir it soyu. Kellelerden kale yapmak şöyle dursun, Gömleksizin korkak soyu bir tek karınca bile öldürmemiştir. Daha da iyi etmişler ya. Kellelerden kale yapan soy batsın. Bununla öğünen yalancı adamın dili kurusun, gözü görmez olup, sürünsün. Şu çocuğu kandırma. Senin gibi değil, adam gibi olsun. Senin o yalancı, pis sipahi soyuna, fıkara Gömleksiz soyuna bir şey demiyorum. Baş yalancı!»

Arkasını döndü:

«Sevdalılar kaçtılar, kar altında kaldılar,» dedi, koşmağa başladı, hemencecik de gözden ıradı. Boran esiyordu. Göz açıtmıyordu.

Gömleksiz, oğluna döndü:

«Delidir,» dedi. «Deliler çok yalan söylerler. Gömleksiz soyu bu dağlarda adam koymamış, doğramıştır. Bundan dolayıdır ki Gömleksizden çok korkarlar. Yalan, yalan, yalan... Deliler hep yalan söylerler.»

Oradan kaçan Vurgun, doğru Köstüoğlunun evine daldı:

«Kar altında kaldılar,» dedi. «Sevdalılar buydular. Köstüoğluyu da dersiniz, bir sümüklü, bir uyuşuk adamdır. Bu dünyada yaşaması fazladır. Hem de eşek kafadır. Üstüne giydiği bir gömleği, ayağına diktiği bir çarığı kırk yıl giyer de gene eskitmez. Herkesin iti beş on yıl yaşar, Köstüoğlunun iti kırk yıl yaşar. Hiç kıpırdamaz, elini bile kaldırmaz bir it soyudur. Köstü soyu uyuşuk. Uyuşuk, uyuşuk, uyuşuk... Lapacıdan da uyuşuk. Sevdalılar kaçtılar, kar altında kaldılar!»

Bundan sonra kapısından içeriye rüzgâr gibi daldığı ev, Lapacı Halilin eviydi. Lapacı daha eşiklikteki kuyunun üstünü ayıkliyordu. Cımbızla alır gibi toprağı iki parmağıyla alıp yana koyuyordu. Usul usul.

Vurgun:

«Sevdalılar kaçtılar, kar altında buydular,» dedi, sonra da Lapacının başında durdu, onun ağır halini seyretti.

«Kolay gelsin,» dedi. Sonra da kızdı, alnının ortasına, «tuu» diye kocaman bir tükrük attı.

Lapacı ona şaşkınlıkla bakakaldı. Gözünü ona dikmiş, bir türlü oridan alamıyordu.

Vurgun bu boş bakışlardan tiksindi, hemen fırladı:

«Sevdalılar kaçtılar, kar altında öldüler!»
İşte bu Lapacılar, bu Köstüler böyleydiler.

Bunlar kardeş çocuklarıydılar. Çift sürdükleri saban var ya, tâ dedelerinin dedelerinden kalmıştı. Başka bir insan elinde bir saban üç yıldan fazla dayanamaz, eskir.

Köstüoğlu öylesine ağır, temkinli yürür ki, ayağı bir taş, bir ağaç köküne takılmaz. Bir karınca-ya, bir böceğe, bir yaprağa mümkünü yok basmaz.

Lapacı da öyle.

Tâ tan ışımadan evden çıkar, gün öğle olunca tarlaya varır. Öküzü koşar, iki hat çeker ve hemen akşam olur.

Lapacı da öyle.

Köstüoğlunun, Lapacının babaları, dedeleri de böyleydi. Oğulları onlardan da beter çıkacak. Köyün genel kanaati bu.

Evlerinden sabahleyin ayrılacak olsalar, öğlen vakti ancak Muhtarın evine yetişebilirler. Pamukta herkes yirmi kilo pamuk toplar da, bunlar ancak bir kilo toplarlar.

Vurgun Ahmet oradan da Kır İsmail gitti, içeriye donmuş bir kar parçası halinde girdi. Evdekiler ondan korktular. Uzun, kumral sakalları buz tutmuştu. Kaşları, saçları buz gibiydi.

Vurgun korktuklarını anladı:

«Korkmayın, korkmayın,» dedi. «Ben adam yemem. Kar altında kaldılar, sevdalılar öldüler! Sen kızına baksana ulan, benden korkacağına. Boynuzun da amma büyümüş. Muhtar kızını bir şeyler eyliyor. Haberin olmaz olur mu? İki karının üstüne, üçüncü olarak senin kızını alacak. Sen de buna çok seviniyorsun, kızım Muhtar karısı olacak diye. Siz kötü adamlarsınız. Kızını iki karılı Muhtara vereceğine, Kel Velinin oğluna versene. Fıkara gönensin. Bol bolamadı bir kalça kucaklasın. Bu köy

salgınlardan, uyuzlardan, sellerden gidecek. Kar altında kaldılar, sevdalılar öldüler!»

Kır İsmail, karısı, ötekiler ses çıkarmadılar. Vurgun aynı hızla evden dışarıya atıldı. Hemencecik borana karıştı, gözden kayboldu.

Vicivici Mustafanın evi sağ baştaydı, kapısı da açıktı. Vurgun içeriye daldı.

«Sevdalılar öldüler, kar altında kaldılar! Adilden korkanlar, karıncadan ürkenler... Sen de oturmuş ocağın başına, yan gelip durmuşsun. Taşaklarını ateşe vermişsin. Muhtar gâvurunun kölesi olmuşsun. Uçan turnayı gözünden, kaçan tavşanı art ayağından vurmuşsun. Sen de bu köylü gibi kötü, kötü köylü olmuşsun. Adamlıktan çıkmışsın. Kar altında kaldılar, sevdalılar buydular!»

Vicivicinin öfkeli bir adam olduğunu, bir eline geçirirse suyunu çıkaracağını biliyordu. Söyler söylemez hemen dışarı fırladı.

«Holo hooo,» diye bir çığlık attı. Başına geleceğini biliyor, öylesine kaçıyordu ki! Gene Vicivici arkasından yetişti, bir tokatta onu yere serdi. Boranın altında bırakıp evine döndü.

Az sonra kendine gelen Vurgun Ahmet hemen oradaki ilk eve daldı.

«Kar altında kaldılar, sevdalılar buydular! Allah Vicivicinin belâsını versin. Evi barkı, çoluk çocuğu kar altında kalsın. Bu köy yıldırımından gitsin. Yılanlar yağsın kar yerine.»

Bundan sonra Öksüzdoğanın, Tebdilhavanın. Boklu Hasanın, Uzun Alinin, Çarıksız Muradın. köyde kim varsa teker teker herkesin evine gitti. Muhtarın evine gittiğinde karanlık basıyordu. Muhtarı karşısına alıp tam iki saat söyledi. Tâ babasından başladı. Kırk yıldır köyde geçen hiç bir olayı

unutmamıştı Vurgun. Her olayı inceden inceye anlatıyordu.

«Bu Taşbaş seni öldürecek,» dedi en sonunda. Bağırarak: «Kar altında kalacaksın, Taşbaşın elinden gideceksin,» diyerek evden fırladı.

Köyde hiç bir ev kalmamıştı uğramadık. Muhtarın evinde de köy kurulundan üç kişi vardı. Öbür köyden de iki misafir.

Şimdi Taşbaş gidiyordu. Ağır ağır, saygılı bir yürüyüşü vardı. Eve gelince bir an saygıyla kapıda durdu, sonra usul usul üç kere kapıyı öptü. Kapıyı Taşbaşın oğlu açtı. Vurgun içeriye girdi. Vardı, evin ortadireğini de üç kere öptü. Saçı başı, sakalı daha da apak kar içinde kalmıştı. Sakalındaki, saçındaki, bıyıklarındaki buz parçaları daha uzamış, salkımlamıştı. Vurgun kara batmıştı. Sanki içeriye bir kardan adam giriyordu.

İçerde, yaralı kadının yanına oturmuş. Mer-yemce, büyümüş gözlerle Vurguna bakıyordu. Köye döndüler döneli onu hiç görmemişti. Ocağın öteki yanında Uzun Ali, Zalaca Karı, Ökkeş Dağkurdu, Uyuz Mahmut, Durduman, bir de Kel Aşık oturmuşlar konuşuyorlardı.

Taşbaş köşede, duvara sırtını dayamış, öyle-cene duruyordu.

Vurgunu görünce bir hoş oldular. Vurgun Taşbaş ne söyleyecekti? Muhtara, ötekilere neler söylediğini, hepsini teker teker nasıl giydirdiğini biliyorlardı.

Vurgun, ağır ağır, gözleri yerde, geldi, bir an Taşbaşın karşısında durdu. Başı yerde:

«Kar altında kaldılar, sevdalılar dondular!» dedi. Sesi bir inleme, bir ağıt gibi acılı çıktı. Taşbaşın bu sese gözleri doldu.

Vurgun gözlerini yerden kaldırdı, Taşbaşın gözlerine dikti:

«Bu köye bahar inmeyecek. Ekinler bitmeyecek. Avratları kısır kalacak. Bu köyü seller, zelzeleler alıp götürecektir. Lânetler, yılanlar yağacak. Bu köy şimdiye kadar ölüp yitmediyse, eeey Taşbaşoğlu, senin yüzünden, senin yüzün suyu hürmetine!»

Birden eğildi, üç kere toprağı şapırtıyla öptü, hemen sıçradı, bir anda kapıdan çıktı. Kapıyı kapamadı. Kapıdan içeriye kar, bora, fırtına doldu. Tâ ocağa kadar geldi. Ocağın içine kadar düşen kar parçaları cızırdadı.

Uzun bir dalgınlıktan uyanan Taşbaşoğlu, gözleri dolu dolu mırıldandı:

«Ahmedim, yavrum, delim, ermişim, garibim.»

Köyü ev ev dolaşp söğen Vurgunun, Taşbaşın evine gelince üç kere Taşbaşın huzurunda yer öptüğü ve söylediğı sözler, hemen az sonra bütün köye yayıldı.

O gece köylüler uyumadan, sabaha kadar Taşbaşoğlunu, Vurgunu konuştular.

Mümkünü yok bu Taşbaşoğlunda bir iş var. İki elimi ateşe sokarım ki, bu adamda bir şeyler var. Yoksa bütün köye söğen Allahın divanesi, Peri Pa-dışahının iç güveysi Vurgun, gelir de onun önünde toprağı öper miydi? Bir de o kutsal sözleri söyler miydi? Bir de Taşbaşın insanı deli eden o sözleri kimin ağzından çıkabilir? Dünya dünya oldu olalı böyle okkalı sözleri hep ermişler etmişlerdir.

İki üç gündür Taşbaşa kimse uğramıyordu. O da dışarı çıkmıyor, karısının yarasıyla uğraşıyordu. Meryemcenin yakısı iyi gelmiş, kadının yaraları iyileşmeğe yüz tutmuştu.

Köylü üç gündür Taşbaşa yanaşmıyordu ama, uzaktan uzağa onu gözetliyor, onun her devinişini izliyordu. Evinde ne konuştu, karısına, çocuklarına ne söyledi, nasıl oturdu, nasıl kalktı, ne yedi, ne içti, hepsini, hepsini biliyorlardı. Taşbaşa karşı da gittikçe korkuları artıyordu. Gittikçe de ondan başka bir şey konuşmaz, düşünmez oluyorlardı.

Aradan bir kaç gün geçti. Artık köylü uğrun

uğrun uzaktan onun evini seyrediyordu. Çocuklar soluklarını tutup, ayaklarının ucuna basa basa yaklaşıyorlardı evine. Ve elleri ayakları korkudan zıngır zıngır titriyerek, onun evinden uzaklara kaçıyorlardı.

Ve Taşbaşoğlu bir şeyler sezmiş hiç dışarı çıkmıyordu. O da gelen bir felâketin korkusunun ağırlığı altındaydı. Bir şeyler geliyordu, köylüde kendini ilgilendiren bir hareket vardı ama neydi? Hep kuşkulu, korkulu bakışların altındaydı. Sırtına bıçak gibi saplanan bakışların...

Bir gün evden çıkacak, Uzun Alilere gidecek oldu, yarı yoldan dönmek zorunda kaldı. Öylesine tuhaf bakışların ağırlığı altında kaldı ki, tarifsiz. Büyükler neyse ne, onlar kendilerini tutuyorlar. Duygularını, ne de olsa, dizginlemeğe, belli etmemeğe çalışıyorlar. Çocuklar, bu Allahın belâları, onu görünce öylesine korkuyorlar, siniyorlar, kaçışıyorlar, kaçacak delik arıyorlar ki...

Taşbaşoğlu da düşünüyor ki, bu köylüde bir iş var. Köylünün bir bildiği var. İki elimi ateşe sokarım ki, köylünün bu durumu, tutumu olağan değil. Çocuklar büyüklerin gizlediklerinin aynasıdır. Neden öyle korkuyla bakıp, sonra da çil yavrusu gibi dağılıp kaçışırlar? Hele beklemeli. Sonu neye varacak bunun?

•

«Bu köyün üstüne taş yağacak, taş yağacak, dedi.»

«Nereden biliyor?»

«Şu Toros ülkesinin altmış köyünde de kadınlar kısır kalacak, koyunlar, inekler, kısıraklar yavrulamayacak, topraktan hiç bir şey filizlenmeyecek,

şu dağların yeşili uçup gidecek, yerinde yangın gibi kayalar kalacak, kayalar un ufak olacak, bir zehir dumanı içinden dağlar gözükmeyecek, dedi.»

«Nereden bildi?»

«Hıdırellez geldiğinde akar sular akmaz olduğunda, esen rüzgâr esmez olduğunda, topraktaki tohumun çatlaması durduğunda boy atan filiz kuru olduğunda, insan elini ayağını oynatamaz olduğunda, yani dünya öldüğünde, Hıdırellez günü, yeni bir dünya kurulmayacak, yeni, taze bir dünya kurulmayacak. Bu dünya mahvolacak, dedi.»

«Nereden bildi?»

«Bu Taşbaşoğlunda çok iş var. Çukurovalı pamuk ekmekten vazgeçecek, vazgeçmezse de pamuğun otunu makinaya vurduruyor, toplarken de makinaya toplatacak. Bu, bugün değilse de yarın böyle olacak. Çukurova yok artık. Çuvurovadan umdu kesmeli. Kesmeli, başımızın çaresine, bu dağlarda geçim yoluna bakmalıyız, dedi.»

«Nereden bildi?»

«İnsanoğlu ışığı sever. Bir lokma ışık için ölür, canını verir. Böyle giderse, üstümüze örttüğümüz, bir bulut gibi tepemizden aşağı ağan bu karanlıklar bitmiyecek. Biz ölenedek karanlık içinde kalacağız, dedi.»

«Nereden bildi?»

«Şu boz, şu verimsiz, şu ot bitmez, şu yangın yeri toprak, çat diye çatlayacak. Tam orta yerinden. İçinden yalımlar akıp, şu bozkırı göl gibi dolduracak. Bu gölün yangınından Torosun tepesinde de durulmayacak, dedi.»

«Nereden bildi?»

«Bu Taşbaşoğlunda bir şeyler var, var ama, ne?

Kuşlar, arılar, uçaklar korkularından bu köyün üstünden geçemiyorlar, geçemeyecekler, dedi.»

«Nereden bildi?»

«Herkes malını sakladı da, o saklamadı. Adil gelmeyecek, dedi.»

«Nereden bildi?»

«Vurgun Ahmet köyün tümüne teker teker, ev ev söğdü, sonra geldi de Taşbaşın evinde üç kere toprağı öptü. Taşbaşın huzurunda. Sevdalıların kaçtıklarını, kar altında kaldıklarını, sonra da buyduklarını söyledi.»

«Nereden bildi?»

Yavaş yavaş günler geçtikçe Taşbaş, köylünün kafasında sorulaşıyordu. Sorular gittikçe çoğalıyor, ihtimaller elle tutulacak bir hale geliyordu. Hele Taşbaşın evinden artık çıkmaması, işin tuzu biberi oldu.

Şimdi, şu anda artık Taşbaş köyde, evinde yoktu. Taşbaş bin yıl ötede yaşamış, bu köyün, bu dağların bir ulusuydu. Bu Taşbaş işini, azıcık bir gayret etseler, bir adım daha atsalar, bir sonuca, can atıkları sonuca ulaştıracaklar ama, kimse bu adımı atmak cesaretini kendinde bulamıyor.

Zalaca gecede en az iki kere Taşbaşoğlu üstüne düş görüyordu. Taşbaş üstüne gördüğü düşleri bir iki kere Muhtara anlatacak, hayra yorduracak olmuş, Muhtar tarifsiz kızarıktan onu yanından koğmuş:

«Bir daha Taşbaş üstüne düş görürsen bana gelme. Evime, köyüme bu adamın düşleri uğursuzluk getiriyor,» demişti.

O da dayanamamış, düşlerini önüne gelene anlatmağa başlamıştı. Köylüler onun Taşbaş üstüne gördüğü düşleri can kulağıyla dinliyorlardı. Zalaca

bundan büyük bir kıvanç duyuyordu. Muhtar Sefer gibi kimse düşünüyormuyordu ama, olsun. Dinlemeleri, böyle candan dinlemeleri çok güzeldi.

«Üstümde bir çadır. Karanlık çadır. Yanımı yönümü bir su gibi bir karanlık sarmış. Karanlık dört bir yanıma sarıyor. Karanlık gökten aşağı inip başıma başıma geçiyor. Ben yumuluyor, yatıyorum, yere upuzun uzanıyorum, karanlık iniyor. İndi, indi yerle bir oldu. Öyle ağır bir karanlık ki soluk alamıyorum. Boğulacağım, elim ayağım kesiliyor, derken karanlık ortadan kılıç gibi kesildi, çat diye iki parçaya bölündü. O aralıktan ben soluk aldım. Kendime gelince, ne göreyim? Karanlığın o kesilen yerinde bir el. Güzelcene bir el. Karanlığı kesen ışık, oradan süzülüp gelir. Amanın bu el kimin eli, bu elin arkasındaki yüz kimin yüzü? Gittikçe yaklaşıyorum, ama yüze bakamıyorum, gözlerim kamaşıyor. Tüm yeşil ışığa kesmiş bir yüz. Saçından tanıyorum. Bu yüz kimin yüzü? Taşbaşoğlunun! Ayaklarına kapanıyorum. Karanlık üstümden bir sel gibi akıp gidiyor, çekiliyor. Sonra da uyanıyorum, dışarı çıkıp Taşbaşın evine geliyorum ki, ne görem..»

«Ne gördün?»

İşte Zalaca burasını kimseye söylemiyor, kendine büyük bir sır olarak saklıyor. Köylü de burada bir iş olduğunu anlıyor. Kuşkuları da gittikçe büyüyor.

Taşbaşın evinde gece vakti ne görülür ki? Zalacayı sıkıştırıyorlar ama, ağzından bir tek söz alamıyorlar.

Zalaca:

«Susun, susun kurbanınız olayım. Bana söyletmeyin. Sonra ağzım eğrilir. Ellerim kollarım, ayak-

larım kuru ağaçlar gibi kuruyup suyu çekilir. Amanın orasını bana söyletmeyin,» diyordu.

İşte burası üstüne, Zalaca söylemedikçe her köylünün kafasında bir düş, yarı gerçek, yarı hayal bir dünya hikâyeleniyordu. Ve hiç kimse kafasındaki hikâyeyi, düşü kimseye söylemiyordu. Günler geçtikçe Taşbaş sağlamlaşıyor, uzaklaşıyor, büyüliyor, düşleliyor.

«Ne dedi? Taşbaş ne dedi? Bir gece bakmışsın ki üstümüzde karanlık yok. Yıldızlar, ay yok. Üstümüzden çekip alıp götürmüşler. Taşbaş ne dedi? Bir sabah kalkmış bakmışsınız ki üstümüzde mavi gökyüzü yok, çekip almış götürmüşler. Bir gün bakmışsınız ki şu Torosun ormanı yok, çekip almış götürmüşler. Adile gelince, ya gelir, ya gelmez, dedi.»

«Nereden bildi?»

Muhtar Seferin başında türlü işler vardı. Kır İsmailin kızı da hiç aklından çıkmıyordu. Artık kızla evlenmeğe, onu üçüncü karısı yapmağa bir iyice karar vermişti. Bu karışık, bu kötü, sıkıntılı günlerde bu kız da olmasaydı hali dumandı. Bu karanlık günlerin ışığı olmuştu kız. Başı sıkılınca ya onu çağırıyor, ya kızın evlerine gidiyordu.

Adil gelmiyordu, gelmeyecekti de. Bu yüzden köyde de işler habire kötüye gidiyordu. Köylü kendisinden adım adım uzaklaşıyordu. Bunu gözüyle görüyor, kulaklarıyla duyuyordu. Bunlar hep Adilin zııırlığı yüzündendi.

İşte şimdi de başında Taşbaşoğlu olayı. Köylü adamı yavaş yavaş, gün geçtikçe ermişliğe itiyor. Bunun bir tek müsebbibi Adil. Köylü böyle anlarda sarılacak dal arar. Türlü türlü dala sarılır, bırakır. En sonuncu sağlam sandığı bir dala sarılır, sarıldıkça sarılır, her bir şeyini dalın gücüne verir, dala sığınır. Bir dal bulamazsa, kendisi dalı yaratır, sonra da sarılır. Köylü dalsız edemez.

Hiç bir umut kapısı bulamadı. Bulamayınca

Taşbaşoğlu kurnaz, akıllı adam, köylünün bu halini hemen anladı. Başladı köylüye kutsal kitap gibi söğmeğe, lânetlemeğe, köylü de ondan korktu. Bir de divane Vurgun Ahmede öğretti ki, böyle böyle yap, sonra da gel önümde toprağı öp. Ondan sonra köylü ateşi aldı. Varsa da yoksa da Taşbaşoğlu. Bu böyle giderse, böyle de gideceğe benzer, en büyük düşman Taşbaşoğlu kendisini bir ermiş ilân ettirip, şu Toros dağlarının taçsız kiralı olur. İnsanlar, öl dediği yerde ölürler, kal dediği yerde kalırlar.

Bir gün bakmışsın ki, böyle giderse, Taşbaşoğlu ne demiş? Demiş ki köylüye, şu Muhtarı bu köyden ve de şu Toros ülkesinden sürgün edeceksiniz. Böyle giderse, hiç bir vakit köylü onun sözünden çıkmayacak. Adil köye gelip iki çift söz etmezse, iş kötüye gidiyor. Hem de çok kötüye. Yakanı Taşbaşın elinden kurtaramazsın. Taşbaş da yakasını köylünün elinden hiç bir vakit kurtaramaz.

Köy kurulu üyeleri, birinci üye Kurt Fakı, ikinci üye Zibidik Muslu, üçüncü üye Kadir Zincirdoğdu, dördüncü üye Halil Kölesizoğlu, bir de Muhtar Sefer oturmuşlar, başbaşa vermişler, büyüyüp giden Taşbaşoğlu çığına bakıyorlar, buna bir çare arıyorlardı.

Zibidik Muslu:

«Elimizde hiç bir kanunî takibat yasası için delil yok. Taşbaşoğlu evinden bile çıkmıyor, kimseyi de evine almıyor. Meryemceden başka,» dedi.

Sefer:

«Hesaplı adam, kurnaz bir er kişi. İşini biliyor. Ama ben onun akibetini Murtazanın akibeti gibi yaparım. Ve de onu İstanbuldan deniz suyu almağa yollarım. Bunu böylece bilsin Taşbaşzadem, acı badem. Ve de acı biberim.»

Muslu:

«Elimizde kanuniyet yasası delili yok. Delil olmayınca, şimdilik hiç bir şey yapamayız. Sonracı-ğıma Murtaza gibi değil bu. Murtaza ağzı var dili yok bir fıkara. Taşbaşoğlu öyle mi ya? Bir koca köyün yarısı akrabası, yarısı da ona taptı tapacak. Ondan korkulur. Hepimize bu köyde duman attırır. Hele böyle bir zamanda. Köylü her şeyden bıkmış, dünyadan umudunu kesmişken, ondan korkulur.»

Muhtar Sefer, içini çekerek, ylgın:

«Korkulur,» dedi. «Bu iş kötüye gidiyor. Köylü her gün biraz daha Taşbaşı ermiş mertebesine çıkarıyor. Bu gidiş, gidiş değil. Bir sabah gözünü açacak, bakacaksın ki Taşbaş ermiş olmuş çıkmış, herkes bastığı yerin toprağını öpüyor. O zaman temizle pirincin taşını, elinden gelirse. Adil mutlaka gelmeli. Köylüye görünmeli. Gelmeli, hiç olmazsa, köylüye demeli ki bu yıl alacağımı istemiyorum. Ben söylersem inanmaz, sen söylersen inanmaz. Taşbaş söylese köylü gene Adilin gelmeyeceğine inanmaz. Alacağını bu yıl bağışladığına inanmaz. Bekler de bekler. Bu işte bir çıkmaza girdim ki, çıkmaz derim sana. İlle de Adil Efendi gelecek. Ben sizinlen Adil Efendimize gelemeyeceğim. Müsait düşmez. Siz gideceksiniz, diyeceksiniz ki, hal keyfiyet böyle böyle. Gelmezse olmaz. En büyük düşmanımız ermişlik payesine yükseltiliyor. Ve Taşbaşoğlu, Taşbaşoğlu bu köyden çıkan ilk kıvılcımdır. Sonradan ateş olup tüm Toros ülkesini saracak. Taşbaş başımıza ermiş olmadan, amanın yetişsin. Aradan üç gün geçip, Taşbaş ermiş ilân edilince, işte o zaman gelse de olur, gelmese de... O zaman isterse hiç gelmesin. Ya da gelip köyü iğneden ipli-

ğe soysun. Bir fark etmez. Haydi sağlıcağlan gidin, sağlıcağlan gelin. Köydeki olanları, müşkül halimizi ve de ona bir bir arzedin. Söyleyin ki onun kutsal ellerinden öperim. Siz de varır varmaz elinden öpmeyi ihmal etmeyin. Hoşuna gider. Güle güle, yolunuz açık olsun. Yarın sabah erkenden...»

Yüzü sararmıştı. Gözlerini habire kirpiştiriyordu. Saklanacak bir yer, bir kuytuluk arayan bir hali vardı. O kadar çok konuşmuştu ki yorulmuştu. Bu Taşbaşoğlu olayı ona o kadar koymuştu ki, bir hafta gece gündüz ondan söz etse gene usanmazdı. İçinden sözler taşıp geliyordu.

Köylüye öfkeleniyordu. Bunca yıl kölesi ol, her bir işlerine köpekler gibi koş, onlar için elini ateşe sok, onlar yüzünden başına olmadık işler gelsin, sonra da sana düşman kesilip, en büyük can düşmanını ermiş yapsınlar!

«Bakın arkadaşlar,» diyordu Adil Efendi. «Size söyleyim ki bugünlerde ben hiç bir şekilde köye gelemem. Ne olursa olsun, isterse kıyamet kopsun, gelemem. Gelip köylünün malını mülkünü haczedemem. Gelip, alacağımı bu yıllık bağışladım da diyemem. Ve de işime gelmez. Çünküleyin, efendime söylüyeyim ki... Sizin haberiniz olmadı mı? Nereden olacak? Haberiniz olamaz. Olmaması daha iyi. Ben de köye niçin gelemem sebebini hiç bir vakit kimseye söyleyemem. Sefer biraderime benden selâm söyleyisiniz, diyesiniz ki, Adil diyor ki durumlar çok karışıktır. Ve de kötüdür. O benim ne dediğimi anlar. Köylüye hiç dokunmasın. Yatıştırsın onları. Söyleyin ki ona, Adil Efendi diyor ki, deyin, uyuyan yıların kuyruğuna basmasın diyor, deyin. Durumu-

muz çok sarsılıptır. Bir de Yalak köyü meselesi çıkarmasın başımıza. Nasıl bilirse, bu Yalak köyü işini öyle idare etsin. O köylü bu yıl yapılmayacak işler yapmıştır. Her bir geleneği bozmuş, altmış köyün altmışına kötü bir örneklik etmiştir. Sefer de içinde, o köyden kimse pamuk dönüşü yanıma uğramamıştır. Sonra da, ben geleceğim diye korkmuş, malını mülkünü yer altına, kayalıklara, kuyulara saklamıştır. Hayvanlarını da Peri mağaralarına saklamıştır. Sonracığıma efendim, geri çıkarmıştır. Çıkarmıştır görünüp, hiç bir şey çıkarmamıştır. Ben o köye, arkamda elli candarma da olsa gidemem. Korkumdan değil. Ben bir can için kimseye minnet etmem. O köye hiç bir vakit ayak basmam. Ben o köye gücendim. Ben Yalak köylüsünü çocuklarım gibi severdim. Ama şimdi sevmiyorum. Hiç bir vakit de sevemem. Onların yüzüne bir daha bakmam. O köyde ne olup, ne bitiyor, ben günü gününe biliyorum. Ve de büyük bir fırsat kolluyorum. Ben, Adil oldum olalı, malımı kimseye yedirmedim. Yalak köylüsüne de. bir yıllık için de olsa, yedirmem. Hiç bir vakit Adilin malını kimse yiyemez. Yerse, kemik gibi boğazında kalır. Sefere söyleyin, bunun üstünde durmasın ve de her zaman bana, gelsin gelsin diye haber yollamasın. Bu günlerde ben o köye gelemem, niçin gelmediğimin sebebini de söyleyemem. Belki bir ay, belki iki ay sonra, hava bana uygun gelirse köye gelirim. Ve de alıcı kuş gibi o nankör köylünün üstüne inerim. Can biraderim Sefere de söyleyin ki, ona da söyleyecek bir iki sözüm, bir iki sitemim var. Söyleyin ki ona, bir daha benim yüzüme bakabilecek mi? Ben geleceğim zamanı bilirim. Bana her gün haber üstüne haber yollamasın. Gelemem. Niçin gelemem, sebe-

bini de kimseye söyleyemem. Ama Sefer bilir ki ben kimsede öcümü bırakmadım, aldım. Yalak köylüsünden de alacağım. Bir uygun zaman bulur bulmaz hakkımı o ahlâksız köylünün burnundan fitil fitil, fitil de fitil getireceğim. Bu yaptıkları nankörlüğü onlara ödetmesini Adil bilir ve de her zaman bilmıştır. Sefere söyleyin ama bugünlerde hiç bir şey yapamam. Parmağımı bile kıpırdatamam. Sebebini de, kelleri kesseler, kimseye söyleyemem. Ama bir fırsat bulursam, vay babam vay, o köylünün elimden çekeceği var. Sefere söyleyin ki iki kara gözlerinden hasretle öperim. Ben bu günlerde evimin kapısından dışarı başımı bile uzatamam. Sebebini de sorarsa, hiç bir vakit kimseye söyleyemem. Şimdi size, Sefere soruyorum. Yalak köylüsü bir bayram günü, bir Hıdırellez günü gibi giyinip kuşanıp benim yoluma neden döküldü? Bir insan, insan olan bir insan alacaklısını, hacze gelen alacaklısını böyle karşılar mı? Haydi giyindiler, kuşandılar diyelim, o gün akşama kadar neden oyun oynadılar? Sefere söyleyin ki ben o kadar akılsız değilim. Ben onu dost bilirdim. İki gözlerinden öperim, köylüyü yatıştırın, köylünün önüne geçsin. Herkesten her şeyi beklerdim de, borcunu veremeyince Yalak köylüsünün bu hale geleceğini beklemezdim. Ama ben o köye göstereceğim. Göstereceğim ki göstereceğim! O köy bir gün görecektir. Görecektir ki, neye uğradığını bilemeyecek.

«Şimdi size söyleyim, Sefere selâm edin. İki mübarek kara gözlerinden öperim. Köylüyü yatıştırın. Köylünün, her köylünün elinde kırılmaz bir meşe sopası varmış. Sonra da her evde bir tabanca varmış. Her gece otuz kırk kişi... Sefer köyü idare edemiyor. Bana Yalaktan her gün kötü haberler

geliyor. Ben korkmam, hiç korkmam. İsterse Yalak köyünün her evinin önünde bir mitralyöz, bir havan topu olsun, korkmam. Ben o köylüye iyilikten başka ne yaptım ki öyle giyinip kuşanıp, takıp takıştı-
rıp beni bekliyorlar? Köylerine girmemi istiyor-
lar... Ben köye gelmeyince de kederlerinden çılgına
dönüyorlar. Onların ne yapacaklarını ben bilirim,
sezerim. Ama zaman beklerim, onların başına kara
bir felâket gibi inecek, yurtlarını yuvalarını darma-
dağınık edecek zamanı beklerim.

«Sefere selâm söyleyin, iki kara, güzel, mübarek
gözlerinden öperim. Bu yıllık bütün selâhiyetimi ona
veriyorum. Bu yıl Yalak köylüsü utancından, bor-
cunu veremediğinden alışveriş etmedi. Gelip alışve-
riş edebilirler. Öteki pamukta da tüm borçlarını
ödeyebilirler. Yalnız Sefere söyleyin ki, köylüleri
dükkâna ikişer üçer göndermesin. Teker teker gel-
sinler, istediklerini veririm. İkişer üçer gelirlerse,
hele kalabalık gelirlerse... Aman, nasıl gelirlerse
gelsinler. Gelsinler de bu kış çırılçıplak kalmasın-
lar. Onlar benim köylülerim, kardeşlerim. Ben on-
lar için çalışıyorum. Bunu böylece bilsinler.

«Şükretsinler, dua etsinler, ben arkama yüz
tane silâhlı adam, eşkiya hepsi de, alırdım, gelirdim
köye, ama düşündüm. Düşündüm ki bu köylü benim
köylüm. Azıcık nankör ama, kırk yıldır alışveriş ede-
riz. Kırk yıllık kahvenin hatırı var. Köye gelirdim de,
onları, avratlarını, kızlarını bile anadan doğma so-
yardım, soyardım da köyün içine bırakıverirdim.
Onlara yiyecek bir lokma ekmek, bir damla su bı-
rakmazdım. Yatacak yataklarını, atlarındaki kıl çu-
larını bile alırdım. Karşı koyanları da arkamdaki
yüz silâhlı eşkiyaya vurdururdum. Canımı sıkma-
sınlar. Arkamda yüz silâhlı eşkiyayla yarın geli-

rim. Ama zararı yok. Et tırnaktan ayrılmaz. Bu köylü benim köylümdür.

«Sefere selâm söyleyin. Ona selâhiyet veriyorum. İki mübarek gözlerinden öperim. Köylü beni böyle giyinip kuşanıp, bayram sevincinde ne sebepten beklerdi? Sefere selâm söyleyin, o köyün taşı altın olsa, toprağı cevahir olsa, gel al Adil deseler, gelemem. Neden gelemem, sebebini de kimseciklere söyleyemem.

«Evet, şimdi son sözüme geliyorum. Bunu böylece Yalak köylüsüne tebliğ edesiniz. Biliyorum bu yıl pamuk toplayamadılar. Ol sebepten de borçlarını veremediler. Bunda öfkelenecek ne var? Gelsinler, dükkânım onlara açık. İstedikleri kadar mal alsınlar. Gelecek pamukta ikisini birlikte öderler. Benim Yalak köylülerine umudum tamdır. Siz de şimdi doğru dükkâna gidin. İstedığınızı alın. Mutlaka alın. Almazsanız bir daha yüzünüze bakmam. Doğru dükkâna. Olur mu?

«Sefere selâm söyleyin, gözlerinden öperim, ben hiç kimseden korkmam. Bunu Yalak köylüsü, bütün kasaba böylece bilsin. Korkmam, korkmam!»

İki katlı, aşı boyalı, büyük salonlu, sekiz büyük odalı bir konaktı Adilin konağı. Konağın altı ahırdı ve ahırdan at sidiğı kokusu geliyordu.

Adil odanın duvarına sırtını dayamış, ayağında mesti, bacaklarında lâcivert pantolonu, yelek cebinde altın kordonlu bir saat.

Adilin dişleri altın. Kocaman bir göbeğı, sarıkık, kırış kırış gerdanı, küçücük, içeriye gömülmüş gitmiş, yeşile çalan gözleri var. El parmakları kısa, şiş. Ve sinek kaydı tıraş olmuş.

Her hareketinden telâşlı olduğu, bir şeylerden, görünmez bir şeylerden korktuğı besbelli. Bu adam

elini eteğini dünyadan çekmiş, mal mülk, dünya varlığı umurunda değil, korkusunun kozasında dönüp duruyor. Korkudan yumulmuş, bir topak olmuş. Bugünlerde onu kim görmüşse, Adil Efendi o kişinin üstünde bu izlenimi bırakmıştır. Bir de bu işten bir kurtulur da selâmete erersem... der gibi bir hali var. Ben bu dünyaya gösteririm, der gibi.

Şişmiş, morarmış göz altlarına bakarsan, bizim Adil günlerdir uyumamış dersin. Korkunç bir öfkeyle onulmaz bir korku yüzüne çöreklenmiş, orada öylece durup duruyor.

«Sağlıcakla, sağlıcakla gidin kardeşlerim benim. Ben hiç kimseden korkmam, Allahtan başka. Köylüyü sızlatmayın. Zaten aklı başından gitmiş bir köylü. Başımıza büyük işler açarsınız. Amanın nolur, köylüyü sızlatmayın. Gelip benim dükkânımda ne var ne yok alsınlar. Koca Halil Ağa biraderime de selâm söyleyin. Onun bu büyük iyiliğini ömrüm oldukça unutmayacağım. Onun da gözlerinden öperim. Onun borçlarını, oğlunun borçlarını bağışladım. Aman unutmayın, köylüye söyleyin, gelsinler, dükkândan canları ne kadar isterse o kadar alsınlar. Nasıl olsa gelecek yıl verirler. Her yıl böyle kesat gitmez ki... Söyleyin hiç üzülmeyinler benim tarafımdan. Yalak köylüsü benim öz bir kardeşlerimdir. Güle güle. Doğru dükkâna gidin. Söyleyin dükkâna sizden kâr almasınlar. Deftere sermayesine yazsınlar. Bu yıl bütün Yalak köyüne kârsız veriyorum. Başlarına büyük felâket gelen kardeşlerimize bu kadar yardım çok değil. Sefere söyleyin, kara gözlerinden öperim, hiç üstüme varmasın, ben o köye gelemem. Sebebini de sorarsa, kimseciklere söyleyemem.»

Çarıksız Murat söyledi. Kel Aşık onayladı.
Çarıksız Murat ne diyordu?

«Bu Taşbaş soyu başka bir soydur. Bu köy nankör köydür de Taşbaş soyunun değerini bilmez. Yoksa bu Taşbaş soyu gibi var mı? Bir de büyük bir huyu var bu Taşbaş soyunun. İşte bunu ben bilirim, kimsecikler bilmez. Bu Taşbaşlar bütün erkek çocuklarının adını Memet koyarlar. Bakın size, sayayım. Bu Taşbaşın adı Memet. Üç oğlu var, üçünün de adı Memet. Bu Taşbaş Memedin babasının adı, onun da babasının adı, onun da babasının adı Memetti. Taşbaş sülâlesi yeryüzüne indineli Memettir. Bunda bir iş vardır. Muhtarımızın güzel ağzıyla, ve de bunda bir sırrı hikmet gizlidir. Bu köy akli başında bir köy olsaydı, bu Taşbaş sülâlesinin yakasını bırakmazdı. Hem de hiç bir zaman. Ben her bir şeyleri bilirim ama, bu köyde beni kimse dinlemez. Varsın dinlemesinler. Benim de umurumda mı?

«Bu Taşbaşlık nereden gelir bu soya? İşte en

önemli yer burası. Bunun üstünde kazık çakıp duracaksın. Hem de çok muhkem duracaksın ki işi anlayasın. Hem de yüreğine su serpilsin. Şimdi size söyleyim ki bu millete neden Taşbaş milleti demişler. Neden sorup araştırmazsınız, ey budalaca millet? Neden sorup araştırmazsınız da, ayağınızı ona göre denk almazsınız, ey ahmak adem oğulları? Bu Taşbaşlık nereden gelir bunlara?» diyordu.

«Nereden gelir, nereden gelir? Bu Taşbaşlar hep dağlar üstüne çalşırlar. Bunlar yüce dağların uluları, ermişleridir. Tüm yüce dağlar üstüne hüküm yürütürler. Kurtlar kuşlar, tilkiler çakallar, ayılar, kaplanlar bunlardan sorulur. Bütün bunların ulusu Taşbaş soyudur. Siz bilmezsiniz, ben bilirim. Ben bilirim de, bu sırrı ilâhiyi hiç kimseciklere demem. Şimdi sırası geldi de açtım ağzımı. Güzelce adını andım Taşbaş soyunun.

«Bir gün dağların ulusu büyük Taşbaş, bunun dedesinin dedesinin dedesi ilk Memetlerden birisi dağa yukarı gidiyormuş. Bir de ne görsün, boğazına kadar taşa kesmiş bir adam. Alt yanı taş, üst yanı konuşan, ağlayan gülen, bir baş. Büyük kara gözleri var. Perçemi alnına düşmüş. Alnı azıcık terli. Bir bahar patlamış ki dağda da bu sırada, bahar derim sana. Dağlar, çiçekler, ağaçlar ninnileniyor.

«Ulu Taşbaş, alt yanı, elleri ayakları, gövdesi taşa kesmiş delikanlıya yaklaşıyor. «Nedir senin bu halin» diye soruyor. O da başına geleni anlatıyor. Diyor ki, bir büyücü sevdiğime aşık oldu. Beni bu hale getirip sevdiğimi elimden aldı. Sen ki bu dağların ermişi Ulu Memet Efendimizsin, bul bakalım derdime bir derman. Ulu Memet, bulurum diyor. Eli ni görünmezlere uzatıp, Cennetten bir nar çubuğu koparıyor. Toprağa kapanıyor akşama kadar dua

ediyor, dua bittikten sonra nar çubuğuyla üç kere taş bedene vuruyor. Birden gövde çözülüyor, insan bedeni oluyor, et oluyor. Ulu Memet Efendimiz sevincinden deli oluyor. Sonra bir de bakıyor ki, adamın başı taş olmuş. Kanlı canlı bir gövdede taştan bir baş. Ulan, daha kötü ettik, diyor Ulu Memet Efendimiz. Toprağa kapanıp sabaha kadar dua ediyor. Sabah yelleri eserken bir de bakıyor ki hiç bir şey olmamış. Karşısındaki taş kafa olduğu gibi durup durur. Ulu Memet Efendimiz kızıyor, diyor ki bu adamın başı taş olmaktan kurtulsun, sevdalısına kavuşsun da benim başım taş olsun. Birden, başı taş oluyor. Sevdalı delikanlı da taşlıktan kurtulup sevdiğine gidiyor, kavuşuyor.

«Şimdi diyeceksiniz ki Ulu Memet Efendimiz, şimdiki, bu Taşbaş Memedin dedesinin dedesi ne yaptı diyeceksiniz? Ağzı açılmaz ki dua etsin, gözü yok ki görsün, aklı yok ki düşünsün. Kulağı yok ki işitsin. Dağ başında taş olmuş başıyla kalakalmış. Bereket ki bedeni kutsal beden. Dağın kurdu kuşu, yılanı akrebi, kaplanı ayısı onun bedenine dokunamaz. Bir gün bakmışlar ki Ulu Memet Efendimizin iki avucunun ortasında iki katmerli gül açmış. Güller kocaman, karanlıktan ağır ağır çıkar gibi durulmuş yaprakları açılıyor. İşte bu güller büyüüdür. Ulu Memet Efendimiz bir akıl etse de güllü avuçlarını başına sürse, başı hemen taş olmaktan çıkacak. Aklı yok ki düşünsün, bu güller benim avucumda neden bitti, desin. Tam bu arada başına, o taşın üstüne, gelmiş bir karakuş konmuş, gözlerini gagalamağa başlamış. Gagalandıkça da başını sallarmış. Derken, sağ elini başına götürmüş, güllün bir yaprağının ucu başına değmiş. Değdiği yer taşlıktan çıkmış, kuş gagalandıkça, o elini başına değdirir-

miş. Sonra iki eliyle birden başını tutmuş. Baş tüm-
den taş olmaktan kurtulmuş. Ulu Memet Efendimiz
de oraya düşüp üç gün üç gece uyumuş. Köye gel-
miş, başından geçenleri bir bir anlatmış da kimseyi
inandıramamış.»

Köylüden bir yaşlı, Tozo Poyraz:

«Bana bak,» dedi, «Çarıksız Murat. Allahın bir
belâsı adam. Bu Taşbaşoğlunun başından geçme-
miştir, Molla Ahmedin hikâyesidir bu. Molla Ahmet
dağın tepesinden hiç düze inmezmiş. Bir gün oraya
çıkış, kurda kuşa, cümle dağ yaratığına ermiş ol-
muş, bir daha da aşağı inmemiş. Yediğini içtiğini
ona kurtlar kuşlar, öteki dağ yaratıkları getirirler-
miş. İşte bu onun başından geçmiştir. Sen de, uy-
durukçu oğlu uydurukçu, yalancılar başı, Taşbaş
sülâlesine yüklüyorsun!»

Çarıksız Murat:

«Sen bilmezsin, senin aklın ermez. İşte, o dağ
başında kalan Molla Ahmet değil, Molla Memettir.
Hem de Taşbaşoğullarının birincisidir.»

Tozo Poyraz:

«Allah senin belânı versin, yalancı,» dedi. «La-
fı bol batasıca.»

Murat:

«Yalancı sensin,» diye karşılık verdi. «Allah se-
nin sülâleyin bin belâsını versin.» Sonra da köylü-
lere sordu: «Ben mi yalancıyım, Tozo mu?»

Köylüler:

— «Sen doğrusun,» dediler. «Hem de oklava
gibi. Tozo yanlış biliyor. Ya da bilerek yalan söylü-
yor. De ki ona, behey akılsız, kafadan gayri müsela-
lah adam, öyleyse, o dağda böyle bir iş olmamışsa,
bu soya neden Taşbaş demişler? Behey, bire gayri

müsellahların müsellahları. Haydi söyle bakalım, de Murat.»

«O Molla Ahmet değil, adıyla sanıyla Taşbaşoğlu Molla Memettir. Milletin ulu soyunu inkâr edince ne geçecek elimize?»

«Hem de bizim Taşbaşoğlunun öz bir atasıdır.»

«Bazı kendini bilmezler varsın inkâr etsinler. Ne geçecek ellerine bakalım?»

«Hem de yüksek bir atasıdır.»

«Bu taş olma işi onun başından geçmedi de, neden bu soya Taşbaş dediler? İnsanda akıl var. Bazı kuş beyinliler düşünmez ki, bizim soyumuza neden Taşbaşlı dememişler?»

«Amenna, biz atamızdan dedemizden bunu böylece duyduk.»

Dediler.

Tozo Poyraz baktı ki millet hep Çarıksızın dediği yana. Netse neylese, ağzıyla kuş tutsa aksine kimseyi inandıramayacak.

Taş olma hikâyesi bir iyice tuttu. Bu hikâyeyi hiç olmazsa bir başkasından iki kere duymayan kalmadı. Herkes de iki üç kere, fırsat buldukça karşındakine anlattı.

Bu arada, bir kaç gün de Erciyesteki evren hikâyesi bütün köyü sardı. Çocukların, bebelerin ağzına düştü.

Bu hikâyeler Taşbaşoğlunun kulağına kadar da gitti. Taşbaşoğlu:

«Vallahi billâhi soyumdan böyle bir adam çıktığını bilmiyorum. Bence bizim soyda böyle bir adam yok. Benim bildiğim o dağlar ulusu Molla Ahmet

tir. Erciyes dağına çıkan da dedem değil, Lokman Hekimdir. Bunu da cümle âlem bilir,» dedi.

Taşbaşoğlunun bu sözlerini duyan köylüler önce çok kızıp, salladılar küfürü:

«Kudurmuş bu köpoğlu. Soyuna sopuna kurban olsun o! O adam olsaydı zaten, bu köy bu hale gelmezdi,» dediler. Sonra düşünüp yumşadılar: «Ne diyebilirdi ki fıkara? Benim soyum yeri göğü yaratanın öz bir kardeşi diyemezdi ki... Alçak gönüllü güzelmiz. İnkâr etmekten başka ne gelir fıkaranın elinden?»

Çok eskiden, ama çok eskiden bir Taşbaş Lokman varmış. Onun da adı Memetmiş ama, herkes ona hünerlerinden ötürü Lokman diyormuş. İşte bu Lokman Taşbaşoğlu yüzünden dünyada hastalık kalmamış, hepsi kalkmış. O çağda dünya mutlu bir dünya olmuş. Hastalık bilmeden yaşayanların dünyası. Bir şikâyet varsa o da ölümdenmiş.

Taşbaş Lokman bu işi nasıl yapar da bütün hastalıkların dermanını bulurmuş? Bunu da yedisinden yetmişine kadar herkes biliyor.

Bu Taşbaş Lokman Memet büyük bir gezginciymiş. Doğudan batıya gezmedik ülke, tabanının değmediği toprak kalmamış. Her gittiği yerde otlar, ağaçlar, çiçekler, kökler, topraklar, akar sular, kayalar hep onunla konuşurlarmış. O yanından geçerken bir çiçek başını kaldırır, «azıcık dur Lokman Taşbaş, azıcık dur da kulağına söyleyeceklerim var. Ben tekmil göz hastalıklarına iyi gelirim. Adımı sorarsan...» Adını söylermiş. Nasıl ilâç olacağını söylermiş. Lokman bir yandan çiçeğin adını yazar, bir yandan da o çiçeklerden koparır, hurcuna doldurur-

muş. Gezdikçe gördükçe, kulaklarında fısıltı. Çiçekler, cümle bitkiler, tekmi! doğa konuşuyor.

Taşbaş Lokman bu köyden olurmuş, öteki ataları gibi. En çok da Torosu dolaşmış. Çünkü cümle dertlere derman bitkilerin hepsi de Torosta varmış.

Lokman Taşbaş çok yorulmuş. Geze geze canı çıkmış. Yelin, sızının ilâcını arıyormuş. Her geçtiği yerde dünya ona sesleniyormuş, bütün hastalıklara yüzlerce ilâç bulunuyormuş ama bir türlü yelin, sızının ilâcı bulunmuyormuş. O da inat etmiş, bu işin arkasını bırakmamış. O dağ senin, bu ova benim, akar sular, ulu ormanlar geçmiş. Torosun tepesine, kayalığına çökmüş. Yıldızlar iri iri kayalıkların üstüne sarkıyormuş. Taşbaş Lokman yorulmuş, canı çıkmış. Uyuyakalmış. Bir de tan yerleri ışımadan, inanılmaz bir gürültüyle uyanmış. Gözünü açmış bakmış ki gökyüzü görünmüyor kartal kanatlarından. Binlerce kartal yukardan aşağı süzülüp iniyor. Orada yakında da suları köpüren büyük bir göz var. Bu gözden aşağı gürültüyle sular dökülüyor, aşağılara inip bir büyük kayalığın kuyusunda gölleşiyor. Yeşil bir göl oluyor. Lokman Taşbaş bakar ki, gökten süzülen kartallar doğru yeşil gölün içine... Batıp batıp çıkıyorlar. Gölün üstü, dört bir yanı, dört bir yanındaki kayalıklar, gökyüzü kapkara, kartal-dan gözükmüyor. Ortalığı kanat sesleri, çığlıklar doldurmuş. Göldeki çarpıntı, dalgalar gibi.

Öğleye kadar bu böyle sürüyor. Kartallar süzülüp gelip, kartallar göle giriyor, yıkanıyorlar, sonra da gidiyorlar.

Sonra gökte, kayalıkların sivrisinde kartalların oyunu başlıyor. Bir kartal birden yumuluyor, yuvarlak bir top oluyor, korkunç bir fısıltıyla gök-

yüzünden yeryüzüne doğru, kurşun hızıyla iniyor. Yere bir onbeş yirmi metre kala kanatlarını açıp doğruluyor. Bu hızda kendini toparlayamayıp yere çakılan kartallar da var. Buradaki kartal ölüleri, çoğunlukla böyle ölmüş kartalların ölüleridir.

İkinciye doğru gölün kıyısında, içinde, kayasında, göğünde bir tek kartal bile kalmıyor. Cümle kartallar yuvalarına çekiliyorlar. Ortalık boşalınca Taşbaş Lokman kalkıp gölün kıyısına gidiyor. Göl Taşbaş Lokmanı görünce dile geliyor: «Ya Allahın iyi kulu Lokman, beni iyi dinle. Aradın aradın ama, aradığını da sonunda buldun. Benim sularım yele, sızıya iyi gelir. Benim sularıma girip yıkananda yel sızı kalmaz. İyi dinle beni. Sularıma giren, şu kıyılarımdaki kartalların bıraktıkları tüylerin altından dökülen yağları da yabana atmasınlar. O yağdan bir parmak alıp sızlayan yerlerine sürsünler, sularıma girip çıktıktan sonra.» Taşbaş Lokman bunu da yazıyor defterine. İşte şimdiki Torosun kayalığındaki «Kartal Çimek» dedikleri yele, sızıya deva suları Taşbaş Lokman bulmuştur.

Tekmil ilâçları bulan, yeryüzündeki hastalıkların topunu silip süpüren Taşbaş Lokman ölüme de çare aramağa kalkmış, bulmuş da. Yoksulluğa da çare aramağa kalkmış, bulmuş da...

Taşbaş Lokman Sultan, önce Erciyese gitmiş.

Erciyeste bir çiçek var. Erciyesin doruğunun ucunda açar. Bu koskocaman bir çiçektir. Bu çiçeğin saatten saate, andan ana, günden geceye rengi değişir. Çoğunlukla aka çalan bir bal rengi. Arkasından ışıklandırılmış.

Bu çiçeğe yaklaşıp, uzaktan olsun kokusunu alan her insan, her yaratık, hiç bir zaman hastalanmaz. Ölürse de hastaliksız, çok yaşlanınca, küt diye

ölür gider. Bu çiçeğe yaklaşılabilen her kişi ömrü boyunca büyük mutluluklar dünyasında yaşar. Bir ömür, dünyası cennet olur. Yok, yoksulluk yanına uğrayamaz. Hiç bir insan da bu insana kötülük edemez.

Bu çiçeğin bir hüneri daha vardır. Bu dünyada bu çiçek ölüme bir çaredir. İşte bunu da bilen, bulan Taşbaş Lokmandır. Bu çiçeğin yapraklarından birine dokunan, onun gölgesinde bir an duran ölmeye kavuşur. Öyleyse, bütün insanlar neden varıp da yapraklarına dokunmazlar, bir an gölgesinde durmazlar? Bu çiçeği, ulu yapraklarının uzunluğu bir kavak boyunda olan çiçeği bir evren bekler. Bu evren çiçeğin dört bir yanını, dağın doruğunu firdolayı sarmıştır. Yirmi dört saatin ancak bir anında uyur. Ama bu an ne zamandır, gece midir, gündüz müdür, belli değil. Bu anı bulup da çiçeğe ulaşmak... Şimdiye kadar hiç kimse çiçeğe ulaşamamıştır. Bu evren öldürülemez mi? Hiç bir zaman, hiç bir türlü bu evrene ölüm yoktur. Bir yolunu bulup, parça parça edip, etini değirmende öğütsen, yellere savursan ununu, yakıp kül etsen, küllerini yele versen, geri gelsen ki Erciyese, evren doruğa dolanmış yatar. Dünya kurulduğundan bu yana çiçeğin gölgesinde yatan evren öldürülür mü?

İşte Taşbaş Lokman yıllar yılı bekleyip bu evrenin uyuduğu zamanı bulmuş, çiçeğe dokunmuş. Fakat, dokunmuş oradan ayrılacakken, evren onu görmüş. Öldürecekken kıyamamış ama ölüm büyü-sünü bozmuş. Evren gözünü biraz daha açmamış olsaymış, Taşbaş Lokman ölümden kurtulacaktı. Şimdi de bizim aramızda olurdu.

Bu Taşbaşoğlunun dedesi, o Taşbaş Lokmanın başka bir işi daha var. Bütün dünyayı gezmiş. Ge-

zerken her çiçek ona kendini söylemiş. Ama o bir çiçek aramış ki, kimseye söyleyemez. Yıllar yılı, kulağı kiriste aramış, aramış... Öyle bir şey söyleyen bir çiçek çıkmamış. Sonra Çukurovaya gelmiş, yıllarca orada da aramış. Sonra Torosa çıkmış. Torosa çıkmış ki, ne görsün, bir dünya kadar çeşitli ot, bitki, çiçek. Torosu da taş taş, ot ot, ağaç ağaç aramağa başlamış. Bir gün Tarsusun üstbaşındaki yaylaya gelmiş. Artık da yaşlanmış, yorulmuş. Bir çınar varmış. Ulu bir çınarmış. Altından bir göz kaynar-mış. O sudan içmiş Taşbaş Lokman, çınarın altında, bir taşı yastık yapıp uyumuş.

Tan yeri ısıdı ısıyacak. Taşbaş Lokman erken uyanmış. Ortalık koyu karanlık. Birden çınarın dibinden çat diye bir ses kopmuş. Oradan bir ışık patlamış. Bir an dört yan öyle aydınlanmış ki, karın-canın ayağını görürsün. O aydınlıktan bir ses: «Ben ölümün ilâcıyım.» Lokman: «Çok şükür,» demiş, «bunun da çaresini bulduk.» Ve defterine yazmış. Koşa koşa dağdan inmiş, gelmiş Misis köprüsüne, bütün insanlara ilânat vermiş: «Ölümün çaresini buldum,» demiş. İnsanlar birikmişler, birikmişler, yer gök insan olmuş. Taşbaş Lokmanın ağzından çıkacak sözü beklerlermiş. Elindeki defterde yazılıymış, okuyayım derken, ak bir kanat gelip deftere vurmuş, defter Ceyhan ırmağına düşmüş.

Bu Taşbaşoğlunun büyük atası işte bu Taşbaş Lokmandır. Asıl azmaz, yol tezikmez. Eskiden de kurt eniği kurt olur.

Muhtar Sefer işin sonunun nereye varacağını artık bilip duruyordu. Olan olmuştu, bütün bu hikâyeler, masallar Taşbaş varmak içindi. Muhtar Se-

fer biliyordu ki, bittecrübe sabitti ki bütün ermişler ortalığa kıtlık yılları, salgın yılları çıkmışlardır. Son örneği de Murtaza. Fıkara daha tımarhanede. Adamcağızı bu namussuz köylüler bağırta bağırta ermiş ululuğuna çıkarmışlar, başına da bu işi açmışlardı.

Ama bütün bu hikâyeleri Taşbaş kendisi çıkarttırıyordu. İş çok kurnazca örülüyordu. Önce bir dedesi taş kesiliyor, sonra öbür dedesi Lokman Hekim oluyordu. Millet de, bile bile, bütün bunlara inanmağa, umut bağlamağa dünden hazırды.

Gene bittecrübe sabitti ki böyle hallerde, boğuntulu, sıkıntılı günlerde bu işler birdenbire çıkarды. Bir sabah, gözünü açmış bakmışsın ki, olan olmuş, dünya çalkanıyor. Bu sefer dededen başladılar. Bu işte Taşbaşın parmağı olmasaydı, böyle uzun uzun her şey soy sop üstünde dolaşıp durmazdı.

Aaah, Adil bugün gelse, dese ki, arkadaşlar, bağışladım. Ya da sizi soyacağım dese, Taşbaş hâpı hemencecik yutardı.

Şu adamlar hiç olmazsa gelseler. Onlar gelinceye kadar köylüyü oyalamak için bir şey yapılmaz mı? Böyle giderse, bugün değilse yarın iş patlak verecek. Bir çare...

İş başladı. Ermişlik hikâyeleri çığ gibi yayılıyor. Bu olmaz olası Zalanın düşleri de işin tuzu biberi. Şu Zalaya bir belâlı düş gördürüp de, bir gün, iki gün oyalanamaz mı köylü? Ya da...

Bundan iyisi can sağığı, ama tutar mı? Halk nasıl olsa Kır İsmailin kızıyla ilgiyi biliyor. Evlenirse, gözleri Taşbaşın üstünden bu yana çekebilir mi? Bu köylü belli olmaz ki, belki çeker. Öylesine önemli işlerle hiç ilgilenmez de bu incir çekirdeğini dolduramaz bir olayla bir yıl, iki yıl uğraşır.

Düğün yapabilseydi, bu evlenmede hiç olmazsa iki gün köylüyü oyalayabilirdi. Bu iki günde de kasabaya gidenler, belki de onlarla birlikte Adil Efendi gelirdi. Ama, evlenirken, bütün köylüye bir ziyafet çekmek, hiç de yabana atılır cinsten bir iş değildir.

Kır İsmaili evine çağırdı. Şaşkınlığından ne yaptığını bilmiyordu. Halbuki Kır İsmailin yanına düğün göndermesi gerekti. Amaaan, bu kötü günlerde...

«Kusuruma kalma İsmail Ağa,» dedi. «Seni ayağıma çağırdım. Olacak iş değil ama, günler kötü. Ne yaptığımı bilemiyorum. Uzun sözün kısası, Allahın emriyle, Peygamberin kavliyle kızını istiyorum.

Üçüncü karım olaraktan bana çocuk yapacak. Şimdi bizim büyük avratla Zalacayı senin eve göndereceğim, kızı alıp gelecekler, Kel Aşık da nikâhımızı kıyacak. Ne diyorsun bu işe?»

Kır İsmail:

«Allahın emri, Peygamberin kavliyse başüstüne. Ama bu kızı ben büyüttüm. Bunca yıl yedirdim içirdim. Giyitler aldım ona. Bunun için bana birkaç kuruş başlık vermeyecek misin?» diye boynunu bük-tü.

Muhtar:

«Kızın kızoğlan kız değil ki... Ben de biliyorum, sen de biliyorsun, cümle âlem de biliyor. Bu kızı kim alır? Allaha dua et ki üstesine ben senden para istemiyorum,» diye sitemli söylendi.

Kır İsmail kızı almayacak diye korktu:

«Allahın emriyse başım üstüne. Peygamberin kavliyse başım üstüne. Bir kızsaa, senin ayaklarına kurban ederim,» dedi. «Gönder de dünürçülerini, alsın getirsinler kızı.»

Muhtar, Kır İsmailin bu yumşaklığına sevindi:

«Bak,» dedi, «İsmail Ağa, senin de şerefın var. Millet anana avradına söğmesin diye, kızının başlığı olaraktan sana buzağılı bir inek veriyorum. Bir de beş yüz lira para vermiş oluyorum. İneği baharda bana geri vereceksin. Yani satmış olacaksın. Böylelikle durumu kurtarırız. Bir koskoca Muhtar da meccanen bir kız almış olmaz.»

Kır İsmail:

«Sağol, sağol Muhtarımız, köyümüzün can damarı!» diye ellerine sarıldı. «Kızı hemen alıp gelsinler, gönder de...»

Muhtar:

«Bir de senin kızın için, senin şerefın için köy-

lüye yarın sabah bir büyük ziyafet çekeceğim. Çoluk çocuğuyla, itiyle atıyla bütün köye bir ziyafet çekeceğim. Dört keçi keseceğim, on kazan bulgur aşısı yaptıracağım, anladın mı? Senin kızın düğünlünden daha düğünle evlenecek. İyi mi?»

Kır İsmail:

«Çok sağol, iyi,» dedi. «İyi. Babamız...»

O gece Muhtar, iki karısının üstüne üçüncüsüyle gerdeğe girdi. Nikâhı kıyan Kel Aşıktı.

Bütün köylü hemen o gün olayı duydu. Ama kimse tınmadı bile. Olağan saydı geçti. Herkes Kır İsmailin kızıyla Muhtarın ilgisini biliyordu. Kızı söyletip söyletip aşka gelerek titrediğini, sonra da bir gün iyice coşarak kızı kucağına alıp, karılarının önünde yatağına götürdüğünü herkes biliyordu.

Sabah erkenden keçiler kesildi, ocaklar yandı, kazanlar vuruldu ocaklara. Yemekler pişti. Ziyafette bütün köylü dâvetliydi. Herkes tıkabasa yemek yedi. Yemekte, herkes Taşbaşoğlu ve onun soyu üstüne konuştu. Bu ziyafet gözleri Taşbaşoğlundan başka yöne çevireceği yerine, daha da çok insanları Taşbaşoğlu üstüne itti. Bu ziyafet olmasa, hiç bir zaman bütün köylü böyle bir araya gelip, dizdize Taşbaşoğlunu konuşamazdı.

Muhtar deli oluyordu. Bu da sökmemişti. Sökmediği şöyle dursun, tam aksi olmuş, Taşbaşoğlunun ekmeğine yağ sürmüştü.

Bu Taşbaşoğlundan artık kurtuluş yok. Bu gidişle önce bu köyü, sonra da teknil Toros köylüklerini ele geçirecek. Köylü onun bir dediğini iki etmeyecek. Karatopaklı Hocadan da beter olacak. Murtaza gibi sapkın, akılsız, saf değil ki iki candarmanın önüne katıp tımarhaneye göndersin. Bu böyle giderse, yakında Taşbaşoğluna değil Muhtar, iki can-

darma, tüm Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bile dokunamaz. Kılına bile değemezler. O zaman işte öldüğün gündür Muhtar Sefer Efendi! Muhtarlık mı? Enseyin kökünü görürsün de muhtarlığı göremezsün. Bir de tatlıca canını kurtaramazsın. Taşbaşoğlu, çağırıp iki köylüyü, ey Müslümanlar, bu Muhtarın katli vaciptir, varın çaresine bakın desin. Yeter ki böyle bir söz ağzından çıksın, hemen o anda Muhtar değil, İsmet Paşa olsan, seni toz ederler, toz!

Taşbaş soyu üstüne hikâyeler çıktıkça, büyüdükçe Seferin korkusu da bu gelişmeyle birlikte büyüyordu. Bunun bir tek yolu vardı, o da Adil hemen şimdi köye gelmeliydi. Başkaca, kurtuluşun hiç bir mümkünü çaresi kalmamıştı.

Muhtar gene de umutsuz gayretlerini sürdürüp götürüyordu. Adamlarına, akrabalarına bütün bu hikâyelerin uydurma olduğunu söylettirmek istiyordu. Adamlar onun yanında amenna bu hikâyeler uydurmadır, diyorlar, köyün içine çıkınca da onun telâşına, korkusuna gülüyorlardı. Köylüyc, «bu Muhtar tüm aklını yitirmiş, bize böyle böyle söyledi,» diyorlardı. Bunu haber alan Muhtar da öfkeden küplere biniyor:

«Ahde sadık, ahde sadık bir halis dost kalmamış. Herkes Taşbaş çalışıyor. Alçak köylü, namussuz köylü, onu ermiş yapın bakalım, ne geçecek elinize? Sizi soysun soğana çevirsin de, görün bakalım,» diyor, köyün içine çıkıyor, önüne gelene:

«Yahu bu yalan ne yalan, böyle yalan görülmüş mü? Koskoca Lokman Hekim nasıl Taşbaşın dedesi olurmuş? Dedesi olur da nasıl Erciyesin çiçeğinin yanına varırmış? Siz aklınızı mı kaçırdınız? Taşbaşoğlu sizi kandırıyor,» diye söylüyor. Gence yaş-

lıya, çoluğa çocuğa, önüne kim gelirse onu tutuyor, konuşuyor, konuşuyor.

Köylüler, onun bu telâşının sebebini anlıyorlar, içten içe buna seviniyorlar, ona, onun bitip tükenmeyen sözlerine hiç karşılık vermeden, boyun kırıp ondan uzaklaşıyorlar.

Aliyi arıyordu. Meryemcenin oğlu, can düşmanı Aliyi. Sabahtan bu yana üç kere evine gitmiş bulamamıştı. En sonunda Aliyi köyün ortasında yakaladı:

«Bu ne iştir Ali?» dedi. «Duydun mu neler oluyor?»

Ali safça:

«Yooook,» dedi. «Duymadım. Neler oluyor ki?»

«Aman Ali aklını mı yitirdin sen? Köyün üstüne bir felâket iniyor ki, felâket derim sana. Millet Taşbaşı ermiş yapıyor. Duymadın mı Koca Lokman Hekim, Taşbaşın dedesiymiş. Daha neler de neler. Bütün bunları Taşbaşoğlu kendisi çıkartıyor, köye adamlarınca yaydırıyor. Köyün üstüne, bütün Toros ülkesinin üstüne Karatopaklı Hocadan da beter olacak. Karatopaklı Hoca hiç olmazsa bizim gibi insandı. Baksana Taşbaşı soyunda kimler varmış? Lokman Hekim! Yakında bu soya iki üç peygamber de bulmazlarsa şaşarım. Bundan sonra da bu akılsız Taşbaş Memedin sonu ya hapisane, ya tımarhane. Bunu hep beni yoketmek için yapıyor. Ona söyle ki, değil ermiş, peygamber de olsa, ben mahvolmadan onu mahvederim, ben ölmeden onu öldürürüm. Bir de sana söyleyim ki Ali, benim yerime bu köye sen Muhtarsın. Benim yaşıma gelip geçti bile. Şurada beş on yılım var. Sen ki çok gençsin, Muhtarlığı sana vereceğim. Bu sana erkek sözü. İstersen Kurana da el basar, yemin ederim. İşte bu sebepten, bu Taş-

başoğlu, senin önüne bir engeldir. Seni Muhtar yapmaz. Bunun önüne geçmek, bu işi daha yol yakinken bitirmek, köylüyü uyarmak, bizim vatani, yüksek, bilûmum ödevlerimiz arasındadır. Ve de tam böyledir. Hükümet böyle bir adamın bizim köyden çıktığını duyunca köyü topa tutar. Öyle değil mi?»

Aliyi sol omuzundan tuttu, gözlerinin içine gözlerini dikti:

«Söyle,» dedi. «Sen akıllı bir adamsın. Söyle, Lokman Hekim Taşbaşın büyük atası mı? Bunu nereden çıkarıyorlar? Kim söylemiş, hangi kitap yazıyor? Söylesene. Söyle, sen akıllı adamsın.»

Ali:

«Bilmem ki...»

«Yahu sen deli misin? Koca Lokman Hekim bu sümüklü Taşbaşın nasıl Taşbaş dedesi olur? Sen buna inanıyor musun?»

«Bilmem ki...»

«Yahu, ölümün ilâcını bulan o ulu kişi böyle bir ayağı yalın kişinin atası olabilir mi?»

«Bilmem ki...»

«Yahu Lokman Hekimin karısı var mıydı ki, bu Taşbaşoğlu gibi rezil, ekmeksiz, utanmaz bir torunu olsun.»

Ali kızdı:

«Belki vardı,» dedi. «Sen ne biliyorsun? Hangi defterde yazıyor olmadı mı?»

«Şimdi Ali, bana bak. Aklını başına al, elini yüce vicdanına koy, şu bizim fıkara Taşbaşoğlu Lokman Hekimin torunu olabilir mi?»

Ali tok bir sesle:

«Belli olmaz,» dedi. «Belki olabilir. Aba altında er yatar derler. Kimde ne olduğu bilinmez ki.»

Muhtar tuttuğu omuzu öteye itti.

«Hepiniz bir kumpanya olmuşsunuz. Hem de Şeyh Said isyanı hazırlıyorsunuz hükümete karşı. Siz onu ermiş yapın, milletin başına belâ olsun, ben de size ve de ona yapacağımı bilirim.»

Ali sakın sakın:

«Elinden geleni ardına koyma,» dedi, «Muhtar Sefer Efendi.» Oradan uzaklaştı.

Muhtar arkasından:

«Sizin inatçı, deli soyunuz batsın,» dedi. «İnatçı Meryemcenin yaban soyu. Görürsünüz başınıza geleceği...»

Hiç bir umut yoktu, Adilden başka. Bir gelse Adil, onların ermişi bir anda toz olurdu.

«Yetiş Adil, yetiş babam. Mahvoluyorum. Sen de birlikte mahvoluyorsun. Bu gece de yetişmezsen, iş işten geçecek. Yetiş aslanım. Kul olayım yetiş!»

Bu işe, Taşbaşın ermişliği patlak vermeden, bir çare bulmalı. Yoksa önüne geçilemez. Taşbaş akıllı, tilki gibi kurnaz, yiğit, mert, cesur, hem de gözünü daldan budaktan sakınmayacak kadar cesur bir kişidir. Arkasında tüm Toros ülkesinin köylüsünü kendisine tapar görünce, yapmayacağı yoktur. Değil bir küçücük köy muhtarına, değil Adil gibi bir kasaba tüccarına, koskoca Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine kafa tutar. Kafa tutar da öteye bile geçer. Bu Taşbaş öteki ermişlere benzemez. Baş sıkışır sa tüfeği alır da dağa çıkar. Hem ermiş, hem eşkiya... Vay anam vay! Şu dağlarda değil Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, koskocaman Amerikan Devleti atom bombasıyla gelse gene yakalayamazlar onu. Torosta bir tek canlı kalıncaya kadar onu korurlar, ele vermezler.

Gözünü aç Adil, gözünü aç ey Hükümet, bu gelen Taşbaşoğlumdur ki, arkasında üç vilâyeti, dört

yüz köyü, on sekiz kasabası var. Ülkesi de gittikçe büyüyor. Başa çıkamazsın bununla... Patladı patlayacak. Bundan sonra buralarda bize yaşamak haram, arkadaş. Tatlıca canımız ki bugüne dek bir iyice koruduk, bundan sonra alıcı kurtlara pay olacak.

Hiç başka çaresi yok. Bu köylünün gözünü ondan çekmeli. Köyün başına öyle büyük bir iş açmalı ki, öylesine belâlı bir iş, Taşbaşı falan unutmali. Şimdi zelzele olmalı, tüm evler yıkılmalı. Bir hafta, hiç olmazsa bir hafta köylü kendine gelip de Taşbaşı düşünemez. Ama ondan sonra daha bir güçle, ayrılmamasıya sarılır Taşbaşa...

Bir eşkiya çetesi olmalı, bir gece köyü bastırıp, tüm köylünün ayaklarını, ayak parmaklarının arasını yaktırmalı. Taşbaşınıki daha çok yaktırmalı. O zaman gene bir hafta kazanabilir insan. Ama sonra? İş bu kerteye gelince, Taşbaş da köylüyü böylesine körükleyince Taşbaşı bu köylünün elinden alamazsın. Öyleyse bu gece, hemen bu gece Taşbaşın bir çaresine bakılmalı ve de Taşbaşoğlu itlâf edilmeli. Kurtulmanın başkaca hiç bir yolu yok.

Delice Bekire hemen bekçiye gönderdi. Bu köyde elinden iş gelir, böyle can pazarı oyunu olan işlerde güvenilebileceği başka kimsesi yoktu. Bir de has adamı Ali Ömer vardı. Ömer yiğit çocuktu ama, her işi ağzına yüzüne bulaştırırdı. Şu Delice Bekir hele bir gelsin bakalım. O ne diyecek bu işe?

«Büyük bir müşkül hal karşısındayız, Bekir kardeş. Tavşan yamacı geçti geçecek. Bir geçerse, o zaman taşlar al da döğün. Hiç bir faydası olmaz.»

Delice Bekir:

«Olmaz kardeş,» dedi. «Hiç olmaz. Hem de tav-

şan yamacı geçti geçecek. Başına bir belâ geliyor ki, hiç bir yaratığın başına böyle bir belâ gelemesin.»

Sefer açıldı, içini çekerek, acıklı bir sesle:

«Gelemez ki gelemez,» dedi. «Şimdi yarın değil. öbür gün, bu iş bir patlak verip resmiyete dökülünce, korkusundan hiç kimse onun kılına bile dokunamaz. Dokunmak ne demek ola ki, kimse yanına bile varamaz. Sen bile, ben bile, onun zibidi Taşbaş olduğunu bildiğimiz halde adını besmelesiz ağzımıza alamayız. Tavşan yamacı geçmeden bu gece Taşbaş itlâf etmeliyiz. Bu gece Taşbaş öteki dünyayı mutlak boylamalı. O boylamazsa arkadaş, biz boyladık demektir. Ne diyorsun? Bir yolunu bulabilecek miyiz? İkimiz bu işi yapabilir miyiz? Silâhın dolu, sen muhkem misin?»

Delice Bekir sapsarı kesildi. Dudakları titremeğe başladı.

Muhtar bunu gördü, alaylı alaylı:

«Ne o?» dedi. «Ne o, arkadaşım, sıkmadı mı? Benzin, ölü benzine dönüverdi bir anda. Ne o arkadaşım? Yoksa korkuyor musun Taşbaştan?»

Delice Bekir:

«Korkuyorum,» dedi, ölgün.

Muhtar kızdı:

«Nesinden korkuyorsun, o itin?» diye bağırdı.

Delice Bekir:

«Ya sahiden Lokman Hekim soyundan geliyorsa, ya sahiden ermiş falansa, onun Allahı bizi iflâh eder mi? Ona kurşun sıkacakken, adamın eli kolu kurursa ya! Adamın eli kolu tutmazsa ya...»

Muhtar:

«Allah topunuzun belâsını versin, avrat yürek-liler,» diye bağırdı. «Bu olan cümle kötülükler sizin yüzünüzden.»

Hıncını alamadı:

«Tuuu sana, tu sana, tuuu sana,» diye üç kere yüzüne tükürdü. «Haydi git evine, gir orospu karı-yın koynuna. Bu gece benim, bu adamı itlâf etmem vaciptir ve de boynuma borçtur. Ağzından tek söz çıkarsa, seni de itlâf ederim. Ben onu itlâf etmez-sem üç gün sonra Taşbaş beni itlâf eder. Haydi, haydi, haydi kalk evine. Yüreksiz deyyuslar!»

Delice Bekir boynunu büktü:

«Korkuyorum ama, istersen gene de seninlen gelirim. İş resmiyete dökülür de Taşbaş köyün er-mişi olursa, ikimizi de öldürür.»

Muhtar Delice Bekirin elini tuttu:

«Sen hiç korkar mısın? Sen benim can bir kar-daşımsın,» dedi.

Delice Bekir, gene korkuyla:

«Hani dedim ki, bu Taşbaşoğlu... Belli olmaz ki insanoğlu... Kimde ne olduğunu kim bilir? Hani dedim ki, ermiş mermiş olur da, onun vebali kökü-müzü kurutur. Korkum oydu. Madem ki o bizi na-sıl olsa öldürecek. Ne yapalım?» dedi.

Muhtar bu sefer daha çok kızdı:

«Defol git buradan. Defol da orospu karıyın koynuna git! Ben de seni adam gibi bir adam say-dım da... Defol, gözüüm görmesin seni! Taşbaşoğ-lundan, o mendebur rezilden Allah hiç ermiş yapar mı? O şeytandan hiç ermiş olur mu? Be Allahın akılsız kulu.»

Basbas bağıırıyordu.

Muhtarın da içinde, bir türlü yüze çıkarmak istemediği bir korkusu vardı. Murtazayı tımarhaneye götüren candarma, İstanbuldan dönerken Gülek boğazının üstünde bir kazada ölmüştü. Bütün mil-

let de onun ölümünü, Murtazaya ettiği zulme yormuştu.

«Taşbaştan ermiş olmaz, olamaz! Şeytan ne kadar peygamber olursa, o da o kadar ermiş olur. Öyle değil mi? Sen Taşbaşın hiç namaz kıldığını gördün mü?»

«Görmedim ama, bu ermişler namazlarını gizli kılarlarmış.»

«Ne yaparsa yapsın, Taşbaş ermiş olamaz, olamaz, olamaz arkadaş, olamaz!»

Kendini inandırmağa çalışıyordu.

Delice Bekir:

«Sen çıkarıyorsun onun ermişliğini. Kim ona ermiş der ki? Atası Lokman olanın hepsi ermiş mi olurmuş? Nereden çıkarıyorsun ermişi?»

«Nereden mi çıkarıyorum?» dedi Muhtar. Biraz da kendi kendine söyledi. Sahiden nerden çıkarıyordu? Ortada fol yoktu yumurta yoktu. Sahiden nereden çıkarıyordu bunu? Ve de bu telâşı, korkusu neydi?

«Sen Taşbaş ermiş dediklerini hiç duymadın değil mi? Bir mucizat gösteriyor muymuş? Böyle bir şey kulağına çalındı mı? Ona ermiş gözüyle bakıyorlar mı?»

«Hiç duymadım. Kulağıma çalınmadı. O gözle de hiç bakmıyorlar. Yalnız ondan çok korkuyorlar. Ödleri pathıyor.»

Muhtar gene içini çekti.

«İşte bu kötü,» dedi. «Korkmak kötü. Oraya doğru gidiyor iş ya, iyi biliyorum ya, hele bir gün daha bekleyelim. Elimizi kana bulamayalım. Yalnız, sen bu gece yanına bizim Ali Ömeri de al, çık köyün dışına, köyün üstüne doğru on, on beş kurşun salla. Kimseye görünme.»

Delice Bekir sevinerek:

«Olur,» dedi. «Bu köyün üstüne sabaha kadar tetik çakarım.»

•

Delice Bekir gittikten sonra, gene Muhtarı bir korku, bir düşüncedir aldı. Ya yarın hemencecik yayılırsa...

Bu işi Taşbaş yapıyorsa, tez elden bir mucizat çıkarır. Yok, kendisi yaymıyorsa... İmkânı yok kendisi yayıyor. Önce köylüyü lânetleme, sonra Vurgun Ahmedin huzurunda toprağı öpmesi... Bunlar hep kurulu düzen. Tilki Taşbaşın düzeni. Sonra Taşbaşlığın çıkış mucizesi. Kim uydurdu bunu? Kim uydurur Taşbaştan başka? Sonra Lokman Hekim işi. Yağma yok, bu kadar da yutulmaz. Eşek olan eşek gene yutmaz.

Dur bakalım. İnsan gider de Taşbaşoğluyla konuşursa, bu plânı o mu çeviriyor, yoksa köylü mü uyduruyor, anlayamaz mı?

Allah bilir ya, belki de köylü uyduruyordur. O fıkara Taşbaşın haberi bile yoktur. Uydururlar, uydururlar bu domuzlar. Başları dara gelince neler uydurmazlar ki... Peygamberi bile mezarından kaldırıp Yalak köyüne getirirler. Uydururlar da şu fıkara Taşbaşın başını nara yakarlar. Ermiş yapıp da fıkaraı perperişan eylerler. Eğer böyle yapıyorlarsa, iş kolay. Kurtuluş kolay. Ama Taşbaş yapıyorsa, o zaman tehlike büyük.

Hemen ayağa kalktı. Acaba Taşbaş kendisine kapıyı açar mıydı? Hele bir gece olsun. Şu namussuz köylü onun evine gittiğini görmesin de... Taşbaş yiğit adamdır. Ne olursa olsun, evine kim gelirse gelsin, ona kapıyı açmamazlık etmez.

Yatsıya doğru evinden çıktı. Taşbaşın evine

geldi. Kapıda boğazını temizledi, sesine sevgi, saygı doldurdu:

«Memet kardaş, aç kapıyı. Ben Muhtar Sefer. Seni görmeğe, seninle bir iki çift söz etmeğe geldim,» dedi.

Allah Allah, neydi bu başına gelenler? Heyecandan tıkanıyor, eli ayağı kesiliyordu. Yüreği de küt küt göğsünü döğüyordu.

Taşbaşoğlu

«Buyur Sefer Ağa,» diyerek kapıyı açtı. «Hoş geldin, safalar getirdin.» Gülümsüyordu. Gözlerinde de bir merak vardı. Bu gece vakti, bu adamın derdi neydi?

Sefer ocağın başına oturur oturmaz başladı:

«Duydun mu olanı biteni?» dedi. «Bu köylü senin başına bir iş açacak. Arkadaş, ben sana düşman değilim. Allahın hiç bir yaratığına ve de hiç bir Müslümana düşman olamam. Köylüm demek, öz bir kardaşım demektir. Sen de bana akraba olursun. Bugün ol sebepten ben sana geldim. Baktım ki durumun tehlikede, baktım ki güme gidiyorsun, baktım ki bu köylü senin başına büyük felâketler açacak. Varayım dedim, yardım elimi Memet kardaşıma uzatayım, onu bu felâketten kurtarayım, dedim. Vicdanım sızladı da, kendimi tutamadım. Dedim ki, kendi kendime, bir adam mahvoluyor, Sefer, bir ocak sönüyor, arkadaş, yetiş imdadına Taşbaşın. O seni düşman sayarsa da, daha yenice köylü uçurumun başına getirdi, yuvarlanmadan tut elinden, kurtar onu, dedim. İşte böyle dedim de sana geldim.»

Taşbaş şaşkın, kuşkulu, meraklı:

«Hoş geldin, safalar getirdin. Sağol kardaş. Bilmez miyim seni?»

Sefer gülümsedi:

«Sahi olandan bitenden haberin yok mu?» diye sordu.

Taşbaş saf saf:

«Yok,» dedi. «Ne var ki? Gene bir belâ mı geliyor köyün başına?»

Muhtar:

«Belâ ki, ne belâ! Ne belâ ki belâ. Hem köyün, hem benim, en büyüğü de senin başına. Sahi hiç bir şeyden haberin yok mu?»

Taşbaş:

«Vallahi yok,» dedi. «Ne ola ki?»

«Avuçlarında çifte güller biten, başı taş olup da avuçlarındaki güller değince gene başı baş olan senin deden Taşbaş değil mi?»

«Eskiden söylerlerdi böyle bir masal,» dedi Taşbaş gülerek. «Şimdi neden çıkarıyorlar acep?»

«Bundan haberin yok muydu?»

«Vallahi billahi yok.»

«Başka bir şey daha var. Şu ünlü doktorlar piri Lokman Hekim var ya, senin büyük deden olurmuş. Bütün köy çalkanıyor. Haberin yok mu?»

«Yooook, bunu nereden uyduruyorlar? Bu bir iyicene uyduruk.»

Muhtar Sefer onun ellerini tuttu, gözlerini gözlerinin içine dikti:

«Gerçekten haberin yok mu bu olan bitenden? Lokman Hekimden, Taşbaştan, öteki olan bitenden? Bütün bunların, ve de sonunun neye varacağından?» diye sordu.

Taşbaşoğlu:

«Yok,» dedi. «Ama ne var bunlarda? Ben öyle büyük bir felâket görmüyorum. Köylüdür, ha söy-

lesinler, de söylesinler. Ne olurmuş ki... Her gün bir ayak üstünde bin yalan uydururlar.»

Sefer, Taşbaşın gözlerinin içinde yalana benzer hiç bir belirti göremedi. «Vay anasına avradına yandığının, domuz köylüsü,» diye geçirdi içinden. «Sen ne beter köylüymüşsün!»

«Şimdi kardaş, ben sana bu işi anlatırsam, kordudan dudağın uçuklar da, bu köylü seni nereye götürmek, ne yapmak istiyor anlayınca bu köylüye lânetler yağdırırsın. Bundan sonra sen benim öz bir kardaşımsın. Bu köyün en soylu adamısın. Bak, benim yaşıma geldi geçiyor. Beş on yıl sonra benim yerime Muhtar sen olacaksın. Ben elimi sana vereceğim. Sana söz veriyorum, bu yıl pamuk tarlalarını sen bulacaksın. Sen arayacaksın. Delice Bekir değil, sen arayacaksın. Hem de komisyonunu sen alacaksın. Ve de bu komisyondan bir kuruş bile istersem, benim gözüme dizime dursun.»

Taşbaşoğlu:

«Ben,» dedi, «hiç bir şey istemem. Yeter ki köylü bir daha bu hale gelmesin.»

Muhtar sesini yükseltti:

«Ve de köylümüz, şu benim kara canım sağiken, hiç bir zaman bir daha bu hale gelmeyecek. Çukurovanın en çok pamuk veren tarlaları bizim için olacak. Bu köylü zengin olacak. Bir daha bu köylü Miralayın oğlunun çiftliğine adım atmayacak. Sana ve köylüme ve de namus sözü veriyorum. Şimdi gelelim senin başındaki büyük felâkete.» Yüzüne acıklı bir hal verdi. Göz çukurlarına iki damla yaş indirdi. Ağlamaklı sesiyle: «Kardaş,» dedi, «senin işin çok kötü ve kurtuluşun az. Elin-den gelen gayreti göstermezsen yandığın günün resmidir. Bunun önüne yalnız sen geçebilirsin. Ben

elimden geleni yaptım, Lokman Hekim Araptır, hiç bir zaman bizim Taşbaşın atası olamaz, dedim. İnanmadılar. Yüzüme güldüler. Bu gidiş kötü gidiş. Bu köylü seni Murtaza gibi yapmak istiyor. Bu hazırlık da onun hazırlığı. Şimdiden önüne geçebilirsen geçersin. Yoksa yandın. Bir patlak verirse, sen değil, Peygamber gelse o bile önüne geçemez. Hükümetin, Adilin de gözü üstümüzde. Tarikat kuruyorlar diye, bizi hapse, Mehdi olmuş diye de seni tımarhaneye yollarlar. Köyümüzün gül adı da kötüye çıkar. Bir düşün, bu işin sonunu bir düşün, kardeşim Taşbaş. Bir düşün, iki gözüm. Bir düşün ki sonu ne felâket, ölümden beter.»

Taşbaş, yüzü sapsarı olmuş:

«Bir şeyler seziniyordum,» dedi, «sezinliyordum ama, işin bu kadar ilerlediğini, buraya kadar vardığını bilmiyordum. Böyleyse kötü. Ne yapmalıyım, bilmem ki...»

«Git öyleyse. Ortalığa çık söyle. Benim soyumda ulu, ermiş yok de.»

Taşbaş:

«İnanmazlar,» dedi içini çekerek. «Başka bir yolunu bulmalı.»

Muhtar:

«Akıllı, kurnaz adamın hali başka,» dedi. «Sonunu hemen gördün. Yaklaşan büyük felâketi gördün. Sen bu köylüyü benden iyi bilirsin. Bütün ermişler kıtlıklarda, salgınlarda, harplerde çıkar. Bizimkiler Sarıkamışta harp ederken bu dağlarda her gün bir Mehdi çıkıyordu ortaya. Sen bilmezsin, sen o günlere erişmedin ama, duydun. O günlerde her köyün iki üç Mehdisi vardı. Köylü Allaha değil, onlara sarılmış, tüm umudunu onlara bağlamıştı. Harp bitti, Yunan harbi de sona erdi. Ondan

sonra da bütün Mehdiler unutulup gittiler. Kendilerine o günlerde tapılan Mehdiler sonradan köylünün yüzlerine bakmadığını görünce, çoğu kahırlarından öldüler. Geriye kalanı da kaçıp başka diyarlara gittiler. Bir kısmı da adam öldürdü. Bir Mehdi de başına elli kişiyi toplayıp baş kaldırdı, hükümet de yakalayıp hepsini astı. Bak, sana söylüyorum Taşbaş kardaş, bu günler köyün sıkıntılı, ölüm kalm günleri. Sana tutunacak dal diye sarılıyorlar. Seni yüceltirler yüceltirler, başları sıkıntıdan kurtulup, aydınlığı bulunca, tâ yukardan ayaklarının dibine, çamurun içine atarlar. Bana baksana, bu domuzlar hiç namaz kılarlar mı? Baksana bu günlere! Cemaat olup, imamsız namaz kılıyorlar. Yarın sıkıntıdan kurtulur kurtulmaz Allahı Ökkeş Dağkurdundan başka aklına getiren kalır mı? Adil gelince, korkuları sıkıntıları biter. Sen de ortada, eğer tımarhaneye, hapisaneye gitmemişsen, dımdızlak kalırsın. Arkandan da ermişe, evliyaya bak, diye gülerler. Ben sana köyüm için, kendim için, senin için söylüyorum. Bunun önüne geç.»

Taşbaş, büyük bir düşüncenin ağırlığı altında:

«Bütün bu dediklerin doğru,» dedi. «Hem de yerden göğe kadar. Köylü bir bu işi yüreğine, kafasına koymuşsa önüne geçemezsin. Bir çare?»

Karşılıklı düşünceye daldılar. Uzun bir süre sonra Sefer başını kaldırdı, ocaktaki gözlerini Taşbaşın gözlerine dikti:

«Bir tek çare var, o da sen hemen bu gecedен tezi yok, bu köyü bırakıp Çukurovaya gideceksin.» dedi. «Ben başka bir yol göremiyorum.»

Taşbaş güldü:

«O zaman daha kötü olur,» dedi. «İşte o za-

man gör ermiş... O zaman İsa gibi göğe uçmadığım kalır.»

Gene sustular. Taşbaş düşünüyordu ki «bu Sefer neden bu kadar korkuyor? Bunun bir sebebi olacak. Sebebi de, ben ermiş olunca ona kötülük edeceğimi sanıyor.» Buna da içten içe seviniyor, gülüyordu. «Ama o ölür de beni ermiş yaptırmaz bu köyde. Başıma türlü işler açar. Her bir tehdidini savurdu. Dur bakalım, sonu neye varacak?»

Sefer de düşünüyordu ki «saflığa vuruyor köpoğlusunu. Her şey onun başının altından çıkıyor. Beni mahvetmek için yedi yıldır bütün hünerlerini gösterdi. Bu da son hüneri. Dur bakalım, sonu neye varacak?»

Böylece, başlarını ocakta yanan ateşe dikmiş. Taşbaşın ermişliğinin önüne geçme çarelerini araştırırken, birden irkildiler. Yakınlarından, evin arkasından iki tüfek patladı. Sonra ateş sürdü gitti.

Muhtar:

«Basıldık, köyü bastılar!» diye ayağa fırladı. «Sende bir tüfek, kurşun yok mu? Git getir. Hemen getir.»

Taşbaşoğlu:

«Bende tüfek, kurşun ne gezer,» dedi.

«Ben eve gideyim, eve gideyim. Onlara karşı koyayım. Yoksa gelip hepimizi boğazlarlar.»

Fırladı.

Muhtarla Delice Bekir arasındaki çarpışma, bu gece bir saatten fazla sürdü. Köylü ne olup bittiğinin farkında değildi. Bu haldeki bir köyü eşkiyalar gelip de basıyorlardı? Borcunu verememiş bir köyü..

Evinin penceresinden karanlığa, nereye olursa

olsun ateş ediyordu. Ama bu işten hiç bir olumlu sonuç beklemiyordu. Köylü, bu geceki baskından bir iki saat şöyle bir söz edecek, sonra gene Taşbaşoğluna geçecekti. Sıktağı kurşunlar bosa gidiyordu. Bu geceki iş boştu. Köylüyü Taşbaştan soğutacak daha önemli, çok önemli bir olay geçmeliydi köyde. Ama nasıl bir olay geçmeliydi? Birden, buldum diye, ayağa fırladı, elindeki tüfeği yere attı. Taşbaşın evine doğru koştu.

Sefer kurşun sıkmaktan vazgeçince, Delice Bekirle Ömer de kestiler.

Taşbaşoğlunun açılan kapısına bir sevinç boranı gibi giren Sefer:

«Köyü kim basıyorsa,» dedi, «işte gördün, yarım saatte sesini soluğunu kestim. İşte gözünle gördün, Memedim, kardaşım. Gözünle gördün ki ben köylüm için canımı veririm. Hem de hiç düşünmeden veririm.» Karşısında duran Taşbaşı, vardı büyük bir coşkunlukla kucakladı: «Buldum,» dedi, «buldum, Memet kardaşım! Hem de bir iyice buldum. Seni de kendimi de, güzel köylümü de bu belâdan kurtardım. Ve de bir iyice kurtardım, canım. Bundan sonra seni kimse ermiş yapamaz. İsteseler de yapamazlar. Ve de ölseler de yapamazlar. Ooh, kurtulduk.» Coşkunluktan tıkanıyordu. Taşbaşı bıraktı. «Hele bir oturayım da, kendimi toparlayayım. Kendime geleyim. Bulur bulmaz, koşarak geldim. Az daha yıkılıp ölecektim. Bunu bulduğumdan dolayı öylesine burcum bulandı.»

Daha soluğunu toparlayamamış, derin derin soluk alıyordu.

Taşbaşoğlu:

«Sağol Sefer kardaş,» dedi. «Senin köylümüzü, beni düşündüğünü bilirim.»

Bu sözlerdeki alayı Sefer sezdi ama aldırmadı. Taşbaşa, arayı soğutmadan, sordu:

«Bir insan ne yapmalı ki, ne kötülük etmeli ki bu dünyada ermişlik mertebesine çıkamasın?»

Gözlerinde kurnaz, tongaya bastırmışların zalim parıltısı vardı.

Taşbaş karşılık verdi. Seferin sözü nereye getireceğini hemen anlamıştı:

«Ne kötülük yaparsa yapsın, bir insanın yaptığı kötülükler Allah indinde bağışlanır. İşte o insan da ermişlik mertebesine, yaptığı iyiliklerden dolayı yükselebilir. Bir Arap...» dedi, sözü Sefer aldı:

«Bunda çok doğrusun,» dedi. «Yerden göğe kadar hakkın var. Şimdi ben seni düşünüyorum. Bir kötülük yapasın ki, bu köylü yakını bıraka.. Bir adam hırsızlık yaparsa, bir adam ırza geçerse, bir adam ehli hayvanatla, ya da vahşi hayvanatla cima ederse, bir adam katil olursa, bu adamı şimdi, şu bizim köylü ermiş mertebesine çıkarır mı?»

Taşbaş:

«Belli olmaz,» diye soğukça karşılık verdi.

Sefer ateşlendi:

«Nasıl belli olmaz? Seni bir eşekle cima ederken yakalasalar, köyden de on kişi seni eşeğin üstünde görse böylece, seni ermiş mertebesine çıkartırlar mı?»

«Hiç belli olmaz. Çıkartacakları varsa çıkartırlar.»

«Sana bir teklifim var. Bu eşek, kısarak, köpek işi pis iş. Gençlik zamanının işi. Bu yaştan sonra adam da öldüremezsın. En kolayı hırsızlık. Ama sen onu da yapmazsın. Geriye ne kaldı? Irza geçmek. İşte bunu yapabilirsin. Yapabilirsin ne demek,

bir hoşuna gider ki..» Güldü. «Senin bu yanını köyde bilmeyen var mı? Bu köyde, pamuk tarlalarında koklamadığın kız var mı? İşte tam bu sırada seni cima halinde bir kadınla köy yönetim kuruluyla birlikte baskın ederekten, köylünün gözü önünde yakalarsak, senin ne ermişliğin kalır o zaman, ne bir şeyin. İşte bu yüzden, sen de, ben de, köylü de kurtulur. Sen de hiç olmazsa bir güzelce gün yaşamış olursun. Ve de kadın hazır. Güzeller güzeli, Delice Bekir kardaşımızın avradı. Delice Bekir zaten kadının her bir işini biliyor. Sana da bu yüzden hiç bir vakit düşman olmaz. Bu işi yapmadan önce. Delice Bekire şöyle bir çıtlattırım.»

O konuştukça Taşbaşoğlu sararıyor, öfkeden eli ayağı titriyordu. Birden patladı:

«Sende hiç utanma yok mu, Sefer?» dedi. «Sende hiç onur yok mu? Sen hiç insan değil misin? İnsan olmadığını bilirdim ama, bu kadar alçak, aşağılık bir kişi olduğunu bilmezdim. Utanmasan hırsızlık yap, utanmasan katil ol, utanmasan git eşekle, köpekle, kısırakla, dağdaki domuzla cima et, diyeceksin. Dedin ya.. Bana bak Sefer. Seni bir telâş almış. Neden korktuğunu iyi biliyorum. Ben ölsem de, şu köylü içinde onuruma toz konduramam. İsterse köylü beni ermiş değil, Peygamber yapsın, Mehdi yapsın. Bu yüzden de başıma ne gelirse gelsin. Başıma sen, ne getirirsen getir. Ben senin neden korktuğunu biliyorum. Hiç canını sıkma, köylü benim gibi bir adamı ermiş yapmaz. O ağzı var, dili yok fıkraları arar ki istediği yöne çöksün, ona istediğini yaptırırsın. Ermiş dediğin azıcık divâne, saf olacak. Köylü bana ermiş derse, beni ermişliğime inandırabilir mi? Köylü bunu bilmez mi? Köylü şimdi, varsın Ökkeş Dağkurduna, desin ki bu ge-

ce senin eviyn önünde yanan bir top ışık gördük, sen erdin desin, hemen erdiğine inanır o fıkara da. Sen hiç üzülme ve de hiç korkma ve de bana böyle pis işler teklif etme. Aramız bozulmasın.»

Sefer baktı ki Taşbaş çok öfkелendi, hiç bir teklifini de kabul etmeyecek:

«Ama,» dedi, «başına gelecekten, ipten kimse seni kurtaramaz.»

Taşbaş:

«Kurtaramasın.»

Sefer:

«Köylü senin gibisini ermiş yapmaz ya, bütün o masalları köylünün diline sen veriyorsun. Gece adamlarına ezberletip, gündüz köyün içine yönel-tiyorsun.»

Taşbaş:

«Yalan!» diye bağırdı.

Sefer:

«Ben doğru olduğunu biliyorum,» dedi, ayağa kalktı. «Kendi düşen ağlamaz. Kendi düşen ağla-maz. Yakanı köylünün elinden, boynunu ipten kur-taramayacaksın. Kendi düşen..»

Taşbaş ayağa kalktı. Neredeyse Seferin yakasına yapışıp, onu sarsacak, yakasını yırtıp to-katlayacaktı. Ama Sefer evindeydi. Bu yüzden öf-kesini tuttu.

«Bir can değil mi şunun başı sonu? Hepsi bir can. Altı astarı bir can! Veririz biter. Var mı daha bir diyeceğin?»

Sefer:

«İşi buraya kadar getirip dayadıysan, yağlı ipi göze aldıysan, hiç bir diyeceğim olamaz. Ve de köylünün başına, karıyın, çocuklarıyın, ve de benim başıma gelecekleri düşünüp hepsini göze aldıysan..

Bu köyü sürseler, şu ulu bozkırın ötesine. Anamımızın babamızın, sevdiklerimizin mezarları buralarda kalır, kalır da unutulur, yerle bir olur gider. Bunların hepsini göze aldıysan bir diyeceğim yok.»

Taşbaşoğlu:

«Aldım,» dedi.

Öfkesinden kuduruyordu.

Sefer onun öfkesinin farkındaydı. Gittikçe de büyüdüğünü görüyordu. Bir ara baktı ki artık Taşbaş kendinde değil, kendini dışarı zor attı.

Görelim doğan gün neyler, neylerse güzel eyler. Gece sıkılan kurşunların bir tepkisi olacak mıydı?

Sabah erkenden Sefer köyün içine adamlarını yollamıştı. Zalaca Karıya da bir güzelce düş götürüp, düşü hayra yorup köyün içine salıvermişti. Bu düş Taşbaşoğlu aleyhindeydi ve çirkindi. Zalaca Karı çalışmış çalışmış, bir türlü bu düşü kimseciklere söylemeğe dili varmamıştı. Hiç bir zaman da hiç kimseye bu düşü söylemeyecekti. Amaaan, bu Sefer de ne biçim adam! Zalaca böyle bir düş görmemişti ki.. Böyle bir düşü gerçekten de görse, kimseye söyleyemezdi. Düşündükçe bile utanıyor, Sefer kızıyordu.

Seferin adamları da az buz değildi. Köyün içine girmişler, Taşbaş aleyhine duyulmadık sözler söylüyor, hikâyeler uyduruyorlardı. Taşbaş hırsızlık mı yapmamıştı, yetimlerin hakkını mı yemiş, on iki yaşında bir öksüz kızın ırzına mı geçmemişti! Taşbaş gençliğinde yalnız be yalnız hayva-

natı vahşiyeyle ve hayvanatı ehliyeyle cima ederdi. Karatopaklı Hoca olmasa, onun bu işten kurtuluşu yoktu. Derler ki bir dişi yaban geyiğine gönlünü kaptırmış, gece gündüz onun ardınca gidermiş. Karatopaklı Hoca dua etmiş de, Taşbaşı bu pis işlerden yakasını kurtarıp insan soyuyla cima etmeğe başlamış. O zaman da sekiz yaşında kızlara musallat olup, anaları babaları taciz eyleyerekten korku içinde yaşatmış. Ve de oğlan çocuklarına tasallut etmiş.

«Böyle bir adamın soyunda ermiş olabilir mi? Böyle bir adamın dedesi olabilir mi Lokman Hekim? Böyle bir adam insan içinde yaşamağa lâayık değilken, nasıl olur da..»

Vurgun Ahmedin varıp önünde yeri öpmesi de başka türlü açıklanıyordu:

«Vurgun her eve gitmiş, kusurlarını herkesin yüzlerine vurmuş. Taşbaşa gelince, onun önünde toprağı öpmüş. Ne demekmiş bu? Şu demekmiş ki, bu dünyada herkesin kusuru var. Herkesin kusuru yüzüne vurulabilir ama, seninki vurulamaz. O kadar çok kusurun var ki senin, eeey Taşbaşoğlu, sen sorgusuz sualsiz Cehennemliksin. Onun için bu dünyada yalnız be yalnız senin önünde toprak öpölür. Bundan başka senin için bu dünyada hiç bir şey yapılamaz. Sen o dünyada öyle bir hale düşeceksin, öyle acı çekeceksin ki, insan soyu adına, bu dünyada senin önünde toprağı öpmekten başka bir şey yapılamaz.»

Seferin öğretip köyün içine saldığı adamları her evde, her toplantıda, her insana bu minval üzere, bülbul olup şakıyorlardı. Konuşuyorlar, dilleri şişinceye, ağızlarında tükürükleri kuruyuncaya kadar konuşuyorlardı. Bütün bu konuşmalar, uydu-

ruklar köylünün bir kulağından girip, bir kulağından çıkıyordu. Bazı bazı da tam aksi bir etki yapıyordu.

Görelim, doğan gün neyler, neylerse güzel eyler. Sefer bu doğan güne güveniyordu. Azıcık bir umudu kalmıştı. Ortaya salıverdiği söz ustası adamlar, onların ezberleyip götürdüğü hikâyeler.. Sonra dün gece sıkılan kurşunların hiç mi bir etkisi olmayacaktı?

Taşbaşın dün geceki davranışı onun yüreğine hançer gibi saplanmıştı. Artık bu sefer savaş başlamıştı. Ama bu seferki savaş ötekilerin hiç birisine benzemiyordu. Bu bir meydan muharebesiydi. İki yandan birisi ötekini imha edecekti. Bu günler ölüm kalım günleriydi. Allah ya ona, ya ona verecekti. Bu günler kelle oyunu günleriydi. Ve Taşbaş şimdilik güvenli adımlarla zafere yaklaşıyordu.. Uzaktan şöyle bir bakarsan, şimdilik, şu anlık zaffer onundu.

«Aaah Adil, yetiş kulun kölen olayım. Yetiş ki, Taşbaşın bu oyunu da sıfıra düşsün. Bugün yetişirsen yetiştin, yetişmezsen... Biliyorum başında çok büyük bir hal var. Yoksa beni kırar mıydın, bir sözümlü iki eder miydin? Bilmez miyim seni! Can bir kardaşım, yoldaşım değil misin? Ah, bugün gelebil-sen.»

Köy Yönetim Kuruluna da ne oluyordu? Gideli kaç gün oluyordu? Ne işleri çıkabilirdi? Niçin gelmezlerdi? Dün geceki boran yolları iyice tıkamış mıydı? Tekeç dağının bulutları yol mu vermezler? Her şeyden umudu kestik. Bari Yönetim Kurulu gelse. Her şeyi bırakıp, kasabaya gitmek, Adilin ayağına kapanmak, her bir şeyi, büyük meydan muharebesini bir bir söylemek var ama, burası bırakıl-

maz. Taşbaşoğlu köyde tek başına bir saat bile bırakılmaz. Sonra, Adilin başında bir büyük hal varsa, nitsen, neylesen geleceği yoktur. Hele dur bekleyelim. Ulaklar, dostlar, canlar, arkadaşlar köyün içinden ne haber getirecekler?

Önce Kısacık Musa geldi. Kısacık Musa, Seferin köydeki birinci adamıydı. Öksüz büyümüştü. O bu bakmıştı, askerliğe kadar. Sonra Muhtara sığınmış, Muhtar da onu evlendirmişti. Bir de imeceyle, köylüye onun için bir ev yaptırmıştı. Onun için varsa da Muhtar, yoksa da Muhtar. Muhtar olmasa, Kısacık Musaya bu dünyada yaşanamaz gibi gelirdi.

Sefer:

«Söyle Musam,» dedi, «dünkü kurşun sesleri için, köyü basan eşkiya için ne söyleniyor köyde?»

Kısacık Musa sekiz yaşında bir çocuk gibi küçüktü. Zayıftı, derisi kemiğine yapışmış, avurdu avurduna geçmişti. Yüzü her zaman sarıydı. Her zaman da telâşlı bir hali vardı. Sanki az sonra birisi gelecek, ona kötülüklerin en büyüğünü yapacak. Ateş üstündeydi.

«Diyorlar ki, bu eşkiya da ne biçim eşkiyaymış? Buldu buldu da borçlu köyü mü buldu soyacak? Bu ne ahmak eşkiyaymış ki, ateşsiz ocaktan köz almağa gider? Bundan başka, dün gece sıkılan kurşunlardan hiç söz etmediler. Dünkü kurşunlarımız gelmiş onlara.» İçini çekti: «Bugün de gene herkesin dilindeydi. Varsa da Taşbaş soyu, yoksa da Taşbaş soyu. Bir tanesi de dedi ki... Bunu Ökkeş Dağkurdu dedi. Ökkeş dedi ki, sülâlesi böyle karametli olanın kendisi de boş olamaz. Olmamak gerektir. Orada ne kadar köylü varsa, «amenna doğrudur, sülâlesi böyle olan bir adam hiç bir vakit boş olamaz,» dediler.

«Demek böyle dediler? İşte en kötüsü bu. Başka birşey istemez. İlk kıvılcım pamuk yığının, barut yığının düşmüştür. Başka bir şey istemez,» dedi. «İdam fermanımız yazılıp durur. İpimiz boynumuza geçip durur. Ben adamımı bilirim. Oldum olası bu Ökkeş dedikleri dinsiz, Allahın beş vakit namazlı, üç ay oruçlu kulu, Allahın kulu değil, Taşbaşının kuludur. Taşbaşlı ilk kıvılcımı kime attıracığını bilir. Bu adamda derya kadar akıl, kurnazlık var. Ama karşısındaki de boş değil. Bunu böylece bilsin o. Musam, yavrum, bu getirdiğin havadis iyi. Soyü için çıkan başka masallar var mı? Olacak. Bu çalışma, plânlı bir çalışma olduğundan, her gün on tane masal ortaya atılmazsa, bu masal ocağı yanmazsa olmaz, unutulur. Ol sebepten Taşbaşoğlu her gün ortaya yeni birkaç masal sıkmak zorundadır. Söyle bakalım, bugün de hangi ermişler Taşbaşın atasıymış?»

Kısacık Musa:

«Hangi ermiş olduğunu bilmem ama, bir dedesi varmış ki Taşbaşın, hiç böylesi dünyaya gelmemiş,» dedi gülümsedi.

Sefer:

«Şu sizin söylediklerinize. Taşbaşın hırsızlığına, cimasına, ırza geçmesine ne diyor köylü?» diye onun sözünü keserek sordu.

Kısacık Musa gene içini çekti:

«Ne der bu namussuz köylü, ne diyebilir bu alacak insanlar? Aaah ne diyebilirler, Taşbaş toz kondurmuyorlar, bu söylenenlerin hepsi de uydurma, diyorlar. Bir daha o kapıyı hiç kimseye açtırmıyorlar. Köy o hale gelmiş ki, Taşbaş aleyhine bir çocuğa bile bir şey söyleyemiyorsun.»

Sefer:

«Olan oldu,» dedi. «Gayrı olan oldu. İdam fermanımız yazılıp durur, darağacımız alanda kurulup durur. Bu Taşbaş, eline fırsat geçer geçmez tüm Hıdır Kâhya soyunu bu köyden sürgün eder, perişan eder, idam eder.»

Kısacık Musa, ötekiler korkuyla, eder diye baş salladılar.

«Kurtuluş yok.»

Bu gidişle hiç bir kurtuluş yoktu.

Ökkeş Dağkurdu barut fıçısına ilk kıvılcımı atmıştı. Neredeyse fıçı patladı patlayacak. Ondan sonra seyreyle gümbürtüyü, seyreyle Muhtar Seferin ve akrabalarının ve taraftarlarının ve bu akılsız köylünün başına geleceği.

Sefer, Taşbaş sülâlesi üstüne çıkartılan bütün hikâyelere bayılıyordu. Öyle güzel hikâyeler bulup yakıştırıyorlardı ki bu imansızlar, hikâye derim sana! Bu hikâyelerin katline ferman olduğunu bilmeseyse Sefer, önüne gelene anlata anlata bitiremezdi.

Kısacık Musaya:

«Anlat bakalım, Musam,» dedi. «Bugün de Taşbaş soyu neler yapmış? Sana bir şey soracağım, bunun üstünde hiç düşündün mü? Bu hikâyeleri kim çıkarıyor, ilkin kim yayıyor?»

Kısacık Musa:

«Sen unuttun,» dedi. «Bana demiştin ki, ilk öğreneceğin kimse bu hikâyeleri çıkaran kimsedir, demiştin. Ben en çok bununla uğraştım, bir türlü hikâyeleri kimin çıkardığını bulamadım. Sanki hikâyeleri insanların kulağına toprak anlatıyor, kaya, ağaç, esen boran, kopan fırtına, yağın kar anlatıyor. Belki şu ulu bozkırdan çağlayıp esiyor. Bu hikâyeleri çıkartanı o kadar çok çalıştım, bulamadım. Bütün dünyanın en akıllı adamları da çalışsalar bu-

lamazlar. Her şeyi bulurlar, bu hikâyeleri kimin çıkardığını bulamazlar.»

Sefer

«Bilirim, bulamazlar,» dedi. «Türküler de öyle. Onları çıkaranları da kimse bilmez. Bilinenleri herkes bilir de, bilinmiyenleri kimse bilemez.»

İşte bu Taşbaşın, şu bizim köyden Taşbaşoğlu Memet var ya, işte onun dedesi... Dedesinin dedesi... Bütün soyu Taşbaşoğlu derler, bütün soyun erkeklerinin adı da Memettir. Sonuna kadar gidersen, bu soyda belki bin tane Memet bulursun.

Kazdağı, derler bir dağ var, batıda, deniz kıyısında. Sarı Kız ermişi orada yatar. İşte bu Kazdağında bir ulu kişi varmış. O zamanlar bu dünyada iki tek iki ulu kişi varmış. Bir tanesi Kazdağında, bir tanesi de şu bizim Torosta. Torostaki bizim şu Taşbaş Memedin dedesi, Ulu Taşbaş Memet... Öteki de Kazdağındaki Sarı Kız.

O dağdan bu dağa bu iki can haberleşirlermiş. Birisi ne yer, ne içer, nasıl yatar, nasıl kalkar, öteki görürmüş.

Sarı Kız kuşların ermişiymiş. Bizim Ulu Taşbaş da geyiklerin. Sarı Kız bir yerden bir yere yürürken, binlerce çeşit, binlerce renk kuş gökyüzünde ulu bir ışık içinde balkırmış. O Kazdağında yürürken, o kadar çok kuş almış ki dört bir yanını, yer gök, otlar, ağaçlar, yıldızlar kuştan gözükmeyen olurmuş.

Sarı Kız, adı da üstünde, sarı altın saçları bir su gibi omuzlarından akarak, Kazdağında dolaşmış. İri, mavi, ışıklı gözleri varmış ve dudakları

nar çiçeği rengindeymiş. Sarı Kız on sekizinde kızoğlan kızmış.

Bizim Taşbaş da gençmiş. Yakışıklıymış. Kumral, kıvrıcık sakalları göğsündeymiş. Uzun boylu, gür kaşlı, iri elâ gözlü, geniş omuzluymuş.

Bir geyiğin sırtında o dağ senin, bu dağ benim uçarmış. Bir gün gelir geyikler ermişi arkasında binlerce çatal boynuzlu geyikle Çukurovanın düzüne inermiş. Onun geyiklerine hiç bir insan, hiç bir yabancı yaratık dokunamazmış. Geyiklerin yuvalarında yatar, onlarla birlikte yer içermiş. İçtiği, yediği de ne ki, azıcık geyik südü, yaban balı, bir avuç buğday, iki damla suymuş.

Bir gün bir kuş gelip, geyikler ermişinin karşısına bir kayanın üstüne konmuş. Kuş o kadar güzel, o kadar renkliymiş ki, Cennetten çıkmış sanırsın. Ulu Taşbaş bu karşısına gelip konmuş güzel kuştan bir türlü gözünü alamıyormuş. Boyuna da içinden geçiriyormuş, varıp şu güzel kuşa dokunmalı, tüylerini okşamalı, diyormuş. Ama bir yandan da, ya kuş bu okşamadan incinirse, diye korkuyormuş. O böyle düşünedursun, kuş gelip önüne konuyor. Ulu Taşbaş elini uzatıp kuşu tutuyor, güzel kuşun tüylerini okşuyor. Tüyleri okşarken, bir de bakıyor ki, ne görsün, kuşun kanadının altında bir küçücük altın kutu. Kutuyu açıyor ki, içinde bir tutam apak pamuk. Pamuğun altına şöyle bir göz atıyor ki, orada kıvrılmış bir tek sarı saç teli. Ulu Taşbaş bu kuşun nereden, ne için gönderildiğini anlıyor. Kutudan sarı saç telini alıyor, tel upuzun bir tel, bir zeytin yaprağına sarıp boynuna asıyor. Sonra uzanıp kıyamete kadar sönmeyecek Kırklar ocağından bir köz alıp kutuya, pamuğun üstüne koyuyor. Sonra da kutuyu kuşun kanadına koyup,

onu selâmetliyor. Kırklar ocağının közü, Sarı Kızın pamuğunu yakmıyor. Geyikler ermişi Ulu Taşbaş bununla demek istiyor ki, siz bana pamuklar gibi yumşak olduğunuzu söylersiniz, biz de size Kırklar ocağının ateşi gibi yandığınızı söylemek isteriz. Ama bizim ateşimiz sizin pamuk yumşaklığındaki aşkınızı yakmaz.

Kuş varıp Sarı Kıza kutuyu veriyor. Sarı Kız kutuyu açınca lâl-ü ebkem kalıyor. Diyor ki, bu hem bizden daha aşık, hem bizden daha ermiş. Varıp biz onun ayağına gidelim de eşiğine yüz sürelim.

Bu anda da geyikler ermişi gönül gözüyle bakıyor ki, Sarı Kız tek mil kuşlarını başına toplamış, kuşlar gökyüzünde, yeryüzünde kaynaşıyorlar, arkasında ak bir bulut uğunup geliyor. Amanın bu bize yakışır mı ki, diyor, elimizi çabuk tutmazsak, Sarı Kıza rezil kepaze olduk demektir. Hem de tek mil yaratığa.. Geyiğine atlıyor, geyik kayan bir yıldız gibi dağdan dağa atlayarak yola düşüyor. Kayan bir yıldız gibi. Bir ara Taşbaş Sultan arkasına bakıyor ki, ne görsün, arkasında binlerce geyiklik geyik sürüleri, arkasında yüzbinlerce yıldız akıp gelirler. Geyikler yıldıza, yıldızlar geyiklere karışmış. Bir ara, bir daha bakıyor ki arkasına, ne görsün, koca Toros dağı taşı toprağı, kayası, ağacıyla, akar suları, pınarlarıyla, tek mil yaratıkları, yılanı çıyanıyla düşmüş arkasına, yuvarlanıp gelir. Ulu Taşbaş bakıyor ki, bir koca dünyayı almış arkasına Sarı Kıza karşıcı gidiyor. Böyle olmaz, diyor kendi kendine. Sarı Kızın yüreğine bir şey gelir, bak der, kendisini bana ermişlerin ermişi olarkten göstermek için dağı taşı yanına katıp da geliyor. Böyle düşünüyor ve Torosa, ya kutsal dağ, sen burada

dur, benimle gelmene izin vermiyorum, diyor. Ve Toros orada duruyor. O sebeptendir ki Torosun bir ucu gelmiş İzmire vurmuştur. Gökyüzündeki kaynaşan yıldızlara da, güzel yıldızlar, siz de olduğunuz gökte kalın, diyor. Yıldızlar da oldukları gökte kalakalıyorlar. O sebeptendir ki, Çukurova gökleri yıldızla döşelidir. Yıldızlar üstüste kaynaşıp durur.

Derken iki sevdalı ermiş, Antalyada, Yanartaşta birleşiyorlar. O, gece gündüz yanan Yanartaş, bu büyük buluşmanın kıyamete kadar yanan ateşidir. Yanartaşın yandığı yerde dünya evine giren sevdalılar Kazdağına gidiyorlar. Torosa geliyorlar. Kuşlar geyikler Kazdağında kaynaşıyorlar onlar gelince. Torosta kaynaşıyorlar.

Geyikler ulusu Taşbaş, Sarı Kıza diyor ki: «Sen ölürsen senin yatırın Kazdağının doruğu, ben ölürsem benimki Torosun doruğu olacak. Senin yerin kuşlarıyın arası, benim yerim geyiklerimin arası.»

Böylece kavlı karar ediyorlar.

Sarı Kız diyor ki:

«Darılma, gücenme, bizden doğacaklar Torosta kalacakları için, bu Torosa bir armağan etmem gerekiyor.»

Ulu Taşbaş:

«Hakkındır, yap!» diyor. «Soyunun büyüyeceği toprağa ne yapsan hakkındır.»

Sarı Kız Kazdağından bir avuç toprak alıp Toros eteklerine serpiyor:

«Bu toprağa taş eksele, taş yeşersin, meyvesini versin,» diyor. «Öylesine bereketli olsun ki, yıl on iki ay bu topraklar üstünden ürün eksilmesin.»

Ve Çukurova toprağı böyle oluyor.

Bir de Kazdağından bir ceviz fidanı alıyor, getirip Torosun dağına, Çukurova yoluna dikeyor:

«Bu ağaç insan soyu sıkıştıkça yardımcısı, ışıksız kaldıkça, ışığı olsun. İnsanların yardımına Hızırın yetişemediği yerlerde bu yetişsin,» diyor.

Ceviz büyüyor, bazı ışık olup göğe ağıyor. İnsanlar, başları dara geldikçe ondan dilek diliyorlar, ceviz onların yardımcıları oluyor. Bu, kıyamete kadar böyle gidecek.

İşte bu geyikler ulusu, Sarı Kızın kocası Ulu Taşbaş bu bizim Memet Taşbaşın öz atasıdır.

İşte bu yüzdendir ki, şu Toros köylüklerince geyik vurmak günahtır. Neden ki dersen, geyiklerin ulusu bizdendir de ondan.

Sefer: «Köylüler bu hikâyeye inandılar mı?» diye sordu.

Musa:

«Yok,» dedi. «Hiç kimse inanmadı. Bu ermiş, dediler, ne Taşbaşın dedesi, ne bir şey. Böyle bir ermiş varmış ama, çok eskidenmiş. Üstelik de Sarı Kızlan evlenmemiş. Bu işin yalanı şurada ki Sarı Kız hiç bir zaman evlenmemiş, kızıoğlan kız olaraktan Kırklara karışmıştır.»

Sefer:

«İşte tam yandık,» dedi. «Ölüm fermanımız boynumuza asılıp durur. Buna inansalardı, iş çürüğe doğru gidiyor demekti. Şimdi muhkemleşti. Dur durabilirsen Taşbaşın önünde. Dur bakalım. Bir ulu sel geliyor ki, hepimizi alıp götürecektir.»

Odada oturanlara, hepiniz çıkın diye Sefer bir işaret çaktı. Hepsinin yüzü asıktı. Ayağa istemeyerek kalktılar. Sanki bir yas evinden çıkıyorlardı.

Sefer:

«Yavrum Ali Ömer, sen kal» dedi. «Sen kal ki sana bir diyeceğim var.»

Ömer geriye döndü, ocağın yanına oturdu. Hep önüne bakıyordu.

Sefer, daha kasabadan gelen haberi bekliyordu. Adilden umudunu iyice kesmişti ya, gene de bekliyordu. Bu kadar gecikmelerinin bir sebebi olacak, diyordu. Belki Adil onlara, bir iki gün bekleyin de beraber gidelim, demişti. Köy Yönetim Kurulu bir iyi muştı getirecek ama ne zaman? Bugün gelseler, iş tamam. Yarına kalırsa, sanmam ki, artık... Kafesteki kuş uçmuş olacak.

Gün kavuşuncaya kadar umutla bekledi. Fakat görünürlerde kimsecikler yoktu. Ne gelen vardı, ne giden...

Görelim doğan gün neyler, demişti. Neylerse güzel eyler, demişti. Hiç de güzel eylememişti. Gün be gün, saat be saat, her şey, her an kötüye gidiyordu.. Her an, bu büyük savaşı Taşbaş kazanıyordu.

Akşam olur, gün kavuşur kavuşmaz içine bir korku, büyük bir ölüm korkusu düştü. Taşbaş geceki olup bitenden sonra, hele bundan sonra onu hiç bir zaman bağışlamayacaktı. Tatlı cancağzını alacaktı. Çukurovada köylüler, daha da çok kadınlar, onlara kötülük eden ağaları, hep bir araya gelip parça parça etmiyorlar mıydı? Parçalanan ağadan ortada en küçük bir parça bile, bir damla kan, bir tırnak bile kalmıyordu. Adamı un ufak ediyorlardı. Taşbaş bunu bilmez miydi? Duymamış mıydı? Öyle yaptırmak hoşuna gitmez miydi? Hoşuna gitmez de ne demeye ermiş olmağa kalkıyordu?

Ötekiler gittikten sonra aralarında bir sessizlik oldu. Ömer zaten ağzını açıp da iki tek iki söz etmezdi. Sefer de konuşmadı. Kır İsmailin kızı ge-

tirdi akşam yemeği sofrasını önlerine attı. Bir tek söz etmeden yemeği yediler, bitirdiler.

Yemeği yedikten sonra Sefer:

«Ömerim,» dedi, «iş başa düştü. Bunca yıl, harıl harıl Kâbe ocağı gibi yanan Hıdır Kâhya ocağı artık sönecek. Bu güzelim ocağa, bu cümle fakirlere kısmet saçan ocağa, bu şerefli, bu asil kanlı, bu Osmanlı paşalarının indiği ocağa incir dikecekler. Bu ocağı söndürmek için uğraşmayan kalmadı. Bu köyden olsun, başka köylerden olsun, bu ocağı yıkmak için saldıranlar çok çok oldu. Evvelallah, bir de Hıdır Kâhya ocağının senin gibi yiğitleri sayesinde biz bu saldırıların hepsini bir vuruşta defettik. Bu Taşbaşoğluna gelince, sen bilirsin ki, tam yedi yıldır bizimle uğraşır. Zaten bu Taşbaş soyu oldum olası bizimle uğraşır. Yedi yıldır bu Taşbaşın saldırılarını tek başıma bertaraf eyledim. Hıdır Kâhya soyundan, hiç birinizden bir tek yardım istemedim şimdiye kadar. Çok şükür Hıdır Kâhya soyundan da kötü adam çıkmadı. Bir kale gibi bu ocağın başında birleşip durur.

«İşte şimdi, bugünlerde, düşmanımız, her bir çarelere başvuran düşmanımız, inanılmaz, akla gelmez, büyük bir çareye başvurmuştur. Bu çare, çarelerin en can alıcısıdır. Tek başına yedi yıl benimle başa çıkamayan Taşbaş, bugünlerde fırsatını bulunca, kendisini ermiş ilân ettirecek. Günlerdir, gözlerim birer dağ kartalı gözleri gibi üstündedir. Ermişliği öylesine bir plânla hazırlıyor ki, akıllar durur. Ömerim, sen de akıllı bir kişisindir, cümle Hıdır Kâhya soyu gibi. Sen de olup biteni görüyorsun. O ermiş ilân edilince, bütün köyün insanları böylelikle eline geçince, söyle bakalım, bu adam bize ne yapmaz? Bize rahmet okur mu? Hıdır Kâhya sülâ-

lesini ortadan kaldırır mı, kaldırmaz mı? Söyle!»

Ömer, sert:

«Kaldırır,» dedi.

«Öyleyse, o bizi ortadan kaldırmadan...»

Ömer:

«Bizim onu...»

«İyi bildin. Hay bin yaşayasın. Ama bunu ne türlü yapacağız?»

Ömer:

«Gider öldürürüm,» dedi. «Sen yeter ki beni Hıdır Kâhya soyuna kabul et.»

«Kabul ettim gitti. Ve de sen baş Hıdır Kâhya soyusun!» Sonra da ekledi: «Hayır Ömer, hayır,» dedi Karıncayı kullanıp, belini incitmeyeceksin. Saman altından su yürüteceksin ki, kimsenin haberi olmaya... Taşbaşı öyle bir ortadan kaldıracaksın ki, kimseler bilmeye, duymaya.»

Ömer:

«Orasını ben bilmem,» dedi. «Nasıl dersen, öyle yaparım.»

«Bak yavrum Ömer. Ben adam öldürmeği hiç mi hiç sevmem. İnsan yapısı Allahın özenip bezenip yaptığı en güzel bir yapısıdır. Ben ona kıyamam. Ama başa gelen çekilir. Bana, haydi yalnız bana olsa gene neysem ne, bütün soyuma, bütün ocağıma göz dikmiş bir adamı ben de yaşatamam. Vurgun Ahmet ne dedi? Hani o gün sen de vardın burada. Bu sözün en büyük tanığı sensin. Senin ölümün başka hiç bir şeyden olmayacak, Taşbaşın elinden olacak, dedi. Sen de bunu kulacıklarınla duydun, ben de duydum, tekmil bir koca dünya da duydu. İşte ben bugün şuna karar verdim ki, benim ölümüm Taşbaşın elinden olmayacak.» Coştı, heyecanlandı, boyun damarları şişti: «Ve de onun ölümü benim

elimden olacak. Bu gece onun tatlıca canını, o daha ermişlik tacını giymeden önce Cehenneme göndereceğiz,» dedi, ayağa kalktı. Ömere: «Gel buraya,» dedi.

İçeriki odaya geçti. Ömer de arkasından yürüdü.

«Şimdi oğlum, ben bu işi kafamda evirdim, çevirdim kurdum. Sen varken bu iş çok kolay. Sonra bu Taşbaşın ermişliğe doğru gidişi de işimize yarar. Sen, sesini Uzunca Alinin sesinin tıpkısı yapabilir misin?»

Ömerin büyük bir marifeti vardı. Sesini değiştirir, kimin sesini isterse onun sesi gibi yapardı sesini. Uzun Alinin, Taşbaşın, Gömleksizin sesi gibi ederdi. İsterse Meryemce gibi, tıpkı onun gibi konuşabilirdi. Dinleyen de, bu Ömer mi, Meryemce mi, anlayamazdı.

«Tıpkısı yaparım.»

«Oldu. Şimdi biz soyunup, don gömlek kalırız. Korkma korkma, neyimiz var neyimiz yok donun gömleğin altına giyeriz. Üşümeyiz, korkma.»

«Ben üşümekten korkmam.»

«İstersen, hiç de soyunmayız. Birer ak kefen gibi üstümüze çarşaf sararız. Ama çarşaf elimize ayağımıza dolanır. Yüzümüzü isle boyayıp, başımıza birer ak yazma sararız. Gece yarısı olunca varırız Taşbaşın evine. Kapıyı vurursun sen, sesini de Uzunca Alinin sesi gibi yaparsın. Taşbaş kapıyı açar açmaz, şu çuvalı başına geçirir, alır, dereye aşağı götürürüz. Orada boğup, Körkuyuya atarız. Sonra da köye gelip, Kırklar Taşbaşı alıp götürmüşler dedikodusunu yayarız. Oldu mu?»

Ömer:

«Oldu ama,» dedi, «karısı ne olacak? Biz Taş-

başı Körkuyuya götürünceye kadar, karısını kapıda tutacak birisi gerek. Karısının ağızına mendili doldurup, samanı otu doldurup tutacak birisi...»

Sefer:

«Amcan senin aklına kurban olsun, yiğidim,» dedi. «Haklısın. İkimiz Taşbaşı alıp giderken... Bir kişi de karısının ağızını tutsun ki, köylüye haber verip de kıyameti koparmasın. Böyle işleri yabancıyla yapamazsın. Kendi canından olacak. Kim var Hıdır s l lesinde bu işi becerecek?»

Ömer:

«Hiç kimse yok,» dedi, kabarak.

Sefer:

«Ne kısır, ne evliya bir soyumuz varmış ki, koca bir soydan bir kadını tutacak bir kişi bulamıyoruz.»

Ömer gene aynı tonla:

«Yok,» dedi. «Bir de ben olmasaymışım...»

«Doğru yavrum. Bir de sen olmasaymışın yamışmışım. Sen olmasaymışın ben de tek başıma bu işi yapamazdım. Taşbaş da soyumuzu kuruturdu.»

Ömer:

«Sana bir şey söyleyim mi?» dedi, durdu.

Sefer:

«Söyle, söyle,» dedi. «Sende akıl var ki, ton kadar.»

Ömer:

«Bir    nc  adamı, kardeşimiz da olsa işimize karıştırmayalım.»

Sefer:

«Doğru. Can pazarıdır bu.»

Ömer:

«Karısını da alır gider, onu da Körkuyuya atarız.»

Sefer:

«Yazık değil mi kadına, onun ne suçu günahı var?»

Ömer:

«O da onun karısı olmayaydı. Haydi oldu, diyelim, kocası ermiş olurken önüne geçeydi. Haydi ermiş oldu diyelim, Hıdır Kâhya ocağına göz dikmeye-yeydi.»

Sefer konuşmadan, heyecandan yorulmuştu.

«Şu tüfekleri bir iyice yokla bakalım. Bir tutukluk falan etmesin. Sonra da çık havaya bak, nasıl hava? Böylesi günlerde hava çok işe yarar. Hele çık da bak dışarıya.»

Ömer çıktı, geri geldi:

«Bozkırdan gümbürtü geliyor. Bu gece hiç bir canlı dışarda barınamaz. Kurt kuş, ayı tilki, hepsi yuvasında.»

«Ömer »

«Buyur.»

«Şu adam öldürmek çok kötü. Öyle değil mi?»

«Yooook.»

«Çok kötü, çok. Ama, neylersin ki... Öyle değil mi?»

«Değiiil.»

«Adam öldürmek kötü değil mi?»

«Yooook.»

«Sen hiç adam öldürdün mü, Ömer?»

«Öldürmedim. Öldürmedim ama, öyle öldürmek istiyorum ki Taşbaşı öldürdükten beş altı yıl sonra onu öldürdüğümü herkese söyleyebilirim, öyle değil mi?»

Sefer bağırdı:

«Sen deli misin?» dedi. «Böyle bir şey kul olana söylenir mi? Taşbaşın akrabaları kan davası

gütmezler mi? Hükümet bizi yakalamaz mı? Öyleyse, sen ağzı gevşeklik yapacaksın, ben bu işten vazgeçtim.»

Ömer:

«Şakacıktan söyledim,» dedi. «Bir iyice şakacıktan. Böyle işler ölünceye kadar kimseciklere söylenmez.»

Sefer rahatladı:

«Söylenmez yavrum,» dedi. «Haydi git de tüfeklere bak, ben azıcık şuraya uzanayım. Gece yarısı horozları öterken gel beni uyandır.»

Sedire uzandı, gözlerini yumdu. İçi içine sığmıyordu. Bir ara bütün bedenini bir ürperme aldı. Şu adam öldürmek ne biçim bir iş? Sıkacaksın boğazını, sıkacaksın, sıkacaksın, gözleri dışarıya pörtleyecek. Sonra eli ayağı gerilecek, gerilecek. Çırpınacak, deli gibi çırpınacak. Sonra gene bir iyice gerilecek. Sonra da birden çözülüverecek. Başlıyacak soğumağa. Sonra kaldırıp Körkuyuya atacaksın. Ne var bunda? Ömer yiğit, Ömer gözü pek oğlan. Ömer yapar bu işi. Ama başkası yapamaz. Başkaca bu dünyada bu işi kimsecikler yapamaz. Bir tek Ömer yapar.

Vaz mı geçmeli bu işten? Gidip Taşbaşa yalvarmalı mı? Sen benim canıma, malıma, ırzıma, Muhtarlığıma dokunma, bu ermişlik işinde ben de sana yardım edeyim. Seni yedi cihanın ermişi yapayım çıkayım. Çok inatçı bir mahlukattır. Kabul etmez. Geçen seferki gibi insanı evinden koğar. Rezil eder.

Koyunu kuzuyu, ineği öküzü, kuşu keçiye, her bir yaratığı boğazlıyorlar da tüyleri bile kıpırdamıyor, bir insanı öldürmeğe gelince... Gene eli ayağı titremeğe, bütün bedeni çözülmeğe başladı. Ya Körkuyudan Taşbaşın cenazesini çıkarırlarsa... Onu

götürürken bir tanesi görürse... Sonra mahpusane... Sonra ip de var işin ucunda...

Vazgeçse ne icap eder ki? Varsın Taşbaş yaşasın. Ne zararı dokunur ki? Ne zararı mı dokunur? Ermiş olduğunun daha ilk günü der ki ümmetine: «Varın şu dinsiz Muhtarı parçalayın da gelin.» Köylü de gelir, evden alırlar, çıkarlar köyün alanına, parça parça, un ufak ederler.

Kaç yıl oluyor? Sefer gözünün önüne getirdi. Zaman pamuk zamanıydı. Belki on beş yıl oluyor. Bir köyde bir ağanın pamuğunu topluyorlardı. Çukurovanın dağlara yakın yerlerinden birisi. Pamuk tarlası tam köyün kıyıcığındaydı. Köy evlerinin tam duvarlarından başlıyordu tarla. Bu köyün evleri, taşı toprağı, her şeyi, ne varsa köyde ağanındı. Ağa bu köydekileri çıkarmak istiyor, köylüler de çıkmıyorlardı. Ağayla köylü arasındaki cebelleşme iki yıldır sürüp gidiyordu.

Bütün köy bir ikindi üstü pamuk topluyorlardı. Az önce Ağa gelmiş, onlara, «kolay gelsin» demiş, gitmişti. Ağa, pamuğu köyün alanına kadar, evlerin avlularına, ev aralarına kadar ekmişti. Pamuğu evlerin avlularında topluyorlardı. Birden, köyden bir gürültü koptu. Gürültü değil, yüzlerce insanın çığlığıydı. İşlerini bırakıp doğruldular. Ağa, on adım önde, kaçmağa uğraşüyor, arkasında belki üç yüz, beş yüz kadın onu taş yağmuruna tutmuşlar, ona ulaşmağa çalışıyorlar. Sonunda ulaştılar. Kadın kalabalığı birden Ağanın üstüne kartallar gibi kapandı. Bir süre böyle kapanık kaldılar. Sonra çığlık çığlığa, kapandıkları gibi açıldılar. Her biri bir yana kaçıyordu şimdi. Sonra ortada öylesine bir sessizlik oldu ki, sinek kanadının sesi duyuluyordu. Vardılar baktılar ki, ne görsünler, Ağadan bir bacak, kan içinde bir

kol, bir de daha kanayıp duran, kanı toza bulaşan göğsün yarısı. Öteki parçaları nerede? Mezara koymak için aradılar, aradılar da bulamadılar.

İşte bu, Çukurovada bir köyde, bütün Yalak köylüsünün önünde oldu. Sonradan haber geldi ki Ağayı öldüren köylü kadınlara üçer ay gün vermişler.

Bu olaydan sonra Adil bir daha köylere çıkmamıştı. Şimdi ansılıyordu bunu. Adil, Adil kardaşım?..

«Ulan, ulan, bunun, bunun için korkup da gelmemiş olmasın? Olur mu olur. Aradan çok uzun bir zaman geçti. Geçti ama, böylesi yüksek bir olayları insanoğlu unutamaz. Ve de hiç bir vakit aklından çıkarmaz.»

İki ay Çukurovada pamuk topladılar. İki ay Ağanın kan sızan, toz içindeki yarım göğsü gözlerinin önünden gitmedi. Ağanın, gözlerinin önünde böyle parça parça edilişini yıllarca unutamadılar.

Vurgun Ahmet ne dedi, arkadaş dedi, senin ölümün Taşbaşın yüzünden olacak, dedi. Divane sözü peygamber sözünden, ermiş sözünden daha makbul bir sözdür. Onun için önüne geçmek gerektir. Parçalanmamak gerektir.

Bu gece ne olaksa olacak. Başka hiç bir çare-miz yoktur. Hiç hiç yoktur. Kendini kandırma Sefer! Muhkem ol, korkma Sefer! Ya Taşbaş senin tatlıca canını alacak ya sen Taşbaşın canını alacaksın İş bu kerteye geldi, dayandı. Bunun başkaca yolu yoktur, arkadaş. Ne olursa olsun, bu gece taarruz senin elinde. Adil de hiç bir zaman gelemeyeceğine göre, başka yolu yok. Allah kahretsin, peki bu titreme ne, bu yürek ezikliği ne?

Ağanın kan sızan yarım göğsünü görünce içi bulanmış, gözleri kararıp başı dönmüş, kulakları

uğuldamıştı. Şimdi de öyle oluyordu. Bir de üstüne üstlük öyle bir kusacağı geliyordu ki...

Kendini küçümsüyordu: «Ulan Sefer,» diyordu. «Sana mı kaldı adam öldürmek? Üstelik de sen öldürmeyeceksin ya... Ömer öldürecek. Eee, ne istiyorsun? Şu yüreğe bak, yüreğe! Yürek değil, Kürt pınarı... Sallanıp durur.»

Vazgeçmeli bu işten. Vazgeçmeli ama, Ömere nasıl söylemeli? Söylemesi kolay. Bir ermiş el kalkmaz. El kaldıranın eli kurur. Ömer de zıncı diye yerinde durur kalır. Kıpırdayamaz bile.

Bu Taşbaş soyu gerçekten ermiş olmasın! Güldü. Ermiş olsaydı, onda azıcık ermişlik olsaydı, şu yedi yılda neler, neler yapmazdı ona! Taşbaş vicdansız, merhametsiz bir kişidir. İnsanın gözünün yaşına bakmaz.

Ya bugünlerde ermiş olmuşsa? Yok, yok, köpekler ermiş olur da, o olamaz. Hiç namaz kılmaz, üstelik de oruç tutmaz. Karılar gibi beddua etmekle adam ermişlik mertebesine ulaşabilir mi?

Bu kadar akrabası var. Ölüsünün, kayboluşunun arkasını aramazlar mı? Aaah, bu gece öldürmek zorunda olmasaydı onu. Bir hafta, bir haftacık vakti olsaydı, gider dağdaki Çello eşkiyayı bulur, ayağına kapanır, bu işi ona yaptırırdı. Zaten eşkiyanın işi ne, adam öldürmek.

Birden baktı ki, ne kusacağı geliyor, ne de başı dönüyor.

Öldürmeli mi?

Vurgun Ahmet ne dedi? Ya o, ya sen?

Hazır, gücü yerindeyken... Yattığı yerden fırladı:

«Ömer!»

«Buyur Ağam.»

«Horozlar?»

«Öttü ötecek. Az kaldı.»

«Haydi, soyunup giyinelim.»

Hemencecik soyundular. Ceketlerini, şalvarlarını alta giyip, donlarını, gömleklerini üste geçirdiler. İs çanağı akşamdan hazırды. Yüzlerini, ellerini, boyunlarını, kulaklarını bir iyice boyadılar.

Muhtar:

«Ne olur, ne olmaz, birer de ak çarşaf alalım,» dedi. «Ak kefen karşısındakinin elini ayağını keser.»

Dışarısı öyle bir karanlıktı ki adım atamazdın. Duvar gibi bir karanlık. Bir de bora, bir de fırtına vardı ki, inanılmaz. Boranın şiddetinden Sefer bir iki kere yere kapaklandı. Ömer onu yerden kaldırdı.

Seferi gene titreme almıştı. Alır ya. Çocuk oyuncağı mı bu, adam öldürmeğe gidiyor. Hem de tüm soyu ermiş olan bir adamı öldürmeğe gidiyor.

«Elektrik fenerini aldın mı?»

«Yanımda.»

«Kurşun aldın mı?»

«Yüz elli tane.»

«Benim de var. Feneri hiç yakma. Böyle karanlıkta evi bulabilir misin?»

«Elimle koymuş gibi.»

«Ömer.»

«Buyur ağam.»

«Biz onu öldürmesek. o bizi... Hem de bir kos-koca ocağı söndürecek. Vurgun ne dedi?»

«Öldürecek.»

Seferin bacakları titriyor. Neredeyse serilip kalacak. Hiç mi hiç canı adam öldürmek istemiyor.

Ama Taşbaşın evine yaklaştıkça kini artıyor, öfkesi büyüyor.

Seferin de beklemediği bir şey oldu. O sanıyordu ki Taşbaşın kapısına varır varmaz, korkusundan küt diye yere düşecek. Tam aksi oldu. Kendine geldi, heyecanı kalmadı. Şimdi, şu anda Taşbaşı elceğiziyle boğardı da tüyü bile kıpırdamazdı.

Uzun Alinin sesini duyunca irkildi, tüfeğine sarıldı. Karşısında kapıyı vuran Ömeri görünce işi anladı.

İçerden Taşbaşın karısının sesi geldi:

«Sen misin, Ali kardaş? Memedi mi arıyorsun? Akşamdan beri bekliyorum, gelmedi eve. Başına bir hal mi geldi ola?»

Kapıyı açtı. Elinde çıra vardı. Ak kefene бүрүнмүш iki kişiyi görür görmez bir çığlık atıp kapıyı yüzlerine kapadı.

Ömer hemen kapıyı omuzlayıp açtı, Sefere de:

«Halil Emmi, şu kapıyı tut da, kimse dışarıya çıkmasın,» dedi, içerive girdi.

Sefer geldi, kapının ortasında durdu. Bir elini bir yanına, öbür elini öteki duvarına dayadı.

Ömer:

«Söyle,» diyordu içerde, «söyle kancık. O kocan olacak köpek nereye kaçtı?»

Elinde elektrik feneri ambara, yüklüğe, ahıra, her bir yere bakıyordu. En sonunda ocağa eğilip, feneri bacanın içine tuttu, aşağıdan yukarı bacanın içine de baktı, yok.

«Nereye gitti Taşbaş?»

Kadın kurumuş kalmış, karşılık vermiyordu.

«Söyle, nereye gitti? O bize gerek. Söylemezsen öldürürüm.»

Bir dipçikte kadını yere serdi. Kadından bir iniltiden başka ses çıkmadı.

Şimdi, Ömeri bir korku almıştı. Hemen dışarı çıktı, kapıyı kapadı.

«Kaçalım,» dedi.

O önde, Sefer arkada, Seferin evine kadar koşular. İkisi de öylesine titriyordu ki, üstlerindeki karı silkmeden ocağa sokuldular.

Neden sonra kendilerine geldiler. Ama Ömerin içindeki korku büyüdüğüce büyüyordu.

«Her yeri, ambarı, yüklüğü, ahır, her yeri, yatağı, çuvalların içini her yeri aradım. Bacanın bile içine baktım, yoktu. Bu gece nereye gider?»

Soluğu taşıyordu. Daha fazla konuşamadı. Gözleri de büyümüştü.

Sefer her şeyi kabullenmişti.

«Gerçekten, bu gece yarısı nereye gider?»

Bu gece, gece yarısı horozlar öterken, kapının tık tıkıyla uyandım. Sonra da kapıdan Uzun Ali Ağamın sesi geldi. Bu gece yarısı Uzun Ali Ağam ne istiyor diye kapıyı açtım. Baktım ki karşımda ak libaslara bürünmüş dev gibi iki adam. Sırtlarında tüfekler. Yüzleri kömür karası. Gece karası gibi yüzleri. Biri tıpkı Uzun Ali Ağam. Ama onun üç misli, beş misli uzun, iri bir adam. Öteki de Koca Halile benziyor, ama Hoca Halilin belki on uzunluğunda bir adam. Ulu bir kavak ağacı gibi uzamış da gitmiş. Korkumdan ağzım dilim tutuldu. Ne söyleyeceğimi şaşırdım. Uzun Ali Ağam gibisi, «Taşbaşoğlu nerede?» diye sordu. Ben de, «içerde uyuyor,» dedim. İçeriye girdi, yatağa ışık tuttu. Baktım ki Memet yatakta yok. Halbuki az önce teni tenime değiyordu. Yanımda mışıl mışıl uyuyordu. Uzun, dev gibi adama «şimdi buradaydı» dedim. Adam, «yok,» dedi, «işte yok, kaçmış» Dedim ki, «nereye kaçır? Biz kapıda duruyorduk, evin kapıdan başka çıkacak yeri yok ki!» Adam,

«öyleyse evi bir iyice aramalıyım,» dedi. Ben de, «ara bakalım,» dedim. Adamın sırtında kocaman bir tüfek vardı. Adam öylesine uzun, tüfeği öylesine kocamandı ki, evin içinde iki büküm dolaşıyordu. Evin her yerini, ambarı, ahır, bacayı, her bir yerini aradı, aramadık bir sıçan deliği koymadı evde. Adam iyi bir adama benzemiyordu. Bulsa Memedi hemen öldürecekti. Bulamadı, nasıl bulamadı, Memet nereye gitti de onu bulamadı? Ben şaşım kaldım buna. Adam, «aaah,» dedi, «bulamadım. Bulsaydım onun o tatlıca canını Cehenneme gönderirdim.» Ben de dedim ki adama, «bire güzel kardeşim, yüzün kapkara. Sen Uzun Ali Ağamın donunda gelmişsin bizim eve. İn misin, cin misin? İn sen de, cinsen de Uzun Ali Ağamın donunda gelen adam hiç can bir arkadaşı Memedine kıyar mı?» Adam dişlerini gıcırdattı. Dişleri gök gürleri gibi gürlledi. Ben çok korktum. «Aaah,» dedi, «o Taşbaş bu gece elime bir geçseydi...» Sonra dışarıya çıktı. Dışarda öyle bir boran vardı ki, yer gök sallanıyordu. Adamlar Tekeç dağına doğru yollandılar. Öyle uzundular ki, o göz gözü görmez karanlıkta bile karartıları belli oluyordu. Onlar gözden iyice ırayınca ben de eve girdim, evin köşe bucağını, her bir yerini aradım. Bizim Memedi koydunsa bul. Yer yarıldı da yere mi geçti? Üstümüzdeki dam kalktı da göğe mi ağdı? Memet yok. Yatağa girdim ya, beni de uyku tutmaz. Sabaha karşıydı ki, kapı vuruldu. Açmadım. Korkumdan yerimden kalkmadım. Derken Memedin sesi geldi. İçime bir küşüm düştü. Amanın bu da Memet donuna girmişlerden olmasın! Kapı boyuna vuruluyor. Memet boyuna, «avrat ölü müsün, aç kapıyı!» diye bağııyordu. Ne olursa olsun dedim sonunda, vardım ka-

pıyı açtım. Açtım ki karşımda bizim Memet. Üşümekten tirtir titriyor. Donmuş. Üstü başı kar içinde. Aynen çocukların yaptıkları kardan adama dönmüş. Kendisini ocağın başına dar attı. Bu gece olanı biteni ona olduğu gibi anlattım. Derin düşüncelere daldı. Hiç bir şey sormadı, söylemedi, kalktı, dışarıya çıktı. «Nereye gidiyorsun Memet?» dedim. «Uzak yere değil,» dedi, gitti. Baktım, gün ağarırken geri geldi. Gene kara batmıştı, tirtir titriyordu. Şimdi evde, gözlerini ocağın közlerine dikmiş, kıpırdamadan düşünüp duruyor. Ağzına bir lokma ekmek attığı yok.»

Kadın bunu önce Meryemceye, Uzunca Aliye, sonra öteki köylülere anlattı. Önüne gelene anlattı. Bu gelenler, yitikten gelen ulu kişilerdi ama, yitikden gelen ulu kişilerin omuzlarında tüfek ne arar?

«Bu gelenler, başı sıkışmış köye yardım için gelen Taşbaşın dedeleri, atalarıdır.»

«Öyleyse Taşbaş neden kaçtı?»

«Bu kadar uzun boylu insan olur mu? Ancak görünmezler bu kadar uzun olurlar. İyilik için geldiler.»

«Öyleyse sırtlarındaki tüfekler ne?»

«Görünmezler, insanları tüfeklerle öldürmezler, çarpıverirler.»

«İyilik için geldilerse Taşbaş neden kaçtı?»

«Bunlar Taşbaş ne yapacaklar, ne söyleyeceklerdi?»

«Diyeceklerdi ki, arkadaş, bu köylü mazlum, yoksul, ağzı var dili yok bir köylü. Eline vurup ağzından lokmasını alıyorlar. Bu köy sana teslim, sana emanet.»

«Öyleyse sırtlarında tüfek ne geziyordu?»

«Belki de görünmezlerin eşkiyası bunlar da.»

«İnsanların eşkiyaları olur da, görünmezlerin eşkiyası neden olmasın?»

«Neden olmasın? Akıl var, yakın var.»

«Görünmezler Taşbaşı gelip de ararlar mı? Onun nerede olduğunu bilmezler mi?»

«Gerçekten onlar ermiş kişiler, onlar görünmezlerse, onlardan neden kaçır Taşbaş?»

«Ama bu kadar da, on Uzun Ali boyunda da, yüzü de kapkara adam olur mu?»

«İnsanoğlu bu kadar uzayıp, irileşip, Koca Halil donuna, Uzun Ali donuna nasıl girer?»

«Herkes biliyor ki Koca Halil kaçtı gitti. O gece Uzun Ali de evindeydi.»

«Görünmezlerden başkası olamaz, olamaz.»

«Öyleyse Taşbaş neden kaçtı? Neden karlara gömüldü?»

«Bilemediniz. Taşbaş kaçmadı. Bir yerlere de göçmedi. Dışarı çıktı. Görünmezlere de görünmeyip dışarı çıktı.»

«Doğru. Sonra görünmezlerle bir olup Tekeç dağına gitti.»

«Sonra karlara batmış, geri geldi.»

«Sonra gene çağırdılar. O da gitti. Sabaha karşı geri geldi.»

«Ona ne söyledilerse görünmezler, gözlerini közlere dikmiş düşünüp durur.»

«Böyleleri hep közlere bakarlar.»

Bu gece ak libas giyinmiş iki kişi Taşbaşın evine gelmiş, onu ziyaret etmişler. Taşbaş da görünmez edip aralarına almışlar, Tekeç dağındaki görünmezler sarayına götürmüşler, orada konusup halleşmişler. Sonra da getirip evinin önüne bırakmışlar. Yalancıkdan kar içine sokup çıkarmışlar ki,

herkes onun yürüyerek Tekeç dağına gittiğini san-sın.

Muhtar bunu duyunca çılgına döndü. Ulan işte o iki kişi benimle Ömerdi, Taşbaşı öldürmeğe gittik ama onu evde bulamadık, anası onu kadir gece-si doğurmuş da, tatlıca canı kurtuldu, diyemiyor-du. Şu namussuz nasıl kurtulmuştu? Neyi, nasıl sezmişti de dün gece evinden uzaklaşmıştı? Her şeyden de nasıl hemencecik faydalanıyordu? Kar-sını köyün içine düşürmüş, millete nasıl masallar yutturuyordu?

Muhtar, Taşbaşın dün gece Uzunca Alinin evin-de olduğunu bu sabah öğrenmişti. Hem de hiç dur-madan, yatmadan sabaha kadar başbaşa verip ko-nuştuklarını öğrenmişti. Uzun Aliyi gözlettiği ada-mı bu sabah gelip olanı biteni en ince ayrımına ka-dar ona anlatmıştı. Allah bu köylünün belâsını ver-sin. Öldürmeğe gider, ak dona bürünürsün, ermiş olursun. Herif Uzunca Alinin evinde sabaha kadar, sıcak yalının başında ısınır, onlar onu görünmez edip Tekeç dağına gönderirler! Yok yok, bu köylüyle başa çıkılmaz. Bu köyü bırakıp gitmeli, kasabada küçücük bir dükkâncık açmalı. Ama yazık değil mi?

Bu köyün de şanına yazık değil mi? Millet de-mez mi ki, hoca Hıdır Kâhyanın oğlunu barındır-madılar da, fıkara gitti de kasabada dükkâncı oldu, demez mi? Bu da bir köylü için ölümden beter de-ğil mi?

Bir adım, bir adım, bir adım kaldı. Köylü o adımı da attı atacak. Taşbaşı öldürmeğe gidenleri görünmez yapan namussuz köylü, Taşbaşı ermiş de yapacak, peygamber de...

Bunun bir çaresi. Yetiş bire Adil, yetiş kulun olam! Bir tek ilâcı sensin bu işin. Yetiş imdadıma

kardaş, nolursun. Eline ayağına düştüm kardaş... Hiç olmazsa bugün Yönetim Kurulu üyeleri gelse-ler, iyi kötü bir haber getirseler.

Ah şu köy batsa. Taşbaşın dediği gibi, zelzele olsa. Bu köyde taş üstünde taş kalmasa. Baştan başa yıkılmış köy. Yıkık evlerin altından dumanlar çıkıyor. Konuşmayan Meryemce bağılıyor, «beni kurtarın, ben Meryemceyim». Hani sen Meryemceydin, hani sen bu köyün karıncasıyla bile konuşmazdın? Seni kurtarmak yok. Geber orada, kal orada domuz, kal! Ağaçlar damlardan fırlamış, bütün çökmüş damları kar örtmüş. Kurtulan kırk elli kişiyi geçmiyor. O da Seferin akrabaları. Ali Ömer, karıları, çocukları, kardeşleri... Adamları... Hayvanlar kalmış. Peri mağaraları çökmemiş. O da Seferin sayesinde. Behey namussuz köylü, Sefer söylemeseydi siz hiç akıl eder miydiniz bunu? Hayvanları mağara-ya saklamayı? İşte bu zelzelede sizinle birlikte geberirdi. İyilik bilmez köylü.

Ev ev, yıkılmış köyü dolaşıyor. Bir damın altından Köstüoğlunun sesi geliyor. Sefer, bunu kurtarmalı, diyor. Dünyaya o kadar zararlı bir mahlûkat değil. Onu kurtarıyorlar. Kar yağıyor. Uzaktan, çok derinlerden, bir damın altından Ökkeş Dağkurdunun iniltisi geliyor. Eeey, Ökkeş Dağkurdu, hani sen Cennete gidecektin? Yemez içmez, Hacca gitmek için para biriktirirdin? Yatmaz uyumaz, gece demez gündüz demez, namaz kılar oruç tutardın? İşte güzel Cennetine gidiyorsun. Kurtarın diye ne bağırp durursun? Haydi haydi, bu Ökkeş Dağkurdunu da kurtaralım. Varsın Cennetine biraz daha geç gitsin.

Bu gelen kimin sesi? Yarı ölmüş bir adamın sesi. Koskoca damın bütün toprağı üstüne çökmüş.

Nasılsa bir köşede kalmış. Az sonra havasızlıktan ya da kıpırdarken üstüne toprak inecek boğulup ölecek. Bu kimin, kimin güzelce iniltisi? Nasıl da kalmış toprağın altında! Bu benim ermiş Taşbaşının sesi. Hani sen ermiştin, hani sen her gece Tekeç dağında görünmezlerin sarayında, onların kuş südü bile eksik olmayan sofralarındaydın? Halkı böylecene kandırırdın? Neden kaldın dam altında? Neden çıkamazsın? Görünmezlerin gelip de neden elceğizinden tutmazlar, yalancıların yalancısı!

Bunu buradan çıkarmak gerekmez. Bu insan soyuna ve de mazarrat bir mahlûkattır. Orada kalsın ve de ölsün...

Ateşler içinde yanıyor, korkunç bir zelzeleyi, ölümü, aynen olmuşcasına büyük tad içinde iliklerine kadar yaşıyordu.

Bu gece Taşbaşın evine aynı kılıkta gitse, evi kurşunlasa, namussuz köylü bu sefer ne kulp takardı? Görünmezler de kurşun sıkar derler miydi?

«Ömer.»

«Buyur.»

«Ne yapalım Ömer? Bu adam azıtıyor. Baksana biz bile ermiş, görünmez olduk Taşbaşın evine gidince. Üstelik onu öldürmeğe gidince. Ya doğru dürüst, ona dostça gitseydik, peygamber olurduk. Öyle değil mi?»

«Öyle amca.»

«Bu gece onu öldürsek, bir yere sıkıştırıp?»

«Bu gece onu hiç bir yerde bulamayız amca.»

«Neden?»

«Kaçar.»

«Onu öldürmenin hiç bir çaresini bulamayacak mıyız, Ömer? Senin işin bu da, onun için sana soruyorum. Herkes bir işten çok iyi anlar. Sen de adam

öldürmek işinden anlarsın. Ne dersin Ömer?»

«Onu öldürmenin mümkünü yok.»

«Şimdi varsan da, o ocağın başında otururken sıksan kurşunu yüreciğinin başına, ne olur? İşte şimdi, ocağının başında gözlerini ateşe dikmiş. oturup durur. Ne dersin Ömer?»

«Güpegündüz öyle mi?»

«Ne olacak? Güpegündüz. Ben seni kurtarırım. Bir iki yıl ya yatar, ya yatmazsın. Bütün köyü Allah tanığı gösteririm ki nefsinin müdafaa için öldürdün onu. Haydi şimdi. Olmaz mı?»

«Güpegündüz öyle mi? Adam öldürmek ha?»

«O kadar zor mu Ömer?»

«Adam öldürmek bu! Tavuk kesmeğe benzer mi?»

«Yoksa Ömer, yoksa sen de mi korkuyorsun? Taşbaşın ermişliğine sen de mi inandın?»

«Yooook!»

«Öyleyse?»

«Güpegündüz?»

«Güpegündüz! Ne olur yani?»

Ömer sustu. Sefer sordu sordu, Ömer ona bir karşılık vermedi.

Sefer:

«Korkaklar,» diye bağırdı. «İmansızlar. Ulan, yalan olduğunu sen gözünle gördün işte. Seninle beni bile ermiş ettiler. İşte kulağınla duydun. Gece Taşbaş sabaha kadar Uzun Alinin evindeymiş. Daha ne korkuyorsun?»

Ömer karşılık vermiyordu. Başını eğmiş Seferin küfürlerini, bitmeyen tükenmeyen küfürlerini dinliyordu.

Babasından anasından daha çok emeğim geçen Ömer. Karakollarda candarmaların elinden aldığı,

salmada deftere yazmadığım, öz oğlum gibi giydip kuşattığım, yemeyip yedirdiğim, yeryüzünde tek güvencim, tutunduğum dalım, umudum dediğim, ölürken benimle bile ölür bildiğim, gözü pek, yiğitlerin yiğidi sandığım, oğlum, yavrum Ömerim, sen de mi?

Öylesine yalnız sanıyordu ki kendisini, neredeyse şak diye yere düşecek, bir daha da doğrulamayacaktı. İnsanın bir yerde, bir işte tek başına kalışı ölümden de beterdi. İşte ölüm dedikleri de buydu. Sonsuz bir yalnızlıktı, çaresizlikti.

Adil onu bırakmıştı. Köylüler onu bırakmışlardı. Akrabaları yan çiziyorlardı. Ömer, Ömerken bile!

Bu dünya yaşamağa değmez, pis, iğrenç bir dünyaydı. Bu kadar alçak insan arasında yaşamak tansa, yaşamamak daha iyiydi. Artık bir tek umudu kalmıştı. O da Yönetim Kurulunun iyi bir haberle gelmesi. Onlar da kötü haberlerle gelirlerse... İşte o zaman...

Ne olurdu, ne olurdu yani, şimdi gitse de ocağının başında Taşbaşı vurulursa? Ne, ne olurdu yani? En azından bir on beş yıl yerdı. On beş yıl da onun için ölüm demekti. O zaman Muhtar kim olurdu? Kim olacak, dil vermez Meryemcenin boyu devrilesi oğlu Uzun Ali. Taşbaşın arkasında o var. Taşbaşla bizi biribirimize düşürüp, parsayı o toplayacak. Hesabı bu!

Vay anasını! Ne yapmalı?

Kurda ne demişler, boynun böyle neden kalın, demişler. O da demiş ki, kendi işimi kendim görürüm de ol sebepten, demiş. İşte oğlum Sefer, sen de kendi işini kendin göreceksin. Adilden kötü bir haber gelince, o umut kapısı da kapanınca, on beş

yılı göze alıp kendi işini kendin göreceksin. Bunun başkaca bir çaresi yok. Meryemcenin oğluna da gelince, onun için de bir kolaylık düşünülür. Ne yapmalı, başa gelen çekilir.

O gece Seferin gözüne bir damla uyku girmemişti. Yatakta kıvrandı, kudurdu durdu. Dünyadan, bu kötü, nankör, alçak, insanlıktan çıkmış insanlardan iğreniyordu. Bu Taşbaş belâsını da bir yolunu bulup atlatırsa, bu insanlara birkaç acı sözü vardı. Ve de düşmanların o zaman elinden çekecekleri vardı.

«Gelin artık, gelin artık,» diye söylendi. «İyi haberle mi gelirsiniz, kötü haberle mi? Ama yeter, gelin artık. Gelin de, biz de başımızın bir çaresine, şu Taşbaşın elimizle bir icabına bakalım. Gelin artık kardaşlarım!»

Fırtına savuruyordu. Bu sabah dışarda hiç bir canlı yoktu. İnsanlar başlarını kapıdan dışarıya çıkaramıyorlardı. Dışarda ne kedi, ne köpek, hiç bir yaratık kalmamıştı.

Ulu dağların koca kartalları, uzun, ucsuz bucaksız mağaralarına çekilmişler, güçlü başlarını kanatlarının altına alıp, dışarda kopan kıyameti dinliyorlar. Kurtlar, tilkiler inlerindeler. Üstüste kıvrılıp yatmışlardır. Soğuktan tek korunma çareleri. Günlerce aç kalsalar, bu boran da böyle sürüp gitse, hiç bir yaratık dışarı çıkamaz. Her fırtınaya dayanan bozkırdaki o tek kavak ağacı bu sabah, mümkünü yok, kırılmıştır. Ormanın ağaçları uğultulu bir çatırtı içinde.

İnce, daha yağarken buz haline gelmiş karı, fırtına, kum gibi oradan oraya götürüp yığıyor. Buz tozu köyün alanında, bir de bakıyorsun, bir tepe gibi yükselivermiş.

İşte böylesine bir boranda soğukta, boynunu tâ omuzlarının hizasına çekmiş bir kişi, gözlerini ka-

payıp, yıldırım gibi bir kapıdan öteki kapıya koşuyor. Kapıdan kapıya, yumulmuş koşan adamın tâ yakınına, bir iki metre yakınına varıp da yüzüne bir iyice bakmazsan, kim olduğunu mümkün yok anlayamazsın. Bu kişi Memidiktir. İşi gücü avcılıktır. Onun dediğine bakılırsa, kışın yaptığı avcılık sayesinde bu köyde herkesten daha iyi geçinip gidiyor. Koyunu keçisi, atı ineği yok amma, elinde gül gibi zenaati, avcılığı var. Şu Toros ülkesinde, kendi dediğine bakarsan, ondan daha iyi sansar tuzağı kuran yoktur. Şu koca Torosun tüm sansarını bir tek kişi yakalamıştır, o da Memidik. Memidiğe Çakal Memidik diye, çakala benzediği için dememişler, usta bir sansar avcısı olduğundan dolayı ona bu gereksiz lâkabı takmışlardır. Köyün en kısa boylu adamıdır. Kızların, «ne zaman uzayacaksın Memidik? Yaşın aldı başını da gitti. İki parmak daha uzarsan ben de sana varırım Memidik,» demelerini hiç duymaz. Başını önüne eğip, uzaklaşıp gider. Memidik bir gün uzayacaktır. Adam bir günde uzamaz ki... Ağır ağır, yavaş yavaş... Zaten Memidik, Uzun Alinin, Gömleksizoglunun boyu gibi bir boyu da hiç bir zaman istemez. Aman Allah etmesin, onlarınki de boy mu? Bir alâmet. Yeri göğü tutuyor.

Memidiğin babası, daha Memidik altı aylıkken ölmüş, Memidiğin anası o gün bugündür dul.

Anası Memidiğe der ki:

«Hiç canını sıkma yavrum,» der. «Senin baban dal gibi uzun adamdı. Daha senin yaşın ne ki? Sen uzarsın, hem de öyle bir uzarsın ki... Kızların laf atmalarına bakma, onlar boyu kısıllara değil, yaşı küçüklere böyle laf atarlar,» der.

Memidik buna bir gün, iki gün inanır, sonra şöyle tepeden tırnağa kendisini bir süzer, «yok yok»

der, «uzasaydı şimdiye kadar bu boy uzardı. Ne yapalım, bizim boyumuz da kısaysa, sansar avcılığında insanın bir işine yarıyor ki! Bir yere kıvrılıyor-sun, ne sansar görüyor, ne de kuş...»

İş hiç de öyle değildi. Kızların takılmaları deli ediyordu onu. Yıllar geçiyordu da, boyu bir parmak değil, yarım parmak bile büyümüyordu. Memidik insan içine gittikçe daha az çıkıyor. Kendisini gittikçe dağına, avına daha çok veriyordu.

Peki, bu karda kıyamette, bu adamın derdi ne? Evden eve kendisini atıyor?

İlk önce gözleri faltaşı gibi açılmış, korkmuş, eve geldi. Anasına hemen, ayakta anlatmağa başladı. Eli ayağı buz kesmişti. İçine çekilmiş boynu sanki orada donmuş kalmıştı. Memidik üşümekten bir topaktı.

«Gördüm,» diyordu. «İşte öyle.» Gözleri pörtleyip dışarı uğruyor, dudakları uzuyordu.

Anası:

«Memidik, yavrum,» diyordu, «şu üstüyün başının karını silk, ocağın başına otur da öyle anlat. Bu kıyamet boranda sabaha kadar üşümekten nasıl öldün, kimbilir?»

Memidik anasının belki on kere döndürüp çevirip söylediği bu sözleri duymuyordu bile.

«Gördüm,» diyordu. «İşte öyle. Hilâfım varsa iki gözüm önüme aksın.»

Parmaklarını gözlerinin üstüne bastırıyor:

«İşte bu gözle gördüm. Bunlarla, bunlarla gördüm. Kim inanır ki, kimse inanmaz ama, işte ben gördüm. Bir gördüm ki, görme derim sana. Nasıl da gördüm. Bir ben gördüm, bir de... Kim gördü, hiç kimse görmedi. Bir ben gördüm. Şu iki gözüm çıksın ki, önüme aksın ki gördüm. Ben gördüm. Bu ge-

ce... Akşam olurken, göğün bir yanı parladı. Şak dedi, parladı. Göğün bir yanı. Vay anam vay, dedim. Bunda bir iş var, dedim. İçime korku düştü... Ama bu gece tuzacı kuracağım. Bu koca, yeşile çalan balkıma çok sansar geleceğine işarettir, dedim. Dört yere, dört sansar deliği ağzına dört tuzak kurdum. Bir fırtına başladı. Ben çekildim Periler mağarasına, yaktım ateşi, verdim odunu, yaktım ateşi. Öyle bir fırtına var ki dağda, yer gök birbirine karışıyor. Gece mi gündüz mü belli değildi. Onu gördüm ki, gözlerime inanamadım. Bir iyice açtım gözlerimi, bir daha, bir daha baktım, gözlerime inanamadım. Bir de ayaz vardı, bir de ayaz ki, ayaz öylesine ayaz işte. Kayalar donmuş, soğuktan kayalar çatır çatır ediyor. Karın akılığı, deliren geceye vurmuştu. Tam sansar günü. Dört sansar yakaladın, Memidik, diyordum içimden. İşte tam bu gözlerle gördüm. Söylerim, herkese, yere göğe, kurda kuşa söylerim. Kellemi kesseler söylerim. Çarpılıp da çont olsam söylerim. İşte bu gözlerle gördüm. Bir baktım topraktan bir inilti gelir. Toprağa bakıp korktum. İnsan yalnız olunca toprak inler, inler ama, böylesini görmemiş, duymamıştım. Bir baktım, kayalıkardan bir uğultu gelmeğe başladı. Bir baktım, yerin göğün, kayalıkların, ormanın, esen boranın uğultusu iniltisi birbirine karışmış, kıyamet kopup durur. Öyle bir korktum ki, tarifsiz. Öyle bir korktum ki yüreğim ağzıma geldi. Az daha sürseydi bu uğultu, ben korkumdan ölürdüm. Bir de baktım, ne uğultu kaldı, ne bir şey... Ne fırtına kaldı, ne bora. Ne ayaz kaldı, ne soğuk. Ortalık ılımanlık, güllük gülistanlık oluverdi. Bir mayıs gecesine benzedi gece. Dört bir yandan taze çiçek kokuları gelmeğe başladı. Amanın ne oluyor, bu da nedir der-

ken, aşağıdan yukarı gelen, sıçrayarak gelen, her biri iki adam yüksekliğinde yedi top ışık gördüm. Işıklar köyden aşağı, bayıra yukarı oynayarak gelip durur. Dünya aydınlık içinde, ılımanlık, bahar içinde, koku içinde kalıp durur. Ortalık öylesine aydınlık ki, karıncanın izini görürsün. Derken anama söyleyim, derken derken... İşte, bu gözlerle gördüm. Bu gözlerle görmeseydim, inanmazdım. Derken, derken, yedi top ışık sıçrayarak bana doğru gelmekte olsun, bir de baktım ışıkların önünde ak libaslara bürünmüş, başı yeşil bir adam gelip durur. Adam da dört bir yanına öylesine ışık saçıyordu, yedi top ışık yanında karanlık kalıyor. İşte adam öylesine parlıyor ki... Ulan, aman ha, nedir bu karartı, derken ha... Kimdir ki bu karartı, derken ha... İşte bu gözlerle gördüm. Bu benim gözlerimle bir iyice baktım. Baktım arkasında yedi top ışık, önde yeşil başlı, ak libaslı adam ışık saçarak bana doğru geliyor. Ha anam ha, ha kardaş ha, başladı elim ayağım zangır zangır titremeğe. Bu adamda bir iş var, dedim kendi kendime. Bu bir ermiş kişi olmasın, dedim kendi kendime. Bu, arkasına yedi dağ gibi, yedi top ışığı takıp da gelen, dünyayı bir anda böyle ılımanlık eden er kişi bir ermiş olmaz da ne olur ki... Ulan, düş mü görüyorum yoksa ben, dedim. Etime bıçağının ucuyla bir dokundum, bacağım yandı. Böyle de düş olur mu, Memidik kardaş? dedim. Ben düş mü hayal mi demeğe kalmadı, bir de baktım, o yedi top ışık arkasında... O yeşil başlı adam, önümden geçip Tekeç dağına doğru süzülüp gider. Bir de baktım, bir de baktım ki ne göreyim? Adamın yüzü, bütün bedeni ışıklar içinde balkıyıp durur. Birden, gözden yedi top ışığı da, adamı da yitirdim. Dünya öy-

le bir karanlığa battı ki, böyle bir karanlığı bu dağlar görmüş değil. Öyle bir koyu karanlık ki, nah şu taş gibi ağır. Sonra ne göreyim? İşte bu gözlerle gördüm. Ne düştü, ne de hayaldi. Birden toplar gibi bu ulu karanlığın ortasından bir top ışık patladı. Ben ışığın şiddetinden yere kapaklandım. Bir süre başımı topraktan kaldıramadım. Işıklar öylesine patladı, saçıldı ki, gözüm hiç bir yeri görmez oldu. Gözlerim bir iyicene kör oldu sandım. Yumulduğum yerden bir türlü doğrulamıyorum. Gözlerimi de açmağa korkuyorum. Yüreğim bir atıyor ki, küt küt! Korkudan çatlayacak. Bu karanlığın ortasından bu patlayan ışıklar ne ki? Yer mi yarıldı da, yerden patladı, yıldızlar mı yukardan aşağı ağdı, ne oldu? Nedir ki bu başıma gelen? Kıyamet mi, bir mucizat mı? Ne olursa olsun, ben gözümü açamıyorum. Gözümü şöyle azıcık aralayıp, ucuyla bakmak istiyorum, ya gözlerim kör olmuşsa? Bu beni daha çok korkutuyor. Açayım mı açmayım mı, derken, gözümün aralığından baktım ki, ne göreyim, arkasında yedi top ışığı güzellikten yüzüne bakamayacağın bir adam, karşımda durup durur. İşte bu gözlerle gördüm. Karşımda duran uzun adam. Sonra adam kırmıladı, aşağı köye doğru yürümeğe başladı. Uzun bir adam. Ben gene karanlık içinde kaldım. Bir de baktım ki, aşağıdan yukarı doğru ışıklar gene yalınlanarak gelir. Pervazlanarak gelir. Saydım, tam yedi top ışık. Yedi yıldız gibi, yerde sıçrayıp, yedi Arap kısrakın tayı gibi koşarak, oynayarak, adamın ardından gelirler. Her top ışık kocaman. Arka arkaya da sıralanmışlar... En arkadaki en ışıklısı... Işıklar vurdukça yeşil başlı adam, yeşile keser. Adamın içinden, başından, gözlerinden, giyitlerinden, bastığı yerden yeşil bir ışık saçılıp durur.

«Gece, karlar, Tekeç dağının doruğu, kayalar, bir de baktım ki, her bir yan yeşil ışığa kesmiş. Karlardan yeşil ışık fışkırır. Gözlerim kamaşıyor. Kamaşıyor, yeniden yeniden kapatıp açıyorum. Derken, ışık gene bana doğru dönüyor. Vay anam vay! Işıklar bana yaklaşıyor! Kaçsam, kaçıp gitsem, kaçacak zaman yok. Korkumdan dilim boğazıma kaçmış. Öldürseler, bir tek söz edemem. Yerden de kalkamıyorum. Beni bir ter basmış ki... Su içindiyim.

«Bir de baktım ki, karartı tam önümde. Gene eski durduğu yerde durur. Ne göreyim, bir baktım ki, önümdeki kim? Yüzüne bakamazsın, öyle güzel. Kim? Taşbaş Efendimiz. Yaaa. Taşbaşoğlu Efendimiz. Arkasında yedi top ışığı, yedi küheylân at gibi. Tüm bedeni de yeşile kesmiş. Her yanından da, yerden gökten de ışıklar yağar. «Sana kul olayım Taşbaş Efendimiz, bizi bağışla,» dedim. Dedim ya, sesim çıkmadı. Korkumdan da ne yapacağımı bilemiyorum. Varayım, diyorum, varayım da Taşbaş Efendimizin ayağına kapanayım. Beni, bizi, anamı, köylüyü bağışla kulun olayım, diyeyim. Kalkamadım, dizimin bağı çözölmüş. Önümden poyraz yeli gibi, arkasında süzölüp giden top top ışıkları, süzöldü de gitti. Tam poyraza benziyordu. İşte ben bunu böylece, şu gözlerimle gördüm. Tekeç dağının doruğuna doğru süzöldü de, ağdı da gitti. Süzölüp giden Taşbaş Efendimizden gözümü alamadım. Az sonra, bir de baktım ki, Tekeç dağının başı yalp yalp eder. İşte koşa koşa eve geldim.»

Memidik bunu bitirir bitirmez, anasının «dur Memidik,» demesine aldırmadan dışarı fırladı.

Gün kuşluk olmuştu. Fırtına gene sabahki gibiydi ama, köylüler sokaklara dökölmüşler. Evden

eve gidip gelmeler, anlatmalar. Dur durak bilmeden Memidiğe yeniden anlattırmalar. Bugün köyün en mutlu günü. Herkes bu hikâyenin tadında. İliklerine kadar bu hikâyeyi duyuyorlar. Köyün güzel konuşanları, bir, bir daha, bir daha anlatıyorlar. Ocak başlarına toplananlar, birken üç, üçken beş oluyorlar. Ocak başlarındaki topluluklar gittikçe çoğalıyor.

Memidik gördüğünü anlatmağa Muhtarın da evine gidiyordu ama Öksüz Duran önüne geçti:

«Sen deli misin Memidik?» dedi. «Muhtar şu söyledikleriyin bir tekini bile duyarsa seni öldürür.»

Memidik böylece Muhtarın evini pas geçti.

Hikâye birkaç koldan birden, anında Muhtara ulaştı. Muhtarı çılgına döndürdü. Artık olan olmuş, iş bir iyice patlak vermiş, resmiyete dökülmüştü. Korktuğu başına gelmişti. Artık Adil isterse gelsin, isterse gelmesin. Gelirse cehennemin dibine gelsin, giderse de gene oraya gitsin. Güle güle yolu var.

«Ne yapalım,» dedi Sefer kendi kendine. «Çekeceğiz. Başa gelen çekilir. Artık Taşbaşoğlunun önünde boynumuz kıldan ince, pamuktan yumşaktır. Ne isterse onu bize yapabilir.»

Bu Memidiği söyleten kimdi? İşte bu önemli. Memidik öksüz bir çocuk. Taşbaşın da hiç adamı değil. Anası da bize akraba gelir... Bu Memidikle bir iş yapılabilir.

Düşündükçe, düşündükçe Memidiğe karşı içinde öfke büyüyordu.

Bekçiye:

«Çabuk şu Memidiği bana çağır,» dedi. «Gelmek istemezse, karakoldan celp var, de... Zorla al getir.» Ömeri çağırdı: «Belki gelmez,» dedi, «o it soyu. Gelmezse, al kucağına getir. Hiç olmazsa bunu yap. Nasıl bildim bugün adamın ermiş olacağını? Yandık mı Ömer, öldük mü, battık mı?

Ömer, başı yerde, bekçiyle dışarıya çıktı.

Sefer, Memidiği sabırsızlıkla bekliyordu. Şu deyyusu bu ayaklarının altına almalı, kemiklerini kırıp un ufak etmeli. Nereden çıkardın bunu, nereden çıkardın bu arkası yedi top ışıklı Taşbaşı? Taşbaş mı bu adam, bire sümüklü oğlan? Onun adına Karacadağın ışıklar evliyası demezler mi? Bire sersem oğlu sersem, ışıklar evliyası gece olsun, gündüz olsun arkasında yedi top ışıkla dolaşmaz mı? Taşbaş nereden ışıklar evliyası olmuş, behey sümüklü Memidik! Seni ayağımın altına alıp da ezmek yok mu, behey meymenetsiz öksüz!

Memidik bu ışıklar evliyası hikâyesini nereden duyup Taşbaşa uydurmuştu? Taşbaş ezberletmiş olmasın? Bütün bunları bir bir Memidiğin ağzından sökmek var. Yoksa bu öksüz, bu çelimsiz oğlan salt kendini göstermek için mi uydurdu bu hikâyeyi? Ya da düş mü gördü? Ya da?.. Ya da?.. Taşbaş onun gözüne ışıklar ermişi suretinde mi gözüktü?

Her ne ise, bu Memidiğe bir ceza vermek gerek ki, bir daha hiç bir kimse böyle bir yalanı uyduramasın.

Beklerken, Memidiğe öfkeleniyor, onu öldürecek kadar öfkeleniyor, ama Memidiğin incecik boynu, süzgün, dalgın gözleri, çelimsiz bedeni gözünün önüne gelince öfkesi geçiveriyordu.

Ama onun nesine gerek bu işlere girmek! Bu

işlere girip de beni mahveylemek. Sonuç ağır ağır yaklaşıyordu ama, belki bir kaç gün daha sürüklenirdi, Memidik olmasaydı. Öyle değil mi?

«Sıçtın ocağıma, mahveyledin beni Memidik. Yaktın, Memidik. Bitirdin beni, kül eyledin, Memidik. Boynun ince de olsa, bir deri bir kemik de kalmış bulunsan, cezayı çekeceksin...»

Memidiğin kendisine yaptığı kötülüğü düşündükçe öfkesi artıyor, artıyordu. Ellerini yumruk yapıp, yumruklarını ısırmağa başladı. Öfkesi işte o hale gelmişti.

Tam bu sırada önde Memidik, arkada bekçiyle Ömer kapıyı açıp geldiler. Sefer onu görür görmez ayağa fırladı, Memidiğe gitti. Memidik, Seferin pörtlemiş gözlerini, sararmış yüzünü, öfkeden titriyen dudaklarını, öldürürcesine üstüne yürümesini görünce hemencecik evin köşesine sığındı, oraya büzüldü.

Sefer tam onun yanına varınca kendisine geldi. Eğer yumruğunu indirecek olsaydı, Memidik ölüverirdi. Ya da bir daha kendisine gelemeyecek kadar sakatlanırdı. Kendi kendine: «Aman, aman, ne yapıyorsun Sefer? Bir çuval inciri bok ediyorsun,» diye söylendi.

Memidiğin yanına varır varmaz, bir an durdu:

«Yavrum Memidiğim, hoş geldin evime, kardaşım,» dedi. «Adam bütün evleri dolaşır da, Sefer amcasının evine gelmez mi, delim? Ben de seni çağırdım ki, şu gördüğünü bana bir iyice anlatasın.»

Memidik şaşkınlık içinde kalmıştı, ne yapacağını, nasıl davranacağını bir türlü kestiremiyordu. Üstüne hışım gibi gelen adam, bir anda nasıl değişip yumşacık olmuştu? Korkusundan hâlâ ürpertiler geçiriyordu.

«Ne oldu sana yavrum, ne büzüldün öyle köşeciklere? Gel yavrum gel. Gel de bana şu gördüklerini anlatıver.»

Memidik yavaş yavaş kendine geliyor, içine bir güven havası doluyordu. Seferin de yüzü gözleri gittikçe düzeliyordu.

Onu elinden tuttu, ocağın yanına götürdü:

«Avrat,» diye bağırdı. «Kır İsmailin kızı, Memidik oğlumuza bir çay...»

Kadın ocaktaki çaydanlıktan bir bardağa çay döktü; içine de iki şeker atıp kırılmış bir kaşık sapıyla karıştırarak Memidiğe verdi.

Sefer şimdi gülüyor, sevgiyle karşısında çay içmekte olan Memidiğe bakıyordu. Memidik de ona bakıp bakıp gülüyordu. Ve Memidik içinden geçiriyordu: «Hep de yalan. Bu köylü tüm yalan söylüyor zaten. Şimdi şu Sefer amca kötü adam mı? Adamın ondan iyisi can sağlığı... Sefer amca can adam be. İlkın, şöyle uzaktan bakınca insanı korkutuyor, ürkütüyor, ama yanına yaklaşıncı görüyorsun, can adam. Bu köylü de batsın. İşte bu köylü iyi adam değil. Hem de hiç iyi adam değil, bu köylüler. Nesi var yani Sefer amcanın! İşte ne güzel adam. Ne de güzel gülüyor. Böyle güzel gülen adam hiç kötü adam olur mu? Ben de bundan sonra Sefer amcadan yana olmazsam... İşte... Üstelik de Sefer amca bizim akrabamız. Ananın dayısı olurmuş. Yani öz dayısı değil de dayılığı. Olsun, gene akrabamız değil mi?»

Memidik başını kaldırdı, gözleri yaşarmıştı. İçi sevgiyle doluydu. Babası da sağ olsaydı, ancak Sefer amcası kadar severdi babasını. Şimdiki, şu karşısında duran Sefer amcası kadar. İçinden, onun

boynuna sarılıp, onu kucaklamak, ellerini öpmek geçiyordu.

Bütün sevgisini gözlerine toplayıp Sefere baktı:

«Sefer amca,» dedi, «sen anamın dayısısın, benim de dayımsın. Ben bundan sonra, senden yanayım. Ölünceye kadar sen ne dersen, onu yaparım.»

Memidik çocuksulamıştı. Şimdi yedi yaşında bir çocuğu yaşıyordu.

Sefer elini uzattı, onun saçlarını, omuzunu okşadı:

«Tabii,» dedi, «sen benim öz yiğenimsin. Ama siz bizden uzak durursunuz. Bunun sebebi ne ki ola? Halbuysam ki ben sizi öz bir akrabam diye bağırma basmışım ki, sana oğul, anana kızım demişim.»

Seferin içinde bir şimşek çaktı. Şimdi köylüye bir oyun oynayacaktı ki, felek de maşallah desindi. Bir oyun ki oyun. Memidik, Taşbaşın yedi ışıklı masalını çıkaran Memidik böyle avucunun içinde olunca... Hehey babam. Allahın bu güzelce günü de varmış! Kurban olam akıl veren Allaha. Vay babam vay! Şimdi köylü nasıl dize gelecek! Yaşasın Memidik, oğlum Memidik. Memidiğe büyük sevgiyle bakıyor, omuzlarını okşuyordu.

«Yaa, Memidiğim, benim akıllı, uslu kardışım, yiğidim, seni benden uzak tutan düşmandır. Düşmanın gözü kör olsun. Et tırnaktan ayrılır mı kardışım? Sen benim kardışımsın. Aynı kandan, aynı özdensin, benim özümdensin. Düşman ne derse desin, ne uydurursa uydursun, sen benden ayrılamazsın. Öyle değil mi kardışım?»

Memidik başını yerden kaldırmadan, başıyla «öyledir» yaptı.

Sevgiden, ilgiden erimişti Memidik. Kanat tak-

miş uçuyordu sevinçten. Hiç kimse ona, adam oldu olalı böylesine davranmamış, ona böyle candan sözler söylememişti. Akraba başkaydı. Tabii, akraba gibi var mı? Düşmanların gözü çıksın ki çıksın. Bu düşmanlar, değil akrabaları biribirinden, eti tırnaktan bile ayırırlar. Babayı oğuldan, anayı kızıdan, sevgiliyi sevgiliden ayırırlar. Lânet olsun düşmanlara.

«Kusuruma kalma Sefer amca. Senin bu kadar iyi, bu kadar insan bir adam, bu kadar akraba se-ver bir insan olduğunu kimse bilmiyor.»

Sefer içini çekti:

«Varsın bilmesinler yavrum,» dedi. «Üstümüzdeki güzelce Allah biliyor ya...»

Memidik başını kaldırmadan:

«Doğru,» dedi. «Biliyor ya.»

Sefer:

«Şu gördüğün Taşbaşı işini bana anlatsana... Neler gördün, neler işittin. Bir bir anlat ki, yavrum, bu iş önemli bir iştir. Bana çok gerektir. Hükümetimize, devletimize, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti demirkrasisine çok çok gerekli bir oluşmadır Taşbaşı işi...»

Memidik sevincinden artık dört köşeydi. Köyün başı, hem de köyün en iyi adamı, hem de öz dayısı Sefer Ağa kendisinden gördüğünü anlatmasını istemişti. Hem de Türkiye Demirkrasi Hükümetine çok gerekli bir oluşmadır bu senin anlatacakların, demişti!

Başladı anlatmağa. Anlattıkça coşuyordu. Coş-tukça bir sel gibi sözcükler ağzından akıyordu. Işıklar iki adam boyuyken kavak kadar uzuyor, yedi-yken yirmibeş oluyor, elli oluyor. Sonra şu aşağıda-ki ova, Tekeç dağının karlı yamaçları binlerce top ışıkla, yüzbinlerce top kavak ağacı yüksekliğinde

ışıkla donanıyor. Önlerinde ulu Taşbaşoğlu Memet Efendimiz, arkasında yüzbinlerce top ışıklı ormanıyla, dağı taşı ovaları kayalıkları, yamaçları tutmuş ışık ormanı Tekeç dağına doğru süzülüp gidiyordu. Işıklar, Taşbaş süzülüp, ağıp gidiyordu.

Elinden gelse, Memidik Taşbaş da bin tane Taşbaş yapacaktı. Öylesine coşmuştu. Nedense Taşbaş bir tane Taşbaş olarak kaldı. Ama onun da boyu bir iki metre uzadı.

Memidik uzun uzun, en ince ayrıntısına kadar gördüklerini anlatınca rahat bir soluk aldı. Terlemişti:

«İşte böyle oldu, bu işi böylece gördüm Sefer amca,» dedi. «Nasıl, beğendin mi?»

Memidik kıvanç içindeydi. Çok güzel, bu sefer hepsinden güzel anlatmıştı. O koskocaman Sefer Ağası da mest, hayran ağzının içine bakıp kalmıştı!

«Çok güzel söyledin. Çok beğendim Memidiğim ya, bu anlatıkların doğru değil.»

Memidik şaşırdı, bir hoş oldu. Ona ilk olarak köyde birisi doğru değil bu anlattıkların, diyordu.

«Çok doğru, olduğu gibi söyledim. Nah şu iki gözüm önüne aksın ki, bu gözlerle gördüm, vallahi billahi...»

Sefer:

«Sus, yemin etme Memidiğim, yavrum. Ben senin dayınım. Öz bir dayınım. Sen bu anlattıklarını düpedüz uydurdun. Ama ne güzel uydurmuşsun.»

Memidik kıpkırmızı kesildi, yüzü yanmağa başladı:

«Vallahi billahi uydurmadım. Na, bu gözlerle gördüm.»

Sefer baktı ki bu yoldan olmayacak, Memidiği döndüremeyecek, başka bir yöne çevirdi.

«Oğlum, yiğidim, ben sana bir iyice uydurdun deriyorum. Sen böyle bir düş gördün mağaralarda uyurken. Önünde de ateş yanıyordu, ateşe baktın, ışık oldu. Bir ağaç karartısı vardı ateşin arkasında, onu da adama benzettin, Taşbaş oldu. İşte böyle oldu. Sen düş gördün.»

Memidik:

«Ben,» dedi, «onu da sınıadım. Düş mü görüyorum ola, diye kendi kendime sordum. Tenime bıçağın ucunu soktum, acıdı, kan aktı. Anladım ki sahici dünyadayım, düş de görmüyorum. Karşımdaki de Taşbaşoğlu Memet Efendimiz.»

Sefer kızdı:

«Efendimiz deme şu ite,» dedi.

Memidik:

«Haşa haşa,» diyerekten dualar okudu. «Haşa haşa. Sonra ağzın eğilir, Sefer amca, tövbe, tövbe de,» dedi.

Sefer korkmuştu. Ya çocuk böylece görmüşse? Ya Taşbaşta bir şeyler varsa?... Yok, yok, dedi sonra. Olamaz onda, bir şey olamaz.

Gülümsedi:

«Bir şey olmaz yavrum. Taşbaş ermiş olamaz. O kadar çok günahı var ki... Sen düş gördün.»

«Düş görmüyorum. Bak, bıçağı soktuğum yer de işte burası...»

Şalvarını çemredi, yarayı gösterdi.

Seferin sabrı taşınıştı:

«Yalan,» diye bağırdı.

Memidik inandırıcı, okşar gibi bir sesle:

«Yalan değil amca, yalan değil. Ben sana söy-

lüyorum ki, işte gözlerimle gördüm. Hiç yalan olur mu?»

Sefer:

«Yalan,» dedi. «Hem de bin kere yalan.»

Aralarındaki bu savaş uzun sürdü. Memidik onu inandıрмаğa çalışıyor, Sefer de bütün bunları onun görmediğini, uydurduğunu, ya da, bu gördüklerinin düş olduğunu söylemesini istiyordu.

Sefer en sonunda baktı ki olmayacak, çocuk söylediklerinden dönmeyecek.

«Bak,» dedi, «yavrum, hâydi bütün bu dediklerini kabul edelim, hepsine inanalım. Ama o ışıkların önündeki Taşbaş değildi, olamazdı. Sen onu Taşbaş benzettin ama, sonradan bir de baktın ki bana benziyor, o yeşil ışık saçan adam. Sonra bir de baktın ki, ne Taşbaş ne de bana benziyor. O adamı, şimdiye kadar, ne görmüşlüğü, ne de bilmişliğin var.»

Memidik, yumşak, kurnaz, bilmiş:

«Yok, Sefer amca, yok,» dedi. «O adam tam Taşbaşı. İki gözümle gördüm.»

«Taşbaşsa bile, köylüye ev ev dolaşıp, benim söylediğim gibi söyleyeceksin.»

Memidik gülümsedi:

«Söyleyemem amca, söyleyemem,» dedi. «O adam Taşbaşı.»

Sefer:

«Sen benim yiğenim, canım, ciğerim, kardaşım değil misin, söyleyeceksin. Köylüye böyle söyleyeceksin.»

Memidik:

«Ben koca bir köylüye yalan söylemem,» dedi. «Sonra bana yalancık oğlu yalancık, derler. Ölünceye kadar da adımı böyle anarlar. Kimsenin de yüzüne bir daha bakmam. Ben şimdi gidip de köylü-

ye desem ki, ışık mışık görmedim, öyle bir adam da yok, o adam Taşbaş değildi, dersem, beni öldürür köylü. Öldürmeseler de bu köyde koymazlar, bana ite bakar gibi bakarlar. Anam bile benimlen konuşmaz. Ben seni çok sevdim. Babamdan daha çok. Senin için her bir şeyi yaparım ama, bunu benden isteme. İki gözüm önüme aksın ki, işte bu gözlerle gördüm. Sen de günaha girme. O arkasında bir ışık ormanıylan, top top olmuş ışık ormanıylan dağlara doğru ağıp giden Taşbaşoğlu Efendimizdi.»

Sefer:

«Bana doğru söyle,» diye çıkıştı. «Doğrusunu söyle, Memidik. Sen yalan uyduruyorsun.» Sonra yumşadı. «Ben düş gördüm dersen, ne icabeder ki... Ne kaybedersin ki? Köylü de sana hiç bir şey yapmaz. Yavrum, sana söylüyorum, sen bu söylediklerini inkâr etmezsen, hiç olmazsa o önündeki adam o değildi demezsen... Hıdır Kâhya soyu öldü. Ben de öldüm, sen de öldün...»

Nasıl öldüklerini, öleceklerini Memidiğe bir bir anlattı. Sonra:

«Haydi bizim öldüğümüzden geçtik, ya hükümetin, ya kasabanın onuru, ya köyümüzün gül adı? Hepimizi bir gün hapse atarlar.»

Tarikatın, Mehdilerin, hükümetin bunlara ne kadar kötü gözle baktığını, böyle şeytana uymuş, Taşbaş gibi bir dinsize kapılmış bir Çukurova köyünün, çoluk çocuk, karısı kızanıyla beş yıl nasıl hapislerde inlediğini anlattı.

«İşte Memidik, köylü Taşbaş senin anlattığın bu uydurma masaldan sonra kapıldı. Köyün başına böyle bir iş gelirse, Taşbaş da asarlarsa, bunun hepsi senin uydurduğun bu masal yüzünden olacak. Belki de hükümet bütün köyü yerle bir eder, yur-

dunu dağıtır. Duymadın mı, hani o köyler gibi yapar. Bu da senin yüzünden olur. Fırsat elde iken, bir yalan söyledim de. Onu da demezsen düş görmüşüm de. Köylüyü de kurtar, Taşbaşın kellesini de.»

Memidik, kendisine önem verilmiş kişilerin güveniyle, tepeden:

«Ama ben işte bu gözlerle gördüm. Top top olmuş ışık ormanının önündeki Taşbaş Efendimizdi.»

Sefer gittikçe sertleşiyordu. Önce tehdit etti. Onu hapislerde çürüteceğini söyledi. Salt, köylüyü kurtarmak için. Taşbaş fıkarcasının bu işte hiç bir günahı yoktu. Onu da kurtarmak gerekirdi. Yazık değil miydi fıkarcaya? Bir köy, bir kasaba için bir çocuk, sümüklü bir Memidik hapislerde çürümüş, Muhtarın kulağı mı duyardı. Akrabadır diye, yüreği köz köz olup yanardı ama, elinden ne gelirdi?

«Söyleyecek misin, Memidik yavrum, ne dersin? Köyü, kasabayı, Toros ülkesinin onurunu kurtarmayacak mısın?»

Memidik:

«İşte bu gözlerle gördüm,» dedi. «Ben yalan söyleyemem. Düş de görmedim.» Yarasını gene açtı gösterdi: «Bu da düş görmediğimin tanığı...»

Sefer sertleştikçe sertleşti. Sonra küfretmeğe, onu lânetlemeğe başladı. Sonra da onu ölümle tehdit etti. Anasının biricik oğlu değil miydi, nasıl kıyacaktı tatlı canına?

Memidik her şeyi göze almış bir tavırla:

«Yapamam,» dedi. «Bunu ben hiç bir zaman söyleyemeyeceğim. Kellem gitse de... İşte bu...»

Sefer yalvarmağa başladı. Ölüler gibi yalvarıyordu. Memidiği yüceltiyor, kutsuyordu.

«Sen genç bir adamsın. Ben geldim geçiyorum.

Sen benim çocuğum yaşındasın. İşte bu Sefer senin ocağına düştü Memidiğim. Senin ayaklarıymın altını öper Memidik, Sefer amcan. Ve de oğlunu öldürdüm ocağına düştüm. Etme eyleme. Ne istersen yaparım. Ne istersen veririm,» diye bitirdi sözünü.

Memidik:

«Yapamam,» diye bir tek sözcükle karşılık verdi.

Şu beş paralık çocuğun bir tek sözüyle hayatı kurtulacaktı. Ama namussuz oğlu namussuz dayatıyordu. Ne vardı sanki... Köylü ona ne yapardı ki? «Korkma,» diyordu, «korkma. Köylüden değil, Azrailiden bile korkma. Arkanda dağ gibi Sefer amcan var.»

Teklifler yaptı, onu everecek oldu. Mal mülk sahibi yapacağını söyledi. En sonunda Muhtarlığı devredeceğini de söyledi.

Memidik gene:

«Yapamam,» dedi.

Muhtar durmadı, söyledi söyledi, yel kayadan ne anlar, çocuk Nuh dedi de Peygamber demedi.

Sefer baktı ki iyilikle bu çocuğa bu işi yaptırmanın mümkünü yok.

«Yavrum Memidik, kendi düşen ağlamaz. Bu sözü hiç duymuşluğun var mı? Çürük dişi sökerler. Hiç duymuşluğun var mı? Söker atarlar. Kötülüğe kötülükle karşılık vermeli. Bu makbul sözü de bilmişliğin var mı? Kan kanı temizler. Bu da çok makbul bir sözdür. Yıkar götürür. Duymuşluğun var mı? Karşındaki adamın canı seninkinden de tatlıdır. Bu da güzelce bir sözdür. İşitmişliğin var mı?»

Memidik başını toprağa eğmiş, yüzünde hiç bir kıpırtı yok. Taş kesilmiş, Seferi dinliyor. Seferin de öfkeden eli ayağı titriyor. Ve Sefer düşünüyor. Bir

kocaman adamın hayatı şu bir parmak boyundaki sümüklü çocuğun elinde. İki dudağının arasından çıkacak bir iki sözcüğe bağlı. O da nekes olmuş, söylemiyor. O şimdi görür.

«Ömer,» diye bağırdı.

Sesteki öfkeden, hışından Memidik korktu, büzüldü, başını kaldırdı, umutsuzcasına onun gözlerine baktı.

«Buyur Ağam.»

«Ömer yavrum, bu Memidik kardamız, güzel Hıdır Kâhya soyu can biraderimiz, bizim canımızı, senin, kendisinin, köylümüzün canını kurtarmak için iki tek sözcük söylemeğe razı gelmedi. Bu Memidik kardamız sana daha yakın akrabadır. İkiniz de çağdaşsınız. Biribirinizin dilinden daha iyi anlarsınız. Al Memidiği, götür en aşağıdaki odaya, orada konuşun. Ama döğüş, kavga istemem. Hele gürültü hiç istemem. Güzel güzel konuşun,» dedi Ömere bir işaret çaktı.

Ömer dışarı çıktı, elinde kocaman bir meşe sopasıyla geldi, sertçe, Memidiğin kolundan tuttu:

«Yürü bakalım,» diye onu ocağın başından çekti, kaldırdı. «Seninle bir iki laf edelim bakalım, teyzeoğlu.»

Meşe sopasını, Ömerin sert halini görünce Memidikte şafak attı. Gözlerini Seferin gözlerine dikmiş, ondan bir imdat bekliyordu.

Ömer, bir yandan onu aşağıdaki odaya sürükliyor, bir yandan da dişlerinin arasından küfrediyordu. Memidiğin gözleri daha Seferde. Can çıkmayınca umut çıkmaz. Bir kurtuluş bekliyor. Odanın kapısına gelince Ömer onu arkasından içeriye öylesine itti ki, Memidik odanın ortasında yere kapaklandı. Ömer, soğukkanlı, vardı Memidiği yerden kal-

dırdı, cebinden çıkardığı mendili ağzına tıkadı. Buna karşılık Memidik en ufak bir direnmede bulunmadı. Ağzında mendil, ayakta öylece kalakaldı.

Ömer gerildi gerildi, var gücüyle meşe sopasını Memidiğin sırtına indirdi. Sopayı yiyen Memidik, ağzı aşağı yere kapaklandı. Ömer geriniyor, geriniyor, sopayı Memidiğe var gücüyle indiriyordu. Sonra sopayı indirdikçe kızdı, indirdikçe kızdı, artık arka arkaya durmadan indiriyordu. Öylesine çabuk iniyordu ki sopalar, görünmezcesine.

Memidik inliyordu. Ağzına tıklmış mendili bir türlü çıkaramıyordu. Boğulan bir adamın çıkardığı sesi çıkarıyordu.

Ömer sopayı bırakıp Memidiğin üstünde tepinmeğe başladı. Bu da onu doyurmadı, sopayı yeniden aldı. Sopalama Memidiğin iniltisi kesilinceye kadar sürdü. Sesi kesilince, terlemiş Ömer durdu:

«Geberdi,» dedi. «Varsın gebersin. Peri mağalarına götürür, atar gelirim. Kim ne bilecek!»

Mendili ağzından çıkarınca Memidik gözlerini açtı, boş gözlerle ne oluyor dercesine Ömere baktı, sonra her şeyi anladı. Bedeni öylesine sızlıyordu ki... Halsizce inlemeğe çalıştı. Ama yattığı yerden doğrulmağa hiç gayret etmiyordu. Ömer onu tuttu, hızla doğrulttu, kıcı üstüne oturttu. Memidik kendisini tutamadı, boylu boyunca yere uzandı. Ömer bu sefer onu kaldırdı, sırtını duvara dayadı, öylece de tuttu:

«Söyle bakalım, ışıklar düş müydü, gerçek miydi? Benim elimden kurtuluş yok. Taşbaşoğlu düş müydü, gerçek miydi?»

Memidik boş, dönmüş, yarı ölmüş gözlerle bakıyordu. Bakmıyordu demek daha uygun düşer. Bakar körler gibiydi.

«Düş mü, gerçek mi?»

Memidik oralı bile değil.

«Ulan soyu boklu, konuşsana. Düş mü, gerçek mi?»

Ölüde ses var, Memidikte ses yok.

«Ulan ben de seni, buradan sağ çıkarırsam. Ulan anam avradım olsun. Düş mü, gerçek mi?»

Taşta ses var, Memidikte ses yok.

«Ulan kardaş, teyzeoğlu, sen hiç konuşmayacak mısın? Az önce yalanı atarken, yalanı atıp ocağımızı söndürürken bülbüller gibi şakiyordun. Konuşsana teyzeoğlu. Nolursun konuş. Elini ayağını öpeyim konuş, yoksa seni öldüreceğim. Öldürüp de Peri mağaralarına götürüp atacağım leşini. Haydi kardaş, haydi teyzemin güzel oğlu, haydi yiğidim. Nedir, altı üstü, dibi başı bir sözcük... Köylüye varıp diyeceksin ki, ben düş gördüm de gerçek sandım. Taşbaşoğlu da diyecek ki köylüye, bu deli oğlan düş görmüş. Ben evimde horul da horul, mışıl da mışıl uyuyordum, diyecek. Sen yalancı çıkmayacaksın ki... Haydi kardaş, konuşsana ulan. Konuşsana it oğlu. Konuşsana uyuz köpek. Bak, sen aynen bir uyuz ite benziyorsun. Kuyruğu korkusundan patancının arasına kıstırmış bir uyuz ite. Titriyorsun korkundan. Haydi kardaş, söyleyiver n olur? Bir tek söz. Ölür müsün? Senin ağzından çıkacak bir tek sözcükle Hıdır Kâhya soyu kurtulacak. Yalan da söylemeyeceksin. Düş görmez mi insan? Ulan yalancı, ulan uydurukçu oğlu uydurukçu, ulan bir adamın arkasında bir ışık ormanı olur mu? O yürüdükçe, şu karda kıyamette ışık ormanı da onun ardınca dağların doruğuna yürür mü?

«Konuşmuyor musun? Ha, konuşmayacak mısın? Ben de, ben de seni öldürürüm kardaş. Derini

de yüzerim kardaş. İçine de saman doldururum arkadaş. Seni parça parça ederim, yiğidim, teyzem-oğlu. Sen de beni bilirsin. Ne var yani, nolur söyler-sen? Sefer amcan içerde, benim için ne diyecek, bir Memidiği yola getiremedi, diyecek. Benim de seni kıyık kıyık etmem gerektir. Ona, bu odadan çıkınca demeliyim ki, ağzından söz getiremedim ama, al sana kellesini getirdim.»

Memidiği birden bir titreme aldı. Dişleri de birbirine kenetlenmiş açılmıyordu.

«Ağzın mı açılmıyor kardaş, ağzın mı? Sana bir su vereyim mi?»

Gitti bir su getirdi, tası Memidiğin dudaklarına dayadı:

«İç,» dedi, «haydi iç. Su iyi gelir. Konuşmazsan, seni kazığa geçiririm, anladın mı? Böyle titreme, bilmem ne, para etmez. Aç ağzını...»

Memidik bir iki kere gayret etti, gayret ettiği halinden besbelliydi, ama ağzını açamadı. Ömer, dudaklarını araladı, tası dişlerine değdirdi, saçlarından tutup başını geriye attı, suyu ağzına döktü, olmadı. Su dudaklarından çenesine, boynuna, üstüne aşağı aktı.

Ömer:

«Vay ananı avradını oğlan, sen ne inatçı bir pezevenkmişsin! Ben de bu suyu içiririm, ağzından da o sözü alırım. Alamazsam da seni sağ koymam.»

Ter içinde kalmıştı. Memidiği söyletmeği öyle bir tutkuyla istiyordu ki... Bütün bedeni yalım yalımdı. Bu ne biçim adamdı, ne biçim bir deliydi ki bir söz için canını veriyordu da ağzını açmıyordu.

«Bak, ben senin ağzını nasıl açarım...»

Öteki odaya geçti, eski bir kör bıçakla geri döndü. Memidiğin dudaklarını açtı, bıçağı dişleri

arasına sokmağa çalıştı. Memidik habire titriyor, ağzı bir türlü açılmıyordu. Ömer uğraştı, uğraştı, Memidiğin ağzı kan içinde kaldı, bir türlü dişlerini açtıramadı. Memidiğin ağzından boşanan kan gömleğini, ceketini, şalvarını bile kana boyadı.

Ömer yorulmuştu. Karşısına oturdu. Ağlamaklı bir sesle:

«Yani ne istiyorsun benden Memidik?» dedi. «Neden söylemiyorsun kardaş? Kimden korkuyorsun? Ben sana ne yaptım ki? Söyle be kardaş! Ben seni neden öldüreyim yani? Adam öldürmek iyi bir şey değil ki... Haydi kardaş...»

Yalvardı yalvardı, ne kadar yalvardığını Ömer de bilmiyordu. Birden Memidiğin üstüne saldırdı, onu ısırmağa başladı. Delicesine, kudurmuş bir kurt gibi Memidiğin neresi ağzına geçerse orasını ısıırıyordu.

Kendine geldiği zaman, Memidikte ses seda olmadığını gördü, korkuya kapıldı. Bir ara ne yapacağını şaşırıp odada dolandı, durdu. Sonra çabucak odaya geçti, bir kova suyla döndü, kovayı Memidiğin üstüne boca etti. Heyecanla, gözlerini Memidiğin yüzüne dikip bekledi. Memidik neden sonra usulca gözlerini açtı, açar açmaz Ömeri bir sevinç aldı ki sonsuz. Hemen Memidiğin üstüne atıldı, onu öpmeye başladı:

«Kardaş, kardaş,» diyordu boyuna onu öperek, «kardaş, kardaş, ölmedin çok şükür. Ölmedin öyle mi? Ölmedin ha? İyi ki ölmedin. İstersen hiç söyleme. Bana ne. Belki de gördün... Taşbaşı öyle gördün. Ben günaha girdim. Belki de çarpılırım. Kardaş, kardaş, kusuruma kalma. Sana bir daha bir fiske bile vurmam... Sen yeter ki ölme.»

Memidik gözlerini kapayınca Ömerin yüreği ağ-

zına geldi. Bu Memidik ölürse, onu eşek cennetine atarlar, en az, en az bir on beş yılı verirlerdi. Bir de Taşbaş ermişse o zaman kuru bir ağaç gibi eli ayağı, tüm bedeni kururdu. Erişmişlerin kerameti çoktur.

«Kardaş, Memidik kardaş, nolursun aç gözlerini, o güzelce gözlerini. Seni bir daha hiç mi hiç dövmem ki... Nolursun ölme kardaş.»

Bekledi. Korku içinde, yürek çarpıntıları içinde... Gözlerini solmuş, kan içindeki yüzden ayıramıyordu. Neden sonra, Memidik gene gözlerini açtı, inlemeğe başladı.

Ömer sevinçle:

«Yaşsa bire Memidik kardaş,» dedi. «Sana bir daha elimi sürersem, elim kırılsın. Ölmeyeceksin ya... Seni azat ettim.»

Odadan çıktı, Seferin yanına vardı. Soluk soluğaydı:

«Öldü Memidik,» dedi. «Öldü de şimdi azıcık dirildi. İki üç tane soluk aldı.»

Bu sözlerin Muhtar üstündeki tepkisini bekliyordu.

Sefer gülümsedi:

«Şuna bak,» dedi, «şu koca herife! Amma da korkmuşsun be! Nedir bu halin? Ben de, avur zavuruna bakardım da seni yürekli bir şey sanırdım. Sana söyleyim ki, oğlum Ömer, insan kısmı yeryüzündeki tekmil yaratıktan daha dayanıklıdır. Öyle kolay kolay ölmez. Çok mu döğdün?»

Ömer telâşından, az önceki perişan halinden utanmış:

«Öyle çok döğdüm ki, üç kere öldü. Ağzını açmıyor ki... Yalvardım, ayağını öptüm, hiç bir şey para etmedi. Ben de döğdüm.»

Sefer gene gülümseyerek:

«Ömerim, yavrum, sen çok acemi bir uşaksın. Çokak bucağının uzatmalı karakol onbaşı olsaydı senin yerinde, bir avuç içi kadar da adam, iki dakkada onu bülbül gibi öttürürdü. Ve yemin üstüne yemin ettirirdi. Sen daha çok acemisin arkadaş. Sitaj görmen gereklidir. Ve de benim yanımda kurslara gitmen gereklidir. Haydi, düş önüme de görelim, şu taş yürekli Memidiği...»

Memidiğin başucunda durdu, gülümseyerek baktı, sonra yüzü birden değişti, bağırmağa başladı:

«Alçak adam, alçak adam. Öldürmüşsün çocuğu. Ben sana demedim mi ki kavga etmeyeceksiniz. Şimdi senin elini kolunu bağlatır, karakola gönderirim. Ölünceye kadar orada kalırsın. Yazık değil mi şu gencecik adama? Öldürmüşsün fıkaraı.»

Ömer neye uğradığını bilememiş gözlerini kırpıştırıp duruyordu.

Ömerin şaşkınlığını, bu şaşkınlığın altında kendisine doğru yükselen öfkeyi, kini gören Sefer, Ömere gülümseyerek bir göz attı:

«Be alçak, bu hale getirilir mi bu yavru? Üstelik de akrabamız. Ne istersin? Varsın söylemesin yavru... Ne yapalım, bizim akrabamız, canımız, dedik. Canınız çıksın, dedi. Ne yapalım? Öyle olsun...»

Eğildi, elini başına koydu, saçlarını okşamağa başladı:

«Vah vah, vah vah, öldürmüşsün yavruyu... Sen bunu çok kötü yaptın. Arkadaş, ben kanun adamıyım, yasa bekçisiyim ve de anayasayı ben korurum. Ol sebepten yaptığın bu fiiliyattan ötürü seni anayasamızın pençesine teslim ederekten inim

inim inleteceğim... Hele bu çocuğun başına bir hal gelecek olursa, ben de seni anayasa ağır cezasına vererekten idamlık hükmünü tasdik ve talep eyleyeceğim ki, doğru, dosdoğru ipe gidesin... Ve evet, ve de böyle!»

Saçlarını okşuyor, üzüntüsünü göstermek için elinden her gelen numarayı yapıyor, kıvranıyor. Çocuğun gözleri kapalı olmasa, iki gözünden iki damla yaş da dökülecek:

«Vay yavrum vay! Bu canavar seni ne hale getirmiş! Vay benim yürekli, akıllı, iyi yavrum vay! Seni böyle canavarların eline teslim etmemeliydim. Suç bende. Suçun asıl büyüğü bende. Beni asmalı, beni öldürmeli Ömer yerine. O canavara böyle gül gibi çocuk teslim edilir mi? A yavrum, yiğidim, yüreklim, sen de istediğini söyleyiverirdin ya... İçerde söyleyeydin de, dışarı çıkınca inkâr edeydin. Sende hiç akıl yok mu? Adam bu kadar da dayacağı yer mi yavrum?»

Ayağa kalktı, Ömerin elinden tuttu. Sevinç içindeydi:

«Bu iş benim evimde oldu. Ben gene de üstüme bir mesuliyetçilik alamam. Sen benim evimi lekeledin. Yarın bu iş duyulursa, millet ne diyecek? Diyecekler ki Muhtar evine çocukları çağırıp, ölünceye kadar döğdürüyor.» Gene bağırmağa başladı: «Sen benim şerefimle oynayamazsın. Ve de hiç bir zaman arkadaş. Haydi, ağzını gözünü sil çocuğun ve de ilâç yaptır.»

Odadan çıktı. Ömer de arkasından gitti.

Sefer:

«Bu it oğlu itte hiç bir şey yok. Çakal öldüye vuruyor namussuz.»

Ömer:

«Sahi mi?» diye sevindi.

«Deli misin sen?» diye Sefer göğsünü kabarttı. «Böyleleri Koca Halil soyudurlar. Hiç bir zaman başa çıkamazsın. Attığın dayak yanma kalır. Sence söylemeyecek mi?»

«Hiç söylemeyecek.»

«Öyleyse şunun ağzını gözünü iyice sil. Sildikten sonra, azıcık paçavrayı yağa batır, ve sonra paçavrayı ayak parmakları arasına sıkıştır.»

Ömer:

«Anladım,» dedi.

«Duur... Bu kadar değil. Bir de gazete kâğıdı al. Onu da öteki ayak parmağı arasına koy, ateşle... Memidik kardaşın gözü hemen açılmazsa, ben de bir şey bilmem. Açılmazsa da korkma. Bu gece, ölüsünü götürür Taşbaşın evinin arkasına atarsın. Belki kanunun yasası yolundan bir şey çıkarırız. Bu iş Taşbaş oğluzademize de bir gözdağı olur. Ateşledikten sonra bana haber ver.»

Ömer Memidiğin upuzun yattığı odaya girdi, elinde su dolu bir kova, bir parça bez vardı. Memidiğin ağzındaki yüzündeki her bir yerindeki kanları sildi, kuruladı. Bu arada Memidik bir iki kere gözlerini açtı kapadı.

Ömer onu hem temizliyor, hem de:

«Duur,» diyordu. «Az sonra senin ananı avradını... Azıcık bekle bakalım. Bekle de göresin ki, dünya kaç bucak! Vay uydurukçu vay! Vay Taşbaşın iti vay! Azıcık bekle hele. Bekle ki, neler göresin! Bekle ki, bu Ömer senin şu yalancı, orospu canlı başına ne getirecek! Bekle hele bekle!»

Cebinden bir paçavra çıkardı. Yandaki sahan-da azıcık gazyağı vardı, ona buladı. Gazete kâğıdını da gaza buladı. Paçavrayı sağ ayağın başparma-

ğı arasına soktu, kâğıdı da sol ayağın. Önce sağ ayağı, sonra sol ayağı ateşledi. Paçavra ve kâğıt aynı anda parladı. Ömer bekledi. Hiç beklemediği bir şey oldu. Memidik birden, gerilmiş bir yaydan fırlar gibi bağırarak ayağa fırladı, geri yere düştü. Yerde kıvrandı durdu.

Ömer hemen Seferi koştı. Sefer öteki odada bekliyordu. Bağırarak içeriye girdi:

«Ne yaptın bu çocuğa gene, ne yaptın?»

Ömer masum masum:

«Hiç bir şey yapmadım. Bağırdı, ayağa fırladı,» dedi, «sonra da geri düştü.»

«Aferin, ağzını gözünü temizlemişsin. İyi bu. Şimdi kaldır onu. Varsın evine gitsin, fıkara. Bir daha da evimde böyle şey istemem.»

Ömer, Memidiği elinden tuttu, ayağa kaldırdı. Memidik birkaç kere sallandı ama gene ayakta kaldı, kapıya doğru yürüdü.

Ömer:

«Vay,» dedi, «vay! Vay, anasını avradını! Demek evine böyle sağ selâmet gidiyorsun? Demek sen düş görmedin? Demek sen Taşbaşın ermişliğini gördün?»

Üstüne yürüdü. Sefer hemen elinden tuttu:

«Dokunma çocuğa. Evimde kavga döğüş istemem,» dedi. Memidiği elinden tutup, saçlarını okşadı: «Yiğidim Memidik,» diye başladı. «Sen düş gördün değil mi?»

Memidik baktı ki post elden gidecek:

«Beni,» dedi, «bu Ömere öldürttürme nolarsun Sefer amca!»

Sefer:

«O sana bir şey yapamaz,» dedi. «Kellesini kesirim onun. Düş gördün değil mi?»

«Bırak amca, bırak da ben anama gideyim. Her bir yanım sızım sızım sızıyor.»

«Vay yavrum vay! Vay vicdansız Ömer vay! Düş gördün değil mi?»

«Bilmiyorum. Ben hiç bir şey görmedim.»

«Bunu köylüye söyler misin?»

«Söylerim.»

«Kuran üstüne yemin eder misin?»

«Ederim.»

«Ben de senin iki kara gözlerinden öperim.»

Tuttu, Memidiği iki gözlerinden öptü. Sonra:

«Kurani getir de el bassın Memidik,» dedi.

Ömer hemen Kurani getirdi.

«Gerçek değil düştü... Taşbaş değil, başka bir adamdı. Bunu yarın sabah köylüye söyleyeceğime. Kuran üstüne el basaraktan yemin ederim. Haydi söyle, elini de bas.»

Memidik:

«Söyleyemem,» dedi. «Vallahi amca, şu iki gözlerimlen gördüm. Basamam.»

Sefer başını salladı:

«Demek beni kandırıyordun. Ömerin elinden kurtulmak için yapıyordun...»

Gece sabaha kadar böylecene, Seferle Ömer, çocukla uğraştılar. Memidik bir türlü, öldü bitti, parça parça oldu da, Kurana el basmadı. Sabaha kadar yalvardılar, döğdüler, işkence ettiler, Memidik dediğinden şaşmadı.

Fırsat buldukça Seferi inandırmağa çalışıyordu:

«Arkasında bir ışık ormanı...»

O kadar dayaktan sonra, Sefer ona söyle, der demez, başlıyordu anlatmağa:

«İki gözüm önüme aksın, anam ölsün ki bu gözlerle gördüm.»

Gece, Memidiğin anası iki kere Seferin evine gelip oğlunu sordu.

Sefer ikisinde de:

«İlk akşamdan geldi,» dedi, «masalını, gördüğünü, düşünüyü anlattı, sonra da ben sansar tuzağına gidiyorum dedi, gitti. Eve hiç mi uğramadı? Çok güzel bir düş görmüş senin oğlun,» karşılığını verdi.

Ocağın üstünde saç var. Ev duman içinde kalmış. Üç kadın önlerindeki tahtaların üstünde yufka açıyor. Bir kadın da ocaktaki saçın üstüne yufkaları serip pişiriyordu.

Dumandan ötürü kadınların gözleri yaş içinde. Saçın altından dumanla karışık yalınlar dışarıya fışkırıyor. Pişen yufka, yanan un kokusu evin içini almış. Bu koku tâ uzaktan bile bir evde ekmek pişirildiğini belli eder.

Ev bugün düğün evi gibi. Kadınların elleri, yüzleri, giyitleri un ve hamur içinde.

Sefer bugün yataktan geç kalktı. Çoktan beri yataktan böylesine geç kalkmamıştı. Demek ki bu gece sabaha kadar hiç uyumamıştı. Gözleri şiş şiş, yüzü kabarmış, sarı.

Hava açmıştı. Sefer dışarıya çıktı, yüzünü yıkadı. Yeniden elindeki havluya yüzünü kurulayarak içeriye girdi. Evin içini doldurmuş duman, gözlerini yaktı.

«Tu Allah bin belâsını versin,» dedi. «Şu ek-

mek yapma günü de... İnsan nereye gideceğini bilemiyor. Bu dumandan...»

Kararsız, ne yapacağını, nereye gideceğini bilmez bir halde. Şu Memidik yüzünden bütün umutları suya düşmüş, sevinci kursağında kalmıştı. Ve de Taşbaş artık ermişler arasına katılmıştı. Onu tahtından bugünlerde ölüm bile indiremezdi. Köyün kutsal ışığı olaraktan, kıyamete kadar yanacaktı.

Seferin içinden acı bir kıskançlık rüzgârı geçti. Bir insanın başına devlet kuşu dediğin işte böyle konar.

Şu Toroş köylüklerinin hemen hepsinden seferberlikte, daha önceleri, Yunan savaşı sıralarında çekirge kıtlığında birer ikişer ermiş çıkmıştı da, şu Yalak köyünden böyle bir ulu kişi çıkmamıştı. O sıralar köyde, şimdiki Vurgun Ahmet olaydı, onu hemen ermiş yaparlardı. Hemen hemencecik yaparlardı. Öyleyse şimdi neden Vurgunu seçmediler de Taşbaş seçtiler? Vurgun Ahmet yarı çıplak, kardan, güneşten yanmış, sağlıklı, güçlü bedeni, büyük, kara, kederli, büyümlü gözleri, kıvrır kıvrır uzamış kumral sakalları ile bu işe bu köyde en uygun kişiydi. Taşbaş nereden çıktı öyleyse?

Bunca yıl, bunca kıtlıklarda, savaşlarda ermiş çıkmadı da bu köyden, şimdi nerden çıktı? Şu Memidik işi, üstünde durulacak bir iş. Canını verdi de, ölümü seve seve göze aldı da tükürdüğünü yalamadı. Taşbaşına hıyanatlık etmedi. Gözlerinden yalan söylediği belliydi. Işıklı hikâyeyi düpedüz uydurduğu, sonra da bir iyice inandığı belliydi. Önce Taşbaşın arkasında yedi top ışık, sonra yirmi beş top ışık... Sonra ışık ormanı... Işıklar gittikçe, Memidik yeniden her anlattıkça çoğalıyor. Bereket ki sesi sadası kesildi, uzun bir süre ağzını kolay ko-

lay açamaz Memidik Yoksa, Allah göstermesin, her gün Taşbaşın ardındaki ışık çoğala çoğala, yer gök ışığa keserdi.

Ulan ne olurdu yani, ne olurdu Memidik, bir söyleseydin, ben, ben yalan söyledim deseydin! İşte o zaman Taşbaşın ayağı suya ermişti.

Memidik belki de söylerdi. Bir yolu bulunmadı. Karakolun uzatmalı onbaşısının eline geçeydi o, su gibi söyletirdi. Memidik de köyün ortasına gelir, yalan, yalan söyledim diye basbas bağıırdı.

Ne talihsiz başı vardı şu Seferin. Bu işte her şey onun kötülüğü için çalışıyordu. Adil, köylü akrabaları bile, yerdeki karınca, gökteki kuş, su-daki balık bile söz birliği etmişler Taşbaş karşısında yenilsin, beş paralık olsun diye onunla uğraşıyorlardı. Bu kadar gücün karşısına bir insan akılda Eflâtunu zaman, güçte Zaloğlu Rüstem, kurnazlıkta İsmet Paşa bile olsa çıkamazdı. Çıksa bile işte böylece rezil olurdu.

Şu Memidiğin ne suçu vardı da oğlanı bu hale, yarı ölü bir hale getirmişti. O deli Ömerin eline verip de çocukcağızı çont ettirmişti. Şimdi Kır İsmailin kızı, aşağıdaki odada oğlana tabiblik yapıyordu.

Memidiğin bulunduğu odaya girdi. Kır İsmailin kızı çocuğun başucuna oturmuş, onun başına ıslak bez koyuyordu.

Sefer sordu:

«Gözünü hiç açtı mı avrat?» dedi.

Kır İsmailin kızı:

«Açtı,» dedi üzüntüyle. «Konuştu da... Ama çok yanıyor. Su istedi, su da verdim. Ölmeyecek.»

Sefer:

«Ne yapalım,» diye oradan uzaklaştı. «Kendi yaptı, kendi gördü cezasını. Ölürsa ölür.»

Bu hikâyeyi Memidik uydurmasa, sanki başkası uydurmayacak mıydı? Böyle hikâyelerin öylesine talibi çoktu ki... İnsanlar böyle hikâyeler uydurmağa, uydurdukları hikâyelere inanmağa, inandıktan sonra büyük bir esriklik içinde başkalarına anlatmağa, onları da inandıрмаğa can atarlardı. Neylersin ki böyle bir uydurukçuluk insanoğlunun huyunda var. Çıkasıca, kuruyasıca huyunda var.

Yazık oldu çocuğa, çok yazık etti. Ama, o da söyleseydi. Bir köyü, bir insanı kurtarmak için o da bir insaniyetlik yapsaydı. İki dudağının arasındaydı, söyleyiverseydi, ne yitirmiş olurdu ki? Hiç. Onurundan ne vermiş olurdu ki, hiç.

İt oğlu it, ölsün ve de bir iyice gebersin.

Bugün hava açık. Belki kasabadakiler gelirler. Günlerden beri şu hava nasıl gitti! İki adım öteni göremezsın. Her şey, her şey, hava bile ona karşı, Taşbaşla birlik. «Ulan herif gerçekten ermiş mi ne?»

Hava açık olsaydı, kasabaya gidenler çoktan gelmiş olurlardı. Onlar da adam mı, ortalık cehen-nem olsa bile, üç parmak öteni bile göremesen, mademki bir adamın yaşaması bir tek habere bağlı, insan ne yapar yapar da o haberi ulaştırır. Neyse, hepsinin alacağı olsun.

İçeriye girdi, öteki odaya geçti. Yatağa bir girse hemen uyuyacaktı. İçinde, yüreğinin şuracığında onu rahatsız eden, boğazını sıkıan bir şeyler vardı. Bir şeylerden, görünmez bir şeylerden korkuyor, ağır ağır tuhaf bir korku işliyordu içine. Bu yuttuğu korku ağısı kanına karışıyor, usul usul iliklerine kadar işliyordu.

Birden kendini topladı. Taşbaştan bu kadar çok mu korkuyordu? Bunu kendi kendine söylemeye utandı. Belki şimdi bile, istediği olsa, şu gidenler iyice bir haberle gelseler, şimdi bile şu Taşbaşın önüne geçilirdi. Bu köylü milletin sağı solu belli olmaz. Bakarsın ki Adil gelmiş, onlara iyi davranmış, onlar da ikinci gün Taşbaşın ermişliği, Memidiğin hikâyesiyle alay etmeğe başlamıştır. Bunu düşününce biraz rahatladı. İçi aydınlandı.

«Nerdee o günler, aaah, nerdee o talih!»

Gene karanlığa, umutsuzluğa düştü. Ne Adil gelecek, ne de köylü bu adamın arkasını bırakacaktı.

Şu kadınlar da hep ekmek yapacak günü ters seçerler. Adam içeriye giremiyor ki... Dumandan deli oluyor.

Duvarın güne gelen yanına oturdu, başını yere eğip düşüncelere daldı. Sonunu düşünüyordu. Taşbaşın bir eline düşerse, Taşbaş onu bağışlar mıydı? Mümkünü yok bağışlamazdı. Ama iyi adamdı o. İyi adam ama, yedi yıl uğraşıp da elde ettiği bir gücü, üstünlüğü insan melek de olsa kullanmazlık eder mi?

Taşbaşın iyiliği üstüne, kötülüğü üstüne dönüp dönüp düşünürken, nedense içinden geçti başını kaldırdı, baktı. Gözlerine inanamadı. Ayağa kalktı, sallandı. Heyecandan tıkanıyordu. Kasabaya giden Köy Yönetim Kurulu üyeleri karşısındaydı. Mutlu mutlu, yüzleri sevinç içinde gülümsüyorlardı.

Sefer, onlara koştı:

«Söyleyin,» diye bağırdı. «Özür dilemeyin. Neden geç kaldığınızı biliyorum. İyi mi, kötü mü haber?»

Tıkanıyordu.

Zekeriya:

«İyi, çok çok iyi,» dedi, sonra ekledi. «Bu yılki bütün borçlar bağışlandı. Sen de köyde Adil Efendinin vekilisin. Köylü şimdi gidip Adil Efendiden istediği kadar mal alabilecek. İsterlerse Adil borç para da verecek. Adil dedi ki, bu dükkânlar, benim neyim var, neyim yoksa Sefer Efendinin. Yalak köylüsünün emrinde. İşte bak!» Sırtındakini indirdi, bohçayı açtı: «Biz aldık bile,» dedi.

Sefer gözlerini bohçadaki bezlere, basmalara dikti. Gözlerini kırpmadan baktı. Baktıkça sararıyor, baktıkça sararıyordu. Dudakları titriyerek:

«Çok şükür Allahıma, çok şükür Allahıma,» dedi. «Bugünleri de göreceksin, böyle bir aydınlığa çıkacak mıydım!»

Döndü, evinin duvarı dibine gelince çömeldi, sırtını duvara dayadı, başını da elleri arasına aldı.

«Çok şükür, çok şükür,» diyordu boyuna, «Yaratana çok şükür.»

Kasabadan gelen Köy Yönetim Kurulu üyeleri de onun gibi duvarın dibine çömelmişler, onun gibi başlarını elleri arasına almışlardı.

Sefer bir süre böyle kaldıktan sonra, yayına basılmışçasına sıçradı, ayağa fırladı, içeriye, Memidiğin yattığı odaya girdi, üstüne eğildi, şefkatle elini alnına koydu:

«Memidiğim, yavrum,» dedi, «senin ateşin falan yok. İyileşmişsin. Şimdi seni azat ediyorum. O köpek seni benim evimde azıcık hırpalamışsa kusuruma kalma. Benim haberim olmadı. Sen de çok nekeslik ettin, ama zararı yok. Şimdi sana söylüyorum, bugünden tezi yok, git köye kırk bin tane yalan uydur. De ki, ben Taşbaşı Tekeç dağının başında ve de bilûmum Toros dağlarında arkasında yet-

miş bin güneşle dolaşır gördüm de, gene para etmez. Haydi, uğur ola. Ne istersen söyle. İki sözle bir kasabayı, bir köyü kurtarabilirdin. Nekeslik ettin. Şimdi sana kimsenin ihtiyacı kalmadı. Haydi, güle güle. Var git anana.» Karısına döndü: «Giyin-sin, hemen çıkıp gitsin. Söyle ki ona, anası onu kadir gecesinde doğurmuş. Yoksa, şimdiki haber gel-meseydi, ben onu Ömerin elinden alamazdım,» dedi. «Hemen anasına gitsin Memidik.»

Köy Yönetim Kurulu daha duvarın dibine çö-melmiş oturuyordu.

Sefer:

«Ağalar,» diye başladı. «Bu verdiğiniz muştı, muştuların en güzeli. Şu dünya, dünya olalı, şu in-sanoğlu, insanoğlu olalı beri hiç bir insan ve de hiç bir zaman böyle bir muştı almamıştır. İpin altın-da, ve de asılmakta olan bir adama, sen asılmaya-caksın, var git evine deselerdi, o adam şimdi benim sevindiğim gibi sevinemezdi. Var olun, sağ olun... Ama arkadaşlar, size bir azıcık küskünüm. İnsan böyle bir haberi alır da aynı gece, ne yapıp yapıp da Seferine yetiştirmez mi?»

Zekeriya:

«Amma velâkin,» dedi. «Amma velâkin, kar yolları örtmüş, kapamıştı. Tipiden gözünü açıp da iki adım öteyi göremezdin. Ben üç kere yola düş-tüm, varıp da şu havadisi Sefer Ağaya vereyim dedim. Üç kere kar içine, boğazıma kadar gömül-düm. Sonuncusunda az daha ölüyordum, kurtardı-lar. Hakkın var, kusura kalma. Bu muştuyu sana kasabadan buraya uçan kuş bile getiremezdi,» dedi. «Yoksa böyle mutlu bir haberi...»

Sefer:

«Aldırmayın, olan oldu, biten bitti. Şimdi işi

köye çok usturuplu bildirmek, öyle tadıyla tuzuyla bildirmek gerektir,» dedi.

Zekeriya:

«Öyledir,» diye onayladı. «Öyle olmak gerektir.»

Sefer:

«Şimdi acele etmeden, beni dinleyin. Bu işe büyük bir şölen gerektir. Köylü deli olacaktır duyunca. Taşbaşın bütün gayretleri yandı, suya düştü ki, suyun dibine battı. Duydunuz mu, ermişliğini resmen ilân etti Taşbaş. Görür o. Ben ona ermiş nasıl olur yakında gösteririm. Şimdi ben bu şölen için bir dana hazırlıyorum. Sizler birer keçiyle katılacaksınız. Bu, Allah bizi bu belâdan kurtardı diye, Allahımıza sunduğumuz kurbanımız olacak. hem de köylümüz bol bolamadı yemek yiyecek, et yiyecek... Şimdi köylüye siz hiç bir şey söylemeyin. Yalnız avratlarınızı, akrabalarınızı köyün içine salın. Köy getirdiğiniz önemli haberin ne olduğunu merak etsin. Merak etsin ki, meraktan çatlasın. Ve de ben konuşurken, tüm köylü ağzıma girsin. Haydi evlerinize. Keçileri, hemen bize gönderin. Yarın öğlene yüce bir şölen var.»

Köy Yönetim Kurulu koşa koşa evlerine dağıldı. Aldıklarını karılarına, çocuklarına bir an önce göstermek istiyorlardı.

Sefer:

«Bekçibaşı,» diye bağırdı:

Bekçi hemen karşısında bitiverdi.

«Buyur Ağam!»

«Duydun mu Yönetim Kurulunun dediklerini?»

«Bir bir...»

«Öyleyse şimdi çık köye. De ki, de ki... Ha

Sefer Muhtarımızın size bir muştusu var ki, hiç bir muştuya benzemez. Duyunca aklınızı oynatacak, deli divane olacaksınız. Ve de bu güzel muştuyu Seferimizin güzel dilinden yarın sabah, gün ışıırken duyacaksınız. Yarını, sabahın ilk ışıklarını bekleyin, diyeceksin.»

Bekçi bir koşu köyün içine gitti. Bu haberi ver-mese zaten çatlar, patlardı. Seferin söylediğini bir güzelce bağırdı. Sonra yeniden yeniden bağırdı. Bıkıp usanmıyordu. Akşam oldu, yatsı oldu, gece yarısı horozları öttü, bekçi ev ev, insan insan söy-lüyordu.

Bekçinin bu coşkunluğu köylüde merak uyan-dırmıştı. Bu gece ilk olarak, belki bir an için Taş-başın maceralarını unutup, Muhtarın muştusu üs-tünde konuştular.

Daha gün atıp, tan yerleri ışımadan yediden yetmişe, bütün köylü oradaydı. Ömerin eliyle parça parça olmuş Memidik bile oradaydı. Ayakta dura-cak halde değildi, o başka. Anasına tutunmuştu.

Muhtar gırtlacağını temizledi, göğsünü gerdi, sağ ayağını öne attı, başladı konuşmağa. Bu haliyle, düşmanı büyük bir yenilgiye uğratmış kuman-dana benziyordu.

Adilin gönderdiği haberi ballandıra ballandı-ra, bire bin katarak anlattı. Anlattıkça coşuyor, coştukça anlatıyordu. Adil bu köyün babası, kardeşi, dostu, her bir şeyiydi.

«İşte böyle,» diye, sözlerini öğleye yakın bitir-di.'

Şu ocakta pişen dananın, keçilerin parasını da Adil verecekti. Kimin hatırı için? Elbette kardeşi öz biraderi Seferin hatırı için.

Köylünün sevincine diyecek yoktu. Muhtar

sözlerini bitirir bitirmez kazanların başına üşüştüler. Bu şölen şimdiye kadar görmedikleri bir şölen-
di. Eti, pilâvı bol. Bir köy değil, beş köy yese tü-
kenmez yemekler...

Sefer kalabalığın arasında Taşbaşı arıyor, bir
türlü onu bulamıyordu. Bulamadıkça da kızıyor,
söyleniyordu:

«Kırdım mı kanadını kolunu Taşbaşı! Bitirdim
mi seni? Son hünerini de boşa çıkardım mı? Çatla
da patla, çatla da patla Taşbaşı...»

Tam üç gündür Taşbaşın evinin önüne bir ak kuş konmuş, kocaman bir ak kuş, kıpırdamadan duruyor. Ak kuş iki kartal büyüklüğünde var. Bu kuş ne Toroslarda, ne de Çukurovada şimdiye kadar görülmüş değil. Bu ak kuşun bir gözü mavi, bir gözü altın sarısı.

Adilden haber gelir gelmez, ak kuş havalandır gözden kayboluyor.

«Hıh! Taşbaş olmasaydı da, Adilin o taş, o canavar yüreğini yumuşatıp insan yüreği yapmasaydı . . .»

«Adil şimdiye kadar o Adil değil miydi?»

«Taşbaş Efendimiz bir soluk saldı kasabaya, aşağıya Adil eriyiverdi.»

«Bir gece bir ak güvercin donuna girmiş Taşbaş Efendimiz, varmış Adilin penceresine konmuş. Adil pencereyi açmış ki, ne görsün, orada bir ak güvercin durup durur, gözlerinden de ateş çıkar. Güvercin dile gelmiş, demiş ki Adile, eeey Adil, sen hiç duydun mu? Duydun mu ki Sakarcalığın kadınları bir Çukurova ağasını bir anda toz ettiler?

Sen ki canını seversin, gelme Yalak köyüne. Sen ki, çocuklarını seversin, bu yıl borçlarını bağışla. Sen ki kasabanı seversin, köylü aç çıplak. Dükkânında çok mal var. Haber gönder ki gelip alsınlar. Bu yıl çok pamuk toplayacaklar. İki yılın borcunu birden öderler.»

«Sefer de zort atıyor.»

«Taşbaşımızın yüzü suyu hürmetine.»

«Yüzü suyu...»

«Taşbaş Efendimiz olmasa...»

«Bu köyü yok bilin.»

«Ak güvercin, yalım saçan gözleriyle bir bakmış ki Adile, Adil korkusundan altına işemiş. Ak güvercine demiş ki, gönder. Yalak köylüsünü, dükkânım da, canım da onların. Bunu duyar duymaz, sevincinden kanatlarını çırpmış güvercin, köye uçmuş. Köyün üstüne muştuluk, sevinç saçmış.»

«İşte bu sebepten ağalar, analar, bacılar, köylü üç günden bu yana bir deliksiz uyku uyuyor ki, uykusu derim sana...»

«Taşbaş Efendimiz bu köyde oldukça. bu köye hiç bir musibet giremeyecek.»

«Adil gelemeyecek.»

«Salgınlar uğramayacak.»

«Yılanlar yağmayacak.»

«Toprak vermemezlik etmeyecek.»

«Çiçekler açacak, otlar bitecek. Toprak da bereketinden çatlayacak.»

«Bu köyün kadınları kısır kalmayacak»

«İkiz doğuracak.»

«Bir de Sefer kabarır. Ben ettim bu iyiliği köylüye, der.»

«Nankör oğlu nankör.»

«Taşbaş olmasa...»

«Muzır oğlu muzır.»

«Aaah Taşbaş Efendimiz olmasa...»

«Şu Seferin avurundan zavurundan da yanından geçilmiyor.»

«Geçilmiyor ki, geçilmiyor.»

«O Adil gelseydi de köye, görseydi.»

«Görseydi ki dünya kaç bucak, geldiğine de geleceğine de bin pişman olsaydı.»

Bütün bu, köyde söylenen sözler, konuşulduktan birkaç dakika sonra, her zamanki gibi Sefere ulaştırılıyordu.

Sefer bu sözlerden her birini duydukça çileden çıkıyor, evin içinde deli gibi dönüyor, köylüye söğ ha söğ ediyordu.

«Amanın, boğuluyorum, su!» diye bağırdı bir ara. «Yetişin boğuluyorum.»

Yüzü mosmordu.

Dışarda tipi vardı. İki adım ileriye görmezdin.

Yarı bir baygınlık geçiren Sefer:

«Yönetim Kurulunu çağır bekçibaşı,» dedi inleyerek.

«Taşbaş Efendimizin himneti olmasaydı, ondan korkmasaydı Adil gelir altımızdaki çulu, üstümüzdeki yorganı alırdı.»

«Eskiden aldıydı.»

«Aş pişirdiğimiz tencereyi...»

«Çorba kaşığını...»

«Bir avuç bulgurumuzu alırdı.»

«Bir ekmeklik unumuzu...»

«Avradımızın donunu alırdı.»

«Almıştı zaten.»

Köy Yönetim Kurulu az bir zamanda geldi. Hepsinin üstübaşı kar içinde kalmıştı.

Sefer:

«Ben gidiyorum,» dedi. «Doğru Adile gidiyorum. Bu böyle olmaz. Bu köylü deli divane. Ben Adile gideyim de, onlar ak güvercini, Taşbaşlarının kerametini görsünler,» dedi.

«Etme eyleme, köylü bu yıl çok çekti. Kimsenin akli başında değil,» dediler. «Etme eyleme!»

Sefer:

«Avratlar, gocuğumu getirin. Gözlüğümü, başlığımı verin. Bir sıkıca giyinip, hemen yola düşmeliyim. Gün geçirip, fırsat vermemeli zamana...»

Karıları, Yönetim Kurulu üyeleri yalvardılar yakardılar, Sefer onların sözlerini duymadı bile..

«Bu karda kıyamette yola düşülür mü? Donar ölürsün... Daha dereyi bile geçemedi. Koca Halil gitti, döndü mü? Hüsnaylen Recep gittiler, döndüler mi? Gideceksen, hava açılsın da öyle git,» dediler.

Sefer:

«Duramam,» diyordu. «Yüreğimin başını bir ateş, bir yalım sarmış ki duramam. Bu köylünün nankörlüğüne karşı bugün Adile erişmeliyim.»

Kapıdan hışımla kendisini dışarıya attı, tipinin ortasına daldı, az sonra gözden yitti.

Arkasından karıları ağladılar, çığlık attılar. Kır İsmailin kızı ardınca bir zaman gitti, yerlere uzanıp ayaklarına sarıldı. Sefer aldırıyor, görmüyor, duymuyor, yürüyordu.

«Taşbaşın yüzü suyu hürmetine ha? Vay alçaklar vay! Vay namussuz köylü vay! Ne yapsan yaranamazsın.»

O hızla Uzundereyi buldu. Uzundereden korkuyordu. Burasını çıkınca tipi değil, isterse kıyamet kopsun, vız gelirdi. Ama Uzundere belâlı yer, kanlı yer.

Kulakları uğulduyordu. Sanki başının içine bir kovan arıyı doldurmuşlar.

Tan yerleri ışıyordu ki Oyuktaş'a geldi. Tipi de azıttıkça azıtmıştı. Duracağa da benzemiyordu.

«Şu Oyuktaşın mağarasına girip bir ateş yakmak, tipinin durmasını beklemek gerektir,» diye düşündü.

Dizlerinde güç kalmamıştı. İkirciklendi. Dizlerindeki bu kalan güçle, mağarada dinlenmese, kasabaya ulaşamaz mıydı? Kendini yokladı, bu halle kasabaya ulaşamayacaktı. Mağaraya doğru koşmağa başladı. Arkasından, tipi kırbaç gibi indiriyordu.

Mağaranın içi yarasalarla doluydu. Salkım salkım asılmışlardı. İğrendi.

İçindeki yalım da habire büyüyor, «durma Sefer, yetiş Adile. Şu namussuz köylüye göster göstereceğini,» diyordu. Mağarada birazcık bile durmadı, hemen dışarda azıttıkça azıtan tipinin kucağına attı kendisini.

«Demek öyle ha! Demek bütün emekler boşa! O Adil mi? Korkak... Aşağılık! Taşbaş Efendimiz... Bir hayır bin musibeti defeder. Tipi daha azıtmazsa, bu akşam kasabada olmak gerektir. Ak kuş? Adilin taş yüreği... Görsünler, pamuk olan yürek, gene nasıl taş olurmuş!»

Çabuk çabuk gidiyor, o bile yetmiyor, bazan koşuyor, koşunca bazı ayağı kayıyor, yere düşüyor, kalkıyor, düşüyor, koşuyor.

İçindeki yalım, kin, öfke ağısı büyüyor, büyüyor. Sefer bu güçle değil boraya, zelzeleye, üstüne gökten bir deniz boşansa, ona bile karşı koyar.

Şimdi tipi karşıdan, yüzüne yüzüne vuruyor, ve Sefer yan yan, sağ yanını tipiye verip yürüyor.

«İşte beni bu hale getirdiler,» diye sözünü bitirdi Memidik.

Taşbaşoğlu:

«O, arkasında ışık ormanı olan adam ben miydim, iyi bak yüzüme,» dedi.

Memidik, yandan yönden onun yüzüne bir iyice baktı, sonra kesinlikle:

«Sendin,» dedi.

Taşbaşoğlu:

«Öyleyse sana bir şey söyleyim, Memidik,» dedi, «ben o gece işte şurada, şu Ali kardaşın arkasında, yatağımın içinde yatıyordum. Uyudum da, beni uykumda Kırklar alıp götürdüler desem, o gece sabaha kadar da gözüme uyku girmedi. İyi bak yüzüme, bir yanlışlık olmasın. Başka birisini bana benzetmeyesin! Belki ışıklı adam senin çok uzağındaydı da, benim gibi gördün.»

Memidik:

«İki adım ötemdeydi,» dedi, «hem de tıpkı tıpkısına sendin,» Elini uzatıp mintanının yakasını tut-

tu: «İşte bu çizgili mintan da sırtındaydı. Ama yüzün azıcık solgundu. Yüzünden fışkıran yeşil ışıktan dolayı olsa gerek.»

Memidik, Taşbaşın karşısında, ulu bir komutanın, bir evliyanın karşısında durur gibi saygıyla duruyordu. Gözlerini yerden kaldırmıyor, arasıra, kaçamak, ona bakınca ulu bir dağa bakar gibi bakıyordu.

Uzun Aliyi çocuğun bu hali keyiflendirmişti. İçinden: «Ulan,» diyordu, «şu bizim Memet kardaş sahiden ermiş olmasın? İşte çocuk gözleriyle görmüş, ne demeye yalan söylesin?»

«Memet kardaş,» diye Ali, sesinde bir başkaldırma atılışıyla sordu: «Memidik neden yalan söylesin? Belki Kırklardan birisi senin donuna girekten onun gözüne görünmüştür.»

Taşbaşoğlu:

«Ben de Memidik yalan söylüyor demedim ki,» diye özür diler bir havayla konuştu.

Memidik:

«Ben Memet dayımı işte böylece, olduğu gibi gördüm. Hiç başkası olamaz.» Ağlamsı ağlamsı, oyuncağı elinden alınmışcasına konuşuyordu. «O Sefer bana dedi ki, Memidik, dedi, sana, dedi, eğer gördüğün adamın Taşbaşoğlu olmadığını söylersen, dedi, sana iyi bir kız alacağım, tarla vereceğim, ev yapacağım, dedi. Ben de dedim ki, işte bu iki gözümle gördüm, ben yalan söyleyemem. Işık ormanının önündeki Taşbaşoğluydu. Onlar da beni saba-ha kadar döğdüler. İşte bu hale getirdiler. Neden öldürmediler, bilmem.»

Uzun Ah Taşbaş:

«Çocuk seni gözleriyle görmüş. Ne yapsın görmüşse, yalan mı söylesin?» diye sitem etti.

Memidik sözü aldı:

«Vallahi Ali dayı, işte buydu. Ben neden yalan söyleyim? Bu Taşbaş dayımı bir günlük yoldan görsem tanırım. İki adım ötemdeydi. Neden yalan söyleyim?» diye üzüntüsünü belirtti. «Düş de görmedim. Etime bıçak soktum. İşte yarası.» Bu, dördüncü seferdir ki, yarayı açıp Aliyle Taşbaş gösteriyordu.

Taşbaş boynunu büktü, gülümseyerek:

«Ne yapayım,» dedi, «belki de haberim olmadan ermişlere karışmışım.»

Memidik onun üzüntüsünü görünce kederlendi:

«Belki de ermiş olmadın. Oradan bir yere gidiyordun, ışıklar ardına düştüler, sen de arkana dönüp bakmadın. Işıkları da göremedin. Ama bana yalan söyletmeyin, ben işte şu gözlerimle gördüm. İnanın bana. Bana yalan söyletmeyin.»

Memidiğin sesinde korku, yalvarma vardı. Arada sırada içinden geçiriyordu: «Bunlar da Sefer gibi yapmasınlar!» O zaman Memidik dayanamaz ki... Ölüverir. Yalan söylese de şunların elinden kurtulsa mı?

«Bana yalan söyletmeseniz iyi olur,» dedi. «Bana yalan söyletirsенiz, ne geçecek elinize?»

Taşbaşın yüzü gittikçe asılıyordu:

«Başıma ne gelecek, senin bu masalın yüzünden, biliyor musun Memidik?» dedi.

Memidik:

«Ben ölürüm,» dedi. «Bir de siz döverseniz beni şimdi, ben yaşamam, ölürüm. Nolursunuz dövmeyin beni, öldürmeyin, yalan söyletmeyin bana. İşte bu gözlerle gördüm.»

Taşbaşoğlu içini derin derin çekti:

«Aaah,» dedi, «Memidik, aah! Beni mahvettin.

Ocağımı söndürdün. Yalan söylesen de söylemesen de...»

Memidik onun bu halini görünce iyice korktu, telâşlandı:

«Bana izin verin de gideyim. Hastayım. Her bir yanıma kırdılar. Kırdılar da un ufak ettiler. Ben anama gideceğim,» dedi, ayağa zorla kalktı. Gözlerinin içine yalvararak baktı.

Uzun Ali gülümseyerek:

«Git Memidik,» dedi. «Madem hastasın, anan da bekliyor, git aslanım.»

Demek döğmeyecek, öldürmeyeceklerdi.

Elindeki değneğe çöke çöke, ayaklarını sürüyerek, bütün bedeni acıdan kıvranarak kapıdan dışarı çıktı. Acılarını unutmuş gibiydi.

Ali yüzünü acılaştırarak:

«Şu çocuğun haline bak, ne hale getirmişler fırkarayı! Sefer şu senin ermişliğinden dolayı çıldıracak. Bir korkuyor ki, korkusundan ödü kopuyor. Şu çocuğun haline bak!»

Taşbaş:

«Kasabaya gitmiş. Gitmiş ki, Adil köylünün borcunu bağışlamasın. Gitmiş ki, gitmiş ki bu yıl köylüye yiyecek vermesin. Köylü benden biliyor. Bu köylü de,» dedi, «deli vallahi.»

Ali:

«Bu Sefer de amma akılsız. Senin ermişliğin gözünü bu kadar döndürmese, bu adam bövle, kendini mahvedecek işlere kalkmazdı. Akılsız Sefer senin ermişliğiğin önüne geçmek için elinden geleni de gelmeyenini de yapıyor. Akılsız herif bilmiyor ki, bunun önüne, sen de dahil, hiç kimse, hiç kimse geçemeyecek. Köylü bir kere takmış kafasına. Memidik deseydi ki, benim şu anlattıklarımın hepsi ya-

lan, hepsini ben canım istedi de uydurdum, siz de ahmaklığınıza doymayın, inanıverdiniz, deseydi, köylüye vız gelirdi. Yahu Memet kardaş,» diye gü-lümsedi, «şu sende sahiden ermişlik olmasın? Yok-sa köylü bir adamın üstüne bu kadar düşmez.»

Taşbaşın içinden bir tel cızzz etti:

«Ah kardaş,» dedi, yumşacık, «adamı sen de alaya alma. Ben içimden diyorum ki bütün bu işleri Sefer çıkarıyor başıma.»

Ali kızdı:

«Sen deli misin?» dedi. «Aklını mı kaçırdın? Sefer korkusundan deli oluyor. Sen ermiş olursun da, şu dinsizin katli dört kitapta vaciptir diye fetva verirsin, diye korkuyor. Hem de böyle bir fetva vereceksin.»

Taşbaş:

«Benim başıma büyük işler gelecek. Eğer Se-fer böylesine korkuyorsa, o ne yapar yapar da başıma bir iş getirir,» dedi. Üzgündü. Durdu, düşün-dü: «İşte şimdi anlıyorum. Şimdi şimdi anlıyorum, evime gelen silâhlıların kimler olduğunu... Ak ke-fenlilerin...»

Ali:

«Ben de anladım,» dedi. «Şimdi anladım. Vay anasını! Bundan böyle, geceleri hep bizde kalacak-sın. Bizde kaldığını da kimse bilmeyecek. Evde, de-deden kalma bir de mavzerim var. Beşli...»

Taşbaşoğlu:

«Başka çare var mı, Ali kardaş?» dedi.

Uzun Ali:

«Şimdi kasabaya gitti. İş karıştıracak. Senin, Mehdiliğini ilân ettiğini ona buna söyleyecek. Ya hapisaneye, ya da... Allah etmesin... seni göndert-meye çalışacak,» dedi, içini çekti.

Taşbaşoğlu:

«Her bir boku yiyecek,» diye çaresizlikle söyledi.

Ali:

«Belki ermişsin de bizim haberimiz yok. Bir dua et de şu namussuz kasabaya ulaşamasın. Kar altında kalsın,» dedi, inanmış.

Taşbaşoğlu güldü:

«Adamı alaya alma allahaşkına, Ali kardaş. Ermişlik nerde, bizim gibi mendeburlar nerde!»

Uzun Ali:

«Kimbilir,» diye içini çekti gene. «İnsan kendisini bilmez ki... Belki Allah yanında makbul bir yanın vardır. Yüreğin temizdir, hiç kimseye kötülük etmedin. Yedi yıldır da şu adamları döğüşürsün. Salt köyünün iyiliği için. Sen bir dua et hele. Belki tutar.»

Taşbaşoğlu:

«Etme Ali, hiç olmazsa sen etme!» dedi. «Benden ermiş olur mu?»

Bu sırada içeriye Hasan girdi. Yan yan, korkuyla Taşbaşaya baktıktan sonra, yutkunarak:

«Baba,» dedi, «ben Ummahanla oduna gitmek istiyorum, anam izin vermiyor. Evde de odun kalmadı.»

Ali:

«Dışarda hava nasıl?» diye sordu.

Hasan ürküntüyle Taşbaşaya bakarak:

«Çok iyi, günlük güneşlik,» karşılığını verdi.

«Gidin öyleyse...»

Hasan bir daha Taşbaşaya bakıp, koşarak evden çıktı, dışarda, elinde balta, ip, onu bekleyen Ummahanın yanına geldi:

«Gördüm,» dedi. «Taşbaşayı gördüm! Erişmiş.

Gözleri bir hoş. Babamla karşı karşıya oturmuşlar, hiç konuşmuyorlardı.»

Yola düştüler. Ormana doğru koşarcasına yürüyorlardı. Köyü çıkınca yavaşladılar.

Hasan:

«Sefer çok korkuyormuş. Taşbaşın cinlerden bir ordusu varmış ki... Ohhooo, kocaman bir ordu. Cinlerin boyu, na şu kadarmış yaa, dizime kadarmış yaaa... Çok güçlüymüş cinler. Taşbaş demiş ki, ben cinlerime bir emredersem, şu dağı alır da öteki dağın üstüne koydururum, diyormuş. İstersem Muh-tar Seferi, Adil Efendiyi alır da Tekeç dağının ka-yalığına asarım, diyormuş. Sen hep ne düşünüyor-sun böyle?»

Ummahan:

«Düşünüyorum ki..» dedi, sustu.

Hasan:

«Ne düşünüyorsun, söylesene orospu,» dedi. Çok sertti.

Ummahan aldırmadı.

«Düşünüyorum ki, senin o yalımlarda gördük-lerin de cin olmasın!»

Hasan onun üstüne atıldı, saçlarını yakaladı:

«Cin olur mu, domuz?» dedi. «Düpedüz yalım! Yalım işte onlar.»

Ummahan:

«Bırak beni,» diye saçlarını elinden kurtarın-a-ğa çalıştı. «Cin değil, yalım.»

Hasan:

«Ha öyle söyle,» diye saçlarını bıraktı.

Ormana geldiler. Hasan gene o eski ateş yaktı-ğı yere ateş yaktı. Gene gözlerini yalımlara dikmiş-ti. Ummahan en iyi niyetiyle yalımlara bakıyor, ya-

hımların çizdiği hiç bir şekli kaçırmıyordu ama, bir şey de göremiyordu. Sonunda öfkelen-di:

«Görmüyorum, görünüyorum işte,» diye bağırdı. «Gözümü yırtarcasına açıyorum, kırpmadan da bakıyorum, gene de görmüyorum.»

Hasan yüksekten aldı:

«Göremezsın,» dedi. «Görmek için göz gerek. Bunlar cin olsaydı görürdün. Çünküleyin sen bir cadısın.»

Ummahan:

«Senin anan cadı,» dedi.

Hasan:

«Cadı olursa olsun. Varsın olsun. Benim anam-sa, senin de anan,» diye karşılık verdi. Ayağa kalktı, sertleşti. «Dön arkana kız,» dedi. «Öldürürüm gittiğim yere bakarsan.»

Ummahan:

«Hiç canını sıkma,» diye, onu umursamaz, konuştu. «Taşın altına bakınağa gidiyorsun. Sanki o taşın altını köyde görmeyen kalmış gibi! Altında iki damar kök var, azıcık kara toprak var. Bomboş işte.»

Hasan elini salladı:

«Azıcık bekle hele, bekle ki göresin. Göresin ki o taşın altından neler çıkacak, neler ki neler!» dedi, dudaklarını lezzetle yaladı.

Koşarak taşın yanına gitti, kaldırdı, altına baktı, taşı gene yerli yerince oraya koydu.

Ummahan:

«Nolursun, ben de bakayım, Hasan,» dedi. «Ben senin bacın değil miyim?»

Hasan yumşak:

«Gel bak,» deyince, Ummahan onun boynuna sarıldı. Koşa koşa taş geldi. Hasan taşı kaldırdı.

dikti. Karşısına geçip oturdular. Sanki çok önemli bir şeyler oluyormuş gibi taşın yerinde, gözlerini dikip, ayırmadan bakınağa başladılar.

Bir süre böyle baktıktan sonra, Hasan ayağa kalktı, taşı yerine kapattı. Mutluydular.

Hasan Ummahanı elinden tuttu:

«Kalk Ummahan, akşam oluyor,» dedi. «Odu-numuzu toplayalım. Soğuk da geliyor. Başka bir gün, bir iyice, sabahtan akşama kadar seyrederiz.»

Ummahan:

«Hiç doymadım, seyrederiz,» dedi.

Köy gene kaynaşıyordu. Muhtar neden kasabaya gitmişti? Bu işte bir kötülük, bir bit yeniği vardı. Muhtar Sefer demişti ki:

«Köylülerim, ve de kardaşlarım,» demişti. «Adil bana haber yolladı ki, dükkâna öyle eskisi gibi koca Yalak köyünün tekmi kadınıları birikip gelmeyecekler. Bu yıl giyitleri erkekler alacak. Dükkânının kapısında değil bir kadın, beş yaşında bir kız çocuğu bile görsem Yalak köyünün hiç bir adamına bir metre bez bile vermem. Erkekler gelecekler, o da toptan değil. Bir gün on kişi, başka bir gün on beş kişi... Böyle böyle gelip alacaklar. Adil böyle istiyor,» demişti. Ne demek istemişti?

Bütün bunlar konuşuluyordu ama, küçük bir topluluk da sevinerek kasabaya gitmeğe hazırlanıyordu.

Bu iş biraz da kadınların ağına gidiyordu. Biraz da merak ediyorlardı. Adil bu yıl erkekleri kandıracak mıydı? Fabrika yanığı, çürük malları mı verecekti erkeklere?

Meryemce konuşsa, hemencecik şıp diye söyler.

Adil kadınlardan, kadınların onu parçalamasından korkuyor, derdi. Adili iyi tanırđı, bunca yıl insanlar üstüne deneyi vardı.

Taşbaş da merak ediyordu. Sefer gitti köylü de gidiyor. Adil bu iki arada ne yapacaktı? Gece sabaha kadar, yüreğini temizleyip, Sefer kar altında kalsın, Adilin yanına ulaşamasın diye dua etti. Bu duası kabul edilir de, yolda Seferin başına bir hal gelirse, işte o zaman Memidiğın kendisini ışıklar önünde gördüğüne inanacaktı. Köylü ne diyordu? Ateş olmayan yerden duman çıkmaz diyordu. Eğer Sefer kar altında kalırsa, kendinde, ateşin harıl harıl yandığına inanacaktı. Ve de ermiş olduğunu kabul edecekti.

Acaba ermişler nasıl kişilerdi? Bunu ilk olarak düşündü. Belki de tıpkı kendisi gibi insanlardı. Her ne hal ise, yakında belli olacaktı. Ermiş mi, değil mi?

Geceleri Alinin evinde kalacaktı, öyle karar vermişlerdi ya, Taşbaş düşündü taşındı, bundan vazgeçti. Kendi başı bir büyük belâya girmesine girmişti. Kurtuluş yoktu. Varsın Alinin başı belâya girmesin. Sefer de gelip onu öldürürse öldürsün. Bakalım nasıl öldürecek?

Taşbaşın, o burnundan kıl aldırmayan, lânetler savuran öfkesinden de bir iz kalmamıştı. Şimdi kadere rıza diyen bir derviş gibi mütevekkildi. Kendisi için çıkarılanlara uzaktan bir seyirci gibi bakıyor, gülümsüyordu.

Memidik yedi top ılık hikâyesini köye yaydığı zaman gülmüş:

«Şimdilik arkamıza yedi top ılık taktılar. Az sonra yedi top ılık bir ılık ormanı oldu. Tekeç dağının tepesinden göğe süzıldük. Memidik sayesinde göklerde uçup duruyoruz,» demişti kendi kendine.

«Bu iş bununla, Memidikle kalsa iyi. Hele bekleyelim, bakalım daha neler neler çıkacak altından!»

Artık evinden dışarıya hiç çıkmıyor, eve de Ali-den, Meryemceden başka kimseyi almıyordu. Böyle yapması köylüyü daha çok azdıracaktı ama, ne yapsın. Mehdilikten, hükümetten, deliler damından çok korkuyordu

En zoruna giden, herkes ona bir tuhaf bakıyordu. Şöyle azıcık çekingen, korkulu, karanlık, büyü-lü... Karısı, çocukları bile böyle davranıyorlardı.

Taşbaşoğlu karmakarışık duygular içindeydi. Bir an geliyor ne olup ne bittiğini bir türlü kavrayamıyor, sonra kendine gelince kendisiyle, köylüyle alay etmeğe başlıyordu. «Şu köylü, ne deli köylü,» diyordu. «Ocağınız yana adamlar, benim ermişliğim nerede, uçmuşluğum nerede?»

En küçük çocuğunu çok severdi. Onu kucağına alır, saçlarını okşardı. Çocuğu kucağına alıp okşamak istedi. O, elini çocuğa uzatır uzatmaz, çocuk bağırarak kaçtı, kendisini anasının kucağına attı.

Bu olaydan az sonra kendisine geldi, yanına yönüne şöyle bir bakındı. Karısı, öteki çocukları uzakta durmuşlar, büyümüş gözlerle, şaşkınlık içinde, ürküntüyle, büyük bir saygıyla kendisine bakıyorlar. Bu ona bir dokundu ki... İşte yapayalnız kalmıştı.

Öfkeyle bağırды:

«Siz deli misiniz?» dedi. «Deli deli misiniz? Siz de mi inanıyorsunuz o yalanlara? O gün, bugündür hiç evden çıktım mı? Karda kıyamette, gece yarısı Tekeç dağının başında ne işim var? Öyle yü-züme pel pel ne bakarsınız? Adam değil bu kış gününü, yaz günü çıksa Tekeçin başına, donar ölür. O köylü iyicene kudurmuş, aklını oynatmış, siz de mi

oylattınız? İşte görüyorsunuz, adam gibi adamım. Ne ışığım var götümde, ne de ormanım. O Memidik deli. Hayal görüyor. Anladınız mı?»

Bu kadar bağırmasına utandı. Ne oluyordu? İsteddiği kadar bağırırsın, hiç bir şeyi değiştiremeyecekti ki...

Bu bağırmadan sonra durgunlaştı, alay etmeğe başladı:

«Erdim ben,» diyordu. «Bir iyicene erdim ki, öylesine erdim ki, sabah erkenden Tekeç dağına sağ elime alıp götürüyorum. Görmediniz mi? Nasıl görmezsiniz, canım. Tekeç dağına alıp götürüyorum. Çukurovanın düzinün ortasına oturtuyorum. Çukurovalılar, sabah kalkıyorlar, gözlerini açınca bakıyorlar ki karşılarında göğe ağmış gitmiş, ala karlı bir dağ. Şaşıyorlar. Bu koskocaman dağı kim getirdi de koydu buraya, diye Çukurovada kıyametler kopuyor. Köyler, kasabalar bu dağı görmeğe kosuyorlar. Sonracığıma, akşam olur, gün kavuşurken Tekeç dağına sol elimin üstüne koyup getiriyorum, yerine koyuyorum. Çukurovalılar bir de bakıyorlar ki sabah gelen dağ, akşam olunca uçup gitmiş. Bu işe de çok şaşıyorlar. Ben de bu dağı Çukurovaya kimin taşıdığını hiç kimseye söylemiyorum.»

Bu yaptığı şaka, uydurduğu dağ masalı hoşuna gidiyor, hikâyeyi anlatırken gülmekten kırılıyordu. Ama karısının bu gülmekten de bir anlam çıkardığının farkında değildi.

Taşbaşoğlu öğrendi ki evde, bu şaka olsun diye söyledikleri, söyleyip güldükleri hemen köye yayılıyor, ciddiye alınıyor. İşte bundan bir iyice ürkütü, kızdı.

«Ulan köylü,» dedi, «ne yaparsan yap beni hiç bir zaman ermiş yapamıyacaksın. Kul Murtaza gibi

deliler damına, Vurgun Ahmet gibi dağlara düşmeyeceğim. Öleceğim de böyle olmayacağım.»

«Taşbaş Efendimiz demiş ki, demiş ki Taşbaş Efendimiz, ben her sabah Tekeç dağını elime alır da... Taşbaş Efendimiz demiş ki... Ben akar suya, akan ulu suya derim ki, dur ya kutsal su, derim. O da olduğu yerde kalakalır. Durur kalır. Bir damla bile akmaz. Kuru deyince de kurur. Toprağın altına girer. Yeri yurdu da belirsiz olur. Çöl ova olur. Taşbaş Efendimiz demiş ki, demiş ki bu yıl bu köye yılan yağıyordu. Dur, yağma ey kutsal yaratık dedim, yağmadı. Kadınlar doğurmayacak, kısır kalacaklardı. Etme ya güzel Allah dedim, vazgeçti. Adil Efendi gelmesin, demiş Taşbaş Efendimiz, gelirse mümkünü yok yolda ölecek, demiş Taşbaş Efendimiz. Benden selâm söyleyin Adile, gelip de bizim köye o tatlıca canından olmasın, demiş.»

Belâ bir gelince bin gelir. Toptan gelir.

Evde şaka olsun diye söyledikleri köyde, bire bin katılarak...

«Etme eyleme avrat, tırnağına kurban olayım Sana dedim ki bu köy kudurmuş. Sen de mi? Bizim başımıza bir hal getirecekler bu yalanlarla. Yoncalığın Kul Murtazası gibi deliler damına... Sen de, ne olursun, bu yalan ocağına odun taşıma. Ben ne ermişim, ne bir şey.»

Kadın hiç konuşmadan başörtüsünü açtı, başını onun önüne uzattı:

«Ya benim yaram? Elin değer değmez iyileşti. Bu da mı yalan?» dedi.

İşte bunun üstüne Taşbaşın eski öfkeli hali üstüne geldi, küplere bindi:

«Behey Allahın belâsı karı,» diye bağırdı. «Ben mi iyi ettim başını? Meryemcenin ilâcı iyi etmedi mi? Gözü kör olası karı. Demek ben ermişim ha?»

Kadın:

«Başım...» dedi.

Taşbaş:

«Başın yerin dibine batsın,» dedi. Önündeki açık başı iteledi.

Bu yalan ocağının birinci tutuşturucusu bu kadındı. Onun önüne geçmeliydi ilkin. Öfkesi indi, düşünmeğe başladı. Hemencecik de buldu.

Sakin sakın:

«Ben ermişim,» dedi. «Bildirmek istemiyorum ama, herhalde ben iyice ermiş olacağım ki... Öyle değil mi karı?»

Kadın kıvançlı:

«Öyle, kurban olduğum Memedim,» dedi. «Sen öyle bir ermişsin ki, yedi kat göğün üstüne çıkmışsın. Köylüler diyorlar ki ermişler hiç bir zaman ermişliklerinin farkına varamazlar.»

Taşbaş:

«Şimdi öyleyse beni dinle,» dedi, «Bundan sonra bu eve Ali kardaştan, Meryemce Anadan başka kimseyi almayacaksın. Olur mu?»

Kadın:

«Olur ama,» dedi, «komşudur, nasıl git derim?»

Taşbaş sözünü sürdürdü:

«Dışarda, köyün içinde benden hiç mi hiç söz etmeyeceksin.»

«Soruyorlar. Sorunca da...»

«Şimdi sana söylüyorum, karı. Eğer benden söz edersen iyidir, kötüdür, uyudu uyandı, gitti geldi, dersin, bil ki ben ermişim, seni çarparım; çont ede-

rim. Gözlerini de çıkarırım. Öteki dünyada yerini Cehennem yaparım.»

Kadın korktu. Nerdeyse ayağına kapanacaktı: «Etme bana bunları, Memedim, Efendimiz,» dedi. «Hiç ağzımı açmam.»

Taşbaş bu buluşundan kıvançlı, «ermişlik işe yarıyor,» dedi içinden. Biliyordu ki artık kadın bir daha ağzını açıp, kendisi için bir yerde bir tek söz bile söyleyemeyecekti.

Taşbaş karısına ermişliğini kendi diliyle söyledikten sonra, kadın iyice başkalaştı. Onun sesini bile duysa bütün bedeni ürpermeler içinde kalıyordu

Taşbaş gittikçe umutsuzluklara düşüyor, hiç bir kurtuluş yolu bulamıyordu. Köyde onun ermişliğini istemeyen bir kişi vardı, o da Sefer. İkisi birlik olsalar? Hiç bir şey gelmez miydi ellerinden? Gelmezdi. Bu azgın köylü...

«Varıp da Kırklara karışan Taşbaş Efendimiz, bu dünya, bu alçak dünya, bu pis dünya daha yerinde duruyorsa senin yüzün suyu hürmetinedir. Yaaa, öyle işte, onun yüzünden yıkılmıyor bu dünya. Ulu kimselerden, görünmezlerden olan Taşbaş Efendimiz.»

«Üç gün, üç gece evinin önünde ateşler yanar durur. Yalımları altın olan kutsal ateşler. Biz görmez, biz bilmezmiştik meğer. Oldum olası, anasından doğduğundan bu yana kutsal Taşbaş Efendimizin kutsal evlerinin önünde, hiç sönmeden, kutsal ateşler yanar dururmuş. Bu ateşi kimler yakarmış?

Kırk tane ak elbiseli, yeşil sarıklı ermiş yakarmış. Bu ateşler yanarken, yaa, yanarken, şu ulu bozkırdan, bozkırın ummanından... onun evine... Onun evine kimler mi gelirmiş? Her gece bozkırdan, bozkırın karlarından, baharından, çiçeğinden kimler mi çıkarmış? Kimler mi Taşbaş Efendimizin hizmetine gelirmiş? Ak libaslar giyinmiş, ak badem çiçekleri gibi tepeden tırnağa çiçek açmış binlerce... Binlerce kızıoğlan kız... Kızların başlarında yıldız gibi çiçekler... Gelirler Taşbaş Efendimizin kapısına. Gelirler evinin önüne, gelirler kutsal ateşin yöresine, sabahlara kadar uçuşarak oynarlarmış. Onlar oynarlarken, ak badem çiçekleri gibi açmış binlerce ergen oğlan da... gelirler... uçuşan kızlara sarılırlarmış. Her gece bozkırdan kopup gelen ak, ışıklı çiçekler kim?»

«Kırk ateşi yakanlar, sabaha kadar kırk ateşin ışığında dönenler kimler?»

«Bir gece, Taşbaş Efendimizin canı Cenneti çekmiş. Sen misin canı Cenneti çeken? Gözlerini açmış bakmış ki, karşısında uzun kanatlı, üç tane kızıoğlan kız. Tutuvermişler elinden, yum gözünü Taşbaş Efendimiz, demişler. Az sonra da aç gözünü Taşbaş Efendimiz, demişler. Gözünü açmış bakmış ki, ne görsün! Taşbaş Efendimiz diyormuş ki, karısı, öz bir karısı söyledi, bu Cennetten hiç çıkasım gelmedi diyormuş.»

«Gecesi bile gündüz gibi. Her bir yeri ışık içinde. Yağ, bal, süt akar ovalarından. Kenan diyarından üste. Bir de akar suyu var, hep şarap olaraktan akar. İnsanı, içince esrük yapar. Bir de dalları hep meyve dolu ağaçlar. Bir de hep bahar olurmuş,

kışı yazı yok. Taşbaş Efendimiz demiş ki, oradan hiç çıkasım gelmedi. Kanatlı kızları çağırmış, beni hemen köye ulaştırın demiş. Az daha kalsa oradan ayrılamayacakmış. Kanatlı kızlara demiş ki, beni köyüme çabuk ulaştırın. Ben orada olmayınca köyüme yılan yağar, köylümün başına bir hal gelir. Beni çabuk ulaştırın köye. Ben canımı Cennete atmış, kurtarmışım, neye yarar, köylüm o perişan halde kalınca... Ol sebepten Cenneti, köylüsü için bırakıp gelen Taşbaşımız...»

•

«Taşbaş Efendimiz akşam buradan kalkıp, gece yarısı Kâbeye varıyor. Peygamber Efendimizin türbesine yüz sürüyor, sabaha karşı da köye dönüyor.»

«Bir de Taşbaş Efendimizin eli ayağı, tüm bedeni yeşillenmiş. Bahar çimeni gibi. Bu yeşili kim görür? Yüreği temizler, bir de çocuklar. Çocuk gibi arı insanlar.»

•

«Bir gece, hani o ulu ceviz var ya, işte o, tüm ışıık olmuş. Hani Sarıkızın Kazdağından getirip diktiği ceviz. O gece göz gözü görmüyormuş. İşte öylesine silme bir karanlık varmış. Kar da usuldan atıştırıyormuş. Günbatı yönünde çat diye bir şey çatlamış. Dağ ortadan yarılr gibi bir çatırtı. Evlerden dışarıya uğrayıp çatırtıdan yana bakmışlar ki, bir ulu ağaç, ışıktan ulu ağaç karanlığı oyarak süzölüp gelir. Süzölmüş, süzölmüş, sonra da varmış Taşbaş Efendimizin evi üstünde durmuş. Bir süre orada, öylecene süzölmüş kalmış. Orada, öylecene dervişler gibi döner dururmuş. O sırada, Taşbaş Efendimizin evi üstünde salnıp dururken, köylüler de, Kırklar

da, bakire bozkır kızları da Allah Allah diye dönerrek uçarak dualar ederlermiş.»

«Bu gürültüyü patırdıyı duyan Taşbaş Efendimiz dışarı çıkmış. Önce bir duvar gibi karanlık, şak diye yüzüne vurmuş. Sonra başını kaldırmış bakmış ki, ne görsün, tepesinde bir ulu ağaç, kökleri, dalları, gövdesi, yapraklarıyla ışığa kesmiş, dervişler örneği evin az üstünde dönüp durur. Ya kutsal ağaç! diyerekten yere kapanmış.

Hiç başka bir şey çıkmıyormuş ağzından... Hep: Ya kutsal ağaç, diyormuş. Sarıkız anamızın ağacı!...»

«O yere kapanır kapanmaz, havada salınıp duran ağaç gelmiş, başucuna, toprağa inmiş, Taşbaş Efendimize saygıda bulunmuş. Sonra da kalkmış, süzölmüş, Tekeç dağına doğru ağmış, gitmiş.»

«Bir gün Taşbaş Efendimizin gönlünden bal geçmiş. Canı öylesine bir bal istemiş ki... Bir de gözünü açmış bakmış ki, önünde bir kovan bal. Taşbaş Efendimiz bu kadar istediği bala elini bile sürmemiş. Ben seni yiyemem bal, demiş. Köylüm açken, bir ömürde ağzına bir parmak bal sürmemişken ben bal yiyemem.»

«Sonra Taşbaş Efendimiz yemek bile yemez olmuş. Yemek yemeğe de hiç bir muhtaçlığı kalmamış. Her gün ona Bağdattan bir tek hurma gelirmiş. İşte Taşbaş Efendimiz her gün bu tek hurmayı yermiş. Bir tek hurma ona yetermiş de artarmış.»

«Varıp da Kırklara karışan Taşbaşım, sana kur-

ban olayım. Eşiğine yüzümü süreyim. Efendim, Sultanım, güzelim. Bu köy zelzeleden gitmediyse, senin yüzünden... Otlar bitecek, çiçekler açacaksa. ekinler başaklanacak, sular akacaksa, bahar gelecektir...»

«Varıp da Bingöl dağlarına çıkan kim? Taşbaş Efendimiz. Köroğlunun ölmez Kıratını bularaktan, hayat suyunu binbir pınar içinden seçen kim? Varıp da o suyu içen, içtikten sonra da suyun başında bayılıp, üç gün üç gece Bingöl dağının tepesinde kalan kim? Taşbaş Efendimiz. Ayıldıktan sonra da üstünde bir bulut dolanan, geçtiği yerlerde çimen yeşerten, çiçek açtırtan, her ayağını attıkça topraktan ışık fışkırtan kim? Bingöl dağından inerekten Kırklar mağarasına varan, orada yeşil libaslı Kırk ermiş, Kırk ölmez tarafından saygıyla karşılanan kim? Kırkların başının ayağa kalkıp da, «hoş geldin. Bu makam senin makamındır, buyur, gel otur,» diye yerini verdiği kişi kim? Taşbaş Efendimiz.»

«Tekeç dağının tam doruğuna perilerin saray yapıp da, hem de sırçadan bir saray yapıp da, buyur, gel otur Efendimiz dediği, Kırkların, ermişlerin başı kim? Kim olacak. Taşbaş Sultanımız.»

«Bütün bunlara gülüp de: Bu namussuz köylü beni Vurgun Ahmetten, bir de Kul Murtazadan better edecek diyen, böylesine alçak gönüllü bir ermiş kişi olan sevgilimiz kim? Yerin göğün, dinimizin dişi Taşbaş Efendimiz.»

«Kulun kurbanın olan Taşbaş Efendimiz,» di-yordu Fatmaca Karı. «Allah seni bir gönderdi bize, dertlere derman, yoksulluğa umut diye gönderdi. Nekes olma kurban olduğum. Nekes olma güzel Al-lahımın adamı. Nekes olma Sultanım, güzelim. Al-lah seni umutsuzlara umut, hastalara ilâç diye gön-derdi. Sen de bilirsin ki güzel Taşbaşcam, bu kız ço-cuğu yedi yıldır yatar. Hiç bir ocak, hiç bir hoca, hiç bir cindar para etmedi. Çukurovanın Gök Dok-toru bile gördü, o bile para etmedi, güzel Taşbaş-cam. Tam umudum kapanmışken işte, o zaman Al-lah seni gönderdi. Allah bu fıkara, bu yedi yıldır ya-taklardan çıkamaz kızın yüzüne güldü de seni gön-derdi. Sen de Allahın emrini yerine getirmeyip, ne-keslik ediyorsun. Ben biliyorum, Allah seni bu fı-kara kızı iyi et diye gönderdi. Sen de Allahın emri-ni yerine getirmiyorsun. İstersen getirme. O koca Allah gözlerini iyicene açmış, yukardan bakıyor. Bakıyor da senin bu kötü hallerini görüyor. Sen de bu kızı iyi etmezsen, elindeki ermişliğini alıp Ökkeş

Dağkurduna verecek. Nekes olma Taşbaşcam. Bu Fatmaca senin o kesip de attığın tırnağa kurbanlar olsun. Şu kızın başına o güzelce, pamuktan yumşacık da, gülden narin elini koyuver. Koyuver de şu fıkara kızcağız da muradına eriversin, yiğidim. Ne eksilir hazinenden, elini şu kızcağızın başına koyuverirsen? Haydi Taşbaşcam, yap şu iyiliği. Başını yukarıya kaldır da bak, sen görürsün, koca Allahımız güzel gözlerini açmış da sana bakıyor. Aç kapıyı da dışarıya çık, şu kızcağız yolunu bekliyor, kapıyı açsın da Taşbaşcamız, elini başıma koysun da bu dertten beni kurtarsın, diyor.

«Karin üstündeyim sabahtan bu yana. Ayaklarım üşüdü. Hasta kız da üşüdü, donacak. Donup da ölecek. Gün öğle oldu, yıkıldı da gidiyor. Ne olursun gel artık. Ne olursun aç kapıyı. Nekes olma, hazinenden ne gider?»

Fatmaca gün ıştırken, sırtında on sekiz yaşında kızıyla Taşbaşın evine gelmişti. Taşbaş onu tâ uzaktan görmüş kapıyı kapatmıştı. Fatmacanın halini biliyordu. Kızı yıllardan beri hastaydı ve iyileşmiyordu. Taşbaşın ermişliğini duyan Fatmaca, «işte,» demişti, «Allah kızımın yüzüne güldü. Derdine derman olarak Taşbaşcayı gönderiyor.» Taşbaş üstüne çıkan hikâyeleri bire bin katarak, köyde aşkla şevkle anlatanlardan birisi de Fatmacaydı. Ve Taşbaş dört elle sarılmıştı.

İşte bu Taşbaşca da, ermez olasıca, ermiş Taşbaşca da nekeslik ediyor, şu elceğini kızın başına azıcık koymuyordu. Hem koymuyor, hem de dışarı çıkıp bir tek söz bile etmiyordu.

«Ben fıkarayım diye mi yapmıyorsun bu işi? Bir zengin gelseydi kapına, sen de koşarak gelir, değil elini sürmek, onun hastasını kucaklardın. Sen bir

ermiş kişisin, söylesene, Allah indinde zengin fıkara var mı? Üstelik de günahları çok olduğundan zenginler Cehennemde yanacak. Onları Cehennemde malları yakacak. Herkes malının çokluğu kadar yanacak. Fıkaraalara gelince onlar doğruca Cennete gidecekler. Bir de ermiş olmuştun, sen bunu bilmez misin Taşbaşca?

«Şu kızın başına elini sür de, bu yıl Çukurova-da pamuktan kazandığımızın hepsini sana vereyim. İstersen, bir tek bir ineciğim, Fındık inek var, istersen onu da sana vereyim. Etme bu nekesliği Taşbaşcam.»

Taşbaşoğlu içerde, kadın dışarda, böylesine konuştuğu deliye dönüyor, avaz avaz bağırmamak için kendisini güç tutuyordu. Bazı, kan beynine çıkıyor, kıpkırmızı oluyor, bazı eli ayağı titriyerek sapsarı kesiliyordu. Taşbaşoğlu iyi biliyordu ki, elini kızın başına bir sürse, bir daha köylülerin elinden ölünceye kadar kurtulamıyacaktı. Ama kadın da karın üstüne çökmüş, kızın yatağını da duvarın dibine sermiş, oracığa yerleşmiş, gitmiyordu. Gitmiyor, habire yalvarıyordu.

«Taşbaşım, kul kurban olduğum ermişimiz. Allahımızın güzel ermişi, elçisi, adı güzel Muhammedin öz bir yoldaşı, ne olursun, aç kapıyı. Sen de kapıyı açmazsan, ben de bu kapıdan gitmem. Bir hafta, bir ay gitmem. Bu hasta kız da, ben de şu senin kapında kar altında kalır, buyar ölürüz. Sen de bunun altından kalkamazsın, ermiş Taşbaşcam. Aç kapıyı, nolursun...»

Sonunda, Fatmaca kapıyı yumruklamağa başladı.

Taşbaş artık buna dayanamazdı. Öfkesini yene-medi, kapıyı hızla açıp dışarı fırladı. Niyeti kadını

kolundan tutup, uzaklara atmaktı. Kar üstünde iki insanın perişanlığını görünce öfkesi indi. Tam bu sırada kadın da onun ayaklarına atılmış, çarıkları-
nı öpüyordu.

«Fatmaca bacı,» diye inledi; «vallahi billahi ben ermiş değilim. Bırak yakamı.»

«Güzel sesine kurban olduğum,» diye karşılık verdi Fatmaca. Güzelce sesini duydum ya... Ermiş değilsen de ermiş olma, şu kızın başına o kutlu elini koyuver, nolursun...»

Taşbaş:

«Ah, inanmıyorsunuz ki, ah inanmıyorsunuz ki ben ermiş değilim. Çok mendebur, çok rezil, dört kiptan koğulmuş bir mendeburum. Seferin dediği gibi, türlü türlü hayvanlarla cima ettim, hırsızlık yaptım, kızların ırzına geçtim. Böyle bir adamdan ermiş olur mu?»

Fatmaca:

«Yalan, yalan,» diye ayağa kalktı. «Bunların hepsi yalan. Sen Allahın ışığı kadar temizsin. Ak paksın, kurban olduğum. Şu kızın başına elini bir koy, nolursun... İstersen o dedikleriyin hepsi ol, yeter ki elini kızın başına koy. Sana ne istersen veririm. İstersen beş tane horoz kurban ederim.»

Taşbaş baktı ki kadının elinden kurtuluş yok, hemen içeriye kaçtı, kapıyı da arkadan sürmeledi.

Fatmaca onu elinden böylece kolaycacık kaçırınca öfkelendi:

«Senin gibi ermiş batsın da yerin dibine geçsin,» diye kapıyı yumrukladı. «Seni gâvur oğlu gâvur seni din düşmanı, seni domuz. O Allahımız da ne diye böyle bir domuzu ermiş eder de milletin başına belâ gönderir?» diye bağırmağa başladı.

Birden kendine geldi. Ermiş bir kişiye böyle

söz söylenir miydi? Böyle sögölür müydü? Ermişler nazlı olurlardı. Sabırlı olmak gerekti.

Korktu. Şimdi dili ağzının içinde kuruyup odun olacaktı. Ağlamağa başladı:

«Kurban olayım, kurbanlar olayım, beni bağışla Taşbaşcam! Nolursun Taşbaşcam! Olmadık işler ettim, söylenmeyecek sözler söyledim, yiğidim. Ama sen de çok kızdırdın. Elini kızın başına koymadın. Bağışla beni. Bağışla tabanlarıyın altını öpem, bağışla... Sen de beni bağışlamazsan, ben de kendimi öldürürüm.»

Kapıya başını koymuş, hıçkırıyordu. Bağırıyor çağırıyor, hıçkırıyordu.

Köyün kadınları, çocukları, meraklı erkekleri çepeçevre Taşbaşın evini bir yeni ay biçiminde kuşatmışlar, olanı biteni seyrediyorlar, sonunun neye varacağını merakla bekliyorlardı.

Fatmacanın sonunda sesi soluğu kesildi, kapının önüne yığılıverdi. Uzun bir sessizlik oldu, belki yarım saat. Durmuş seyredenler öylecene bekliyorlar, kimse Taşbaşın evine doğru bir adım atıp yaklaşamıyordu. Ne konuşuyorlar, ne kıpırdıyorlar, ne de bir ses çıkarıyorlardı. Bir kısmı gömelmış, bir kısmı ayakta.

Kendine gelen Fatmaca:

«Sen de bu kızın başına elini sürmezsen, beni de bağışlamazsan, ben de bu kapıdan ölünceye kadar gitmem. Bak, bak Taşbaşcam, bak bak havaya, boran kar geliyor, boran kar... Bu gece bu kızları ben bu kapıda kalırsak, donar da ölürüz. Sen de Allah indinde bizim kanlımız olursun.»

Vırvır, boyuna konuşuyordu. Taşbaşoğlu içerden, sanki bir faydası olacakmış gibi: «Vazgel ben-den Fatmaca bacı,» diyordu. «Vallahi yalan, billahi

yalan. İki gözüm önüme aksın ki ben ermiş değilim. Yalancılıktan çıkarıyorlar. Etme eyleme, düş yakamdan. Hiç bir faydası olmaz biliyorum.»

«Öyleyse sür elini hastamın, kızının başına...»

Taşbaşla Fatmaca arasındaki savaş böyle sürdü. Sonunda Taşbaş yenilgiyi kabullendi. İnatçı kadın aklına takınıştı bir kere, geceyi bu eşiklikte geçirecek, kızı da kendi de donacaktı. İçinde sorumluluk duydu. Gerçekten bu iki kişinin kanlısı olacaktı. Bir de, belli belirsiz, kendine bile söyleyemediği bir merak duyuyordu. Elini sürünce, kız acaba iyi olacak mıydı?

Öyle bir haldeydi ki neredeyse ağlayacaktı. Kendisini öylesine yalnız, öylesine zavallı sayıyordu ki... Çaresiz, vardı kapıyı açtı, kıza doğru eğildi, elini kızın başına koydu, orada bir zaman tuttu. Kızın saçlarını okşadı. Gözleri doldu. İçinden geçirdi: «Allahım,» dedi, «ne olursam olayım, şu kız inanmış gelmiş mademki, sen onu iyileştir.»

Dudaklarının kıpırtısını gören Fatmaca ayaklarına kapandı:

«Seni gönderene kurban olayım, Taşbaşcam,» dedi. «Seni Allah gönderdi. Kızının yüzüne güldü de...»

Ayaklarını bıraktı, kalktı ellerine sarıldı. Taşbaş onun elinden kurtulup, eve kaçtı, kapıyı sürmeledi. Ağır bir yükten kurtulmuşcasına rahatladı.

Şimdi artık, iyi olsa da bu kız, iyi olmasa da hastalar akını başlayacaktı. Ne yapmalı, bunun önüne nasıl geçmeliydi?

Fatmaca sevinç içinde kızını sırtladı, yatağı kucağına aldı, Taşbaşın kapısını bir daha öptükten, sonra oradan ayrıldı.

Fatmaca oradan ayrılır ayrılmaz, Taşbaş dışa-

rıya fırladı. Dışarıdaki kalabalık daha dağılmamıştı. Kalabalığa karıştı:

«Durun dağılmayın, size bir iki sözüm var,» dedi.

Kalabalık donmuşcasına, şaşkın, tuhaf bir yaratığa bakarcasına ona baktı kaldı. Taşbaş bu tuhaf bakışların ağırlığı altında bocaladı, kekeledi, terledi. Bir süre ne yapacağını bilmeden bir o yana, bir bu yana yürüdükten sonra, kendini azıcık toparlayabildi:

«Vallahi,» dedi, «ben hiç ermiş değilim. Benim için, soyum için çıkarılanların hepsi bir bir yalan. Bakın hele, sizin gibi bir günahkâr kulum. Ömrümde namaz kılmadım. Gizli gizli oruç yedim. Hayvanlarla cima ettim. Çukurovada pamuk hırsızlığı yaptım ki, Koca Halilden beter. Rakı da, şarap da içtim, Irza da geçtim. Her bir boku yeyip, her bir kötülüğü yaptım. Koca Halilden ermiş olur da benden olmaz. Benim yakamı bırakın. Bir ermiş bulun ki, gerçekten ermiş olsun da işimize yarasın. Öylesi de bu köyde var. Adı da Ökkeş Dağkurdu. Günde beş vakit değil, on vakit namaz kılar. Bir ay değil, altı ay oruç tutar. Allahın bir sevgili kulu.

«Kim çıkardı beni ermiş diye? Arkamda yedi ışık varmış da, uçuyormuşum da...»

Güldü.

«Bakın bakalım, nerede ışık? Bakın hele... Bakın hele bakın. Işık değil, çöp bile yok. Beni bırakın. Yakamı bırakın. Sonu kötü olacak. Siz beni seversiniz. Bana kötülük etmeyin. Beni, böyle giderse ya deliler damına atarlar, ya da mapusaneye götürürler. Ya da ipe çekerler. Yazık değil mi bana?»

Konuştı, konuştu, konuştukça açıldı. Dört yanındaki kalabalık gittikçe büyüyordu. Duyan geli-

yor, duyan geliyordu. Evlerde kimse kalmamacasına Taşbaşın başına doluşuyor, Taşbaş, bütün inandırma gücünü kullanarak, kendisini yerin dibine batırarak, konuşuyordu. Her sözünü de:

«Böyle bir adamdan ermiş olur mu?» diye sorarak bitiriyordu.

Köylünün onu onaylamasını, amehna, böyle bir adamdan ermiş olmaz demesini bekliyordu. Kimsecik de ağzını açmıyordu.

Gün kavuşuncaya kadar böyle konuştu. Sözünü bitirirken mutluydu. Böyle bir adama da bu köylü ermiş derse desin!

Kalabalığın içinden geçti, evine yollandı. Donmuş kalmış köylüler ona öfkeyle, kinle baktılar. Taşbaş bunun farkına varmıştı. Taşbaşla birlikte, aylardır yapıp donattıkları dünyaları yıkılıp gidiyordu. Büyülü, umutlu, güzel dünyaları... Taşbaş evine girip, kapısını karanlığın yüzüne kapattıktan sonra bile kalabalık olduğu yerden kıpırdamadı. Konuşmadılar da. Bozkırdan soğuk dondurucu bir yel esmeğe başlamıştı. Ne yapacağını, ne edeceğini bilemez, bu Taşbaş karşısında şaşırmış kalabalık susmuş kalmıştı. Bozkırdan gittikçe hızlanarak esen yelin sesinden başka hiç bir yerden çıt çıkmıyordu.

Bir ses, diri bir yaşlı kadın sesi yardıma yetişmeseydi, belki köyün kalabalığı sabaha kadar burada, Taşbaşın evi yanında, kıpırdamadan, böylece durup kalacaktı.

«Siz deli misiniz, siz hangi ermişin ermiş olduğunu söylediğini duydunuz? Bunların hepsi ermişliklerini inkâr ederler. Gönlü alçak kişilerdir bunlar,» diyordu kadın.

Bu sözler karanlıklarının üstüne bir ışık gibi dö-küldü.

«Kim gördü ki şimdiye kadar erişmiş erişmişliğini söylesin?»

«Biz de amma deliymişiz!»

«Taşbaşa inandık da gittiydik.»

«Az daha günaha giriyorduk.»

Ve Taşbaşa karşı ağızlarından kötü söz çıkarılarlar:

«Tövbe tövbe! Bin kere tövbe!» dediler. «Günahımızı bağışla. Sen bizi yanılttın Taşbaş Efendimiz.»

«Sen şaşırttın bizi.»

«Suçun yarısı bizdeyse, yarısı da sende,» dediler.

Oooh, artık kurtulmuştu. Bu işten bu kadar kolay kurtulabileceği de hiç aklına gelmiyordu. Canım, ateş olmayan yerden duman çıkar mı? Azıcık ermişlik bulsalar bir adamda hiç yakasını bırakırlar mı onun, köylüler? O kadar konuşmuş konuşmuştu da, o kadar kendisini kötülemişti de, o namussuz köylüden bir tanesi çıkıp da:

«Sen kendini kötülüyorsun, güzel Taşbaşım, sen böyle birisi değilsin, olamazsın da,» dememişti. «Biz seni doğduğun günden beri tanırız, karda leke var, sende yok,» dememişti.

Kuzu kuzu dinlemişler, ondan hemencecik vazgeçivermişlerdi. Bugünlerde onlara bir ermiş gerekti. Belki şimdiye kadar da bir ermiş bulmuşlardı. Bulamadılarsa, Yağmur Dedenin yatırında bir keramet bulacaklardı.

Yağmur Dedenin yatırı uzakta, bozkırla Toros arasına sıkışmış, kıraç bir tepenin üstündeydi. Yağmur yağmadığı yıllar bozkırın köylüleri gelip ona horoz kurban ederler, ondan yağmur dilerlerdi. Yağ-

mur Dede yalnız horoz kurbanı isterdi, başka bir kurban kesilirse ona, tam dileklerinin aksini yapardı.

Yağmur Dedenin çok işleri, efsaneleri vardı. Yağmur Dede bütün işlerinde bir başka Hızırdı. Doğadaki bütün güçler onun elindeydi. Karı o yağdırır, fırtınayı o gönderir, yağmuru o dindirirdi. Suları o taşırdı. Bir de bütün bozkırın bereketini o gönderirdi. Kıtık yılları, vay Yağmur Dedenin başına gelene! Küfürün bini bir para. Yatırın önünde, dört bir yanında ağlayan, döğünen, ona alkış eden binlerce aç köylü...

Bu yıl neden Yağmur Dedeye sarılmadılar da, Taşbaşı seçtiler?

Ya Ökkeş Dağkurdu, ya Yağmur Dede... Ne yaparlarsa yapsınlar, ne halleri varsa görsünler, Taşbaş yakayı ellerinden bir kurtardı ki, pir kurtardı.

Köylü insanı canavara benzer. Az önce göklere çıkarıp, tanrıya eş ettiğini, işine gelmeyince biraz sonra çarnura batırır. Batırır da gözünün yaşına bakmaz. İnsan, bu kadar yüceltip, arkasına top top ışıklardan bir ışık ormanı takıp göklere salıverdiği ermişinin yakasını bir iki sözde bırakıverir mi? Vele bu sözleri söyleyen ermişin tâ kendisi de olsa...

Taşbaş, yedi yıllık Muhtar Sefer savaşında bile, bütün yenilgilerine bu köylü sebep olduğu halde bile onlara bu kadar kızmamıştı. «Ben ırza geçtim,» demişti. Bu köylü ırza geçmediğini bilmiyor muydu? «Hırsızlık yaptım, rakı, şarap içtim, hayvanlarla cima ettim,» demişti. Bu işleri yapmadığını köylü bilmiyor muydu? Bir tanesi çıkıp da, «kendine kara çalma, seni biz biliriz,» dememişti.

Ama her şeye karşın, ne olursa olsun, kurtulmuştu ya... Bir tanesi çıkıp da böyle deseydi, köy-

l  onun yakasını bırakır mıydı! İyi ki söylemedi. Meryemce konuşabilseydi söylerdi. Söylemek değil, kıyameti bile koparırdı. İyi ki konuşamıyor. İyi, iyi, iyi gitmiştir işler.

Bir daha böyle bir belâ da gelmeyecekti başına. Bunu atlatmıştı ya...

Evin i i karanlıktı. Ocaktaki odunlar yalım veren cinsten değildi. İçin için yanardı bu odunlar.

Bu Toros etekleri köyleri gene iyiydi. Hiç olmasa ocaklarında ışık yapacak odunları vardı. Bir de ipiltileri vardı,  am  ırasından. şu bozkır köyle-ri odun bilmezdi. Odun yerine tezek yakarlardı. Tezeğin de yalımı olmaz. Bozkır k yl klerinde gün kavuşur kavuşmaz, silme bir karanlık çökerdi dünya-ya. Evlerin içi dışı aynı karanlıkta... Hiç bir ışık bu karanlığı delmezdi. Bir Kürt şairinin dediği gibi, bin yıllık mayalanmış bir karanlık çökerdi gecelerine.

 am  ırası ışığı da ışıktan sayılmaz. Ne kadar yakarsan yak, uzun sürmez ki...  ırayı az yapsan ışık vermez, çok yapsan is bırakır. ışıktan sayılmaz. Yalnız Muhtar Seferin evinde bir gaz lambası vardı.

Karanlıktan yorulmuş Taşbaş:

«Avrat,» dedi, «bir iki  am  ırası yak da, yüzünü görelim. Yok mu?»

Kadın hiç konuşmadan kalktı, iki parça  ırayı tutuşturdu. Tutuşturdu ama, gene de biribirlerinin yüzünü göremediler. Taşbaş içinden geçirdi: «O her gece evin üstünde s z l p duran ağaç gelse de şu bacadan içeriye girse bugün. Ne güzel olur. Gelse de, bu güzel günde  or  ocuk bir kere olsun biribirimizin yüzünü iyicene görsek.» Kendi kendine güldü. Gelse de ışık ağacı evin üstünde dururdu. İçeriye girmezdi ki...

«Eeee, avrat,» dedi, «çok şükür şu ermişlikten de kurtuldum. Köylüyle bir konuştum, bir konuştum, kendimi onların gözünden bir düşürdüm ki, onlar da baktılar ki böyle bir adamdan ermiş olamaz, yakamı bıraktılar. Bugünlük bıraktılar ama. şu bizim evin üstüne gelip her gece konan ışık ağacından korkuyorum. Bu gece gelir de, gene evin üstüne konarsa, onu da köylü görürse, bütün çabam boşa gider, köylü gene yakamı bırakmaz. Ben de işte o zaman o köylüye yapacağımı bilirim. Yok, yok, ne olursa olsun artık köylü beni ermiş yapmaz.»

Karısı da köylü gibiydi. Pel pel, başka dünyalardan, şu Toros ormanından çıkıp gelmiş, görülmedik bir yaratığa bakar gibi bakıyordu. Taşbaş karısının kendisine bir tuhaf baktığını biliyordu ama, böylesine baktığının farkında değildi.

«Nah, sana, bire avrat,» dedi gülererek. «Bu belâdan da, deliler damına, eşek cennetine gitmekten de kurtulduk. Adil de imana geldi. Köyü soyacağı yerde, üstelik borç veriyor. Ne işler oldu bu yıl! Sefer de gitti gelmedi. Şu Seferin gidişi hiç de hoşuma gitmedi. Köylünün başına bir iş açacak gibi. Bana öyle gelip durur.»

Kızdı:

«Neden konuşmazsın, be kadın?» diye bağırdı. «Dilini yılanlar mı yedi?»

Kadın başını önüne eğdi. Çocuklar da tıpkı anaları gibi bakıyorlardı Taşbaş. Taşbaş bunların hepsinin gözlerinde bir umutla karışık korku görüyordu.

Acaba köylü ona bundan sonra doğru dürüst, eskisi gibi bakabilecek miydi?

Taşbaş bu sefer de işin kötüye gittiğini yavaş yavaş anlıyordu. Bu işin ortası yoktu. Artık köylü

ona eskisi gibi olağan insan gözüyle bakamazdı. Ya ermiş edip başına taç takacaktı, ya da yerin dibine batıracaktı. Az önce aralarından ayrılırken nasıl bir düşmanlık çemberiyle çevrilmişti! Nasıl da iğreniyorlardı ondan! Bu duyguyu tâ ciğerinde duymuştu.

Şimdi ne olacaktı? Yarın sabah köyün içine çıktığında kimse onun yüzüne bakmayacaktı. Ona sögecekler, onu aşağılayacaklardı. Onu hiç bir zaman bağışlamayacaklar, ona kendilerini aldatmış bir dolandırıcı gözüyle bakacaklardı. Bütün umutlarının yıkıntısı olarak, en güzel şeylerini ellerinden almış, çocuklarını öldürmüş bir kanlı gözüyle bakacaklar, gün geçtikçe de öfkeleri artacaktı. Sonu da bir derede bitecekti. Taşbaşın başı taşla ezilmiş ölüsünü bulacaklardı çobanlar. Ve cinler, periler ezmiş olacaktı bu başı.

Bir tek kurtuluş yolu vardı bundan sonra, o da köylünün Taşbaşı adam yerine koymayıp, onunla alay etmesi... Ama Taşbaş biliyordu ki onunla kimse alay etmeyecekti. Keşki ermiş olarak kalsaydı. Söylediği sözlere bin pişman oldu. «Ulan,» diyordu kendi kendine, «ulan eşek kafalı Taşbaş, bir günün beyliği beylik. Hazır köylü seni ermiş yapmışken, ne der de önüne geçersin? Ulan eşek kafa, sen ne bilirsin kendinin ermiş olup olmadığını. Köylü gözüyle görüp iman etmiş ki sen ermişsin. Ne der de önüne geçersin bunun? İşte o zaman da köylü senin ağzına sıçar, seni bu köyde, bu dünyada yaşatmaz. Ulan eşek kafa, başına bir devletkuşu konmuş ki, devletkuşu derim sana... Öyle bir devletkuşu ki şahın, padişahın, İngiliz kralının başına konmaz. Köylülere de ki, şu Toros dağını alıp Çukurovaya taşıyın de, alıp taşırlar. Elinle yıktın, şu çürüyesi

dilinle yıktın, eşek kafa Taşbaş. Eşek kafa, eşşoğ-lu eşek kafa!»

Günlerdir, kendisiyle, köylüyle savaştan yorulmuştu.

«Aman,» dedi, «çekiver kuyruğunu gitsin. Ne olursa olsun artık. İsterse götürüp yarın sabah as-sınlar.»

Bu düşünceye varınca, karanlık yüzü ışıdı. Bir-den bütün bedeninde tatlı bir ürperme uyandı. Ya-nına yönüne bakındı, çocuklar uyumuşlardı. Dışa-rıdan gürültü geldiğini ilk olarak farkettiler. Kalaba-lık daha dağılmamış mıydı? Varsın dağılsın kö-pekerler. Hem de aç köpekler. Gitti kapıyı sürmeledi. Bedeni gittikçe ılık ılık bir şehvete dalıyordu. Gün-lerdir, bu başındaki hengâmenin içinde, onu unut-muştu. Bir anda karısı gözüne öyle güzel gözüktü ki... Ama karısı sahiden güzel kadındı. Gözleri, kal-çaları, hâlâ diri memeleri ne güzeldi! Gözleri çe-kik, kapkara, derindi.

Kadını arkasından kucakladı. Kadın çırpınarak kendisini onun elinden kurtardı. Fırladı, gitti evin öteki köşesine sığındı. Taşbaş kadının yanına vardı. Kadın köşeye büzülmüş tirtir titriyordu. Halbuki, eskiden Taşbaş ona sarılmaya görsün, kadın yum-şar, erir, sıcacık olur, kendisini Taşbaş her yanı, eti, kemiği, yüreği, her bir şeyiyle, aşktan iliklerine kadar ıslanmış verirdi. /

Taşbaş bu durumun neden ileri geldiğini anlı-yor:

«Kız sen deli misin, sen deli misin?» demekten başka bir şey yapamıyordu.

Karısının bu haline hem kızıyor, hem de sevi-niyordu.

Bir ara gülmeğe başladı:

«Kız,» dedi, «peygamberler bile karılarıyla yatarlar. Bütün ermişlerin, ermişler ermişi Hızırın bile karısı vardı. Hem de karısıyla öylesine çok yattarmış ki Hızır babamız, karı elinden elaman demiş de kaçmış. Peygamberimiz Efendimizin bir sürü karısı, kırk tane cariyesi vardı. Peygamberimiz de hepsiyle yatardı. Anladın mı?»

Kadına gene sarılmak istedi, kadın gene çevikçe elinden kurtuldu, kapıya doğru kaçtı.

«Kız, deli misin, deli misin sen?»

Taşbaş karısı kaçtıkça azıyordu. Bir ara kadını tuttu, yatırdı, donunun bağını kırdı, memelerini emmeğe başladı. Kadın bu haldeyken bile bir yolunu bulup elinden kurtuldu. Ama Taşbaş kadının peşini bırakmıyordu. Aralarında uzun bir cebelleşme oldu, kadının eli ayağı çözüldü, ağzı köpürdü. Cin tutmuş gibiydi. Kadın o haldeydi ki Taşbaş ölüyor sandı, kadını bıraktı, yüzüne su serpti. Telâşla dört bir yanında döndü. Neden sonradır ki kadın kendine geldi. Taşbaş da rahat bir soluk aldı.

Neydi bu başına gelen yarabbi? Karısı onunla yatmıyor, çocukları ona yaklaşmıyorlardı.

«Yahu karı,» diyordu. «Vallahi ne ermişim, ne bir şey. Allah senin gözünü kör etmesin karı. Sen deli mi oldun?»

Kadına azıcık bir yeri dokunsa kadını bir titremedir alıyordu.

Sabaha kadar uyumadılar. Taşbaş sabaha kadar konuştu. Ama karısını bir türlü ermiş olmadığına inandıramadı. Birkaç sözde koca bir köyü inandırmıştı da, şu lânet karıyı bir türlü inandıramıyordu.

Gün ağarır, küçücük, el kadar pencereden içeriye ışıklar sızarken Taşbaş dişini sıkıp:

«Aaah, bir ermiş olaydım. Aaah, olaydım, o

zaman gösterirdim sana. Seni çont ederdim. Dilini ağzında odun ederdim. Yetmiş yaşında karı ederdim seni. Hiç bir şey yapmasam, o akılsız başının içine azıcık akıl sokardım. Yazık ki ermiş değilim. Hiç bir gücüm yok. Elimden ne iyilik, ne de kötülük gelir.»

Dışarıya çıktı. Dışarıya çıkmasıyla içeri girmesi bir oldu. Yüzü sapsarı kesilmişti.

Ondaki bu değişikliği gören karısı korkuyla sordu:

«Ne oldu, ne var?»

Taşbaş inler gibi:

«Hastalar,» dedi.

Kadın dışarıya çıktı. Dışarda, duvarın dibine, karın üstüne yataklar serilmiş, birkaç hasta yatırılmıştı. İncecikten bir kar sepeliyordu. Aşağıdan, köyün içinden de kadınların, erkeklerin sırtında bir takım hastalar geliyorlardı.

Kadın sevinçle içeriye döndü. Yüzü mutluluk içindeydi. Gözlerini kocasına dikip bekledi. Taşbaş gözlerini kül bağlamış ocağa dikip kalmıştı. Neden sonra kendine geldi:

«Şu hastaları içeriye al,» dedi. «Gene kurtulamadık. Demek ki gene...»

Kadın hastaları içeriye aldı. Az sonra bütün ev yırtık, partal, pis pis kokan insanlarla dolmuştu. Kimi üç, kimi beş yıllık yatalak hastalardı. Kiminin ya şamasından umut kesilmişti. Taşbaşoğlunun da soluğu iyi gelmezse, artık iyileşmelerinin hiç bir mümkünü kalmayacaktı. Taşbaş ellerini kavuşturdu. Sıdkile candan, Allaha sığınarak, bu zavallıların cümle hastalıklardan arınmaları için dua etti. Teker teker her hastanın başında durdu, duasını yüzlerine üfledi.

O duasını üflerken hastalar gözlerini açıp ona minnetle, sevgiyle, umutla bakıyorlardı. Taşbaş teker teker de onların saçlarını okşadı.

Hastaların sahipleri hediyeler getirmişlerdi. Taşbaş hiç birisini almadı.

«Bana gelenler bundan sonra bir çimdik tuzdan başka bir şey getirmesinler,» dedi. «Yoksa dualarım Allah indinde kabul olmaz.»

Bir çimdik tuz bir yüksüğün yarı dolusudur.

Meryemce, etekleri esen bozkır borasında, ak başörtüsü dalgalanarak köyün içinden koşuyordu. Köylü bu sabah onun nereye, niçin koştuğunu biliyordu. Onun koştuğunu gören kadınlar, kızlar, gelinler ardına düştüler. Bir anda köyün bütün kadınları köyün alanında toplandı. Meryemce alanda durdu, başına toplanan kadınlara baktı. Her halinden belâlı bir öfkede olduğu belliydi. Yere eğildi, karların arasından bir ağır çinke taş aldı. Öteki kadınlar da eğilip çinke taşları aldılar. Genç kadınlar bu taşlarla kucaklarını doldurdular. Meryemce Seferin evine yöneldi. Öteki kadınlar da. Hiç birisinden çıt çıkmıyordu. Durgun, dalgasız bir suya benziyorlardı.

Meryemce bütün hızıyla gitti, Seferin evinin kapısına abandı. Arkasından da kadınlar... Kapı açılmadı. Sefer onların böyle hışımla gelişlerini görmüş, kapıyı sürmeledikten sonra bir de arkasına kocaman bir kütük dayamıştı.

Uzun bir süre kapıyı zorladılar, kapı gene açıl-

madı. Baktılar ki öyle oldum olası güçle kapı açılmayacak, çekildiler, kapıyı taşlamaya başladılar. Seferin evinin üstüne yağmur gibi taş yağıyordu.

Sefer içerde, mavzeri elinde bekliyor, ödü patlıyordu. Mavzerde beş tane mermi var. Bir anda öldürse öldürse, beş tanesini öldürürdü. Karınca sü-rüsü gibi kadın. Geriye kalanlar da, onu, çocuklarını, karılarını un ufak ederlerdi.

Bir ara, kadınların üstüne yukarı birkaç el ateş etmeyi düşündü. Sonra bundan vazgeçti. Birkaçını öldürüp canını kurtarmayı düşündü, bundan da vazgeçti. Hani kurtların üstüne bir damla kan sıçrarsa biribirlerini yer bitirirlermiş ya, o hesap.. O zaman azgın canavarlara dönen kanlı kadınlar Hıdır Kâhya sülâlesinden taş taş üstünde bırakmazlardı.

En doğrusu, elde tüfek, sonucun neye varacağını beklemektir. Kurtuluş yoktu, biliyordu ama gene de can çıkmayınca umut çıkmazdı.

Kırılıp bir yanı açılmış kapının delik yerinden taşlar ocaklığa kadar gidiyordu. Taşlardan birisi Kır İsmailin kızının bacağına değdi. Kadının bacağı şişti. Kırılmışcasına ağrıyor, kadın alkışlar ederek çırpınıyor, döğünüyordu.

Muhtar Sefer kasabaya ulaştıktan bir gün sonra, köylülerden on, onbeş kişi Adil Efendinin dükkânına mal almağa gitmişlerdi. Çok seviniyorlardı. Onlar ne beklemişlerdi de, güzel Allah Taşbaşın himmetiyle onlara neler vermişti!

Gülerek dükkâna girdiler. Adil Efendinin kardeşinin oğlu Rıza Bey hayretle onların yüzüne bakıp sordu:

«Siz Yalak köylüsü değil misiniz? Eeee, ne için geldiniz? Borcunuzu vermeğe mi geldiniz?»

Köylüler kekelediler:

«Hani Adil Efendi haber gönderdi de...»

«Size bir şey deyim mi arkadaşlar? Değil size borç vermek, bahar gelir gelmez, dağlar yeşerir yeşermez, Adil Efendi köyünüze gelecek, avratlarınızın kışındaki donu da, dona varana kadar her bir şeyinizi, tüm varınızı da soyup alacak. Adil Efendi'nin gözüne gözükmenden.»

Rıza Efendi sonra köylüleri dükkânın arkasına çekti. Meseleyi onlara olduğu gibi baştan sona kadar anlattı.

Muhtar başına gelecekleri biliyordu ama işin bu kadar çabuk patlak vereceğini, her şeyi kendi üstüne bu kadar kolaylıkla yıkacaklarını bilmiyordu. Bu yüzden daha köylüler kasabaya ulaşmadan, o köye döndü. Kadınlar işi duyar duymaz... Önce bir şaşkınlık geçirdiler, sonra Meryemce ortaya çıkınca, yürüdüler...

Sefer, kurtuluş yok, diyordu kendi kendine. Alıcı kurt gibi saldırıyorlar.

«Ben de elimdeki şu beşliyen onlardan ellisini öldürmeden bu tatlı canı teslim etmem. Gelsinler bakalım. Gelecekleri varsa, görecekleri de var.»

Bu arada kadınlar Seferin evinin önünde bir adam boyunda bir taş öbeği yapmışlardı. Şimdilik bu öbekteki taşlardan hiç kullanmıyorlardı. Seferin evine attıkları taşlar, hemen oradan yerden aldıkları taşlardı.

Evi taşlama öğleye kadar böylece sürüp gitti. Kapı iyicene kırıldı, sonra da açıldı.

Kapı açılınca, Sefer canını dişine takıp, elindeki mavzeriyle dışarı çıktı, kendini kapının sol yanındaki duvarın arkasına attı. Tüfeğin namlusu ka-

dınlara doğru çevirdi. Hiç kıpırdamadan, duvarın siperinde, tüfeğin arkasında uzanmış duruyordu.

Seferi böyle, her şeyi göze almış gören kadınlar da, ellerinde taşları kalakaldılar. Ve gözleri Seferde, ondan küçücük bir kıpırdama bekliyorlar. Ve Sefer durumu iyice bildiği için taş kesilmiş, hiç mi hiç kıpırdamıyor. Gözlerini bile kırpmıyor, dersin. Ölü gibi.

İkinci oldu, ne bu yanda en küçük bir kıpırtı, ne de Seferde. Bir yandan biri bir kıpırdasa her şey bitecek ama, yapamıyorlar. Can pazarı.

Sefer batmakta olan günü bekliyordu. Yüreği küt küt atıyordu. Kafası apaydınlık, her şeyi en ince yerine kadar düşünüyordu. İçinden, «inşallah inşallah bir kıpırtı olmaz,» diyordu. «Gün batıncaya kadar bir şey olmaz...»

Ölümü bir pamuk ipliğine bağlıydı şimdi. Şimdi gökten çılglık çılgılığa bir kuş sürüsü geçse, kadınlar, başlarını kaldırıp ona baksalar, elindeki tüfeği müfeği dinlemezler, gelir onu parçalarlardı. Bir gökgürültüsü, bir boran, bir köpek sesi onları şimdiki durumlarından alabilirdi.

Sefer bir kıpırtı olmasın diye yüreği ağzında, habire dualar okuyordu.

Bir genç adam olsaydı Seferin yerinde, elindeki tüfeğe güvenip kadınların üstüne ateş ederdi. Sanırdı ki, o ateş edince kadınlar kaçacaklar. Sefer bilirdi ki tam bunun tersi olur. İçlerinden biri ikisi vurulsa da, beşi onu ölse de, kaçacakları yerde üstüne yürüyebilirlerdi. Zamanı, koşulları bilirdi. Belki de bir kurşunda kaçarlardı. Ama çoğunluk yürürlerdi. Kalabalığın böyle kinli işlerde kurşundan döndüğü az görülmüştür.

Arkada, içerde, bir kedi durup durup miyav-

lıyordu. Bereket ki kadınlar kedi sesini duyacak kadar yakında değillerdi. Seferi deli ediyordu bu ses ama, bir türlü de, şunu susturun, diye seslenemiyordu.

Karşıdaki kadın topluluğu keskin bir kılıcın ağzına benziyordu. Gittikçe de büyüyordu kalabalık. Kadınların boyları da uzuyordu.

Bir horoz ötse, bir köpek havlasa, içerlerden bir erkek gelip seslense işi tamamdı.

Bu erkeklere de ne olmuştu? Neredeydiler? Kadınları salıverip ortalığa, kendileri eve saklanmışlardı demek. Bir erkeğin gelip de kadın topluluğuna bir şey söyleyemeyeceğini biliyor. O yönden yüreğini sağlam tutuyordu. Bir korkusu vardı, bu anda Vurgun Ahmedin çıkıp gelmesiydi. Onun bile gelmesi kadınları harekete geçirebilirdi.

Sefer yay gibi gerilmiş, bir güneşe, bir karşı-sında gittikçe büyüyen, devleşen kadınlara bakıyordu. Kadınlar gittikçe donuyorlardı. Ona öyle geliyordu ki, işte şurada, evinin önünde şu kadınlar Tekeç dağının kayaları gibi donup kalacaklar.

Gün aşağı doğru sarkıyordu. Sefer sabırsızlıktan çatlıyordu.

«Haydi kardaş, haydi güzel güneşim, aslanım, batıver,» diyordu. «Haydi bat!»

Tepeden tırnağa ter içinde kalmıştı. Bu soğukta, bu ayazda.

Elinden gelse, şu inmekte olan güneşi Tekeç dağının arkasına çekip indiriverecekti.

Şu kadınların önündeki, bir kaya parçası gibi dimdik, kaskatı duran Meryemce güneşin batışına seyirci mi kalacaktı? Böyle donmuş mu kalacaktı sonuna kadar? Gün batmadan mutlaka bir şey yapacaktı Meryemce. O gözünü daldan budaktan sa-

kinmazdı. Sakınmasın domuz karı. İlk kurşunu, hem de alnının ortasından, o yiyecek.

Meryemce de ilk kurşunu kendisinin yiyeceğini biliyordu. Biliyordu da bir türlü kıpırdanamıyordu.

«Allahım,» diyordu, «Koca Allahım, yüreğime azıcık güç ver. Güç ver de şunun üstüne yürüyüm. İsterse yürürken beni vursun.»

Bir yürüyebilse, biliyordu ki Sefer kaç kadın öldürürse öldürsün, gene ondan, çocuklarından, karılarından, evinden bir parça bile kalmayacak, toz olacaktı. Belki de onlar üstüne yürürken, Sefer korkusundan elini tetiğe bile dokunduramayacak, bir tek kurşun bile sıkamıyacaktı.

Akkısrığın kadınları ırzlarına geçen Beylerin üstüne yürümüşler. Adam çekmiş mavzerini, bir hendeğe yatmış. Kadınlar korkmamışlar, yürümüşler üstüne. Bey bir tek kurşun bile sıkamamış, elindeki tüfeği atıp yokuş aşağı, bağırarak kaçmağa başlamış. Kadınlar da arkasından ulaşıp, bir anda parçalayıvermişler.

Seferin nerdeyse soluğu kesilecek. Gün geldi Tekeç dağının başına oturdu. Bir türlü aşağı inmek bilmiyor. Tepede oturdu kaldı. Karlara kızılık vurdu. Karşıdaki kadınlar daha büyüdüler. Şimdi yarı aydınlık içindeler.

Sefer bir ara Meryemceye daldı. Bu kadın kendisine neden bu kadar kin bağlamıştı? Bu kadın her bir şeyi görüyordu. Bin gözü vardı. Birden farkına vardı ki güneş batıyor. Dışarda kızarmış incecik bir parçası kalmış. Batıyor, batıyor... Bu Meryemce olmasaydı, bugün bu kadınlar yürümezler miydi? Yürümezlerdi. Hayvanlar bile baş isterler. Hele insan-
oğlu hiç başsız olamaz. Bu canavar Meryemce, kan içici Meryemce... Batıyor, batıyor... Battı!

Kadın kalabalığı bir alaca karanlık içinde kaldı. Sefer, kendisini tutmasa, daha tehlikenin durup durduğunu bilmesee sevincinden havaya fırlar, şakır şakır göbek atardı.

Bir ara boğulur gibi oldu. Korktu. Bayılıyor muydu? Kesik kesik, üstüste soluk alıyordu. Ağır ağır da kendine geliyordu.

Kadınlar gittikçe karanlık içinde kalıyorlardı. Onlar kıpırdamadıkça, dağılmadıkça, kadınlar onu görmüyorlardı ama, hissederlerdi. Onlar dağılmadıkça tehlike ve de berdevamdı!

Kalabalık iyicene karanlığa karıştı. Sonra ince, ölgün sesler gelmeğe, karanlıkta kıpırdamalar olmağa başladı. Sonra kara sürtünen yalın ayakların boğuk sesleri geldi. Az zaman sonra da orada, evin önündeki alanda kimsecikler kalmadı.

Sefer:

«Yarabbi! Sana çok şükür,» diye ayağa kalktı. Elleri ayakları uyuşmuştu. «Bu belâdan da kurtardın beni. Sana, Yağmur Dede yatırında beş tane telli horoz kurbanım olsun.»

Gözlerini kıstı, donup kalmış kadın kalabalığının az önce boşalttığı alana baktı. Ortalıkta hiç bir karartı falan yoktu. Demek ki, hemencecik dağılıp gitmişlerdi. Bir incecik karartı sallanıp duruyordu alanda ya, insan olamazdı. İncecik, sallanan karartıya baktı baktı, karanlıkta bir şey seçemedi.

«Bakmaktan, gözlerim öyle bir yorulmuş ki...» diye içinden geçirdi. «Bir tek kadın? Bir tek kadın... Varsın kahrırsa kalsın,» dedi. «Ne gelir ki elinden. Fırtınayı atlattık.»

Halbuki Meryemce olduğu yerden kıpırdamamış, değneğine dayalı, orada öylece kalakalmış, dağılıp giden kadınların gittiklerinden bile haberi olma-

mıştı. Bu yenilginin suçu tüm kendinin üstündeydi. Azıcık daha yürekli bir kadın olsaydı, tatlıca canına kıyabilseydi, şimdi Seferin yerinde yeller eserdi.

Sefer şimdi, hemen şimdi gidip Yağmur Dede yatırına telli kurbanını kesmek istiyordu. Hemen, bu karlı, bu soğuk gecede gidip... Ama bunun mümkün olmadığını da biliyordu. İçi içine de sığmıyordu.

Köylü kadınların bu tam yenilgisiydi. Bir daha böyle bir topluluk onun üstüne gelemiyecekti! Bir insan yenilirse bir daha, bir daha gelirdi... Kalabalık yenilirse, bir daha bir araya gelmesi çok zor olurdu.

Sefer bu belâdan yakasını kolay kurtarmıştı. Eşeklik etmişti. Hem de eşekliğin büyüğünü etmişti. Taşbaşın önüne geçilmezdi. Fıkara Taşbaş kendisi de köylüye yalvarmış yakarmış, ben hayvanatı ehliye ve hayvanatı vahşiyeyle, aylarla kurtlarla cima ederim, benim yakamı bırakın, benden ermiş olmaz, demiş, kendini elinden geldiğince, dilinin döndüğünce aşağılamış ama bu köylü bana mısın dememiş, fıkaranın yakasını bırakmamıştı. Bu da Taşbaşın plânı ya... Kendisini aşağılatarak ağıra satmak istiyor ya... Demek istiyor ki, ben böyle külli münayip bir adam olsam bile ermişlik tahtına çıkar otururum. Yerini sağlamlaştırıyor ya...

Ama yazık değil miydi köylüye? Adil hazır alacağından vazgeçmişti. Üstelik de borç veriyordu. Gidip bozmanın bir âlemi var mıydı? Köylü de bunu bir daha unuttur muydu? Nefsine, hırsına kapılıp çok kötü bir iş yapmıştı. Kötü, kötü...

Ya Adilin karşısındaki hali? Göt öpmekle dudak kirlenmezdi ama... Gene de münasipsiz bir işti.

«Ayaklarına, tırnaklarına kurban olam Adil Efendi. Oğlunu öldürdüm, yücelerden yüce ocağına düştüm Adil Efendi. Beni öldür Adil Efendi. Seni o kadar severim ki, beni öldürsen bile, sevgiden kanım senden yöne akar, Adil Efendi. Bizim köyün borcunu bağışlama. Bu yıl bir daha borç verme. Hem de gel, karılarının donlarına kadar soy köyü. Kulun kurbanın olam Adil Efendi.»

Adil Efendi bu teklifi duyunca derecesiz şaşır-mış, sebebini sormuştu.

«Sebebini de sorarsan, sana değil, hiç kimseciklere söyleyemem. Bu isteğimi yerine getirmezsenseni de işte şuracıkta öldür. Bu isteğimi yerine getirmezsenseni, ben de başımı bu eşiğe koyar, alaca kanımı senin eviye içine akıtırım. Sebebini de sorarsan, sana değil, hiç kimseciklere söyleyemem.»

Bir gün akşama kadar Adile yalvarmış, ayaklarını öpmüş, önünde gözyaşı dökmüş, Adili sözünden caydıramamıştı.

«Ben,» diyordu Adil, «tükürdüğümü yalamam. Ancak ve ancak yalatırım.»

Adilin konuşmalarından büyük bir korkusu olduğunu anlamıştı. Adil köylüden korkuyordu. Hem de az buz korku değil. Dışarıya, çarşıya çıkamayacak kadar korkmuştu.

Bu adam, bunca yılın kurt Adili öyle durup dururken bu mazlum, bu ağzı var dili yok köylüden korkmazdı. Bunda bir iş vardı. Sözünden dönmeyişini insanlığından değil, bu sonsuz korkusundandı. Onu bu korkudan kurtarmak gerekti. Adil bu korkudan kurtulursa, her isteğini yerine getirirdi. Sefer de bütün gayretini bu korkuyu gidermeye harcadı. Bu işi de yoluyla yordamıyla yapmalıydı. Adil

köylüden korktuğunu Seferin sezdiğini bilmemeliydi. Yoksa inatlaşır, sözünden dönmezdi.

«Bu köylüler on para etmez,» diye başladı. «Köylü milleti kadar eşek, hayvan bir millet yeryüzüne gelmemiştir. Hiç dostluğu, sadakati yoktur. Yediği sofraya bıçağı sokan ki köylü milletidir. Beş kuruş için, bir avuç ot bitmez kıraç toprak için babasını boğazlayan ki köylü milletidir. Yirmi beş kuruşa, kızını karısını satan ki köylü milletidir. Adı güzel Muhammede söğen, onu adamdan bile saymayıp, yerine Taşbaşı getirip diken, dinsiz imansız, köylü milletidir. Korkak olan, canavar olan, ahmak olan... Kanı ciğeri beş para etmeyen... Bir tavşanı bilir misin Adil kardaş, bir tavşan kadar ürkek olan, köylü milletidir. Hele bir araya gelip de toplanınca, bir koyun sürüsünden daha sessiz olan, bu pis köylü milletidir. Hele şehirli adamını görünce, ejderha görmüş gibi çarpılan, kaçacak delik arayan bu akılsız köylü milletidir. Eline vurup, yıllar yılı ağzından lokmasını aldığımız alçak insan soyu, kuzu soyu, yumşak, ezik köylü milletidir. Bunlar bir korkarlar ki, yeryüzündeki hiç bir yaratık bunlar kadar korkmaz. Yılandan, karıncadan, ormandan, topraktan, kardan, fırtınadan, cinden, periden, karanlıktan, yıldızlardan, yıldırımından, ateşten, akar sudan korkarlar. Kuşlardan bile ürkerler. Hele şehirli adamından? Bunca yıllık tecrüben var. Sen köylüyü benden daha iyi bilirsin.»

Daha uzun uzun konuştu, köylülerin alçaklığı, daha da çok korkaklığı üstüne örnekler verdi. Korkak adamdan her bir kötülük beklenirdi. İnsan soyunu korkaklıktan daha çok alçaltan hiç bir şey olmamıştı şimdiye dek. Köylü milleti de insanlar içinde en korkağı olduğundan...

Adil, köylülerin korkaklığını, bu yüzden öteki insanlara kötülük yapamayacaklarını duydukça yüzü ışıyordu.

Ya kadınları? Kadınları korkaklıkta erkeklerden bin kat daha üstündüler. Bir gök gürlemesinde çok kadının dizlerinin bağının çözülüp yere düştüklerini görmüştü. Köylü kadınları, yalnızca biraz fazla gürültü ederler, bu da onları tanımayanları korkuturdu.

Kim bu hale getirmiş, bu korku cehennemine itmişti Adili? Tıp, diye Seferin aklına düştü ve Adile sordu:

«Koca Halil, hani bizim köyden Koca Halil hiç uğradı mı sana Adil kardaş?»

Adil yere baktı, bu soruya karşılık vermedi. Seferin bunu niçin sorduğunu o da anlamıştı.

Acaba, acaba Koca Halil uğramış mıydı? Sefer artık iyice inanmıştı ki uğramıştı.

Korkusu kökünden kesilen Adil ayağa kalktı:

«Sefer kardaş,» dedi sonunda, «ben o köylüye gösteririm. Bir zırnık borç vermek değil, onları dükkânın kapısına bile sokmayacağım. Ve de bahara gelerek, karılarının donuna kadar soyacağım. Hak-kım değil mi, alacağımı alacağım.»

Bu sonuç Sefer için büyük bir mutluluktı. Taşbaşınız mı yumşattı Adilin yüreğini? Alın işte yumşayan yüreği. Sefer, Adilin hemen şimdi gelip köyü soymasını bekliyordu ama, Adil bu soğuk havalarda mümkünü yok dışarıya çıkmazdı.

Ne yapalım, varsın bahar olsun. Gelsin de tek, varsın baharda gelsin.

Bu sevinç içinde hiç düşünmemişti. Köylü bunu öğrenince ne yapacak diye aklından geçirmemişti. Belki de geçirmişti ama aldırmamıştı. Köylü kıs-

mının elinden ne gelir ki... Sefer köylüden korkmazdı. Onun için köylü dediğin, konuşan bir koyun sürüsüydü. İki sözde istediğin yere çeker götürürdün. İşte Seferin yanlış hesap ettiği buydu. Köylü kadınların tatlıca canını almalarına bir göz açıp kapama süresi kalmıştı.

Nasıl düşmüştü bu tongaya? İnsan hiç bir zaman hırsının, coşup gelen yüreğinin elinde oynamak olmamalı. Her bir işi akıl terazisine vurmali.

Bu belâyı, bu kabarıp gelen ölümü atlatmıştı ya, Taşbaş ermiş mi olur, evliya, peygamber mi olur, varsın olsun. Tatlı dille yılanı bile deliğinden çıkarırsın, demişler. Köylü kısmı tatlı dili, güzel sözü çok sever. Taşbaşoğlunun karşısında iki külâh salları, sen ermişlerin ermişisin dersin, önünde iki yatıp yuvarlanırsın, eli ayağı çözülür. Kırk yıllık düşmanına da seni bağışlar.

Bu köylünün kızgınlığının önüne nasıl geçecek? İşte şimdi asıl mesele bu. Şu Adile gitse de bir daha yalvarsa, ne olurdu sanki? Yalvarsa değil, korkutsa... Soluk soluğa gitse de, bu köylüler canavar oldular, hepimizi öldürecekler, benim başıma böyle böyle işler getirdiler, dese... Adil korkusundan donuna eder: «Alın götürün. Bütün dükkânlarım sizin olsun,» derdi. Alimallah derdi, Öylesine gözü korkmuştu köylüden. Hele kadın sözü, bir araya gelip de saldıran kadın sözü duydu muydu? Hakkı da vardı Adilin, ağzı kanlı canavarlar gibi nasıl da geliyorlardı insanın üstüne?

Sefer korkusundan daha ürperiyordu. Ya bir daha gelirlerse? Bir daha gelirlerse, artık toptan ölümü kabullenerek geliyorlar demektir. O zaman önlerine geçilmez. Ne top, ne tüfek, ne de İsmet Paşanın gökyüzündeki jetleri geçebilir.

Karşıdan üç candarma gözüktü. Eve geliyorlardı. Seferin ödü koptu. Az daha şak diye yere düşecekti. Direğe tutundu. Bütün bu çorapları kendi eliyle örmüştü kendi başına. Taşbaşoğlunu kısıkmıyordu. Köylünün ona ermiş gözüyle bakmasına deli oluyordu. Bütün işleri o kıskançlık ejderhası yaptırmıştı ona.

Candarmalar geliyorlar, Taşbaşı alıp götürcekler. Candarmalar Taşbaşı alıp götürünce, bu köyde kadınlarla, ocağı batasıca Meryemce ile taşbaşa kalmayacak mı? Onlar da bir gün onu dar bir zamanında yakalamazlar mı? Başlarında Meryemce olmasa neyse ne. Meryemce hiç bir zaman yenilgiyi kabul etmez. Güzel bir fırsat kollar, bulunca da yüklenir. Bekleyemez miydi? Karakola gitmiş, candarma komutanı yüzbaşı Şükrüye Taşbaşın işlerini, onun çıkardığı hikâyeleri bir bir anlatmıştı. Yüzbaşı küplere binmiş:

«Demek bu atom çağında da ermiş ha? Demek bu uzay çağında da Mehdi ha? Ben o Mehdinin kemiklerini kırarım da, leşini köpeklere atarım. Bu çağda ha?»

Yüzbaşı nerdeyse öfkesinden ağlayacaktı.

«Şimdi, şimdi candarma gönderip getireceğim onu. Şimdi şimdi... Köylümüzün geriliği bu Taşbaş gibi sömürücülerin, yalancıların yüzünden. Geber-teceğim onu. Bu devrim Türkiye'sinde Mehdi ha? Osmanlı ermişi ha?»

Yüzbaşının öfkesinden Sefer bile korkmuştu.

İşte bu gelen candarmalar Taşbaşı alıp götür-meğe gelen candarmalardı. Taşbaşı alıp götürcekler, karakolda üç gün üç gece, beş gün beş gece dögeceklerdi.

Salt Taşbaşın ermişliği yüzünden, bakın hele

Seferin başına neler gelmişti. Köylü Adilden dolayı tüm düşman. Bunu atlatmıştı. Bundan sonra da bu yüzden gelecek kötülüklerin önüne geçebilirdi. Memidik yediği bunca dayacağı unutacak mıydı? Bu yarım adamların öç almaları çok zalimce olur. Şimdi bir de Taşbaş geliyordu. Taşbaş karakolda dayak yer, ölümden kurtulursa, o tatlıca canını Azrail olur alırdı. Sert olduğu zamanlar, çok sert adamdı Taşbaş.

«Selâmünaleyküm Muhtar.»

«Aleykümselâm Cumali Onbaşı.»

«Sizin köyde bir peygamber türemiş, sen onu ihbar etmişsin Muhtar, onu alınağa geldik. Demek bizim Taşbaş peygamber olmuş ha? Akıllı adamdı. Böyle sapıtacağını hiç aklıma getirmezdin. Köylerden akın akın hastalar geliyormuş ha? Taşbaşın eli bir değince, o hastalar iyi oluyorlarmış ha?»

Sefer:

«Hele buyurun, oturun hele.»

Cumali Onbaşı:

«Yok yok. Oturmanın sırası değil. Yüzbaşı peygamberi hemen istiyor.»

Sefer ne yapacağını şaşırmış, ellerini uğuşturuyor.

«Cumali Onbaşı, Taşbaş götürmesen olmaz mı?» diyordu.

Bu sözleri zor söyledi. Candarmaların Taşbaş götürmelerini o kadar istiyordu ki... Bunun önüne geçmemeliydi.

«Dün akşam Taşbaş evinden dışarıya çıktı, ermiş olmadığı üstüne, bizim gibi kul olduğu üstüne, köylünün yanıldığı üstüne köylüye bir güzelce ilânat verdi.»

Bu sözler de ağzından istemeyerek dökülmüştü.

Cumali Onbaşı:

«Sen deli misin?» dedi. «Hem gider yüzbaşıya ihbar edersin, hem de şimdi böyle yaparsın. Yüzbaşı kesin emir verdi. Ne pahasına olursa olsun alıp götüreceğim. Yüzbaşı dedi ki, köylü mukavemet edecek olursa hemen bana bildir, bölüğü alıp gelirim.»

İşin kesin olduğunu anlayınca Sefer başkalaştı. Ne etse eylese, ne söylese Taşbaşı götürceklerdi. Bunun önüne hiç bir güç geçemiyeycekti. Yüzbaşı kesin emrini vermişti.

«Hayır,» diye bağırdı. «Hayır, Cumali Onbaşı. Ben bu köyün Muhtarıyım. Onu elimden alamazsınız. O bu köyün beti bereketidir.»

Cumali Onbaşı güldü:

«Anladım Muhtar,» dedi. «Ne türlü bir oyun çevirdiğini anladın. Taşbaş gittikten sonra, sen götünden korkuyorsun. Köylü seni yemesin diye. Bir yirmi beş liralık halleder bunu. Yoksa köylüye ilân ederim ki Muhtar ihbar etti Taşbaşı. Yirmi beşi hemen şimdi.»

Sefer koşarak içeriye girdi. Elindeki kâğıt paraları sıkı sıkıya tutuyordu:

«Al, Onbaşı,» dedi. «Anam südü gibi helâl olsun sana.»

Cumali Onbaşı:

«Şimdi bağır Muhtar, bağırabildiğin kadar.»

Sefer usulca Onbaşının kulağına

«Taşbaşın evine yollanalım. Orada bağırırım, kıyameti koparırım, ağlar, sızlarım, yerlerde sürünürüm,» dedi. «Senden bir ricam var, Onbaşı. Ben sana müdahale ederken, bir iki dipçik salla şöyle omzuma... Ben bayılmış gibi yaparım ama, aldırma...»

Onbaşı:

«Amma da soğuk... Çok üşüdüm be Muhtar,» dedi.

Sefer:

«Sağol Onbaşım, bunca yıllık tuz ekmeğimiz var. Sağol!»

Taşbaşın evine doğru yollandılar.

«Götüremezsiniz,» diye bağıırıyordu Sefer. «Bu köylü ve de ben size Taşbaşımızı vermeyiz. Canımızı alır, Taşbaşımızı alamazsınız. Siz beni ve de köylümü öldü mü sanıyorsunuz?»

Köylü bir dayansa, bir Taşbaşı vermemeğe kalksa... Onbaşıya yüz lira bile verirdi. Yüzbaşı bir bölük candarmayla gelse de tüm köyü hapisaneye doldursa...

Onbaşıya usulca:

«Köylü mukavemet ederse, sana yüz elli lira,» dedi.

Onbaşı gülümsedi.

«Sen ettireceksin.»

Köylüler kapıların ağzına çıkmışlardı. Taşbaşın kapısına gelince de büyük bir kalabalıkla karşılaştılar.

«Dağılın serseriler,» diye çıkıştı Onbaşı. Sonra da:

«Memet oğlu Memet Taşbaş, seni karakoldan istiyorlar, çık dışarı,» dedi.

Sefer hemen atıldı:

«Çıkma Taşbaş kardaş, elinde tevkif müzekkeresi, eve girme ilâmı yok. Çıkma! Seni alıp götürmez,» diye bağırdı.

Köylüler koşarak Taşbaşın kapısına kadar geliyorlar, orada öylece durup kalıyorlardı. Meryem-

ce değneğine dayanmış, bir kadın kalabalığının önünde duruyordu.

Taşbaş, en güzel bayramlık elbisesini giyinmiş kuşanmış, dışarıya çıktı. Yüzünde alaycı bir gülümseme vardı.

«Buyur, Onbaşım,» dedi.

«Seni yüzbaşı istiyor.»

«Haydi gidelim.»

Sefer:

«Olamaz, olamaz,» diye bağırdı. «Bu köyün canını götüremezsin. Sen Taşbaş dokunamazsın. Dokunursan ellerin kurur, kötü söz söylersen dillerin çürür. Hiç bir kanunî, yasa selâhiyetin yoktur. Götüremezsin, elimizden alamazsın Taşbaşımızı. Bu bizim köy yaşıyorsa, böyle yerinde duruyorsa, onun yüzü suyu hürmetinedir. Salgınlardan, yılanlardan, zelzelelerden gitmiyorsa, onun yüzü suyu hürmetinedir.» Taşbaş omuzundan tuttu: «Ben de onu göndermem,» dedi. «Elimden alabilirsen al onu,» dedi.

Taşbaş omuzunu silkip onun elinden kurtardı.

Taşbaş önde, candarmalar arkada yürümeğe başladılar.

Sefer birikmiş köylü kalabalığına döndü:

«Sizde hiç kan, hiç insanlık yok mu? Bakın işte gözümüzün önünde, gözümüzün çiçeğini götürüyorlar. Ne duruyorsunuz? Ne, ne, ne duruyorsunuz?»

Bütün köy, çoluk çocuk birikmişlerdi. Kimse-den çıt çıkmadı.

«Ne donmuş bakıyorsunuz öyle? İşte götürüyorlar. Canımızı, Efendimizi götürüyorlar.»

Taşbaşın önüne geçti:

«Dur,» diye bağırdı. «Dur, gitme Sultanımız.

Dur, gitme güzelimiz. Benim ölümün üstünden geçmeden, bu köyden seni kimse karakollara götürmez.»

Bu sırada, ona yaklaşan Onbaşı var gücüyle dipçiği omuzuna yerleştirdi. Sefer bir çığlık atarak yere düştü, karın üstünde kıvranmağa başladı. Onbaşı öylesine indirmişti ki dipçiği, Sefer yalancık-tan değil gerçekten kıvranıyordu.

O, orada kıvranadursun, ötekiler geçip gittiler.

Sefer ayağa kalktı, sallanıyordu.

«Sizde din iman yok mu?» diye candarmaların arkasınca ağır ağır yürümeğe başlamış köylülere seslendi. «Sizde ermiş gayreti, köylü gayreti yok mu?» Dişlerini sıkarak, omuzunu tutuyordu.

Köylü kalabalığını yarararak, önde giden candarmalara gene saldırdı.

«Ölümün üstünden geçmeden...»

Onbaşı gerildi gerildi, zaten güçlü bir adamdı, var gücüyle dipçiği indirdi. Sefer bağırarak yere düştü.

«Öldürdüler beni, öldürdüler. Yetişin köylülerim,» dedi.

Onbaşı:

«Bu gidişle seni öldüreceğim, Sefer,» diye gü-lümsedi. Dişlerini sıktı: «Seni deyyus.»

Bir daha gelirse, gerçekten şakat bırakırcasına, onu öldürürcesine vuracaktı.

Sefer kalkamıyor, gerçekten kalkamıyor, yerde sürünüyordu. Köylüler ona acımayla bakıp, yanından yönünden, candarmaların arkasınca akıyorlardı.

«Ne olursunuz, beni kaldırım,» diyor, yalvarı-yordu. «Kaldırın, kaldırın...»

Bir ara gözü Ömere ilişti:

«Ömer yavrum, sen de mi bu köylü gibi gâvur oldun? Beni yerden kaldır. Kaldır da var git Taşbaşımızı, ermişimizi candarmaların elinden al.»

Ömer geldi, hiç konuşmadan onu yerden kaldırdı, orada bıraktı, gitti. Ömer bu işte onun bir oyun oynadığını biliyordu ama, ne oynuyordu anlamamıştı.

«Göndermeyin, göndermeyin ermişimizi. O giderse bu köy batar. Batar, batar...»

Bir iki kere daha hamle edecek oldu, fakat korktu. Bu Cumali Onbaşı da tüm insafsız bir kişiydi. Vur deyince öldürüyordu. Etraflarında dönüp duruyor, ama onlara bir türlü yaklaşamıyordu. Onbaşından gözü korkmuştu. Umudunu da kesmişti. Değil Taşbaşı götürmek, şuracıkta yatırıp kesseler bile, değil mukavemet kimsenin tüyü kıpırdayamayacaktı.

O da sessiz sessiz candarmaların ardınca giden kalabalığa katıldı.

Önde Taşbaş, başı dimdikti. Yüzü azıcık sararmıştı ama, aldırılmaz bir hali vardı. Ne yapalım, başa gelen çekilir, der gibi bir hali vardı. Fütursuz yürüyordu.

Köyün dışına çıkarlarken Sefer bir çığlık daha atıp candarmaların üstüne saldırdı. Cumaliye de, az vur, yavaş vur, diye yalvarırcasına bakıyordu. Bu sondur, diye de Cumali var gücünü koluna toplamıştı. Dipçiği indirdi. Bir çatırtı oldu.

Sefer:

«Of yandım,» dedi, gitti.

Bu sefer köylüler varıp onu karların üstünden kaldırdılar. Gözünü açtığında baktı ki köylü onun başında, candarmalar uzaklaşmış gitmişler.

«Gittiler mi? Alıp götürdüler mi?» diye inledi. Ayağa fırladı. Ayakta duramayacak haldeydi. Candarmaların ardınca bağırdı: «Onu götürüyorsunuz, sözümü tutmadınız. Ona bir kötülük etmeyesiniz, bir kötü söz söylemeyesiniz, bir fiske vurmayasınız... Yoksa karınız dul kalır, çocuklarınız ölü doğar. Şu Toros ülkesi zelzeleye uğrar. Seller alır götürür, yangınlara uğrar. Türkiye Cumhuriyeti büyük felâketlere uğrar. Amerikanlılar gelir de a' larımızı alır götürür. Harplere, seferberliklere, kıtlıklara uğrar Türkiye Cumhuriyeti. Ona bir parmağınızı dokunun da sizi göreyim. Muhtar Sefer de- medi demeyin... Güzel Taşbaşcam, Efendimiz, güle güle git de, güle güle gel! Canını sıkma, senin tüyüne bile kimsecik dokunamaz.»

Sesi zayıfladı, inledi, duyulur duyulmaz:

«Güle güle,» dedi. «Güüüle, güüüleee...» Yere, karların üstüne yığılıverdi. İşte bunda yalancıkdan bayılmıştı Sefer.

Köylüler karga tulumba yapıp onu karlardan kaldırdılar, evine kadar, çıt çıkarmadan, bir tek söz bile etmeden taşıdılar.

Yalnız, uzakta, kalabalıktan ayrı bir yerde to- pallayarak yürüyen Memidik, Seferin bu hallerini gördükçe, dişlerini sıkarak, kendi kendine, ıslık gibi söyleniyor:

«Bin yüzlü, iki bin yüzlü Sefer, senin Sefer gi- bi yalancı, ananı, avradını, soyunu sopunu, darıdan ufağını, evrenden büyüğünü...» diyor, söylüyordu.

Sefer köyün içine düşmüş yağıp gürlüyordu. Köylüyü kötülüyor, onlara beddualar ediyordu.

«Götürdüler,» diyordu. «Koca bir köyün içinden aldılar da götürdüler. Üç candarmacık geldi, gözümüzün önünden canımızı alıp gittler. Gözümüzün ışığını, ekinimizin bereketini, tarlamızın yağmuru, ineğimizin südünü, kovanlarımızın balını, ağaçlarımızın meyvesini, ormanımızın yeşilini, karılarımızın doğurganlığını, Allahın güzelce kulunu aldılar götürdüler. Hem de gözümüzün önünden. Bir ben çırpındım, bir beni öldürdüler.»

Sarılı kolunu gösteriyordu. Onbaşının son dipçiğinde kolu çıkmıştı, ve Kel Aşık çıkık kolu yerine koyup sarmıştı. Öyle bir ağrıyordu ki, acısından Seferin gözlerinden yaşlar geliyordu.

«Yüreğime işliyor, acısı yüreğime işliyor,» diyordu. «Siz de benimle birlik olsaydınız, o onbaşı olacak, Taşbaşınızı alıp da deliler damına götüremezdi. Böyle etini kıyma edecek kadar döğemezdi. Götürüp de canımızı eşek cennetine atamazdı. Siz adam olsaydınız, eeev. namussuz köylü...»

Bu «eeey namussuz köylü» den sonra Taşbaşoğlunun o ünlü alkışı geliyordu. Hani, «kadınlar kısır kalacak, bu köye yağmur yağmayacak,» diyen alkışı. Sefer önüne gelene bu alkışı taddan çatlarçasına, mest olarak söylüyordu. Bekliyordu ki köy bu alkışı duyunca gene altüst olacak, Taşbaşın boşalan ermişlik tahtına kendisini oturtacak. Ama köylü bana mısın demiyordu.

Tâ yürekten, sesinin en güzel yeriyle alkışlar koparıyordu. Ama anlıyor ki bu namussuz köylünün bir kulağından girip, bir kulağından çıkıyor. Netse neylese faydasız.

Bu köylü Taşbaşta ne görmüştü de ona böyle sarılmıştı? Alkışı mı, işte ondan da güzel söylüyor. Dua mı, ondan güzel ederdi...

«Aaah, Taşbaşımı dünya gözüyle bir daha görsem, onun ayakları dibine yatar, kul köle olurum. Bir ömür boyu, ve de...»

Köy, bir ağız olup, ve de ağzını kapatmıştı. Köyden çıt çıkmıyordu. Köyde en küçük bir kırırtı bile yoktu. Bütün hayat durmuş, köyün canı çekilmişti. Herkes köydeki bütün yaratıklar kabuklarına çekilmişler. Ve köyde ev aralarında bozkırdan kopup gelen ulu yelin, boranın, karın sesinden başkaca ses yok. Hani kar usul usul yağar ya, böcek kanatlarının biribirine sürtünüşü gibi bir ses çıkarır ya, işte köyde böyle bir sürtünme sesi. Köpekler bile havlamıyorlar. Horozların da öttüğü yok.

«Dünya dünya oldu olalı böyle bir yası görmemiştir. Vay, senin ananı avradını köylü gibi... Bir Taşbaş için, bir namussuz, kanı ciğeri on para etmez, deliler damı tuttuğu için... Bu ne yas, bu yahu?»

Köyün ortasına çıkıp sabahtan akşama kadar

basbas bağırmak istiyordu. Bir iki kere denedi de... Köyün ortasına çıkıp, belki bin birinci kere, Taşbaşoğlunun o ünlü alkışını söyledi. Söyledi söyledi, her bir sözcük tâ yüreğinin içinden, derisinden kopuyordu. Kopuyordu ama ortaya bir canlı çıkıp da onu dinlemiyordu. Sefer yırtındı, bağırdı, çağırdı, kimse duymadı bile. Akli başından gidip köylüye ana avrat bile söğdü, söğünce de ödü koptu, arkasına baka baka evine kaçtı, kapısını sürmeleyip tüfeğini eline alıp bekledi. Ha geldiler, ha geleceklerdi. O belâlı öfkesiyle en önde Meryemce gelecek, kapıyı kıracaklar. İşte bu sefer onu tam haklayacaklardı. Bekledi bekledi, ne gelen oldu, ne giden.

«Bu köylü küsmüş,» dedi. «Hükümete, İsmete, Mustafa Kemale, dağa taş, Onbaşı Cumaliye, Toros ülkesine, adı güzel Muhammede, Allaha, kitaba, göğe denize, toprağa karıncaya ve de Muhtarları Sefere. Bu köylü bir küsmüş ki, Meryemceden beter. Bir daha bu köylünün gönlü bu dünyaya doğrulamaz.»

Sefer de kabuğuna çekildi.

«Ne haliniz varsa görün,» dedi. «Ve de bundan sonra küskün köylünün işine ben de hiç bir surette karışamam. Varın küsün de dünyaya, geberin köpekler!»

Bu hal nasıl bitecekti, bu köylünün yüzü nasıl gülecekti?

Köyün içinde bazı haberlerin, hikâyelerin dolaştığını sanıyordu. Bu hikâyeleri, artık ağzına almağa korkuyordu.

Deliler damına atmışlar Taşbaşı... Deliler damında binlerce deli varmış. Derken, efendime söyleyim, dediler damı, bir de bakmışlar ki, ortadan

kayboluvermiş. Bütün deliler ayazda kalmışlar. Taşbaşı çıkarınca oradan, dam da gelmiş yerine oturmuş.

Köylünün artık böyle masallara bile aldırdığı yok. Eskiden olsa, mal bulmuş Mağribî gibi sarırlardı bu hikâyelere.

Bu köylü bu ölüm uykusundan nasıl uyana-caktı?

Sefer şimdi anlıyordu. Küsmüş insanlardan daha korkuncu yoktu bu dünyada. Şu köy uçsuz bucaksız, sessiz, eski bir mezarlığa benziyordu.

Bir sabah Sefer gözünü gürültüyle açtı. İnsan, kadın, köpek, horoz sesleri biribirine karışmış, karmakarış sesler köyün yerini, göğünü, uzaktaki bozkırı doldurmuştu. Hemen yataktan fırladı. Daha gün doğmamıştı. Doğuda, bulutların ucunu sırmalayan ışıcıklar vardı. Bozkırdan ayaz esiyordu.

«Ne olmuş, ne olmuş?»

Ne olacaktı? Ne olduğunu o da biliyordu. Ve işi bildiği için de yüreği çarparak Taşbaşın evine doğru koşuyordu. Taşbaşın evine gelince canlı, hareketli, gülen, sevinçli, bağırان çağırان bir kalabalıkla karşılaştı. Taşbaşın evinin kapısı açıktı. Kalabalığı yarararak açık kapıdan içeriye daldı. Taşbaşoğlu ocağın başına oturmuş, gözlerini ocağın közlerine dikmişti. Sefer hemen kendini yere atıp Taşbaşın ayaklarına kapandı:

«Hoş geldin Efendimiz, ermişimiz, güzelimiz,» dedi. «Hoş gelip safalar getirdin, adı güzel Muhammedin elçisi. Hoş geldin dalmızın çiçeği, ormanımızın yeşili, sularımızın çağıltısı!»

Taşbaşoğlu başını şöyle bir ağır ağır kaldırdı, iğrentiyle ona baktı, sonra gözlerini gene ağır ağır çevirdi, közlere dikti.

Kapıdan çıkan köylüler sevindiler:

«Yüz vermedi, konuşmadı.» dediler.

Bu, yüz vermedi, konuşmadı sözü ağızdan ağıza bir süre bir sevinç çığlığı gibi dolaştı durdu.

«Taşbaş Efendimiz, o onbaşı senin o güzel tatlıca canını incitti mi? Gülden nazik, ipekten yumşak tenine dokundular mı, o herifler? Ben de korkumdan ölüyordum, Efendimize, gözümüzün bebeğine bir şey yapacaklar diye. Çok şükür, çok şükür! Sen gittin gideli bu köy öldüydü, yas içindeydi, Efendimiz. Geldin de köylü cana geldi. Yüreğimize kan gibi girdin. Ve de bizi hayata kavuşturdu.»

O söylüyor, söylüyor, taş kesilmiş Taşbaş dönüp bakmıyordu bile. Sefer istiyordu ki Taşbaş ona bir tek söz etsin. Bu edeceği bir tek söz bile köyedeki durumunu sağlamlaştıracaktı. Ama o nekes olmuştu. Bir tek sözü dişlerinin arasından çıkarmıyordu.

«Ama,» dedi sonunda, «ama Taşbaş Efendimiz, seni candarmalar alıp götürürlerken...» Bunu o kadar yavaş söylüyordu ki yalnız Taşbaş duyuyordu. «İşte o zaman yalnız ben ağladım, çırpındım. Bu senin köylüm dediğin köylünün tüyü bile oynamadı. Candarmalar beni dipçikle öylesine döğdüler ki bak koluma, kolum çıktı. Kurban olam tırnağına, bana bir söz et. Söz et de dost olalım. Söz et de beni rezil etme şu kadar köylüye... Ben sana dostum, senin hizmetindeyim bundan sonra. Beni bağışla. Yaptığım tüm kötülükler senin malûmun. Bir daha yapmayacağım. İyi, dinine bağlı, köylüsüne dost, yalnız köylüsünü düşünen bir insan olacağım. Haydi, yönünü dön de güzel ağızdan bir iki söz çıksın. Çıksın da şu köylü içinde rezil olmayım. Haydi kurban. Taş mı kesildin? Sende insan yüreği yok mu

Efendimiz? Yürek yerine bir demirci örsü mü taşırsın bağında, Efendimiz? Şimdi konuşmayacak mısın? Sen de konuşmazsan...»

Köylüler kapıdan içeriye girmişler, onun usul usul Taşbaşa ne söylediğini duymak istiyorlardı. Ama o kadar yavaş söylüyordu ki Sefer...

«Konus benimlen. Sonra senin için kötü olur. Ulan kötü olur, herif, kötü olur. Değil ermiş, peygamber olsan ben de seni yerim Taşbaş. Bu tatlıca canımı da senin uğruna koydum Taşbaş. Bir söz et, bir söz etmezsen, sen de görürsün, Taşbaş Taşbaş-oğlu! İşte burasını iyi belle, bundan sonra Allah ya sana verir, ya bana...»

Taşbaşın ayaklarına sıkı sıkıya sarılmıştı. Hemen bırakıp ayağa fırladı.

«Bana da, bana da Sefer demesinler, senin o ermiş hakkından gelmezsem.»

Koşarak, başı yerde, kalabalığı yarıp kendini evden dışarıya attı.

O, söz söylediği sürece olsun, ayağa fırlayıp kaçtığında olsun, Taşbaş bir kere olsun gözünü közlerden alıp ona bakmamış, hiç de kıpırdamamıştı.

Dışardaki köylüler birer oh çektiler.

«Vardı ayaklarını öptü de, dönüp yüzüne bakmadı.»

«Bizim Taşbaş Efendimiz...»

Sefer kendisi için bütün söylenecekleri kulağıyla duymuş gibi biliyordu. Bıyıklarını çiğniyerek evine gitti, tüfeğini asılı olduğu yerden indirdi, kucağına aldı, içine kurşunları sürdü... Dışarıya doğru birkaç adım attı, sonra eşiklikte öylece kalmakaldı.

Ölüm fermanını işte bugün yazmıştı Taşbaş. Bir daha, bu durumdan sonra, köylünün yüzüne na-

sıl bakacaktı? Taşbaşın da bir ömür boyu ona yapmak istediği rezillik bu değil miydi?

«Cana can,» diyordu Sefer. «Beni yaşarken öldüreni, ben de öldürmeliyim... Ama sırası var. Öfkeyle kalkan zararlar oturur. Her işi plân dairesinde görmeli. Bak, hükümet bile plân yapmadan bir işe girmiyor. Hükümet, hükümetken...»

Götürdü, tüfeği yerine astı.

Yüzbaşı onu önce hışımla, öldürecek bir öfkeyle karşılamıştı:

«Demek,» demişti, «demek sen Mehdiyi zaman oldun? Demek, bu atom, bu uzay çağında? Ulan mendebur,» diye bağırmıştı, «millet aya gidiyor. Kerametle değil, fenle, bilimle gidiyor. Ulan ayı, sen burada efsaneler uydurup, halkı kandırıyor ve halk bu çamur, bu zillet, bu karanlık, bu yoksulluk, bu cehalet içinde böyle yüzyıllar kalsın diye onlara kerametler gösterip, büyüler yapıyorsun. Ben de seni bu yirminci yüzyılın hatırı için ezerim. Ezim ezim ezerim. Ulan bu halk daha mağara çağını yaşıyor. Ulan, bunlar on bin yıl önceki, elli bin yıl önceki gibi yaşıyorlar. Hiç bir değişiklik yok. Bir de sen çıkıyorsun, onları büyüleriyle Afrika kabilelerinden daha geriye atıyorsun. Yazık değil mi bu millete? Bu kötülüğü, bu millete ne için yapıyorsun? Azıcık faydan için. Öyle değil mi? Birkaç kuruş için. Baksana, dağ gibi adamsın, çalışsana.»

İşte bu söz Taşbaşı zıvanadan çıkarmış, ayağa kalkıp bağırmıştı:

«Yüzbaşım, yüzbaşım,» demişti, «böyle ağır, böyle öldürücü konuşma. Bir insanı konuşturmadan asmazlar bile. Sen beni konuştur da asarsan öyle as, kesersen öyle kes. İstersen de kuruşuna diz

Kanım sana anam südü gibi helâl olsun. Ama beni konuştur. Konuşayım da ben nasıl Mehdi oldum, onun dibini başını anla.»

Bu sözler üstüne yüzbaşının öfkesi inivermiş:

«Öyleyse Muhtar Sefer yalan mı söylüyor?» diye sormuştu. «Anlat bakalım başından geçenleri. Doğru doğru, dosdoğru anlat.»

Taşbaş oturmuş, işi başından sonuna kadar, hiç bir yerini atlamadan anlatmıştı.

O anlattıkça yüzbaşı değişmiş, yumuşamış, sonra da acımağa başlamış.

«Bu işte sana bir yardımım dokunabilir mi, Memet birader?» demişti. «Nasıl kurtulacaksın bu belâdan? Senin işin zor bir iş, arkadaş,»

Taşbaş boynunu bükmüş:

«Benim kurtuluşum,» demiş durmuş. «Benim kurtuluşum?...» demiş durmuştu.

Yüzbaşı:

«Bana bak Memet, ben yasa adamıyım,» diye karşılık vermişti. «Sen akıllı bir adama benziyorsun. Bir kere bu belâyâ sürüklenmiş, sele kaptırmışsın kendini. Bu belâdan kurtulmanın da yolunu gene sen bulacaksın. Sana bu işte, senden başka kimse yardım edemez. Sen bu gidişle kötüye gidiyorsun. Ben sana bir öğüt veremem. Ama bir daha böyle karşıma gelirsen, halktan en küçük bir şey bile aldığını duyarsam, seni ezerim. Sana ölümü aratırım. Bunu da böylece bilesin.»

Taşbaş, oradan bitmiş, yılmış, korku içinde ayrılmıştı. Nasıl kurtaracaktı yakayı?

Köye bu düşünceyle gelmişti ki, ne görsün, evinin önü mahşer. Geleceğini nerden, ne zaman haber almışlardı da hemencecik kapıya birikmişlerdi? Kalabalığı görür görmez. içinden köyü. karısını, ço-

cuklarını bırakıp kaçmak geçti. Ama, o da biliyordu ki kaçamazdı. Köyü bırakabilirdi. Karısını, çocuklarını da... Bir şeyi bırakamazdı, bir tek şeyden vazgeçemezdi... Bir tek, bir tek... Onu kendi kendine bile söylemiyordu.

Kalabalığa yürüdü ve kalabalığın sevgi gösterisine kendini bıraktı. Ayaklarına kapanıyorlar, omuzlarını, ellerini, ayaklarını öpüyorlardı.

«Yüzbaşı, Taşbaş Efendimizi görür görmez ayaklarına kapanmış. Kusurumu bağışla Taşbaş Efendimiz, demiş. Ben de senin için kötü düşünmüştüm. Taşbaş Efendimizin alnından bir top ışık çıkmış, pencereden fırlamış gitmiş. Az sonra üç top ışık olarak gelmiş alnına konmuş. Yüzbaşının gözleri kamaşmış ki, Taşbaşoğlu, sen bu çağın ermişi, umudusun, demiş. Haydi git köyüne güle güle, insanlara umut ver, sağlık ver, bet bereket ver toprağa, demiş. Yüzbaşı çok iyi, temiz süt emmiş bir insanoğluymuş.»

İşte, Yüzbaşı bu üç top ışığı duyarsa... Daha gelir gelmez, köye adımını atar atmaz... Hey Allah, ne var bu işte! Neden yakasını bırakmaz bu insanlar?

Baktı ki olacak gibi değil, kapıyı ardına kadar açtı. Sonra da gözlerini közlere dikti. Tam bu sırada da Sefer gelip ayaklarına kapanmaz mı?

Gece basınca, kalabalık dağıldı ama, hastalar gelmeğe başladı. Taşbaşoğlu onları içeriye aldı. Hepsiyle teker teker konuştu, hepsine güler yüz gösterdi. Hepsinin teker teker elini tuttu. Elini alınlarına koydu. Sonra da Kibleye dönüp diz çöktü, bütün bu hastalar iyi olsunlar diye yürekten dua etmeğe başladı.

«Koca Allahım,» diyordu, «bunlar bana, seni

diye gelmişler. Yanında kıl kadar değerim varsa, beni köpeklerinle bile bir tutuyorsan, mademki bunlar bana gelmişler, ben onlara bir umudum, iyi et onları.»

Ve ayağa kalktı, duasını teker teker hastaların yüzlerine üfledi.

Öteki köylerden, Torosun içindeki, bozkırın uzağındaki köylerden, tâ uzaklardan hastalar gelmeğe başlamıştı Taşbaşın ulu ocağına. Hastalar geliyorlar, dertlerine derman bulup gidiyorlardı. Türü türlü hastalar, saralılar, romatizmalılar, yelpikliler, sinirliler, yatalaklar, sıtmalılar, yılcık çıkarmışlar, cinliler, veremliler geliyorlardı. Taşbaşoğlu okumaktan, öylesine yoruluyordu ki... Hastalara hep gece baktığı için, bütün gece uyuyamayınca gündüzleri uyuyordu. Bu yüzden de artık kimse onun yüzünü kolay kolay göremiyordu. Her hastadan bir cımcık tuz alıyordu ya, bu bir cımcık tuz toplana toplana kocaman bir yığın olmuştu. Hele şu Yalak köyü kötü alışmıştı. Burnu kanayan, dişi ağrıyan, gözü seğiren, ineği, eşiği yiten soluğu Taşbaşta alıyordu.

«Öteki Toros köylüklerinden birinden bir kız-oğlan kız getirmişler Taşbaşımıza. Kız sırma saçlı, güzel kara gözlü bir kızmış. Öyleymiş ama, velâkin yedi yıldır yataktaymış. Bacakları kuru ağaçlar gibi olmuş, yatarmış öyle. Bacaklarına Taşbaşımız elini sürmüş, bacaklar kupkuru, bana mısın dememişler. Dualar etmiş, Koca Allahına yalvarmış, bacaklar gene kupkuru, Sonra çıkmış Tekeç dağının başına. üç gün, üç gece dua etmiş, geri gelmiş bakmış ki kızın bacakları gene öyle. Kıza da bir acımış ki... Bir acı-

miş ki... Kız da bir güzelmış ki... Taşbaşımız dayanamamış, o kutsal, o Allaktan başka hiç kimsenin önünde yere düşmez, o üç top ıslıklı alnını eğilip kızın bacaklarına sürmüştü. Taşbaşımızın alnı kızın bacaklarına değeri değmez, kız fırlamış ayağına kalkmış, yürüyerek köyüne gitmiş.»

«Dilsiz Memet Ali bozkırın ortasındaki Çukurca köyden bir çoban. Yirmi yaşında ya var ya yok. Bir karlı gece de kurtlar sürüsüne saldırmışlar. Koyunlarını yarıp yemişler. Koyunlarını yedirmemek için kurtlarla, elindeki değneklen boğuşmuş. Sabahleyin onu baygın bulmuşlar karın üstünde. Uyandırıp sormuşlar ki Memet Ali söylemez. Dili yok ki söylesin. O gün bugündür Memet Ali söylemez. Taşbaşımıza getirmişler, ağzına tükürüvermiş. Başlamış Memet Ali bülbüller gibi konuşmağa...»

«Yedi yıllık sıtmalılı Alaca Kemal. Her yıl onu sıtma tutar. Bir gün tutar. Bir gün bırakır, bir gün tutar. Çukurovada, fıkara bu yüzden pamuk toplamaz. Taşbaş onun burnuna bir tutam pamuğu zeytinyağına batırıp yakmış. O gün bugündür, Alaca Kemali bir daha sıtma tutmamış.»

«Yetmiş yaşında. Zalim Mustafa tam tamına yetmiş yaşında. Otuz beş yaşından beri kör. Taşbaşımıza gelmiş, Taşbaşımız söğüt yapraklarını yarsa kanadıyla karıştırıp üstüne okumuş. Onu da yakmış. Dumanı Zalim Mustafanın gözüne girer girmez, hemencecik gözü açılmış.»

Daha böyle bir sürü hikâyeler almıştı ortalığı. Bu hikâyeler bütün Toros köylülerine, bozkıra, kasabaya kadar yayılmıştı. Kasabadan bile çaresiz hastalar geliyordu Taşbaşa. Hükümet adamlarından başka, herkes herkes Taşbaş ermişin macerasını söylüyor biliyordu. Örneğin Yüzbaşının karısı bütün bunları biliyordu da, Yüzbaşı bilmiyordu.

Taşbaş kendisine gelip de iyi olan hastaları görmeyinceye kadar ermişliğine inanmadı. O yatalak, bacakları kurumuş kızı bir hafta sonra karşısında dimdik, ter-ü taze görünce sevincinden ağladı.

Dilleri çözülenleri, kulakları açılanları gördü. Karnı ağrıyanları, eli değince ağrıların kirp diye kesildiğini gördü. Gördü oğlu gördü. Bütün bunlar azıcık solukla, bir el dokunuşuyla oluyordu.

Ermış falan değildi, öyle herkes gibi düpedüz insandı ama, öyleyse bunlar neydi? Taşbaşoğlunun beynine giren, onu rahat bırakmayan, bocalatan buydu işte.

Bu kadar köylü, ışıklar görenler, ağaçları, yolları, yılanları görenler, iyi olan hastalar, hep yalan mı söylüyorlardı? Ama çok da iyi biliyordu ki arkasında bir ışık ormanıya o boranlı gecede Tekeç dağına çıkmamıştı. Çıkmış olsaydı, Tekeç dağının başında yazın bile durulmaz soğuktan, insan donar ölür, mümkünü yok donar ölürdü. Bir kere, insan bir yere gidip gitmediğini bilmez mi?

Ya her gece gelip evin üstünde duran ışıktan ziyaret cevizi? Bir kişi iki kişi değil, evin üstüne inen ziyaret cevizini ışıktan olarak bütün köy görmüş. Biri ikisi yalan söyledi diyelim, koca bir köyün tüm adamı da yalan söyler mi? Haydi, koca bir köyün adamı da gözünü kör edip yalan söyledi diyelim. Ya ziyaret cevizinin ışık saçarak Torosun başından bu yana ağa-

rak geldiğini gören öteki köylerin köylülerine ne diyelim? Bu işte bir hikmet, bir sırrı ilâhi var. Var var, ama ne?

Bir adam ermiş olur da kendisinden kendinin haberi olmaz mı? Belki de olmaz. Ama peygamber peygamberliğini, Hızır Hızırlığını bilmiyor muydu? Ermişler ölmezler imiş. Durup beklemeli. Bakalım..

Köylüler azıttıkça azıtmışlardı. Acaba Yüzbaşının yüreğine bir iyilik mi serpen olmuştu? Olmuştu da onu bırakmıştı. Şimdiki hali, iyileşen hastaları, her gün gelen giden yüzlerce kişiyi duysa Yüzbaşı ne derdi ola? Ne diyecekti, kemiklerini kırdı. Eşek cennetine atar, sonra da deliler damına gönderirdi.

Bir tehlike daha belirmişti. Evi yıkılacaktı. Eşiğinin altı bir kuyu gibi derinlemesine kazılmıştı. Eve giren artık eşikten atlayarak giriyordu. Böyle giderse Taşbaşoğlunun evine girilemeyecekti bile. Kim çıkarmışsa çıkarmıştı. Çıkarmaz olsunlar. Taşbaşının eşiğinden bir avuç toprak aldın da tarlana serp-tin miydi, bire üç veren tarlan bire on, bire yirmi verirdi. Bozkırdan akın akın insanlar gelip bir avuç toprak alıp gidiyorlardı. Yalak köylüleri bir avuç, iki avuç değil, tarlalarına avuçlar dolusu eşik toprağı serpmişlerdi.

Dünya dünya olalı, bir ermişin sortunun iyi olduğunu gören var mı? Ya darağacında can verir, ya

da derisini yüzerler. Taşbaşoğlu bunun sonucunu bilip duruyordu ama, çekip de gidemiyordu. Sözüm ona baharı bekliyordu. Bahanesi buydu. Ama halkın ona gösterdiği bu kutsallama ilgisi hoşuna gidiyordu.

Hele:

«Kırklara karışan Taşbaş Efendimiz, bu dünya, bu alçak, bu pis dünya yerinde duruyorsa daha, senin yüzün suyun hürmetinedir. Yaaa, öyle işte. Senin yüzünden yıkılmayacak bu dünya. Bu temeli çürümüş dünya... Ulu kimselerden, görünmezlerden olan Taşbaşımız,» demiyorlar mı? Taşbaş eriyordu.

Şimdi bu köylü ona tapıyordu. Güzel Muhammedin adını nasıl candan anıyorlarsa, onun da adını öyle kutsallaştırarak, öyle candan anıyorlardı. Bazan dalıyor, içinde bir hafiflik, bir çocuk sevinci... Kuş olup uçuyor gidiyordu.

Parmağını bir kımıldatsa, köylü Muhtar Seferi toz ederdi. Yalnız bu köylü değil, Toros köylüleri, bozkır köylüleri... Şimdi köylüye, toplanın, gidip kasabayı basın, varın Adili öldürün, dese, hemen, bir sözünü iki etmeden öldürürlerdi. Şimdilik ne istese, ne söylese yaptırırdı köylüye. Hükümete karşı ayaklanın, dese, öleceğini bile bile köylü ayaklanırdı.

Yakında onun ününü öteki kasabalar, tüm Toros, tüm bozkır köylükleri de duyacaktı. Yedi iklim dört köşeye yayılacaktı ünü. Ünü Halepten Şama, Adanadan İstanbula ulaşacaktı.

Bedeni, bunları düşündükçe büyük erişilmez bir tad içinde kalıyordu. Böyle zamanlarında ne hayaller kurmuyordu! Bir ara dalıyor, iyice dalıyor, kendini basbayağı ermiş sayıyordu. Bu kadar, bu kadar insan yalan mı söylüyordu? Niçin yalan söy-

lesinler? Bir mecburiyetleri mi var? En küçük de olsa bir bildikleri, gördükleri olmalı bunların. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Bu hoşuna gitti. Habire söyleniyordu:

«Ateş olmayan yerden duman çıkmaz, duman çıkmaz. Çıkmaz da çıkmaz.»

Evin üstüne akşamdan sabahlara kadar ışık sağılıyor. Gelip de evin üstünde dönüp duran Ziyaret cevizini ondan başka köyde bunu görmeyen tek kişi kalmamış. Karı da görmüş, çocuklar da. Bütün köylü yalan, uyduruk, diyelim. Bu da mı yalan?

Bir gece dışarda kalıp evin üstüne ışık sağıldığını görmek gerek. Beklemek gerek. Sağılıyor mu, sağılmıyor mu? Sağılıyorsa, tamam. Sağılmıyorsa, işte o zaman... Başının çaresine bakarsın. Sağılmıyorsa bu dirilen hastalar ne? Sağılan ışık önemli, çok önemli. O zaman işte hiç kimseden korkmazsın.

Işık sağılıyor, ona hiç şüphe yok. Ama beklemek, görmek de güzel değil mi? Bir adam evinin üstüne sağılan ışığı görse kötü mü olur? Sağılıyor, inandı, iman etti. Salt sağılıyor, çok mu parlak, bekleyip onu görmek gerek. Yoksa, mümkün mü var, ışık sağılmaz olur mu?

Bir an geliyor, içinde ermişliğini bir iyice ilân ediyor. Çıkıp köyün ortasına, köylüyü başına toplayacak, onlara dünya üstüne, yaşamak, seveda, toprak, ışık üstüne altın sözler söyleyecek. Bu düşünce kafasına takılınca kendini zor tutuyor. Köyün ortasına çıkmamak, bu işten kendisini caydırmak, kanatlı sözler söylememek için de kendisini zor tutuyor, öylesine bir güç harcıyor ki, her yanı acıyor. Bu nöbetten sonra da kan ter içinde kalıyor. Bütün bedeni döğülmüş, ezilmiş gibi. Kendini, kendi haline bırakıyor. Bir saat, iki saat ağzı yukarı

yatıp, gözlerini isli tavana dikeyor. Bedeni gittikçe yumuşuyor. Gerginliği geçince de içindeki sevinç büyüyor. Bu onun hiç bir zaman tatmadığı, sarhoş eden, deli eden bir sevinçtir.

Ona öyle geliyor ki elini uzatsa Tekeç dağının doruğunu okşayacak. Işıklı, karlı doruğunu... Tanyerleri ısıyıp gelirken, elini kaldırıp, dur ya kutlu gün, burada, olduğun yerde dur, bugün dünyanın üstüne gitme dese, gitmeyecek. Tanyeri orada öylece, tatlı, ısıltılı, alaca, sisli, kokulu, toprak kokulu, çiğ kokulu kalıverecek. Kıyamete kadar kal dese, gene kalacak.

Şu kış kıyamet günü, şu karda boranda, varsa gitse ötedeki ormana: «Ey orman, yapraklan,» dese, orman yapraklanacak. Göz açıp kapayınca kadar yapraklanacak. «Güneş ılsın,» dese, ortalık güllük güneşlik, bir mayıs günü olacak.

Varsa gitse, şu uzayan, şu kar altındaki bozkıra, elini karların üstüne koysa... Kapatsa gözlerini. «Karlar erisin. Erisin de bozkır toprağı tepeden tırnağı çiçekle donansın, güneşler açsın, kuşlar ucsun,» dese, gözünü açınca görüverecek ki dedikleri hep olmuş.

Birden kendini yokladı. «Deliriyorum, deliriyorum,» diye söylendi. Hızlı hızlı soluk alınağı başladı. Boğazına bir şeyler tıkanı, sonra geçti.

Akşama gene hastalar doluşacaklardı. Bir «ooof» çekti. İçten, derinden. Sonra da uzun zaman kendi kendine güldü.

Yemeyi içmeyi bile unutmuştu. Karısı, çocukları, onun bu delimsek hallerini hiç bir şey kaçırmadan, gözlerini dört açıp izliyorlardı. Gittikçe de korkuları, saygıları büyüyordu.

Karısı onun bu hallerini kimseye anlatamıyor-

du. Taşbaşoğlu ondan konuşmamasını istemişti. Ve kadın bu gördüklerini anlatamamaktan neredeyse çatlayacaktı. Aaah, Taşbaş izin verse de bir anlatsa, bir anlatabilse... Taşbaşoğlunu dinlemeyip anlatacaktı ama, kendisinin, çocuklarının başına kötü haller geleceğinden, Taşbaşın onları çarpacağından korkuyordu.

Taşbaşoğlu içinden: «Bu gece,» diyordu, «bu gece, bu işin dibini başını öğreneceğim. Ermişsem ermişliğimi yapacağım, ermiş değilsem başımın çaresine bakacağım. Sonra, bu köylü ayağıma kapandığı günleri unuttur da beni alaya alır. Ermiş Memet diye bana ad takar da bir ömür boyu arkamdan gülmser. Ben deli değilim, hem de üstüme kimseyi güldürecek kadar ahmak...»

Geceyi sabırsızlıkla bekliyor, dışarı çıkıyor, içeri giriyordu. Bütün köyün gözünün ağırlığını üstünde duyuyordu. Ne etse, ne yapsa, en küçük kıpırtısını bile izliyorlar, her hareketine türlü türlü anlam veriyorlardı. Onun için de Taşbaşoğlu hiç bir harekette bulunmuyor, öyle eli kolu bağlı durup duruyordu. Gündüzleri evden hiç çıkmıyor, Uzun Ali'den başka da kimseyle konuşmuyordu. Uzun Aliye de artık eskisi gibi içini açık açık dökemiyordu. Onun bile gözlerinde bir kuşku görünüyordu. Ali bile, ona yaklaşırken, kutsal bir şeye, Kurana, bir şeyhe bir ocağa yaklaşır gibi yaklaşıyordu. Alinin

bu hale gelmesi onu deli ediyordu ama, elinden bir iş gelmiyordu.

Bazan dalıyor, kendini öyle zavallı, öyle kimse-siz, öyle dünyayı kendine düşman, öyle yapayalnız sayıyordu ki, nerdeyse oturup, çocuklar gibi bur-nunu çeke çeke ağlayacaktı. Eli ayağı kesilmiş, ka-fese konmuş, hiç bir çaresi kalmamış bir aslana ben-zetiyordu kendisini. Elinden hiç bir şey gelmez, ama ondan gene de korkulur.

Bütün yalnızlıktan, kimsesizlikten ağlama ha-linden de birden sıyrılıyor, kendinde büyük bir güç duyuyordu. Ne isterse yapabilirdi. Süleyman gibi kurda, kuşa, akan suya, esen yele, ormana, biten bitkiye, açan çiçeğe, çatlayan tohuma sözü geçebi-lirdi. İnsanlar, Muhtar Sefer bile inanmadığı halde, onun ayağının dibinde toprak oluyorlardı. İstese, azıcık aklını harekete geçirse tüm Çukurovayı To-rosu, bozkırı hükmü altına alabilir, insanlara iste-diğini yaptırabilirdi. İnsanlar ona inanıyorlardı. El-bet bir şey görmüşlerdi de, bir şey biliyorlardı da inanıyorlardı. Yok yere de böyle bir şey çıkmazdı ki ortaya...

Bazı da kendinden ürküyordu. Ya ermişse? İn-san nasıl ererdi acaba? Kimbilir, belki de türlü tür-lü ererdi. Son zamanlarda hep düş görüyordu. Uzak, hiç bilmediği bir dünyanın düşleriydi bunlar. Ağaç-lar, kuşlar, otlar başkaydı. Gökyüzü bir tuhaftı bu düşlerde. Her an bir başka renge boyanıyordu. Ağaçlar başka türlü büyüyorlar, çiçekler hiç görül-medik biçimde açıyorlardı. Düşleri, düşlerinin dün-yası ayrı ayrıydı ama, bu dünyaların bir ortak ya-nı vardı. Bu dünyalar, hep ışıktandı. Ağaçların için-den, gövdelerinden, yapraklarından, dallarından ışıklar fışkırıyordu. Türlü renge giren göklerinin ar-

kasından ışıklar geçiyor, toprağından yukarı doğru durmadan bir ışık seli göğе ağıyordu. Taşbaşoğlu uyandıktan sonra da bu düş dünyasını uzun bir süre yaşıyordu.

Ermış oldu olalı, bu evde çok horoz sesi duy-muştu. Bu kapıda belki günde yirmi otuz tane ho-roz kurban ediliyordu. Kesilen horozun başını da evin duvarına asıyorlardı. Evin duvarının yüzü tür-lü renkte, kırmızı ibikli, türlü büyüklükte horoz ba-şıyla dolmuştu. Duvarın yüzü horoz başlarından na-kış olmuş, güzel bir kilime benzemişti.

Şu kurban kesen köylüler, nekes domuzlar, ho-rozu kestikten sonra başını duvara asıyorlar, geri-sini pişirip yiyorlar, ya da evlerine geri götürüyor-lardı. Kurban dediğın böyle mi olurdu? Kesildiği yerde bırakılır, ya da oradaki fıkaraalara dağıtılır-dı. Kurban kesenlere bunu bildirmeli, ya da kestik-leri kurbanın hiç bir faydası olmazdı. Ama kurbanı kesenler öylesine fıkara kimselerdi ki, çoğunun bel-ki de bir tek horozdan başka hiç bir şeyleri yok-tu. Taşbaşoğlu kızdı, kendi kendine söylendi: «Öy-leyse kurbanı kesmesinler. Kesip de Allahı kandır-masınlar. İki yüzlülük bu. Kurban etini, kurban edenler yiyemez. Bunu böylece bildireceğim.» Bildi-receğim derken, içine bir acı çöktü ama, kendini yendi. Evin yanında yönünde her gün bir sürü ho-roz kesiyorlar, gün güneşlikse, öndeki boş saman-lıkta pişirip yiyorlar, kendi çocukları da dudakları-nı yalayarak, aç gözlerle, her gün bu yenen, bu ke-silen horozlara ağızları sulanarak bakıyorlardı. İş-te bu insafsızlık, bu zulümdü. Babaları ermiş ol-muşsa, bu çocukların suçu neydi?

Hele bu geceyi bir atlatsın, işte o zaman... İş-te o zaman yapacağını bilirdi. Eğer ermiş olmuşsa,

o çocukların önünde ağızlarını şapırdatarak etleri yiyenlere bir diyeceği olacaktı. O iki yüzlülere, Allahı kandıranlara. Bir daha kurban ettikleri horozlara dokunamayacaklardı bile.

Hava aydınlıktı. Gökte el kadar bir bulut parçası bile yoktu.

Uzakta, Tekeç dağının başına yukarı gökten bir gürültü geldi. Başını kaldırdı, üç tane jet uçağı yanyana, arkalarında çizilmiş gibi dümdüz, ışıklı bir yol bırakarak gidiyorlardı. Az sonra jetler görünmez oldular. Yollar gökte bir süre salındı kaldı.

Taşbaşoğlu gülümsedi:

«Bizim Uzun Ali bunları gördüm'ola?» dedi. «Çok sever bunları. Söyleye söyleye bitiremez hünerlerini.»

İkinci oldu. Uzak köylerden sırtlarında, eşeklere bindirilmiş sallara koyulmuş hastalar akınının ucu göründü. Köylü dışardan gelen hastalar için Taşbaşoğlunun evi yanındaki iki üç samanlığı boşaltmıştı. Gelenler Taşbaşoğluna yük olmasınlar diye. Sülün Derviş de bu evlerden birisinin köşesine hemen bir dükkân açıvermişti. Ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet. Sülün Derviş gelen kalabalığı görür görmez, işi büyütme için kasabaya gitmiş, üzüm, şeker, pekmez, incik cıncık alıp getirmişti. İyi, çok iyi alışveriş ediyordu. Bu iş böyle giderse Sülün Derviş iki yılda kasabada kocaman bir dükkân sahibi olabilirdi. Dükkânı açtı açalı, her sabah köylüye Taşbaşın bir kerametini duyuruyordu. Dışardan gelen her köylüye de, alışveriş etsin etmesin, önce durup dinlenmeden Taşbaşın bir kerametini anlatıyor, onun yüzünden iyi olan hastaların adlarını, nasıl iyi olduklarını sayıp döküyordu.

Sülün Dervişin samanlığın köşesindeki dükkâ-

nı Taşbaş sihirinin yandığı, Taşbaş büyüünün dört bir yana ışık saldığı bir ocak olmuştu.

Taşbaş:

«Ne söylerlerse söylesinler,» diyordu kendi kendine, «ne keramet, ne sihir, ne büyü uydururlarsa uydursunlar, iş bu gecede. Bu gece dediklerim olmazsa, ben de onlara gösteririm ermiş. Onlara da, analarına da gösteririm!»

Bu geceye çok güveniyordu. Bu gece olumlu bir gece olacak, Taşbaş bir daha inmemesine ermişlik tahtına çıkıp oturacaktı.

Gece oldu, hastalar birer ikişer gelmeğe başladılar.

Taşbaşoğlu artık tedavi şeklini geliştirmişti. Sülün Dervişe mum ısmarlamış, getirtmişti. Mumu yakıyor, hastanın başı etrafında üç kere döndürüyor, sonra mumda bir tutam pamuk yakıyor, hastaya koklatıyor, sonra da mumu hastaya üfletiyordu.

Daha türlü türlü, her hastaya göre bir türlü tedavi türü uydurmuştu. Suyun içine kocaman bir köz atıyor, köz cızırdadığı sürece bir elinde mum, hastanın gözlerinin içine gözlerini kırpmadan dikeyiyor, bakıyordu.

Bazı hastaları eşiklikten ocağın başına kadar emekleterek yürütüyor, bazısına tek ayak üstünde evin çevresini dolaştırıyordu. Kimine yarasa ölüsü koklatıyor, kiminin burnuna, alnına yılan boynuzu dediği bir kemik sürüyordu. Bunları ona Meryemce vermiş:

«Bunlar, her derde deva ilâçlardır ki iyi kimselerin elinde can kurtarır,» demişti. Meryemce konuşmamıştı, bin türlü işaretlerle yukarıdakileri Taş-

başla anlatmak için belki bir saatten fazla uğraşmıştı.

Taşbaşoğlu ona:

«Konusu ya Meryemce,» dese, «andını bozdu artık dilin açılsın,» dese, Meryemce konuşurdu. Ama Taşbaş bir saat dışını sıkışmış, ona konuş dememişti. Onun da bir sebebi vardı.

Gece yarısı aştı gitti de daha hastaların ardı arkası kesilmedi. Günler gittikçe de hasta akını çoğalıyordu. Gittikçe de çoğalacaktı. Uzak, daha uzak köylerden duyan gelecek, duyan gelecekti.

Hastalarla birlikte dertliler de gelmeğe başlamışlardı. Şimdi az geliyorlardı ama, bir kere yol etmesinler. Onlardan kurtuluş zor olacaktı. Dünya bir dertliler dünyası. Dertsiz insan yok... Baktılar ki bir dert dinleniyor, işte o zaman... bütün dertliler gelecekler. Yüz bulamamışlar, sevdiklerine kavuşamamışlar, aç yoksul kalmışlar gelecekler. Toprakları bire bir vermeyenler, toprakları akıp kaya kalmış, tüm verimini yitirmişler gelecekler. Katiller, hırsızlar gelecekler.

Taşbaşoğlu günlerdir, gece uykusunu unutmuştu.

Taşbaşoğlu kurmuştu. Gece yarısı horozları öttükten azıcık sonra ortadan yitecek, Uzun Aliye gidip onun kepenegini, keçe çizmelerini alacak, şu ötedeki örenin içine sınıp, kendi evini gözetliyecekti.

Bekleyemedi, tam horozlar öterken, bir yolunu bulup dışarıya fırladı. Dışarda bıçak gibi kesen bir ayaz çarptı yüzüne. Bu ayazda dışarda, kepenekle de olsa, bir saat bile kalınmazdı. Ne yapacaktı? Belki hemen istediğini görür, ayazda bir dakika bile

beklemezdi. O da olmazsa, önüne bir ateş yakardı. Ateş yakardı ama, ya görürlerse?

«Ali, kepenegini, çizmeni ver,» dedi. «Bir iki tane de kibrit ver.»

Ali:

«Nereye?» demedi. «Bu soğukta, tilkilerin bakır sıdığı bu ayazda, bu gece dışarıya çıkılmaz,» demedi. «Buyar ölürsün,» demedi, hemen getirip kepenegi, çizmeleri verdi. Başlığı aklına düştü, onu da getirip verdi. «Güle güle,» bile demedi.

Hasan da uyumamıştı. Evlerinde uzak köylerden Taşbaşa umucu gelmiş misafirleri vardı.

Hasan hemen koynundan kibritini çıkardı, ona uzattı. Taşbaş baktı, bu yepyeni, ağzına kadar da kibritle dolu bir kutuydu.

«Bana mı veriyorsun?» diye, Hasanın saçlarını okşayarak gülümsedi. Mutluluk içindeydi.

Hasan titriyen, keskin, dik bir sesle:

«Sana veriyorum,» dedi.

Başlığı başına sardı, çizmeleri ayaklarına geçirdi, kepenegi sırtına aldı çıktı gitti.

Ali arkasından:

«Bu bir yerlere gidiyor ya, Allah vere de üşümese...»

Meryemce, nah sana, o üşür mü ki, dercesine yüzüne baktı, eliyle oğlunun sırtına vurdu.

Hasan:

«Baba,» dedi, «onlar ne üşürler, ne de yanarlar, ne onları sel götürür, ne yıldırım çarpar. Onlara hiç bir şey olmaz. Yılan bile sokmaz onları.»

Meryemce Hasanı kucakladı, öptü.

Taşbaş geldi, yıkık örenin içine, bir taşın üstüne oturdu. Yönünü de evinden yana döndü. Gözlerini evinin üstüne dikti. Belki ışığı kaçırdım di-

ye gözlerini kırpmıyordu bile. Heyecanla yüreği küt küt atarak evinin üstüne yağan ışığı bekliyordu. Ha yağdı, ha yağacaktı. Bir de, bir de evinin üstünde salınıp duran ışıktan ziyaret ağacını bir görse... Herkes görüyordu da, tekmi köylü görüyordu da, o neden görmesin?

Bir süre böyle baktı kaldı. Gözleri sulandı soğuktan, gözlerini kırptı. Sonra mendilini çıkarıp yanaklarına doğru sızan yaşları sildi. Yaşlar neredeyse yüzünde donup kalacaktı. Daha şimdiden bıyıklarının burnuna yakın yerleri buz tutmuştu.

Eeee, nerde ışık? Hani, gece sabaha kadar evin üstüne durmadan sağılan ışık nerde? Hani evin üstünde, geceye oyulmuş gibi duran, pervazlanıp dönerken ışık saçan ziyaret cevizi nerde? Işık yağarken eve, gökten bir kuş sesi gelirmiş. İncecik, ısıklık gibi, duyulur duyulmaz bir ısıklık sesi... Ziyaret cevizi de evin üstüne salınıp dönerken yılan akması gibi bir fısıltı duyulmuş.

Elleri, ayakları üşümeğe başladı. Gözünü evden ayırmıyordu. Bir de baktı ki evin önünde karartılar, ellerinde kazma kürek, evin eşiğini kazıp duruyorlar.

«Tuh, Allah belânızı versin deyyuslar,» dedi. «Evin eşiğinin altını kuyu gibi ettiniz. Böyle giderse, evin ön duvarı tüm çökecek. Bir gün ev de üstüme yıkılıverecek. Çoluk çocuğumla bir ermişlik uğruna... Tuh Allah kahretsin be... Allah Allah, yarabbi sen kurtar beni bu belâdan. Ulan ben de bugün bu ışığı, bu ağacı görmezsem... Ulan ben de ermiş olursam bir daha anamı avradımı...»

Uzaktan görüyor ve içi gidiyordu. Eşikliğin toprağını torba torba doldurup götürüyorlardı.

«Hay Allah kahretsin. Ulan bunun bir torba-

sı da bir, bir avucu da... Götürün ulan, istediğiniz kadar götürün. Ermiş olsam da olmasam da bunu iyi bilirim. O ölü topraklara değil ermiş toprağı, peygamber, Allah toprağı da götürseniz, diriltemezsiniz. O topraklar ölmüş, dirilmezler. Akılsızlar,» dedi, «akılsızlar. Evimi yıkacaksınız.»

Sinirlendi. Üşüdükçe sinirleniyordu. Eşiğın kazıldığını gördükçe sinirleniyordu. Her şeyin önüne geçerdi de, bu eşiklik toprağının çalınması önüne nasıl geçerdi?

Öylesine sinirlendi ki, geldi boğazına bir yumruk tıkanı.

«Size gösteririm,» diye ayağı kalktı. Oturduğu yeri görmesinler diye yolunu değiştirip evin arkasına doğru dolandı. Birden, evin arkasından karşılarına çıkıverdi. Adamlar, onu görür görmez, donakaldılar, az sonra da kendilerini yere atıp ayaklarına kapandılar.

Taşbaşoğlu en kalın, en güvenli sesiyle:

«Kalkın,» dedi. «Size bir diyeceğim var.»

Adamlar hemen ayağı fırladılar. On bir kişiydiler. Taşbaş sağ eliyle, teker teker hepsinin alınına dokundu.

«Bu eşik toprağını yerine dökün. Bu bereket toprağı değil. Ben aradım aradım size bir bereket toprağı buldum. Gidin oradan toprak alın. Alın da tarlalarınıza serpin. Ama oradan da Hıdırellez günü toprak alacaksınız.. Başka bir gün alırsanız işe yaramaz. Hıdırellez günü oradan aldığınız toprağı tarlalarınıza serperseniz, eğer iyi insanlarsanız, bire iki veren toprağınız, bire on verir. Haydi, buradan çekilin...»

Taşbaşoğlu arkasını döndü, karanlığa karıştı gitti.

Bir süre sonra örene geldi, eski yerine oturdu. Şimdi kapıda kimsecikler yoktu. Gözlerini gene evin üstüne dikti. Artık şimdi ışık yağacaktı. Ziyaret cevizi de geldi gelecek. Belki şimdi Tekeç dağının üstünden bu yana süzülüp geliyordu. Ayağa kalktı, Tekeç dağına doğru baktı, ne gelen var ne giden.

Titremeğe başladı. Eli de donmuştu. Parmaklarını oynattı. Bir süre sonra uyusuk parmakları açıldı.

Bir ateş yaksa mı? Bu ışığın yağıp yağacağı yoktu.

Bir iki gün önceden odunu nereden alacağını savullamıştı. Gitti, bir kucak odun aldı, örene getirdi, çirayı tutuşturdu. Odun hemen yalım almadı. Taşbaş bir süre üfürmek zorunda kaldı. Neden sonradır ki ateş yalımlandı ve Taşbaş ateşi iki bacağının arasına alıp oturdu, gözünü de evinden ayırmıyordu.

Görünmüyor, yağmıyor işte ışık. Yalancılar. Işık iyi kimselere gözükür. Ermiş olan ermiş bir kimse kendi evine yağan ışığı göremez mi?

Ziyaret cevizi çok uzaktan geliyordu. Arada bunca yol var. Işığa gelince... İlk önce şu dağların ardında belirir ışık. O dağlar da buraya çok uzak...

Bu ışığın girmediği yer yok. Uzak, engin suların dibine bile girer. Askerlikte bir su görmüştü. Murat derlerdi adına. Bakır rengi, kırmızı, kıraç, ot bitmez kayaların arasından akıyordu. Derin, derin çok derin kırmızı kayaların tâ altından, yeşil, yemyeşil akıyordu. Uzaktan bir çimen şeridi gibi gözüküyor, gün vurunca yeşili su gibi parlıyordu.

Ormanlar, Mekke, Medine, hani her gece gittiğimiz yer... Bir de bu ışığın başında görürlerse, mutlak görüyorlardır, yarın kimbilir ne uydurur-

lar? Belli... Yanına yüz bin bakire, ak libaslı kız ekleyip, ortasında ışıktan Taşbaş, kızların kucaklarında!

Bir onbaşı vardı, Muhtar Seferden de beter... İnat için döğerti. Derdi ki, «bu mangada dayağımı yememiş bir er kalırsa ben ölürüm». Ve herkesi iki günde bir sıra dayağına çekerti.

Meryemce Karı ne tuhaf bir kadın! Nasıl bakmıştı yüzüne kepenegi isterken?

Bakırların arasından akan Murat suyu bir an gelir, bütün bakırları da yeşillerdi, kırmızı bakırdan kayalar, suyun yeşilinden çıkan ışıklarla yeşillenirdi.

Kulağına bir hışırtı geldi. Yılan akması gibi. Bir de kuş sesi... Işık nerde, ağaç nerde? Toparlandı. Azıcık da sevindi. Neredeyse beklediklerini görecekti. Yüreği küt küt atıyor, sabırsızlığından soluk bile alamıyordu. Bekledi, bütün bedeni gerilmiş bekledi... Işıkları göremedi.

«Benim gözlerimde bir şeyler var,» dedi. «Yoksa sesi gelir de kendisi gelmez mi?»

Kulağına boyuna hışıltı, bir de duyulur duyulmaz, kesik kesik bir kuş sesi geliyordu. Kulak kabarttı, bu sesler nereden geliyordu? Bozkırdan bu yana geliyordu. Yönünü o yana döndü, ışığı göremedi. Gökten, karlı topraktan, evlerden, kasabanın üstünden, peri mağaralarından, nereye dönse oradan bir hışıltı geliyordu kulağına... Hış hışşş, hış, hışşşş... Vay anasını! Ya bunun ışığı nerede?

Önündeki ateşte bir tek köz bile kalmamıştı. Artık titriyecek hali bile yoktu. Bir ara bütün bedeni kaskatı kesildi, sonra da çözüldü. Bir uykusu geldi ki, dayanılmaz. Gözlerini kapasa dalıverecek ve burada yıkık örenin içinde donup ölecek. Sabah-

leyin onun ölüsünü bulan köylüler de «Kırklar boğazını sıkıp öldürmüşler», diyecekler.

İstemiyerek, gözlerini evin üstünden ayırmayarak, ağır ağır ayağa kalktı. Dizleri çatırdadı. Eve yollandı. Kulaklarında hışıltı, ama ışık mışık yok görünürlerde...

«Bunda bir iş var,» dedi... «Bir şey var. Yoksa bu hışıltı ne? Işıklar ürktü,» dedi sonra da. «Eşik kazanlardan ürktü de gözükmeydi.»

Kapıya geldi. Eşiklik bir kuyu gibiydi. Uzanıp kapıyı çalamazdı. Kuyuya düşerdi. Sabah olsa da şu çukuru doldursa...

«Avrat,» diye bağırdı, «aç kapıyı.»

Kapı o anda açıldı. Kuyunun üstünden içeriye atladı, ocağa koştu. Neredeyse, ocağın içine girecekti. Közlerin üstüne bedenini gerdi. Tirtir titriyordu.

Karısı:

«Ermişler de bu kadar üşür müymüş?» diye içinden geçirdi. «Tövbe, tövbe!»

Gece, dünkü gibi ayaz değildi, aydınlık değildi. Gökyüzünü kara, kapkara bulutlar örtmüş, bozkırdan ağaçları kökünden sökecek güçte bir boran esiyordu. Bu gece hiç bir yaratık, kurt, tilki, sansar, hiç bir yaratık yuvasından dışarıya başını bile uzatamazdı.

Bu karanlık, taş gibi, duvar gibi, çelik gibi bir karanlık. Dünya kurulduğundan berinin karanlığını bir araya yığıp, bu geceye vermişler. Taşbaşoğlu, «dn aydınlıktı da gece, ışıkları ondan göremedim,» diyordu. «Bu gece tamam. ışıklar önüme serilecek. ışte ondan sonra görsün şu Toros lkesi, görsün ki ermiş nasıl olur!»

Ateş de yakmıyordu. Belki ışıklar ateşten korkmuşlardı da kaçmışlardı.

Gözleri evin üstünde tam üç saattir bekliyordu. Birden kulağına hışıltı ve kuş sesi geldi. Sevincinden, heyecanından ayağa kalktı. Gıcılı boran ona öyle çarptı ki az daha yere düşüyordu. ışık göründü görünecekti. Haydi... Gözlerinin önünden bir an,

kısacık, incecik bir an ışık balkıması geçti... Sonra her şey karardı.

Taşbaş:

«Işık!» dedi. «Işık...» Sevindi. «Işık ha?»

Demek bu köylünün söylediklerinin tümü de doğruydu... Demek ermişti ha!

İçindeki kutsal ateş büyüdü, genişledi, ışılandı. Kendine güveniyordu artık. Sarhoş gibiydi. Evinin üstündeki ışığı görmüştü... Kulakları uğulduyordu, başı dönüyordu. «Hışış! Hışış..» Murat suyu yeşil akıyordu. Yeşil bir yılan gibi. Sıcaktan yanıyordu ortalık. Bakır kayalarda kara yılanlar vardı. Akıyor, akıyor bitmiyorlardı. Ak bir bulut sıcaktan kavruluyordu. Gölgesi yeşil suyun üstüne düşüyordu. Su aşağı akıyor, bulut gölgesi yukarı doğru akıyordu.

«Hışış! Hışış!»

Kendine geldi. Bir an görmüştü. Hani adam zorlu bir tokat yer de gözlerinin önünde şimşek çakar, gözlerinin önüne ışıklar saçılır. İşte öyle.

«Bu olmadı,» dedi. «Bir daha, ama daha uzun görürsem, tamam. Demek ki iyice ermişim.»

Oturdu yerine. Kepenek, başlık, keçe çizmeler para etmiyordu. Bozkır soğuğu hiç bir şey dinlemiyor, içine işliyordu. Soğuktan donacak, bayılacak hale geldi, gene de bırakıp gitmedi. Gittikçe uyku da bastırıyordu. Uyku bastırdıkça kulaklarındaki uğultu artıyor, başı dönüyordu.

Bir baykuş öttü. Taşbaş buna irkildi. Başına bir kötülük gelecekti. Birden, candarma komutanı aklına düştü. Ona söz vermişti ki, evliyalık etmeyecekti. Halbuki evi dolup taşıyordu. Hastalar, sayrılar, dertliler... Yüzbaşı bu sefer onu bir eline alırsa, kemiklerini kıracaktı. Un ufak edecekti. Çok

öfkeli bir adamdı. Ne diyordu? Bu atom devrinde, bu işler! diyordu. Hakkı vardı adamın. Hem de yerden göğe kadar. Bu atom mu ne devrinde, insanlar göklerde yüzerlerken... Sen gel de ışık bekle burada!

Onları da yapan keramet değil mi?

Bu baykuş hayırsız bir iş. Uğursuzun uğursuzu.

Netse neylese, benim suçum yok, evimize dolular dese, Yüzbaşı dinlemezdi. Hiç hiç dinlemez, onu üç gün, üç gece öldüresiye döğerdi. Sonra da eşek cennetine atar, daha sonra da deliler damına gönderirdi. Aaah, şu ışığı bir iyicene görse, gözle-riyle. Ziyaret cevizinin evin üstünde süzüldüğünü görse, işte o zaman Yüzbaşı, Hükümet, dünya vız gelirdi. İşte o zaman Yüzbaşı onu kıyık kıyık etsin, derisini yüzsün, tırnaklarını çeksin, bütün mafsallarını kırsın vızgelirdi... Bu dünyada işte ondan sonra insanlar ona ne yaparlarsa yapsınlar, etine, cismine yaparlar, ermişliğine dokunamazlardı. Şu insanların bu yeryüzünde zulmettikleri ermiş yalnız kendisi olmayacaktı ki... Yüzlerce, binlerce, Allahın ermişine insanlar aynı kötülüğü etmemişler miydi? Allahın güzel peygamberi İsa Efendimizi çıkarıp Ağrı dağının başına, bir abanoz ağacına elinden ayağından çivilememişler miydi? Çivilemişler, onu orada, Ağrı dağının soğuşunda bırakıp gitmişlerdi. İsa peygamberimiz de orada, eli ayağı çivili donup kalmıştı. Donup kalmıştı da, hık dememiş, kimseye yalvarmamıştı.

«Aaah, ah! Şu ışığı bir daha iyicene, iki gözümle görebilsem, ben bilirdim yapacağımı...»

Bir ara bedenini şiddetli bir titreme aldı. Sar-sılıyordu.

Evin en küçük bir karartısı bile gözükmüyordu.

Gölge gibi bile. Her şey karanlığa batmış gıtmıştı. Ama Taşbaş evin yerini yordamlıyor, gözlerini açabildiği kadar. açmış, boynunu uzatmış, çıkıp gelecek ışığı bekliyor.

«Füt, füt! Füt, füt, füt... Hışşşş! Hış, hış!»

Kulaklarında, gelen ışıktan bir suyun hışıltısı, kuşun sesi. Bu ses durmadıkça, Taşbaş korkmıyacak. Bu ses umuttu. Daha ne istiyordu, ışığı görmemiş miydi?

Yok, yok! Bir iyice görmeliydi.

Tan yerleri ışıyınca kadar bekledi. Yarı donmuş, yarı baygındı. Eviyle örenin arası ancak üç yüz adım çekerdi. Sürüne sürüne, ancak gün doğduktan sonra evinin kapısına ulaşabildi. Elleri donmuş yanmıştı.

Taşbaşın donduğunu Meryemceye iletiler. Meryemce koşarak geldi, ellerine ilâç yaptı. Yoksa Taşbaşın parmakları düşerdi.

Meryemce kendi kendine konuştu:

«Ermişler, ölmezler de donar mıymış? Donar da Meryemcenin ilâcından imdat umar mıymış?»

İçine bir kurt düşmüştü. Taşbaş bunu onun gözlerinden anladı.

«Bu gece de bekleyeceğim ışığı. Eğer bir iyice göremezsem, ben de bu ermişlikten vazgeçip başımı alıp gideceğim. Ya ışığı görürsem Meryemce? İşte o zaman sana da söyleyecek bir iki sözüm var Meryemce...» diye içinden geçirdi.

Taşbaş, örende yere kapanmış: «Haydi ya Allah, göster şu ışığı,» diyordu. «Sana yalvarıyorum, şu ele güne karşı yüzümü kara çıkarma koca Allah. Senin elinden her bir iş gelir. Gösteriver, ellere gösterdiğin şu ışığı, bana da gösteriver. Ben senin bir ermişin, bir iyi kulunsam göster. Yoksa şu fakir fıkarayı aldatıyorum. Bak, aşağıdaki evler şifa isteyen hastalar, sayrılar, dertlilerle dopdolu. Haydi koca Allahım, göster kocamanlığını. Kocamanların kocamanısın, yeri göğü yaratan, şu Taşbaşı âlemler üstüne ermiş edensin, göster ışığını da ermişliğime inanayım, senin iyiliklerini yeryüzündeki insanlara ileteyim.

«Sen de ışığı bana göstermezsen, ben de senin, içime doğan güzelliklerini, iyiliklerini insanlara söylemem. Ermişliğimi de hiç bir zaman kabul etmem. İstifa ederim.»

Yâsinü Kibleye döndü, namaza durdu, iki rekât namaz kıldıktan sonra ayağa kalktı, ellerini havaya açtı, duaya durdu.

«Haydi koca Allah, göster ışığını da yüreğim inansın.»

Uzun uzun dua etti.

Kar fırtınası onu boğacak kadar sert esiyordu. Yüzüne gözüne kırbaç gibi vuruyordu. Bereket ver-
sin ki bugün, iyice sarılmış sarmalanmıştı. Donmuş
ellerini Meryemce yün çoraplar, bezler, fanilâ eski-
leriyle bir iyice sarmıştı.

Duadan sonra işemesi tuttu. Sağ omuzunu du-
vara dayayıp işedi. Sidiği yere düşer düşmez donu-
yordu.

Bozkır gümbürdüyordu. Uğultulu bozkırdan
top patlar gibi sesler geliyordu.

«Bu gece ya burada donar ölürüm, ya da ışığı-
nı görürüm ya Allah. Göster ışığını. Göstermezsen
sen bilirsin. Anladın mı?»

Kulağına çok hafif bir «hış hışşş» sesi geldi.
Yüreği hopladı. «Haydi!»

Gözlerini karanlıkta pörtletircesine açmıştı
ama ışık falan gördüğü yoktu.

Tek başınaydı. Çukurova düzlüğünde yürüyor-
du. Yanı yönü ekin tarlalarıydı. Ekinler başakta,
firikti. Bahar yeli ılık ılık esiyordu. Parlak güne-
şin altında çekirgeler, renk renk, boy boy uçuşu-
yordu. Birden gökyüzünü bir karanlık bulut gibi
çekirgelerin örttüğünü gördü. Bir köylü yolun kıyı-
sına diz çökmüş, ellerini havaya açmış, dua ediyor-
du: «Ya Allah,» diyordu, «eğer sen Allah gibi Al-
lahsan şu çekirgeleri tarlama uğratma. Bundan
başka hiç tarlam, hiç geçimim yok.»

İki gün sonra aynı yoldan geri dönüyordu. Çe-
kirgeler bulut buluttu. Bir tek yaprağı, başağı, sa-
pı kalmamış, dipten tıraş edilmiş tarlanın ortasında
yüzükoyun bir insan yatıyordu. Çekirgeler bir ekin

tarlasına girerlerse işte böyle yaparlar, toprak üstünde en küçük bir yeşillik komazlar.

Yoldan sapıp tarlanın ortasında yatan adamın yanına vardı. Eğildi, toprağa karışmış yüzüne baktı. Yüz ıpsıslaktı, çamurluydu. İşi anladı. Allah onun tek geçimine çekirgesini göndermiş, tarlasını bu hale getirmişti. Usulcacık adamın yanından ayrıldı.

Çukurova toprağında kara, boz, sapsarı, altın sarısı gibi incecik, uzun ok yılanları... Ne tuhaf, hiç ok yılanı görmemişti o zamana kadar, bir incir ağacı dibinde gördü ilk olarak. İncir ağacının dibinde bir çeşme vardı. Çeşmenin yanı yönü keskin kayalık. Kayalıkta keçiler uyuyor. Birden gözüne bir kayanın dibine uzanmış, aynen altın pırıltısında bir çubuk ilişti. Altına, ya da değerli bir madene benzetti. Ona doğru yürüdü, eğildi, elini uzattı, çubuğu alacakken çubuk kımıldadı, kımıldamasıyla, zızzzt diye havada kayması bir oldu. Böylece havada on beş, yirmi metre gitti, kayalıkların arasına düştü, gözden ıradı. Neydi bu acaba? Yılana benziyordu, canlıydı ama bu pırıltısı, rengi, inceliği neydi? Bir buçuk metre boyunda, ok gibi ince. Geldi, başına gelenleri köylülere anlattı.

Köylüler:

«O çeşmenin başında ondan bir iki değil, bir sürü var,» dediler. «Onlara ok yılanı derler.»

Demek ok yılanı buydu? Köylüler, bu yüzden o çeşmenin yanına yaklaşmazlar, suyunu içmezler. Bu çeşme de ermiş bir çeşmeydi. Büyük, büyük, hiç toprağı gözükmeyen, üstünde ot bile bitmeyen bir kayalığın dibindeydi çeşme. Kayalık değil, Çukurovanın ortasında yükselmiş, kayadan bir dağ.

Sıtmalılar, boğazlarına bir yufkayı ortasından

delip geçirirlerse, yufka eriyinceye kadar da çeşmeden su dökünürlerse, sıtmaları geçer. Bu çeşmenin suyu başağrısına, yele, öteki bütün ağrılara iyi gelir. On gece bu kayalıkların üstünde çırılçıplak yatanların yanına hiç bir zaman, hiç bir hastalık uğramaz.

Bu çeşmenin o kadar çok hüneri var ki saymakla bitmez. Bir mağaranın içindedir su. Kış olsun, yaz olsun, gece olsun, gündüz olsun, hava güneşli olsun, kapalı olsun, mağarada birikmiş suyun ipiltisi hiç kesilmez, kayalıklara vurur, ılıkça hal-kalanır.

Kulağına gene hışıltı geldi. Ayağa kalktı. Esen yel onu salladı, kepenegi vurup açtı. Taşbaşoğlu tuttu kepenegi kapadı. Sıkı sıkıya da sarıldı.

«Hüt hüt,» sesi de geldi. Taşbaşın yüreği küttürdedi. Bugün ılık gelecekti. Ayakta bir süre bekledi.

Ziyaret cevizi Tekeç dağının üstünden nasıl süzülüp gelecekti? Haberi olsa, da ağacı uzaktan kayıp gelirken görse... Bekledi, bekledi... Tüm be-deni bekleme kesildi.

Bu ılık yağıyordu evinin üstüne. Hem de ulu Çukurova yağmurları gibi. Ceviz ağacı ısklanıp geliyordu. Hem de hiç ayrılmamacasına evinin üstünde salınıp duruyordu.

Adı güzel Muhammedin yürüdüğü topraklar çayır çimen, çiçek açar. Üstünde her zaman ak bir bulut yürür, o bulutun gölgesi altında gider nereye giderse, adı güzel... Öyleyse bir ermişin evinin üstüne, o da geceleri, neden ılık yağmasın? Ulu ceviz neden gelmesin evine?

Bu dünyaya çok iyi insan gelmiş. çok iyi in-

san ermişlik mertebesine çıkmıştır. Ermişler gökten inmezler ki... Onlar da bir anadan doğarlar.

Peki, kendinin neyi vardı? Şimdiye kadar hiç bir kötülük yapmamış, Seferden başka hiç bir insanın yüreğini kırmamış, kimseye kötü bir söz bile söylememişti. Elinden geldikçe de herkese iyilik etmişti. İşte yıllardır da Seferin karşısında köylünün yenen hakkı için uğraşıyordu. Böyle temiz, böyle karıncayı bile incitmemiş, Allah yolundan ayrılmamış bir adam neden ermişlik mertebesine yükselmesin? Üstelik de bu kadar köylü yalan mı söylüyordu? Karısı onunla artık yatmıyordu. Akılsız mı karı? Onun canı istemez mi? Cümle âlem onun kerametlerini görmüştü. Boyuna da görüyorlardı.

Öyleyse o neden kabullenmiyordu ermişliği? Bir kere Yüzbaşıya söz vermişti. Üstelik de bunun sonucundan çok korkuyordu. Ermişlik iyiydi, hoştu, ele geçmez bir şeydi ama, sonu kötü geliyordu. Şimdiye kadar duyduğu bütün ermişlerin sonu ya darağacı ya zındandı. Kiminin de derisini yüzüyorlardı. Dine aykırı diye.

«Ben,» dedi, «bir ermiş olsam, ne derimi yüzdürürüm, ne de darağacına giderim. Köylü beni ele vermez ki... Hak, adalet üzere yürümelerini isterim. Çoğun aza eklenmesini isterim. Kimse kimseyi ezmesin, soymasın, hak yerini bulsun isterim.»

Bütün ermişler bunu istememişler miydi? İşte kelleleri de bu yüzden gitmişti ya... Zenginden alıp fakire vermek istemeseler, kim onların derisini yüzzerdi, kim onların tüylerine dokunurdu?

Kimse onların tüylerine dokunamazdı ama, ermiş diye de hiç bir fıkara onların yüzlerine bakmazdı. Ermişi ermiş yapan fıkardır. Fıkara ermişlerden tüm dertlerine, hastalıklarına, sayrılık-

larına, yoksulluklarına derman ararlar. Zulümlere öldürmelere, harplere karşı koysun isterler. Ermişlere bu yüzden sarılırlar. Bir ermiş de dediklerini yapmazsa eteğini bırakırlar. Dediklerini yapınca da, kelle gider. Hükümetin işine gelmez.

«Korkuyorsun Taşbaş, korkuyorsun oğlum,» dedi kendi kendine. «Korkuyorsun da geceler gecesi eviğin üstünde ışık görmeğe çıkıyorsun. Sen ermiş olmuştun oğlum, hem de Allahın bir güzelce ermişi. Sen, sana verilen Cennetin kadrini bilmiyorsun, yavrum. Bu dünyada da, o dünyada da... Varsın kellen gitsin, derini yüzünler. Ne çıkar! Her ermişin başına gelen budur. Ama bu insanlar seni kıyamete kadar yüreklerinin içinde saklarlar. Türbe yaparlar ki, her gün gelip eteğini öperler. Korkma Taşbaş, ermişler sonsuza, ölümsüze varmışlar, ölümden korkmazlar. Varsın Yüzbaşı da... Keşki Yüzbaşıya söz vermeseydin...»

Işığa gelince, ışığı görmüştü işte. Azıcık, azıcık bir balkımasını görmüştü evin üstünde ama... Kim oluyordu da o ermiş oluyordu! Bir sümüklü köylü!

Bir süre, gözünü evin üstünün karanlığından ayırmadan ikircik içinde kaldı. Ermişlikten, sümüklü köylülüğe gitti geldi, gitti geldi. Bir türlü karar veremiyordu. Meryemce Anaya mı sorsaydı acaba?

Bu da nasıl sorulurdu? «Meryemce Ana ben ermiş miyim ola? Ne dersin,» derir miydi? Meryemce Ana buna gülmez miydi?

«Hiç bir şey dinlemem,» dedi seslice. «Allah beni ermiş yapıp kullarının arasına iyiliğini saçayım diye göndermişse, ışığını da göndersin. Buyсам da donsam da gün atıncaya kadar ışığını bek-

leyeceğim. Işığını göstermezse ben de ermişliğimden istifa edip, başımı alır da giderim. Tekmil Toros köylüleri gelsin, yalvarsın yakarsın, isterse bana kanat taksınlar, yüz bin bakire oynatsınlar kapımda, kabul etmem. Işığı bir göreyim. İsterse derimi yüzsunler. İsterlerse her gün bir parçamı kesip itlere atsınlar. Işık görmezsem mümkünü yok kabul etmem, başımı da belâya sokmam. Kaçar giderim. Kimse de beni bulamaz. Bulabilirler mi? Bana inatçı Taşbaş demişler...»

Antep köylükleri nere, burası nere?

Müslüm Çavuş iyi çocuktı. Antebin Kızılkilise köyündendi. Askerlikte koğuşta yatakları yanyanaydı. Çabucak arkadaş olmuşlardı. Birlikte okur-yazar olmuşlar, bir sözcüğü yazdıkları gün sevinçlerinden deliye dönmüşlerdi. Sonra çavuş kursuna birlikte gitmişler, sırmaları birlikte takmışlar, sonra da aynı bölüğe verilmişlerdi. Bir gün de kasatrayla parmaklarını kesip, biribirlerinin kanlarını emmişler, kan kardeşi olmuşlardı.

Antebin Kızılkilise köyünden Müslüm Çavuşa gidince kim onu bulabilirdi? Suriye sınırına da yakın. İsterlerse kaçakçılık da yaparlardı. Askere alınmadan önce Müslüm kaçakçıymış. Dönünce kaçakçılık yapmayacağım diye yeminler ediyordu. Belli olmaz, insanoğludur bu. Belki de eve gittiği gün kaçakçılığa başlamıştı.

Yüzüne yün başlığı bir iyice bir daha sardı. Boran şiddetlenmiş, hışım gibi bozkırdan bu yanı döğüyordu. Taşbaş bu kadar güçlü bir kişi olmasa önüne katıp, sürükleyerek kasabanın ovasına kadar götürecekti.

Sabaha daha çok vardı. Bu soğukta gün ısıncaya kadar beklemek! Eğer bu gece donmazsa,

ışık mışık değil, işte o zaman ermiştir. Periler, melekler gelip korumuşlardır.

Uzaktan, büyük, esen yelin önüne düşmüşçesine bir hışıltı geldi kulağına... «Hışış! Hışış!»

Taşbaş ışık da arkasından geliyor diye sevin-di. Hışıltı gittikçe yaklaşıyor, yaklaştıkça büyüyordu. Taşbaş korktu. Bu gelen bozkırın ulu ejderhası olmasın? Erciyesi bekleyen ulu evren olmasın, diye içinden geçirdi.

Örenden atladı, eve doğru yürüdü, evin dört bir yanını üç dört kere dolandı. Hışıltı büyüyerek geliyordu. Vardı kapının önünde durdu. Eşikliğin kuyusunu daha doldurmamıştı. Kuyu aklına geldi. İçeriye girerken telâşla kuyuya düşmemeliydi.

Bir süre bekledi, hışıltı geliyordu ama ışık görünürlerde yoktu.

«Eyvah!» dedi, «kaçırdık. Işık buradan evin altından görünür mü ki!»

Koşarak örene gitti, gözlerini evin üstünün karanlığına dikti. Hışıltı bir ara kesilir gibi oldu.

«Allah bin belâsını versin,» diye söylendi. «Tuh, ışığı kaçırdık. Kimbilir bir daha ne zaman gelir!»

Soğuk, kar, boran gittikçe bastırıyordu. Üstündeki kepenek bir yazma gibi incelmışti sanki. Üşüyor, eli ayağı yavaş yavaş donuyordu. Artık dayanamayacaktı. Keskin soğuk ciğerine işliyordu. Bugün de ateş yaksa, ateş bu korkunç boranda yanmazdı ki... Yansa bile ısıtmazdı ki...

Hafif bir hışıltı duydu... İşte geliyordu. Sevin-di. Sonra hışıltı kesildi.

«Bu ışık da batsın. Gelecekse gelsin. Amma da nazlanıyor!»

Birden bütün umudunu kesti:

«Ben ermiş olsaydım, bu kadar yalvardım Alaha, değil ışığı, güneşi, ayı, yıldızları bile gönderirdi,» dedi usulca. «Varayım gideyim de sıcacık yatağıma yatayım. Ben, hiç hiç ermiş değilim. Ermiş olanlar böylesine donarlar mı? Üşümektengeberirler mi?» Dişleri birbirine çarpmağa başladı. Dişlerini sıkıyor, sıkıyor, bir türlü önüne geçemiyordu titremenin. «Ermiş olanlar da böyle titrerler mi?»

Kepeneğe iyicene sarılıp, sırtını örenin duvarına dayadı. Ölse de donsa da, ışığı görünceye kadar, gün ışıyıncaaya kadar burada bekleyecekti. «Buradan bir yere ayrılanın Allah bin belâsını versin!»

Dişlerinin tıkırtısı, titremesi gittikçe azalıyor, bedeni çözülüyordu. Tatlı da bir uyku, ılık bir buğu gibi usul usul dört bir yanından yükseliyor, onu sarıyordu.

Bir şeyler, bir leylek sürüsü, katarı hayalliyordu. Gökyüzünü ılık tatlı leylekler almışlar. Gök, Çukurova göğüdür. Leylekler tüm kapamışlar maviyi. Kocaman, Toros dağı kadar bir top hışıltı ışık içinde yüzüyor leylekler. Kınalı gagaları, ayakları...

Bozkırdan gene bir hışıltı geldi kulaklarına. Taşbaş azıcık canlandı. Evin üstünü şöyle bir araştırdı, bir şey göremeyince gene hışıltılı, leylekli, ışıklı hayallerine daldı. O gökteki Toros dağı kadar kocaman bir top ışığın içine turnalar giriyor, leylekler çıkıyor. Uçaklar giriyor, pamuk tarlaları çıkıyor. Bir ara o top ışığının içine Torosun kırmızı göğdeli çam ormanı girdi. Sonra ışık, orman, leylekler, her şey silindi. Bir karanlığa gömüldü Taşbaş.

Bir süre böyle karanlıkta kaldı. Bedeni uyşutukça uyşuyordu.

«Kalkayım da gideyim, sıcak yatağıma gireyim. Bu ışığın gelip geleceği yok,» dedi. Ama yerinden doğrulamadı bile.

«Hışış! Hışış!» sesleri gittikçe büyüyordu.

Şafağın yerleri attı atacak. Taşbaş büyük bir hışıltıyla gözlerini açtı, birden evinin üstünde, gün doğuda kocaman bir top ışığın balkıdığını gördü.

Artık ışığı da görmüştü! Daha ne istiyordu? Çabaladı çabaladı, doğrulamadı bile. Uyku bastırdı. Gözkapaklarının arkasında kocaman bir top ışık, uyudu.

Az sonra da kulağına karısının sesi gelir gibi oldu. Bir düşte miydi? Gene çabaladı. Karısına bir şey söylemeliydi. Kendinden geçti.

Gözünü açtığı zaman öğle oluyordu, ocağın başındaydı. Yanında Meryemce, Uzun Ali, Hasan, Um-mahan, kendi çocukları, karısı vardı.

Ali:

«Az daha sabah olmasaymış buyacakmışsın. Sabah olmasa da bacım seni örende bulmasaymış... Geldim ki, sende ses soluk yok. Korktum. Anamı çağırdım. Anam sana sabahtan bu yana ilâç üstüne ilâç yapıyor,» dedi.

Taşbaşoğlu mutlu mutlu gülümsedi.

Yüzbaşı: «Muhtar Sefer,» dedi, «çok iyi biliyorum ki, sen bu adama düşmansın. Onun için söylediğin hiç bir şeye inanmıyorum. Sen o adama o kadar düşmansın ki, elinden gelse hemen şuracıkta, gözümün önünde, dişlerinle gırtlakını parçalayarak öldürürsün. Ama gene de senin söylediklerinde bir gerçek payı var, diyorum. Bunun için en güvendiğim üç candarmayı köylü kılığına sokup, hasta diye onun evine göndereceğim. O adam bana, ermişlik işine karışmayacağına dair söz vermişti. Yiğit, mert bir adama benziyordu. Akıllı bir adama... Ben birkaç tane ermiş gördüm. Bu adama hiç benzemiyorlardı. Her ne ise... Senin dediklerin çıkarsa, ben o adamı bir daha Toros toprağına ayak basmamak suretiyle buralardan sürgün ederim. Önce kemiklerini bir iyice kırarım. Sonra, bir yolunu bulur hapishaneye... Daha sonra da... Ama Muhtar, bir de dediklerin çıkmazsa gerisini sen düşün. Ona yapacağım kötülüğün iki mislini sana yaparım.»

Muhtar Sefer güvenli bir tavırla:

«Razıyım Yüzbaşım, Şükrü Beyim,» dedi. «Dediklerimin en küçük bir eksiğini görürlerse candarmaların, vereceğin tüm cezalara candan ve de gönülden razıyım.»

Sefer bunu Taşbaş'a yapmamalıydı ama bir türlü öfkesini yenemiyordu. Ayağına kapanıp da, onun bir tek söz bile söylememesini bir türlü yutamıyor, bağışlayamıyordu. Elindeki bütün kozları oynuyordu. Bitirinceye kadar da oynayacaktı. Artık bunun ötesi yoktu. Ölümünden ötede de köy yoktu. Bu iş ya herroya merroya gelip dayanmıştı. Altta kalanın canı çıksın.

Ama ne olursa olsun Sefer korkuyordu. İçinde bir korku kurdu ki, onu kemir ha kemir ediyordu. Bütün bu ihbarları köylü anlamaz mıydı? Anlar da Meryemcenin başkanlığında üstüne yürümezler miydi? Bir de Taşbaş sakınılır bir kişiydi. Bıçak kemiğe dayanınca, ondan korkulurdu. Gözü kızınca her bir kötülüğü yapabilir, adam bile öldürürdü. Bir de bu Taşbaşoğlu ya erişmiş, ya Kırklara karışmış, ölmezler arasına girmiş bir ulu, bir kutsal kişiye? O zaman iş borma boktu. İşte o zaman Sefer ne bu dünyada, ne öteki dünyada rahat vardı. Bu dünyada ölüm, öteki dünyada da Allahın sevgili, ulu, kutsal ermişine saygıda kusur etti diye, zulüm etti diye ölümünlerin ölümü.

Sefer gözüyle görmese inanmazdı. Taşbaşın eli değdikten sonra ayağa kalkmış beş tane, tam beş tane yatalak hastayı gözüyle görmüştü. Ya Memidik? Ölünece, bayılıncaya kadar dayak yemiş, sözünden dönmemişti. Uydursa, yalan söylese, neden sözünden dönmemesindi? Ömer bile yemin içip ant veriyordu ki Taşbaşın evi üstüne sağılan ışıkları, gürleyip gelen ziyaret cevizini görmüş. Yakını, öz

bir arkadaşı, adamı, Taşbaşın can düşmanı Kısacık Musa gördüklerini söylemiyordu ama, Taşbaşın adını besmelesiz ağzına almıyordu. Karıları bile ona, yanlarında Taşbaş için kötü söz söyletmiyorlardı. Bütün bunlarda az da olsa bir gerçek payı yok muydu?

«Aaah,» diyordu, «aaah, ah! Olmaz olası Taşbaş, düşmanım olacağına dostum olsaydın ya... Seninle Toros ülkesi üstüne kırallığımı ve de sadrazamlığımı ilân etmez miydin? Bir fırsat ki bir ömürde ancak bir kere geçer ele.»

Bundan sonra da Taşbaşoğluyla zor barışırđı. Ayağını öpmüş, önünde yerlere kapanmıştı da, değil bir söz söylemek, dönüp yüzüne bakmamıştı.

Eğer ermiş bir kişiye Taşbaş, önce onu döğecek olan Yüzbaşı Şükrüyü çont eder. Sonra götürren candarmaları. Ondan sonradır ki ona sıra gelir. O zaman da Allah kerim bir yolunu bulur.

İki gün olmuştu kasabadan geleli. Ve candarmalar yırtık pırtık, hasta köylü kılığında bir gece Taşbaşın evine gelmişler, ona okunmuşlardı. Taşbaş yatakta yatıyordu ama, candarmalara gene okumuştı. Candarmalar da boşaltılmış evlerde, öteki köylerden gelen köylülerle kalmışlar. Taşbaşın bütün marifetlerini gözleriyle görmüşlerdi.

Seferin gözüne o gün bugündür uyku girmiyordu. Sabahlara kadar, türlü düşüncelerin karanlığında, yatağında durmadan dönerek inliyordu. Ne yönden baksa işi iş değildi ve hali perişandı. Hiç bir kurtuluş yolu da yoktu.

Bir an geliyor, müthiş bir pişmanlık içinde kıvranıyordu. Ne etmiş eylemişti de o günlerde bu Taşbaş öldürmemişti. O günlerde daha ermiş de değildi Taşbaş. Bu yüzden Allah indinde cünhalı

da düşmezdi. Ne bilsindi o, Taşbaşın ermiş olduğunu. O da hepimiz gibi Allahın kulu. Üstelik de günahı büyük bir Allahın kulu. Kimin aklına gelir ki o, ulu, ermiş bir kişi olacak. Hastaları iyileştirip, tarlalara bereket salacak. Akan suları durdurup evinin üstüne ışık yağdıracak.

Bereket ki Taşbaşı götürmeğe gene Cumali Onbaşı gelecekti. Bu sefer elli lira verdi miydi Onbaşıya, onun ihbar ettiğini söylemezdi. Üstelik Onbaşından Taşbaş uğruna gene bir iyice bir dayak verdi. Sefer ona tenbih edecekti ki, artık öyle öldürürcesine vurmasın. Her işin bir yolu yordamı var. Cumali düşmançasına vuruyordu ona. Fırsatını bulmuştu ya. Adam dediğin adam, dost dediğin dost, şöyle elini hızh, yüksek kaldırır, ama indirirken yumuşak indirir ki incinmesin. Bunlar dost değil, adam değil. Çoluk çocuk.

Tanyerleri ıştırken Cumali karşısındaydı. Arkasında da iki candarma vardı.

«Elli lirayı kabul etmem,» diyordu. «Bu kadar iş karşılığı için elli lira az. Yüz elli, tam yüz elli lira isterim. Biliyorum, bu yüz elli lira senin hayatını kurtaracak. Bir kuruş aşağı kabul etmem. Sen bilirsin.»

«Etme eyleme, iki ayağımı bir pabuca sokma,» diyordu. «Bu kadar tuzumuz ekmeğimiz, içilmiş suyumuz var seninle, Onbaşı!»

«Bir kuruş aşağı olmaz. Neden vermeyesin yüz elliyi? Ben senin canını kurtarmıyor muyum? Şimdi senin canın benim elimde değil mi? Bu köylü biz Taşbaşı alıp götürdükten sonra seni parçalamaz mı?»

«Olsa verirdim. Yok ki yüz elli liram.»
utturma, Muhtar!»

«Vallahi billahi yok. Anam avradım olsun ki yok.»

«Sen bilirsin. Yoksa yok. Benim söyleyeceğim bir şey yok.»

«Yüz lira olmaz mı?»

Cumali Onbaşı kızdı:

«Yahu,» diye bağırdı, «ben senin canını kur-tarıyorum, sen de elli lirayı çok buluyorsun, Elli liraya bir can. Bu kadar da ucuzu, nerede görül-müş?»

Sefer:

«Suss, susss, ayağını öpeyim bağıрма,» diye Onbaşının koluna yapıştı.

«Öyleyse ver yüz elliyi. Hakkım değil mi? Ba-ğırırım da kıyameti de koparırım. Üstelik bu sefer sana dayak da atmayacağım. Hızlı kaldırıp yum-şak indireceğim dipçığı. Az mı maharet ister?»

Sefer baktı ki olacak gibi değil, içeriye giti, e-linde bir deste parayla döndü, yanına yönüne ür-kek ürkek bakındı, parayı usullacık Onbaşının ce-bine indirdi.

«Elli lirasını da karıdan borç aldım. Onbaşı, Allahını seversen, o seferki gibi ölümüne vurma. Yavaş yavaş, şöyle yavaş... Öyle usturuplu vur ki herkes benim ölümüne vuruyorsun sanmalı.»

Onbaşı gülümsedi. Bu Taşbaş gerçekten eriş-miş, ölmez kişilere, Kırklara karışmış bir kutsal, ulu kişi olmalı. Cümle yaratığa iyiliği dokunduğu gibi, Onbaşı Cumaliye de iyiliği dokunuyordu işte.

«Teşekkür ederim,» dedi Onbaşı, «Sefer Efën-di Ağa, beni fazla yormadın. Düş önüme de... Bak, köylü gene Taşbaşın evi önüne birikmiş. Bütün köy... Neden?»

Sefer;

«Korkma,» dedi. «Ağızlarını bile açmazlar, çıt çıkarmazlar. Ermiş Taşbaştan talimat almışlardır.»

Cumali:

«Biraz geç gitsek olmaz mı?»

«Bir kahve iç...»

Cumali vazgeçti:

«Taşbaş çoktan içerde hazırlanmış, bizi bekliyordur. Bu toplanan köylü?...»

Sefer:

«Hiç korkma, Onbaşım,» dedi. «Sana söyledim ya, izin vermez Taşbaş. O izin verseydi, sizi de beni de şimdi burada çoktan parçalardı köylü.»

Onbaşı, Taşbaşın evine yürüyordu ama adımlarında korku vardı. Daha eve yaklaşmadan kapıya çıkan Taşbaş onları yolda karşıladı. Ayakta duracak hali yoktu. Onbaşının geldiğini duyar duymaz hemen yataktan fırlamış, bayramlıklarını giyinmiş, Onbaşının eve yönelmesini beklemişti.

Gün ayaz gösteriyordu ya, hava dönecekti. Tekeç dağının doruğu bulut topluyordu.

Taşbaş acı acı gülerek:

«Buyur Onbaşım,» dedi, elini uzattı. Onbaşı onun elini sıktı.

«Eeee, Taşbaş Efendi, gene seni götürmeğe geldik. Yüzbaşı bu sefer çok kızgın. Sözüünü tutmayan evliya diyor da başka bir şey demiyor. Zor kurtulursun bu sefer onun elinden. Haydi, hemen yola düşelim.»

Onbaşı candarmanın elindeki kelepçeyi aldı, Taşbaşın bileklerine geçirdi. İşte bu sırada evin önüne birikmiş kalabalıktan bir uğultu koptu. Kalabalıkta olağanüstü bir kaynaşma oldu. Meryemce, elinde değneği, gelip önlerine dikildi.

Taşbaş, Onbaşının kulağına eğildi:

«Aman Onbaşım kelepçeyi çıkar, bunlar azdı, ben bile önüne geçemem. Çabuk, çabuk!...»

Onbaşının yüzü kıpkırmızı kesildi, hemen kelepçeyi çıkardı.

Taşbaş gözlerini kalabalığın üstünde uzun uzun gezdirip, ellerini Onbaşının elinde duran kelepçeye uzattı. O, ellerini uzatır uzatmaz, kalabalıktan gene bir homurtu yükseldi. Onbaşı kelepçeyi arkasındaki candarmaya uzatırken, Taşbaşın elini usulca itti.

Taşbaş önlerine düştü. Yüzü solgundu. Yeni kasketinin altından bir kâkül parçası alına dökülmüştü. Kocaman gözleri kederliydi. Hep önüne bakıyordu.

Onlar yürürlerken, öteki köylerden gelmiş umucular, hastalarını Taşbaş'a koşarak getiriyorlar, hastalara dokunmasını, bir şeyler söylemesini, okumasını istiyorlardı. Her hasta geldikçe Taşbaş duruyor, şefkatle hastanın başını okşuyor, elini alnında uzun uzun tutuyor, dualar okuyor, sonra yürüyordu. Yüzü balçık gibi donuk, hareketsiz.

Kalabalık gene eskisi gibi çıt çıkarmadan, önde Meryemce, arkalarından yürüyordu. Köyün alanını geçerken Taşbaş başını yerden kaldırdı, arkaya döndü. Kalabalığın içinde gözleriyle bir araştırma yaptı. Aradığını bulamamış olacak ki, yüzü daha da kararıp kederlenerek, başını önüne eğip yürümesine devam etti.

Ama bir türlü bu halde kalamıyordu. Başını çevirip çevirip araştırıyor, bulamıyor, yüzü gittikçe asılıyor.

Köyden çıkarken yüzü birden aydınlandı. Neredeyse durup gülecekti. Muhtar Seferi görmüştü. Sefer koşarak bağırarak kalabalığa doğru geliyordu.

Geldi geldi, kendisini kaldırdı Taşbaşın ayaklarına attı, ayaklarını, dizini öpmeye başladı. Taşbaş durmuş gülümseyerek, yarı alaycı, onun hallerini seyreliyordu.

Sefer hem ayaklarını öpüyor, hem inleyerek:

«Taşbaşım, efendim, sultanım, şu canımı almadan seni işte bu sefer götüremeyecekler. Veremeyeceğim onlara seni. Onbaşı dedi ki bu gidişin son gidişmiş. Yüzbaşı köye, senin ahvalini öğrenmeğe köylü kılığına sokarak üç candarmayı hasta diye göndermiş. Sen de onlara dua etmiş, okumuş, üflemişsin. Candarmayı köylü sanarak... Felâket, felâket, felâket! Adam hiç candarmaya okur mu?»

Taşbaş bunu bilmiyordu. Bilse bile artık umurunda değildi. Şimdi bile, Onbaşının önünde kaç hastaya okumuştı! Artık Yüzbaşının elinden kurtuluş yoktu. Atom çağı diyordu da başka bir şey demiyordu. Yüzbaşının elinden kurtulsa bile onun yüzüne nasıl bakacaktı? Söz vermiş, sözünde durmamıştı. Zaten ayakta duracak hali yoktu. Candarma meselesini de duyunca bir iyice bozuldu. Neredeyse yere düşüp, karın üstünde uzanıp kalacaktı. Bundan çok korkuyordu. Böyle bir şey olursa candarmaların hali dumandı. Şu kalabalık bir anda candarmaların işini bitiriverirdi. İşte o zaman ayıkla pirincin taşını. Bu tehlike onu kendine getirdi. Ayağını Seferin elinden kurtarıp yürüdü.

Sefer durmuyor, bağılıyor çağırıyor, söylüyordu. Cumali Onbaşı onun bu halinden iğreniyor, kusacağı geliyordu. Gerildi, gerildi, Yaradana sığınıp Muhtarın belinin ortasına bir dipçik indirdi. Dudaklarının arasından da tükürür gibi:

«Hakketti pezevenk,» diye söylendi. «Bel kemiği kırılsın da, aylarca yatsın...»

Sefer hemen yere düştü. Yerde, başı kesilmiş bir tavuk gibi çırpınıyordu. Bir iki köylü varıp onu kaldırdı. Sendeliyordu. Sarsak sarsak yürüyerek, gene arkalarına düştü.

«Beni öldürdüler, sultanın, efendimiz. Gitme, kaç! Seni öldürecek Yüzbaşı Şükrü. Deliler damına, eşek cennetine gönderecek. Köylüler, alın sultanımızı, kurtarın onu...»

Gidip Taşbaşa sarılacaktı ama beli kırılmış gibi dayanılmaz bir acıyla ağrıyor, korkusundan bir türlü onlara yaklaşamıyordu.

«Onbaşı, Cumali Onbaşı, böyle mi konuşmuştuk? Adam bunca yıl evinde ekmek yediği, bu kadar, bu kadar, bu kadar paa... Hiç kıyar mı? Sende din iman yok mu? Öldür beni, öldür beni...»

Bu çılgılığı duyan köylüler, bir an irkildiler.

Sefer göğsünü açtı, koşarak candarmaların önüne geçti. Önlerine dikildi:

«Götüremezsiniz. Buna izin vermem. O giderse bu köy iflâh olmaz. batır. Viran olur, salgınlardan gider.»

Elleri gömleğinin yakasında, göğsünü açtıkça açıyor. Göğsünü germiş, Cumalinin önünde duruyor. Cumali gözlerini kapadı, Yaradana gene sığınıp indirdi. Sağ göğsüne değen dipçik Seferi dört adım uzağa fırlattı ve Sefer orada sağ omzunun üstüne yumulup uğunmağa başladı.

Bir yandan canıyla uğraşırken bir yandan da köylünün hiç bir hareketini gözden kaçırmıyordu. Köylü yavaş yavaş ondan yana geçiyor, candarmalara neredeyse saldıracaklar. Biraz daha gayret, az daha ama, bu köpoğlu Cumali de kırmadık yerini bırakmayacak.

Taşbaş da bu hali seziyordu. Seziyor, düşün-

yordu. Kalabalık birden patlarsa, önüne bir daha geçilmezdi.

Uğunan Sefer, ne olursa olsun bu fırsatı kaçırmayacaktı. Böyle bir fırsat bir daha ele geçmezdi. Canını dişine taktı, bir daha Taşbaşın üstüne atıldı. Köyü çıktı çıkacaklardı. Cumali dipçiği hazırladı, Taşbaş eliyle ona dur işareti yaptı. Seferi de eliyle, şöyle bir yana itti. Kalabalığa döndü, eliyle, şöyle dört yanıma halkalanın işareti yaptı. Neredeyse yalınlanacak kalabalık, sessiz, patlamağa hazır kalabalık, onun dediğini yaptı, dört bir yanına duvar gibi halkalandı. Taşbaş Seferi de götürdü, beş altı adım uzağa dikti... Sonra dönerek, gözlerini teker teker köylülerin üstünde gezdirdi. Başını yere eğip bir süre düşündü, sonra başını kaldırdı, ölgün bir sesle:

«Hakkınızı helâl edin,» dedi. «Beni hoşça tutunuz, beni kutsayıp sevdiniz, Allah da sizi hoşça tutup sevsin, sevindirsin. Şimdi ben gidiyorum, ya gelirim, ya da bir daha gelemem... Belki sizi bir daha hiç göremem.»

Yüzündeki keder elle tutulacak gibi bütün bedenine dağılmış, her bir yerinde çöreklenmişti sanki. Kocaman adam kendini tutmasa ağlayacaktı. Kalabalık da aynı minval üzereydi. Onlara da dokunsan ağlayacaklardı. Başını yere eğmiş Taşbaş bir süre böyle kaldı. Sonra başını kaldırdı. Şimdi yüzünde kederden, ağlamsılıktan eser kalmamış, kaya gibi sertleşmişti.

«Belki sizi bir daha hiç göremem!» Bu sözleri üç kere üstüste söyledi. Sonra sesini yükseltti. «İşte şimdi giderken, sizden bir dileğim var. Bu dileğimi yerine getireceksiniz. Sizden bunu istiyorum. Bu isteğimi yerine getirmezsensiz başınıza be-

lâlar gelecek, Allahın Cehenneminden çıkmamacasına yanacaksınız.»

Uzun uzun konuştu. Başlarına gelecek kötülükleri saydı döktü. Karılarınız kısır kalacak, ekinleriniz başaklanmayacak, dedi. Ağzına ne geldiyse söyledi. Gene köylüye öfkелendiği zamanlar gibi coşmuştu. Kalabalık bir kulak kesilmiş onu dinliyordu.

«Dileğim şudur ki, içinizde uygunsuz, dört kitapta katli vacip birisi var. İşte, şimdi ben onun ihbarı üstüne karakollara götürülüyorum.»

Bütün gözler Sefere çevrildi.

«Dileğim şudur ki, bu dört kitapta katli vacip kişiyi, dört kitapta katli vacipse de öldürmeyeceksiniz. Bu dört kitapta katli vacip, murtat, yalancı, bin beş yüzlü adam kim? Muhtarınız Sefer Efendi. İşte şurada duruyor.»

Kalabalıktan kinli homurtu yükseldi.

«Sizden dileğim şudur ki, ölünceye kadar bu köyün karıncası bile, köpeği kedisi bile onunla konuşmayacak. Karıları, çocukları, akrabaları bile, bu köyden, başka köylere de duyurun, kasabalılara da söyleyin, benim böyle söylediğimi yeryüzündeki cümle yaratığa söyleyin, başka köylerden de kimsecikler bu lânetli adamla konuşmayacak. Konuşanlar da onun kadar lânetli olacaklar. Kim konuşursa onunla, konuşanla da kimse konuşmayacak. Bir de hiç bir zaman bu lânetli kişi bu köyde Muhtarlık yapamayacak, kabul etmeyeceksiniz. Hükümet, partiler, onu Muhtar yapmak isteyecekler, siz kabul etmeyeceksiniz. Benim dileğim işte bu kadar. Sağlıcakla kalın, hakkınızı helâl edin... Bir daha ya gelirim, ya gelmem.»

Çandarmaların önüne düştü, çevik adımlarla çabuk çabuk yürümeğe başladı.

Sefer olduğu yerde, kurumuş kalmıştı. Yüzü apaktı. Gözleri yerlerinden uğramışcasına pörtlemiş, bir delinin gözleri gibi olmuştu.

Kalabalık ona bakınadı bile. Yanından yönünden Taşbaşın arkasınca aktılar.

Taşbaş köyden epeyce uzaklaştıktan sonra, arkasına döndü:

«Hakkınızı helâl edin,» dedi.

Kalabalık bir ağızdan bağırdı:

«Helâl olsun.»

Candarmalarla Taşbaş gözden ırayıncaya kadar, orada durdular, arkasından baktılar. Sonra köye döndüler.

Sefer olduğu yerde kalakalmış, daha orada cansızcasına dikilip duruyordu.

Köye dönen kalabalıktan bir tek kişi bile ona dönüp de bakmadı. Vebadan kaçır gibi, ölümden kaçır gibi ondan uzaklaşıyorlardı.

Sıcacık bir yel, keskin bir dalga gibi geldi geçti. Hava gittikçe kararıyordu. Cumali Onbaşı yan gözle Taşbaşa baktı. Cin gibi bir adamdı bu. Nereden, nasıl ermiş olmuştu? Hoca falan da değildi. Her insanda, her yaratıkta bir kutsal yan vardı. Vardı ama!...

Cumali Onbaşı Sivasın Alevilerindendi. Pos bıyıklı, bir okumuş, bir düşünmüş adamdı.

Yeryüzüne insan yarattığı gibi değerli hiç bir yaratık gelmemiştir. Allah bile insan suretinde tecelli ederdi. Allahtan sonra, belki de ondan önce yerin göğün yaratıcısı insandı. Allah bir ışık olarak görünürdü. Ve o ışık tekmil insanlarda vardı. Belki bir gün iyilerin iyisi bir insanda gözükürdü. O yüzdendir ki Aleviler insana ve ışığa secde ederlerdi.

Bunu Taşbaşoğlu da bilirdi. Belki Allahın ışığı ondaydı. Belki köylü onda bu ışığı görmüştü. Belki değil, muhakkak. Yoksa, köylü hiç kimseye, boş yere böylesine sarılmazdı.

Erişmiş olsa da, olmasa da. Taşbaş yüreğinin

tâ derininde, kendisinin kutsal, dokunulmaz, kendisi olmasa dünya olmaz, bu dünyada ne varsa kendisiyle var duygusunu elle tutulur hale getirmeğe çalışıyordu. Ama bir türlü bu duyguya yaklaşılamıyordu. Varıyor varıyor, kutsallığının sırrına giriyor, kendini yüceltiyor, ama bir anda, tuz buz olmuşcasına, her şeyi yitiriyordu. Kutsallığının sınırına varınca içinde kanatlı bir mutluluk balkıyordu.

İşte bu sıralar ona Yüzbaşı Şükrü, deliler damı, hapisane vızgeliyordu.

Ama Yüzbaşıya söz vermişti. Yüzüne nasıl bakacaktı? Sözünde durmamıştı. İnsan ermiş olsa da, olmasa da insandı. İnsan dediğin de sözünde dururdu. Hem candarmaların önünde yürüyor, hem de içindeki utancı gittikçe büyüyordu. Yüzbaşı Şükrünün esmer, bıyıklı yüzü hiç gözlerinin önünden gitmiyordu. Varınca, Yüzbaşıya ne diyecekti? Ben hastalara bakmadım, elimi eteğimi, ayağımı öptürmedim, üfürükçülük etmedim mi diyecekti? Diyemezdi. Yalnız bütün bu yaptıklarının karşılığı olarak bir çimdik tuzdan başkaca bir şey almadım diyebilirdi. Ama Yüzbaşı dinler miydi? Döge döge öldürürdü. Bu Şükrü Bey kasabaya gelmiş en dayakçı yüzbaşıydı. Karakola girip de kan işemeden çıkan hemen kimse yoktu. Taşbaşoğlu dayak yemeyi de kendine yediremiyordu. Bu hale gelmiş, Allahın, köylülerin gözünde bu mertebeye yükselmiş bir kişinin dayak yemesi, dayaktan kan işemesi, ayaklarının morarması, yürüyemez hale gelmesi olacak şey miydi?

Işığı da görmüştü. Hem de evinin üstünde Şimdi, şu anda ışığı gördüğüne kesinlikle inanıyordu. O gece, ondan sonraki günler, yatakta, ikircikliydi.

Boyle bir adama... Belki Yüzbaşıya da büyük bir kötülük gelirdi. Ne bilsin adam? Işığı gördüğünü söylese inanmazdı.

Köyden bu yana arkalarına kocaman, sarı bir çoban köpeği takılmıştı. Onları bırakmıyordu. Taşbaş bu köpeği görünce sevinmişti. Komşusu Kör Durmuşun köpeğiydi bu ve Taşbaş bu köpeği çok severdi.

Cumali, öteki candarmalar ne birbirleriyle, ne de Taşbaşla, yol boyunca ağızlarını açıp bir tek söz etmemişlerdi. Belli ki Cumali Onbaşı da ondan çekiniyordu. Taşbaş onun kendisine bir hoş baktığını görüyor, buna da ayrıca seviniyordu.

Karamuğun ormanına geldiler. Ağaçların dalları, göğdesi karla sıvanmıştı. Orman ıslıklı bir aklıktaydı. O baharın, yazın karanlık ormanı şimdi gün ortasıındaydı. Bir ışık harmanıydı. Üstlerinden karanlık bulut gölgeleri geçmeğe başladı. Ilık yel gene esti. Tekeç dağının başı karardıkça kararıyordu.

Cumali Onbaşı endişeliydi. Kar birdenbire tutacaktı. O, bu Toros eteklerini iyi bilirdi. İçinden geçirdi, «ulan Taşbaş, ermiş bir ulu kişiysen, geçse-ne şu karın önüne!» Sonra sevgiyle bakıp gülümsemi.

Ortalıkta hiç bir canlı yoktu. Ne kuş, ne hayvan, ne de bitki... Her şey bir aklıktı. Ortasından geçtikleri orman usuldan hışırdıyor, yaprak döker gibi arada sırada, dallarındaki donmuş karları dökiyordu. Parça, parça...

Daha ormanı çıkmalarına çok vardı. Bir korkudan kaçarcasına kaçıyorlardı. Birden, üstlerini Tekeç dağının bulutları kara bir çadır gibi örttü,

ortalık alacakaranlık oldu. Yalnız ağaçların donmuş göğdelerinde donmuş karların pırıltıları...

Gök çatlarcasına gümbürdedi. Sonbahar gökleri gibi. Sağdan, soldan, ortadan, yandan, binbir yönden ılık, serin, donmuş yellere esiyordu. Ormanın dallarındaki karlar savruluyordu. Bu arada da gıcılı bir kar sepelemeğe başladı.

Cumali Onbaşı ilk olarak konuştu:

«Yandık, bittik,» dedi. «Bu boran başladığı gibi sürerse.. İşte o zaman...»

Köpek Taşbaşoğlunun topuğuna basarcasına tam ardından geliyordu.

«Burada hiç mağara falan yok mu? Sen yerlisin. sen bilirsin, Memet dost,» dedi Onbaşı Taşbaş.

Taşbaş içinden geçirdi, «şu Kızılbaşlar gibi de sıcak kanlı insanlar yok bu dünyada,» dedi. «Hak dini, dostluk dini, sevgi dini... Bunlar her bir işlerini sevgi üstüne kuruyorlar. İnsana tapıyoruz, ışığa tapıyoruz diyorlar ama yalandır. Bunlar insan sevgisine, dünya sevgisine tapıyorlar. Dünyanın sevgisi de ışığı değil mi?»

Korkusu büyüdükçe Cumali Onbaşıya güveni artıyordu. Bir türlü Yüzbaşının karşısına çıkmak istemiyordu. Şimdi, Cumali Onbaşıya yalvarsa, beni bırak şurada, Yüzbaşına götürme dese, bırakır götürmezdi.

Kar başlayınca, «İnşallah,» diye geçirmişti içinden, «inşallah kasabaya ulaştırmaz bu boran beni. Kar altında kahrım ve de donar ölürüm.»

Bunu yürekten istemişti.

«Var,» dedi, «can Onbaşım, çekinme, var. Şu ilerde, Gökburun kayalığının arkasında Körmağara

derler bir mağara var. Kar altında kalmadan oraya yetişiriz.»

Kar gittikçe hızlanıyor, ortalık gittikçe kararıyor, yeller gittikçe azgınllaşıyordu. Ve yeller sağdan soldan, binbir yönden esiyordu. Kayalıkları tırmanarak, soluk soluğa Köрмаğaraya çıktılar. Hemen ateş yaktılar, ısındılar. Köpek de ateşin yanına, mağaranın tozuna yatmıştı. Mağaranın içi dumanla doldu. Duman gözlerini yaşarttı.

Cumali Onbaşı:

«İyi ki çok azığımız var,» dedi.

Taşbaş gülümsedi:

«Bana üç günlük azık koymuşlar.»

Onbaşı:

«Burada üç gün de kalabiliriz, beş gün de,» dedi.

Yemeklerini yediler. Kar fırtınaya çevirdi. Fırtına ağaçlardaki, düzlüklerdeki, gökteki karları alıp dağdan dağa savuruyordu. Ormana fırtınadan bir çatırtı düşmüştü. Sanki bütün ormanı kökten söküyorlardı.

Cumali Onbaşı:

«Vay babam vay,» diyordu. «Fırtınanın da böylesini... Böyle giderse bir haftada kurtulamayız. Bu mağarayı da Memet dost göstermeseydi, biz bugün deriyi tuzlamıştık!»

Taşbaş sabırsızlıktan çatlıyordu. Kararını vermişti ve geceyi bekliyordu. O yüzden başını kaldırıp bir kere olsun Onbaşının yüzüne bakamıyordu. Hiç de konuşmuyordu. Candarmalar ona ne söylerlerse söylesinler, bir iki sözcükle karşılık veriyor, sonra susuyor, kendi dünyasına gömülüyordu.

Mağaranın içini az zamanda odunla doldurmuşlardı. Orta yerde kocaman bir köz öbeği yalınlanıp

duruyordu. Ateş bu hale gelince duman yapmaz. Mağaranın içi sıcacıktı. Kapıyı büyük taşlarla örüp küçülttüler.

Akşam yemeğini de yedikten sonra uyudular.

Taşbaş uyanıktı. Onların uyuduğunu görünce ayağa kalktı, azık çıkını beline sardı, mağaranın yarı örtülü kapısından dışarıya kaydı. Arkasında bir çıtırtı duydu, döndü baktı ki köpek.

Kendini tutmasa, hızla yüzüne çarpan bora onu yere serecekti. Orman çatır çatır ediyor, uğultu bütün ormanı dolduruyordu. Taşbaşın bu sefer ayaklarında keçe çizmeleri ve sırtında kepenegi yoktu. Boran da, soğuk da köydeki gecelediği zamanların boranı soğuğu gibi değildi. Tekeç dağının eteği ve gecenin boranı!... •Üstelik yeni yataktan kalkmış Taşbaş halsizdi.

Hızla, mağaradan aşağı düzlüğe indi. Düzlükte şaşkına döndü. Sağını solunu şaşırdı. Bir süre olduğu yerde dört döndü. Soluk bile alamıyordu. O kadar sert esiyordu boran.

Taşbaş daha kendindeydi:

«Bu benim yaptığım delilik,» diyordu. «Buna kendi kendini öldürmek derler.»

Sonra her şeyi, yaptığı deliliği kabul ediyordu:

«Yüzbaşının dayağını yeyip insanlıktan çıkmaktansa, ele âleme rezil olmaktansa... Böylesi ölüm daha yeğdir...»

Yeğdi ama, ölümü de bir türlü göze alamıyordu. Oracığa diz çöküp duaya başladı. Bu fırtına durup da, sağ kalırsa ermiş bir kişi olduğuna inanacaktı. Yüzde yüz inanıp, iman edecek, insanlara iyilik, bereket sağlık dağıtacaktı.

«Allahım,» diyordu, «ben 'senin sevgili, ermiş

kulun değil miyim? İstersen beni burada dondur. Sen bilirsin.»

Ayağa kalktı. Dizlerinde şu kadarcık derman yoktu. Geri mağaraya, candarmalara gitmeyi düşündü. Boran öyle belâlı esiyordu ki, bu boranda mağaraya çıkamazdı. Bu halde, dizleri titreyen hasta bir adam değil, sapasağlam bir adam bile mağaraya çıkamazdı. Çıkmaya gücü yetse bile, mağaranın yolunu mümkünü yok bulamazdı.

Dişleri birbirine vurmağa başlamıştı bile... Bir zaman, yöne falan bakmadan, kararlama, bir tarafa doğru gitti. Buralarda öyle yüksek kayalıklarda değil, kayaların eteğinde, düzlüğün ucunda Büyüklerin mağarası namında küçük bir mağara daha vardı ki, adı üstünde, insanı korumayan, küçük bir mağaraydı. Üstelik yakınlarda da olmalıydı. Yakınlardaydı ama, mağara hangi yönde kalmıştı? Bütün yönleri şaşırmıştı. Adım da atamıyordu. Bir bel bulsa da, yönünü bulabilseydi, o zaman ölse de gam yemezdi.

Bulunduğu yer yoldu. Yolun sağı kayalık, solu düzlüktü. Bir yana döndü, yürüdü, yürüdü. Yürüdü yürüdü, ne kayalık, ne bir şey... Geriye döndü, bir kayaya çarpınca sevindi. Şimdi kuzeyi bulmalıydı. Kuzeyden gelip güneye gidiyorlardı. Büyüklerin mağarası yarım saat ilerdeydi. Orman vardı orman.. Ağaçlar güneye eğik olurlar. El yordamıyla beş altı tane ışkını yokladı, yönünü buldu. Şimdi güneye doğru koşuyordu. Soluğu kesiliyor, yere kapaklanıyor, kalkıyor gene koşuyordu. Kapaklanıyor, kalkıyor, koşuyor. Sarı köpek arkasında.

Yüreğinin kanı çekiliyor, dondu donacak... Tam donacakken toparlanıyor, koşuyor.. Bir ara kalkacak gücü kendinde bulamadı.. Büyükler ma-

ğarasının yakınlarına geldiğini biliyordu ama, ayağa kalkıp da mağarayı araştırarak, bulacak halde değildi. İleri doğru, canını dişine takmış, var gücünü toplamış emekliyordu. Köpeğin soluğu ense-sindeydi. Bu da ayrıca gücüne güç katıyordu.

Donma alametlerini bedeninde iyice duyuyordu. Bacakları artık uyuşmağa başlamıştı. Bedenini kaldıramıyordu.

Orman uğulduyor, ağaçlar kökten sökülürcesine biribiri üstüne biniyordu. Birden, bir şimşek çaktı, her yan aydınlandı. Taşbaşoğlu sevincinden deli olacaktı. Buyuklar mağarasının sivri kayası görünmüştü. Az ötede, burnunun dibindeydi.

Ipıslaktı bütün bedeni. Bacakları hiç işlemiyor, belden aşağısı tutmuyordu. Donma ağır ağır yukarılara, karnına doğru çıkıyordu. Bir de uyku.. Uykuyu canının derinliğinde duyunca, Taşbaşoğlu korktu. Ölüm kapıyı çalıyordu. Üstünü karların örttüğünün farkına varınca kımıldadı, var gücünü ellerine topladı, mağaraya doğru sürünmeğe başladı.

Köpek yanındaydı, o da onun gibi ağır ağır, sürünürcesine yürüyordu.

Taşbaş cebindeki kibrite dokundu bir ara.

«Bu kibrit Hasanının kibriti. Bana yadigârı,» dedi. İçi sıcacık bir sevgiyle doldu.

Karlar erimeğe başladı. Ev aralarındaki sel yataklarından gübreye, samana karışmış sapsarı sular şakırdıyarak akıyor, köyün çıplak çocukları bu kirli suların içinde oynuyorlardı.

Köyün içinden pis, kirli, dağların koyaklarından kıpkırmızı, aydınlık, billûr kar suları böylece bir süre aktı durdu. Bahar patladı patlayacaktı.

Kar suları dereleri, sel yatakları, koyakları doldururken, her yıl da evlerdeki unluklar biter, açlık başlardı. Ve köylü Adil korkusundan bin beter, bir de bahar korkusu beklerdi. Adil korkusu bir bu yıllıktı, bahar korkusu her yıl. Bu korkuyu da yürekten söküp atmak için hiç bir güç yetmezdi. Taşbaşoğlunun ermişlik gücü bile.

Evlerdeki unluklar her yıl biraz daha erken biterdi. Bundan üç yıl önce on beş nisanda biten unluk, bu yıl bir nisanda bitiyordu. Bir gün gelecek, artık kış ortasında bitecekti. Yıl yıldan kötü geliyordu. Önce evlerdeki çocuk sayısı, köydeki insan sayısı durmadan artıyordu. Sonra, toprak da

gittikçe verimini yitiriyordu. Koca Halil ne derdi?

«Babam zamanında bire otuz veren bu toprak, şimdi bire beş bile vermiyor. Torunum zamanında bire bir bile vermeyecek, dünya kötüleşip, insan pıçlaşıyor,» derdi.

Koca Halil azıcık şişiriyordu. Bu topraklar hiç bir zaman bire otuz veremezdi. Ama bu gidişle bire bir vereceği doğruydı. Bire birden sonra da hiç vermeyecek, bu toprak yangın yeri gibi üstünde ot bitirmeyecekti. Bu da önemli bir gerçektir.

Yakınlardaki köylerin hali de böyleydi. Hele içeri, bozkır köylerinin hali beterin beteri idi. Oraların toprağı daha şimdiden aldığı tohumu vermemeye başlamıştı.

Köylüler bundan hiç korkmuyorlardı. Bu iş mesele yapıp üstünde konuşmuyorlardı bile. Çünkü toprak verimini ağır ağır yitiriyordu. Bir gün toprağın hiç vermediğini gördüklerinde apışıp kalacaklardı.

Önce Gömleksizozğlunun unu bitti. Köyün içindeki kar suları daha çekilmemiş, akıp duruyordu. Her yıl, ilk önce hep Gömleksizozğlunun unu biterdi ama, bu yıl çok erken bitmişti. Un bitince, bütün kış Gömleksizozğlunun içinden bir türlü koparıp atamadığı korkusu da bir anda uçup giderdi.

Gömleksizozğlu sırasında akıllı adamdı. Unu biter bitmez öylesine sevindi ki... Bir kuş gibi hafifledi. Neredeyse kanat takıp uçacaktı. Her yıl böyle olurdu.

«Biz,» dedi, «Bütün kış Adili, Adil korkusunu değil, işte bu günü, evdeki unun bitim günü korkusunu bekleriz. Adil de bahane.»

O kadar bahane değildi Adil ama. Her kış içlerinde büyüyen bahar korkusu belâlı bir korkuydu.

Gömlüksizoglu, unu bitince, her bahar gider arkadaşı Köstüoğlundan alırdı. Köstüoğlunun unu bitince, gider Lapacıdan alırdı, Lapacının bitince... Böyle böyle, bütün köyün unu hemen hemen aynı günlerde biterdi. Unlarını saklayıp da başkalarına vermeyenler de vardı, ama bunlar bir azınlıktı. Birkaç kişiydi. Böyle yapanların da unsuz kalmaları muhakkaktı. O zaman açlarından ölseler, kimseden bir avuç un alamazlardı.

Hasat zamanı gelince de herkes aldığı unu, aldığı yere ne bir avuç eksik, ne de bir avuç fazla geri verirdi.

Her bahar önu Meryemceyi büyük bir keder alırdı. Bu yıl kederi çifteydi. Hem bahar geliyor-du, hem Adil. Denize mi kaçarsın, domuza mı?

Kıtlık yılları gibi bir yıl bu yıl. Kıtlık yılları gerçekten ne yerlerdi de hasat günlerine ulaşırlardı bu köylüler? Açlıktan öle öle mi? Çok şükür bu yıl açlıktan ölen olmadı. Bahara ulaştılar. Neredeyse toprak yeşerecek. Toprak yeşerene kadar unlu-ğu evde tutabildin mi, korkma. Toprak yeşerince hasada kadar madımak çıkar kaynatır, tuzlar yersin. Kuzu etinden lezzetli olur. Cacık çıkar, kuzu kulağı, pancar çıkar... Çam ağaçlarının kabuğunu soyup yalabuk yaparsın. Yalnız bir insanı yaşatmağa doyurmağa kokusu yeter.

Ama bütün bunlar umut kapısı. Karanlık korkularına baharın saldığı ışık. Bilirler ki ekmeğın, bulgurun yerini hiç bir şey tutmaz. Kıtlık yıllarında bazı özel ağaçların tomurcuklarını toplayıp ek-mek yaparlar. Ekmeğın yerini tutar mı ki... Ne ge-zer!

Gerçek olan, baharı Adilden daha korkuyla bekledikleridir.

Açlık korkusuyla birlikte kar suları kesildi. Karlar çekilir çekilmez toprağın altından taze, ıslak, sağlıklı, kütür kütür bir yeşillik patladı. Bozkırdan esen yeller güneşlendi. Ilık ılık oldu. Bozkır, boran kış yerine, kokular gönderiyordu.

Koca Halilin ölüsünü Uzunderede arayanlar, onun üstüne en küçük bir iz bile bulamadılar. Ölüsünü kurtlar parçalamış derken, millet buna inandı inanacakken, İncecik köyünden bir haber geldi. Kışın Koca Halil o köye gitmiş, postu bir eski arkadaşının evine sermiş, bir daha da köye dönmek istememişti. Yalak köyüne, köyün taşına toprağına, kızına kısırağına, Muhtarına Taşbaşına durmadan söğüyormuş. Zor kurtardım tatlıca canımı, diyor-muş. Yoksa o köylü beni parça parça edecekti... Parça parça edip de her parçamı bir dala asacaklardı, diyor-muş. Yook, hakları da var. Kim olsa, hangi köy, hangi insan olsa onların yaptıklarını yapardı. Çünküleyim ki, efendim, gül yüzlüme söyleyeyim ki, ben onları pamuğa geç koyup, Adili başlarına belâ ettim, diyor-muş. Ama ellerinden kaçtım kurtuldum. Adilden de ben onları kurtardım. Nasıl kurtardım, bir Allah bilir, bir ben bilirim, diyor-muş. Bir iki söz söyledim, Adil dize geldi. Ben de o köylüye yaptığımın kefaretni ödedim. Ama o köye gidemem, gitsem gene, köye girer girmez beni gökte pişirip, kurda kuşa pay ederler, diyor-muş.

İncecikten gelen haber böyle. Sonra buna benzer bir haber, tâ Torosun yamacındaki Sürmeli köyden geldi. Orada da Koca Halil köylüye atıp tutuyor, Yalak köyünün karıları tüm orospu, her kadını bir doğuruştta dört çocuk doğurur, yaşlılara da bu yüzden yiyecek ekmek, içecek tarhana çorbası kalmaz, diyor-muş.

Daha başka köylerden, Kuşlardan, Kargünden, Örencikten ayrı ayrı haberler geliyor, Koca Halil üstüne türlü rivayetler dolaşıyordu. Bir şey vardı ki, bu kadar söylentiye bakarsan, Koca Halil kar altında kalmamış, donup ölmemişti. Ama ölüsünü dirisini de kimsecikler görmemişti.

Hüsneyle Recebe gelince, karların erimeğe başladığı günlerde, Buzdere köyünden bir çocuk onları köyün yüz elli metre ötesinde Kıymıklı koyağında görmüş. Saçları upuzun Hüsneyle geniş omuzlu Recep yere diz çöküp oturmuşlar ve böylece birbirlerine sıkı sıkıya sarılmışlar. Çocuk onları böyle görünce sevişmelerini seyretmek için bir çalının ardına saklanmış, beklemiş, onların ne kımıldadığı var, ne de kımıldayacağı... Korkarak çalının arkasından onlara bir iki küçük taş fırlatmış, taşlar yakınlarına düştüğü halde onlar gene kıpırdamamışlar. Çocuk da kızmış, onlara boyuna taş atmağa başlamış. Seninkilerde gene ses sada yok. Derken çocuk çalılarının arkasından çıkıp yanlarına gelmiş. Gelmiş ki, ne görsün, birbirlerine sıkı sıkıya sarılmış sevdalılarının aralarında, kucaklarında daha çözülmemiş buzlar. Koşarak köye gelmiş haber vermiş.

Üç gün önce sevdalılarının ölümlerini getirdiler. Köyde bu seveda, bu ölüm üstüne türkü yakmayan hiç bir genç kalmadı. Bütün kızlar, gelinler, yaşlı kadınlar birer ağıt söylediler sevdalılara. Meryemce bile kendi kendine bir sürü ağıt mırıldandı ağlayarak...

Taşbaşoğlundansa o gün bugündür bir haber alınmadı. Ne sevdalılar gibi kar altından ölüsü çıktı, ne Koca Halil gibi hakkında rivayetler geldi. İmi timi bellisiz oldu.

Yalnız, Cumali Onbaşı Yüzbaşıya, önüne gele-
ne olayı şöyle anlattı:

«Boran tuttu. Ortalık koyu bir karanlığa kesti. Bu anda kulağıma bir ses geldi: Ya Ali, ya Ali... Ya dünyanın ışığı... Taşbaşoğlu önde, biz arkada yürüyorduk. Birden sesle birlikte önümüzde bir ışık patladı. Işık kurşun gibi dağlara doğru aktı. Ben, Taşbaş, Taşbaş, Taşbaş Memet, dedim. Hiç ses yok. Sabaha kadar bağırdım, yok. Orada gün ışı-
yıncaya kadar bekledim. Taşbaş yok. Şu kadarcık hilâfım varsa çoluğumu çocuğumu görmeyim, Ali beni sofrasından koğsun...»

Şimdi bahar önüydü, hava güneşli, ılımanlıktı. Güneşe, bahara serilmiş kadınlar duvarların dipleri-
ne öbekenmişler, ip eğiriyorlardı. Güneşte, parlak renkli, kırmızı, ince bacaklı buzağılar sevinçle ora-
dan oraya koşuyorlardı. Yoğurt süt boldu. Aaah Adil Efendi derdi, aaah, un derdi, bulgur derdi de olmasa... Aaah, şu insanda boğaz derdi olmasa...

Evden eve küçük, eski, yırtık teneke parçaları-
nın üstünde kadınlar köz taşıyorlardı. Bu bahar geldi demektir. Evlerde bütün kış sönmeden yanan ocakların söndüğüne alâmettir. Köyde en değerli araç kibrittir. O yüzden köylü kadınlar evden eve köz taşıyarak ocaklarını yakarlar. Bu, daha çok alaca-
karanlıkta böyledir. Akşam üstleri köyün içi yıldız yıldızdır.

.Bir sabah gözlerini açtılar ki, bahar gelmiş. Bozkırın baharı böyledir, böyle birden geliverir.

Bozkırda bahar çıldırmıştı. Her yılkinden bin beter. Kayalar, sular, dağ taş, yer gök yemyeşildi. Ve orman tepeden tırnağa kokuyordu. Ninnileniyordu. Bir sürü de ak kuş doldurmuştu dalları.

Bozkırın baharı geç gelir. Çiçekleri de daha geç açar. Çiçeklerin sapları bir parmak boyunda var yok, kısa, küt olur. Bozkır çiçeklerinin renkleri alabildiğine parlaktır. Kırmızıysa, böyle bir kırmızı hiç bir yerde görülmuş değildir... Sarısı, mavisi, turuncusu da öyledir. Gece karanlığında bile gözüdürler. Kokuları keskindir. Bu yüzden, üstünde çiçek olsun olmasın, eğil, bozkır toprağını kokla, mis gibi kokar. Bir avuç toprak alıp koynuna koy, günlerce, acı, keskin, baş döndürücü bozkır çiçekleriyle kokarsın. İyicene, çıkmamacasına toprağa sinmiştir koku.

Hasan sevincinden yerinde duramıyordu.

«Haydi kız, haydi kız,» diyordu Ummahana.
«Hadisene kız! Amma da...»

Ummahan:

«Dursana ulan,» diye bağırdı içerden. «Çatladın mı?»

«Şimdi dışarıya çıkarsan, o bitli başını...»

«Ben de dışarıya çıkmam.»

Hasan yumşadı:

«Hadi çık,» dedi. «Sen benim güzel bacımsın.

Hadi çık.»

Ummahan:

«Geliyorum ama...»

Hasan:

«Hadi gel... Sana ne istersen veririm.»

Bol bir güneş vardı. Topraktan usul usul buğular yükseliyordu. Şimdi toprak kaynaşıyordu. Korkunç bir uyanışın cümbüşündeydi. Böcekler, kuşlar, arılar, kurtlar, tilkiler, kış uykusundan uyanmış ayılar, yılanlar, kaplumbağalar çiftleşiyorlardı. Örümcekler sineklerin, kuşlar örümceklerin, daha büyük kuşlar küçük kuşların ardındaydılar. Yuvalarını açmış karıncalar kıpırtısız güneşe serilmişlerdi. Ağacı, otu, rüzgârı, dalları, yaprakları, böcekleri, kuşları birbirine girmişlerdi. Orman toprağı, bozkır kıracı bir dirilişte, bereketli bir şehvette bir doğurmadaydı. Doğurmanın, şehvetin, taze taze dirilişin, kaynaşmanın, devinmekten delirmenin sevincinde, gerinmesindeydi toprak.

Bozkırın toprağı, ormanın kayası, ağacı öylesine kendini bırakmışlığın, çözülmenin tadındaydı ki, elini üstlerine değdirsen pamuk yumşaklığına batarı. Yukardan bir taş atsan kayasının üstüne kayaya gömülürdü.

Boncuklu arılar, sarıca arılar, bal arıları incecik kanatlarıyla güneşin ipiltisinde binlerceydi. Çatladı çatlayacak çiçek tomurcuklarının dört yanında

binlerce, yüzbinlerce dönüp duruyorlar, uçuyorlar, bir an önce çiçeklerin açılmasını bekliyorlardı. Her tomurcuğun etrafında binlerce arılık birer yumak. Balkıyan, iğne iğne ipileyen kanat titremeleri.

Çocuklar ormana doğru koşuyorlardı.

Hasan:

«Bir deve yapacağım,» dedi. «Bir deve ki hiç bozulmayacak. Devemi ağın ağacından öreceğim.»

Ummahan:

«Bana da yap.»

Hasan kızdı:

«Çingene,» dedi. «Sen de her gördüğünü istersin!»

Ummahan onun önüne geçti, eliyle göğsünden itip:

«Eşek,» dedi. «Sen bir eşeksin. Eşek olmasan benim kibritimi verirdin. Eşek olmasan, o karlı gecelerde uykusuz kalarak kazandığım kibritimi verirdin. Ben olmasam, senin de kibritlerini herkes çaldı.»

Hasan boynunu büktü:

«Ne çare ki gene çalacaklar. Adil gene gelip kibritlerimi elimden alacak. Bekledik de ne oldu?» diye içini çekti.

Ummahan:

«Ne biliyorsun?» dedi, Hasanın önünden çekildi.

Hasan:

«Görmüyor musun, babam günlerdir hiç söz etmiyor, önüne bakıp duruyor. Yanına yaklaşılmıyor öfkesinden de...»

Ummahan:

«Yok,» dedi, «Adil hiç gelmeyecek. O, baharda gelmezmiş.»

Hasan:

«Sus,» diye bağırdı. «Sus! Pis kız. Deli etme beni. Adil gelmese babamın yüzü böyle olur mu? Sen onu hiç böyle ölü gibi gördün mü? Adil gelecek, hem de kibritlerimin hepsini alacak. Koynundan iki kibrit çıkardı: «Al,» dedi, «ikisi de senin olsun. Adil gelip alacağına senin olsun.»

Ummahan inanmayarak, korkarak, bir zaman ikirciklendi. Elini kibritleri almak için uzatsa, Hasan kibritleri geri çeker miydi?

Hasan:

«Alsana kız,» dedi.

Ummahan ona bir türlü inanıp elini uzatamıyor, kibritleri alamıyordu. Bunun için bütün kış kavga etmişlerdi de, Hasan değil bir kutu bir tek kibrit bile vermemiştir.

«Al,» diye gürlledi Hasan. «Alsana kız! Adilin olacağına senin olsun.»

Ummahan Hasanın gözlerine baktı, orada onunla alay eden bir hal görmedi. Elini usulca uzattı. Aaa, kibritler avucundaydı! Gözleri yaşardı. Bir süre ne yapacağını bilemedi. Kalakaldı. Bir elindeki kibrite, bir Hasana bakıyordu.

«Bunlar iyice benim mi?»

«İyice senin,» dedi Hasan, kırgın. «Adilin olacağına...»

Ummahan gülmeğe başladı. Gülmesi bir türlü bitmiyordu. Hasan, karşısında durmuş, onun gülmesini seyrediyordu. Yüzü ciddiydi, şaşkınlık içindeydi. Bir ara gözgöze geldiler. Hasan da gülmeğe başladı. Şimdi iki kardeş karşılıklı gülüyorlardı. Biribirlerine bakışıp bakışıp gülüşüyorlardı. Mutluluk içindeydiler.

Ummahan:

«Sahi, benim mi? İkisi de?»

Hasan:

«İkisi de,» dedi.

Koşarak ormana geldiler. Hasan eski ocağının yerine odun taşıyıp üstüste yığdı. Kurumuş dallarla odunları besledi. Şimdi ateşi yakınca ne güzel kokacaktı... Bahar odunları bir başka, bir güzel kokar. Kayanın yanına oturdu. Birkaç günden beri kabına sığamıyor, hep ormana gidelim, gidelim diye tutturuyor, Ummahan da gidelim deyince yüzü asılıyor, sonra da vazgeçiyordu.

O kabına sığmaz hali gene üstündeydi.

Ağır ağır cebinden bir kutu kibrit çıkardı, kutuyu açtı, içindeki kibritleri kucağına döktü. Kucağındaki kibritlerden beşer onar bir araya getiriyor çakıyordu. Beş on kibritin bir araya gelmesinden çıkan yalım büyük oluyordu. Hasan bu yalıma gözlerini dikeyor, kırpmadan. yalım sönünceye kadar seyrediyor, yüzünde bir çeşit mutluluk, acı. Yüzü andan ana değişiyor, bir acıya, bir boşluğa, bir mutluluğa giriyordu.

Birinci kutuyu yaktı bitirdi. İkinci kutuyu da yaktı. Ummahan gözleri kocaman kocaman olmuş, taş kesilmiş ona bakıyordu. Bakıyor, bir şey söyleyemiyordu.

Bir ara:

«Yeter Hasan, yeter kardeşim,» diye farkında olmayarak, Hasana yalvardı. Sonra hemen sustu.

Hasan bütün kibritleri yakıp bitirdikten sonra Ummuhana:

«Seninkileri de ver,» dedi.

Ummahan, yayına basılmışcasına yerinden fırladı:

«Vermem,» dedi. «Sen delisin. Delisin, delisin!»

Hasan da aynı çeviklikle yerinden fırlayıp onun üstüne atıldı. Aralarında öldürürcesine bir savaş başladı.

Hasan öylesine bir tutkuyla istiyordu ki kibritleri, kibritler için can verircesine boğuşuyordu ki, az sonra Ummahanın elinden kibritleri aldı. Ummahan bu boğuşmada tırnaklarıyla Hasanın yüzünü gözünü yırtmıştı. Hasanın yüzü kan içindeydi. Durmadan da kanıyordu. Ama onun bu kanlara aldıracağı bile yoktu. Yere gene bağdaş kurup oturdu, kibrit kutularının ikisini de kucağına boşalttı. Soluk soluğaydı. Bu sefer top top yakıyordu. Yalınlar patlar gibi fışkırıyordu. Eli de yanık içindeydi.

Hasan son kalan bir kibritle önündeki ocağı tutuşturdu. Elini çenesine dayayıp yalınlara daldı. Gözleri yalınlarda böyle bir süre kalakaldı.

Birden bir çığlık attı. Dalmış gibi Ummahan irkildi.

«Bak bak, baksana kız! Ziyaret ağacı!» Taşbaş amcanın evinin üstüne inen... Bak bak, bak! Ayrıldı süzüldü gidiyor... Görmedin mi? Görmüyor musun?»

Ummahan küsmüş, kırıncı:

«Görmüyorum. Hiç hiç görmüyorum.»

Hasan gene daldı. Ateş yandı geçti. Hasanın gözleri ocağa dikiliydi.

Neden sonra kendine geldi. Tüm bedeni döğülmüş gibi ağrıyordu. Ayağa kalktı, bir iyice kollarını uzun uzun açarak gerindi.

«Kalk ayağa Ummahan,» dedi. «Arkana dön. Kıpırdarsan, arkana dönersen, seni öldürürüm.»

Kayaların arasından kayarak, sine sine, sivri kayanın yanına vardı. Taşının yanında bir süre dikildi kaldı. Taşına umutla, sevgiyle kutsal bir saygı

bakar gibi bakıyordu. Eğildi, taşı birkaç kere okşadı, sonra iki eliyle tuttu kaldırdı. Kaldırır kaldırmaz da yurulmuşcasına yerinde durdu kaldı. Ne yapacağını bilemedi. Taşı dikti. Gözlerini bir türlü taşın yerinden ayıramıyordu. Yüzü gittikçe ışıyor, bir mutluluğa gömülüyordu. Dağlar, taşlar, ağaçlar, kayalar, toprak ışıyor. Hasanın bedeninden mutluluk, sevinç fışkırıyordu.

«Ummahan,» diye bağırdı. «Ummahan gel!»

Sesinde öyle bir sevinç vardı ki, Ummahana da geçti. Koşarak geldi. Hasanın baktığı yere baktı. İki kardeş şimdi gözlerini taşın yerine dikmişler, bakıyorlardı. Belki, şimdiye kadar, hiç bir insan yüzü, bu bir olay karşısında böylesine mutluluğa bürünmemiştir.

Taşın yerinde daha yeni açmış üç çiçek, kara toprağın yüzüne yaslanmış duruyordu. Birisi kırmızı, parlak bir billûr kırmızısı... Yalım yalım.. Uzun boyunlu. Birisi de sarı. ekin sarısı, güneş sarısı, sapsarı, billûr sarısı... Uzun boyunlu. Birisi de mavi, dev dikenin mavisi, cam göbeği, gök mavisi, deniz mavisi, yalım mavisi, billûr mavisi... Uzun boyunlu.

Hasan Ummahanın gözlerinin içine bakarak sordu:

«Gördün mü?»

«Gördüm.»

«Nçünü de?»

«Gördüm.»

Yer Demir Gök Bakır, doyumsuzlukların, kaçışların hikâyesidir. Yaşar Kemal bu romanında başı dara gelmiş, sıkılmış halkın sığınmak için kendisine bir ermiş, bir ümit dünyası yaratmasını en ince ayrıntılarına kadar anlatır. Bir toplum bir düşünce dünyası yaratırken Yaşar Kemal bu yaratışının Yer Demir Gök Bakır'da en gerçek yönüyle yakalar.